SF eridanas

Isaac Asimov

PAKELIUI Į FONDĄ

467 PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

Isaac Asimov

PAKELIUI Į FONDĄ

Mokslinės fantastikos romanas

Iš anglų kalbos vertė
VLADA BAUBONIENĖ

Kaunas
2009

Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas", 467 tomas
Serija įkurta 1990 m.

Isaac Asimov
FORWARD THE FOUNDATION
New York, Bantam Books, 1993

UDK 820(73)-3
As23

www.eridanas.lt

ISBN 978-9986-97-264-8
ISSN 1822-6302

PIRMA DALIS

EDAS DEMERZELIS. Istorikai laikosi vieningos nuomonės ir tvirtina, jog Imperatoriaus Kleono Pirmojo valdymo laikais visa reali Imperijos valdžia buvo sutelkta Edo Demerzelio rankose, tačiau jų nuomonės išsiskiria, kai kalbama apie šio žmogaus valdymo esmę. Klasikinė versija skelbia jį buvus vienu iš galingiausių bei negailestingiausių paskutinio vieningos Galaktikos Imperijos egzistavimo šimtmečio despotų, tačiau revizionistai tikina, jog Demerzelis (net jei jis ir despotas) buvo geros širdies. Galbūt tokios išvados gimė, įvertinus Edo Demerzelio santykius su Hariu Seldonu, kurių smulkmenos taip ir liko neaiškios, ypač - keista Laskino Džoranumo istorija. Šio veikėjo fantastiškas šuolis...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA*

1 skyrius

- Kartoju, Hari, - pasakė Jugas Amarilis, - tavo bičiuliui Demerzeliui gresia dideli nemalonumai.

Jis kiek pabrėžė žodį "bičiulis", turbtūt norėdamas, kad šis nuskambėtų nemaloniai.

Haris Seldonas tai pastebėjo, tačiau nesureikšmino. Kiek patylėjęs, paklausė:

- Nesuprantu, kuriems galams tu atimi brangų mano laiką ir atkakliai mėgini mane tuo įtikinti?

- Nes esu įsitikinęs, jog tai svarbu, - atkirto Amarilis ir ryžtingai atsisėdo. Visa jo povyza akivaizdžiai bylojo, jog šitas žmogus neišeis, kol nepasakys visko, ką nori pasakyti.

Prieš aštuonerius metus jis dirbo paprastu šilumininku Dalio sektoriuje, priklausė pačiam žemiausiam visuomenės sluoksniui. Haris Seldonas ištiesė jam ranką, padėjo tapti matematiku, intelektualu, netgi psichoistoriku.

Jugas niekada nė akimirkai nepamiršdavo apie tai, kas jis buvo,

* Visos citatos, leidėjams sutikus, paimtos iš Galaktikos Enciklopedijos 116 leidimo, pasirodžiusio 1020 metais Terminuse. Jį išleido Galaktikos Enciklopedijos leidykla.

kuo tapo ir kam už tai turi būti dėkingas. Ir jeigu dabar prakalbo su Seldonu griežtu tonu, vadinasi, jo niekas nesustabdys: nei noras išsaugoti vyresniojo draugo meilę bei pagarbą, nei baimė dėl savo karjeros.

- Tai štai, Hari, - pasakė Jugas ryžtingai mostelėjęs ranka, - aš visai nesuprantu, kodėl tu apie Demerzelį tokios geros nuomonės. Nepritariu tau. O ir kiti garbingi žmonės, kurių nuomonė man svarbi, nepasakys apie jį gero žodžio. Asmeniškai manęs visai nejaudina jam iškilusi grėsmė, betnoriu apie tai papasakoti tik todėl, kad žinau, jog *tau* tai svarbu.

Seldonas nusišypsojo. Jį jaudino bendražygio atsidavimas, jo atvirumas, bet ta paslaptinga šypsena turėjo ir kitokią prasmę: Jugas nesuprato ir negalėjo suprasti, kad jo nerimas visai nepagrįstas.

Seldonas brangino Amarilį. Jugas buvo vienas iš keturių jam svarbių asmenų, kuriuos Haris sutiko savo neilgo, bet pilno pavojų bei nuotykių klaidžiojimo po Trantorą metu. Artimesnių žmonių Seldonas neturėjo.

Kiekvienas iš jų buvo savaip jam brangus ir nepakeičiamas. Amarilis unikalus tuo, jog stebėtinai greitai įsisavino pagrindines psichoistorijos idėjas ir turėjo turtingą vaizduotę, gimdančią vis naujus sumanymus. Seldonas guodėsi mintimi, jog, įvykiams pakrypus nenumatyta linkme, Amarilis galės tęsti jo pradėtus tyrinėjimus. Tai šviesaus proto, patikimas žmogus.

- Atleisk, Jugai, - pasakė Seldonas, - nenorėjau tavęs įžeisti, esu pasirengęs išklausyti. Tik darbo per akis. Pats supranti - juk aš esu dekanas...

Amarilis nusišypsojo.

- Ir tu man atleisk, Hari. Bet tu visai nepanašus į dekaną. Stačiai juokinga...

- Pats žinau, todėl suprantu, jog turiu dar daug ko išmokti. Turiu stengtis... sudaryti įspūdį. Patikėk: būti Strilingo Universiteto matematikos fakulteto dekanu nėra kenksminga veikla. Galiu visą darbo dieną kapstytis po nereikalingas smulkmenas, ir niekam nekils mintis pasidomėti, kaip ten psichoistorijos reikalai. Tik bėda, kad tos smulkmenos suryja visą mano laiką, ir jo vis mažiau laiko lieka mano tyrimams.

Seldonas apžvelgė savo kabinetą. Čia stovinčių kompiuterių atmintyje saugoma informacija, kuri buvo prieinama tik jam ir Jugui. Jei kas nors ir panorėtų įkišti nosį, duomenys užkoduoti įmantriais simboliais, kurių prasmės niekas daugiau negalėjo suprasti.

- Galbūt, - pasakė Amarilis, - kai tu perprasi savo pareigas, galėsi

su kuo nors jomis pasidalinti ir tau liks daugiau laiko psichoistorijai.

- Tikiuosi, - atsiduso Seldonas. - O dabar sakyk, ką tokio svarbaus norėjai man pranešti apie Demerzelį?

- Nieko ypatinga. Tik norėjau pasakyti, jog mūsų gerbiamo Imperatoriaus Ministras Pirmininkas, Edas Demerzelis, ruošia perversmą.

Seldonas suraukė kaktą:

- Ir kam jam to reikia?

- Nesakau, kad *jam* to reikia. Tiesiog, jis dabar tą daro. Nežinau, ar tas žmogus pats supranta, ar ne, bet jo pikčiausi politiniai priešai jam padeda. Manęs tai nejaudina, aš tik nuoširdžiai iš to pasijuokčiau. Būtų idealu, jei pavyktų tokį Ministrą Pirmininką išguiti velniop iš Rūmų, iš Trantoro... apskritai už Imperijos ribų. Bet žinau, kad tu tam žmogui nežinia kodėl neabejingas, todėl nusprendžiau tave įspėti. Man regis, pastaruoju metu tu nelabai seki politinius įvykius.

- Yra ir svarbesnių reikalų, - pasakė Seldonas.

- Turi galvoje psichoistoriją? Sutinku. Bet, ignoruodami politinius įvykius, mes negalėsime judėti pirmyn su psichoistorija. Turiu galvoje dabartinę, šių dienų politiką. Dabar būtent tas metas, kai dabartis virsta ateitimi... tiesiog mūsų akyse. Juk negalime apsiriboti tik praeities tyrinėjimu. Kas įvyko praeityje, mes puikiai žinome. Privalome tikrinti gautus rezultatus, remdamiesi dabartimi bei netolima ateitimi.

- Jaučiu, - pasakė Seldonas, - kad jau esu girdėjęs panašius argumentus.

- Ir dar ne sykį išgirsi. Nes žodžiai nuo tavęs atšoka, tarsi žirniai nuo sienos.

Seldonas atsiduso, atsilošė į krėslo atlošą ir nusišypsojęs pažvelgė į Amarilį. Taip, šitas jaunuolis kartais būna grubus, užtat jis tvirtai įsikibęs į psichoistoriją, o tai labai svarbu.

Amarilis buvo tvirtas, raumeningas, plačiapetis, kaip ir kiekvienas fizinį darbą dirbantis žmogus. Juk jis buvęs šilumininkas. Jugas stengėsi ir dabar išlaikyti puikią fizinę formą ir puldavo mankštintis, vos tik atsitraukęs nuo kompiuterio. Seldonui tai buvo į naudą - jis irgi nenorėjo atsilikti, todėl tekdavo prisijungti prie bendražygio. Žinoma, Haris fizine jėga neprilygo Jugui, tačiau iki šiol nepamiršo imtyninko įgūdžių ir galėjo bet ką įveikti, nors jam jau sukako keturiasdešimt. Deja, jaunystė netrunka amžinai, bet kasdienės treniruotės padėjo - Haris išliko lieknas, jo kojos bei rankos buvo tvirtos, kaip ir jaunystėje.

- Turbūt rūpiniesi Demerzeliu ne tik todėl, kad jis mano bičiulis? Ar dar kas nors tau neduoda ramybės?

- Jokių mįslių čia nėra. Tu Demerzelio draugas, todėl Universitete esi saugus ir netrukdomas gali tęsti darbą, toliau kurti psichoistoriją.

- Na, matai. Ir pats patvirtinai, kad turiu svarią priežastį palaikyti su juo draugiškus santykius.

- Būtent palaikyti draugiškus santykius. Aš tą suprantu. Ir pritariu. Bet dėl draugystės... Atleisk... Jei Demerzelis praras valdžią - nesvarbu, kaip tai paveiks tavo padėtį, - tuomet Imperiją valdys pats Kleonas Pirmasis, ir ji dar greičiau risis žemyn nuožulnia plokštuma. Prasidės anarchija, dar mums nespėjus psichoistorijos įdiegti praktikoje, paversti jos tikru mokslu, gebančiu išgelbėti žmoniją.

- Suprantu... Bet aš nepuoselėju jokių iliuzijų ir nesitikiu, jog mums pavyks laiku sukurti psichoistoriją ir sustabdyti Imperijos žlugimą.

- Net jeigu mes nesugebėsime sustabdyti žlugimo, galėtume bent sušvelninti jo pasekmes, argi ne?

- Galbūt.

- Ko dar tau reikia? Kuo daugiau galimybių turėsime dirbti, tuo didesnė tikimybė, jog mums pavyks bent jau sušvelninti žlugimo pasekmes. Vadinasi, patinka mums tai ar ne, turime išsaugoti Demerzelį.

- Tu pats ką tik postringavai apie tai, jog gerai būtų, jei Demerzelis atsidurtų kuo toliau nuo Rūmų, Trantoro ir visos Imperijos.

- Tai būtų idealus variantas, bet mūsų gyvenimo sąlygos nėra idealios, ir mums reikalingas Ministras Pirmininkas, net jeigu jis ir despotas...

- Suprantu. Nejaugi tu įsitikinęs, jog Ministro Pirmininko pasitraukimas pastūmės Imperiją į bedugnę?

- Viskas labai paprasta. Psichoistorija tai patvirtina.

- Argi tu ja naudojiesi, prognozuodamas ateitį? Juk mes kol kas net bendros schemos nenumatėme. Koks gali būti prognozavimas?

- Hari, tai intuicija.

- Intuicija visada buvo. Mums reikia kažko daugiau. Argi ne? Mums reikia tikslių matematinių paskaičiavimų, kas gali atsitikti, susiklosčius vienokioms ar kitokioms sąlygoms. Jei pasikliausime tik intuicija, jokia psichoistorija mums apskritai nereikalinga.

- Aš kalbu apie abiejų aspektų derinimą, Hari. Bent jau iki tol, kol psichoitorija nebus galutinai atšlifuota.

- Jei tai apskritai kada nors įvyks, - vos girdimai ištarė Seldo-

nas. - Na tai sakyk, koks pavojus gresia Demerzeliui? Kas gali jį nuversti? Kiek suprantu, būtent tai tu nori pasakyti?

- Taip, - niūriai ištarė Jugas.

- Tai pasakyk. Ir atleisk man, kad esu toks grubus.

- Neapsimetinėk, Hari, - užsiplieskė Amarilis. - Juk tikrai esi girdėjęs apie Džo-Džo Džoranumą?

- Žinoma. Tai demagogas... Palauk, iš kur jis kilęs? Ach, taip... iš atokios planetos Nišajos, ar ne? Regis tenai žmonės augina ožkas ir gamina puikius sūrius?

- Taip ir yra. Tik jis ne šiaip sau demagogas. Šitas žmogus turi daugybę pasekėjų, ir kaskart jų gretos gausėja. Jis kalba apie socialinį teisingumą ir ragina liaudies mases aktyviau dalyvauti politiniame gyvenime.

- Taip, - linktelėjo Seldonas. - Apie tai aš girdėjau. Jo šūkis - "Valdžia priklauso liaudžiai".

- Ne visai taip, Hari. Jis teigia: "Valdžia - tai liaudis".

- Aišku. Turiu pripažinti, jog man patinka toks šūkis. Nieko blogo jame nematau.

- Aš taip pat balsuočiau už tai, jeigu Džoranumas būtent tai turėtų omenyje. Bet jo galvoje sukasi visai kitokios mintys. O šitas šūkis jam reikalingas tik kaip kelias į tikslą. Jis ketina atsikratyti Demerzelio. Tuomet jam bus lengviau susidoroti su Kleonu. Po to Džoranumas atsisės Imperatoriaus soste ir taps ta pačia "liaudimi", apie kurią dabar net apsiputojęs postringauja. Juk tu pats man sakei, kad tokių atvejų Imperijos istorijoje būta ne vieno. Tuo labiau, kad dabar Imperija silpnesnė nei kada nors... Jei anksčiau toks smūgis būtų tik išklibinęs jos pamatus, dabar jis paguldys Imperiją ant menčių. Ji bus įtraukta į nesibaigiantį pilietinį karą, o mes nespėsime iki tol parengti psichoistorijos, kuri parodytų, kaip reikia elgtis...

- Supratau apie ką kalbi, tačiau ne taip lengva atsikratyti Demerzelio.

- Tu net neįsivaizduoji, kokiais tempais Džoranumas telkia pajėgas.

- Tai nieko nekeičia, - papurtė galvą Haris. Po to jis susimąstė. - Įdomu, kaip to žmogaus tėvai sugalvojo jam duoti tokį kvailą vardą.

- Jo tėvai čia niekuo dėti. Tikrasis to žmogaus vardas Laskinas. Beje, toks vardas Nišajoje plačiai paplitęs. Tai jis pats panoro tapti Džo-Džo, turbūt tiesiog paėmė pirmą pavardės skiemenį.

- Man tai atrodo kvailai.

- O aš taip nemanau. Jei tik tu matytum, kaip jo pasekėjai skanduoja: "Džo-Džo-Džo..." Žmones veikia tarsi hipnozė.

- Gerai, - ištarė Seldonas ir išsitiesė, tarsi parodydamas, jog metas grįžti prie darbo. - Pagyvensim - pamatysim.

- Kodėl tu toks abejingas? - nesuprato Amarilis. - Juk kalbu apie realų pavojų.

- Nematau jokio pavojaus, - tvirtai pasakė Haris. - Tu tiesiog nežinai visų faktų.

- Kokių dar faktų?

- Jugai, pasikalbėsime apie tai kitą sykį. Kol kas dirbk savo darbą, o rūpesčius Demerzeliu bei Imperija palik man.

Amarilis prikando lūpą, tačiau nesiginčijo. Jis buvo pratęs paklusti Seldonui.

- Gerai, Hari, - ištarė jis, tačiau priėjęs prie durų atsisuko ir pakraipė galvą. - Bet tu darai klaidą.

Seldonas šyptelėjo.

- Aš taip nemanau, bet vis tiek ačiū už įspėjimą. Turėsiu tai omenyje. Tačiau aš tikiu, jog viskas bus gerai.

Amariliui išėjus, Hario veidas iškart surimtėjo. Ar tikrai viskas bus gerai?

2 skyrius

Seldonas nepamiršo bendražygio įspėjimo, nors jo ir nesureikšmino. Praėjo keturiasdešimtasis jo gimtadienis - dar vienas psichologinis smūgis.

Keturios dešimtys metų! Sudie, jaunyste! Kadaise jo gyvenimas buvo panašus į didžiulį neartą lauką, besidriekiantį toli už horizonto... Praėjo tie laikai. Haris jau aštuonetą metų gyveno Trantore. Laikas lėkė šuoliais. Dar aštuoneri metai - ir jam bus beveik penkiasdešimt. O po to - senatvė. O prie psichoistorijos priartėti jam kol kas nepavyko. Jugas Amarilis samprotavo apie dėsnius, išvedinėjo įvairiausias formules, pateikė įžūlias, grįstas intuicija prielaidas. Bet kaip galima tas prielaidas patikrinti? Kol kas psichoistorija nebuvo eksperimentinis mokslas. Norint ją sukurti, teks atlikti aibę eksperimentų, į kuriuos bus įtraukti kiti pasauliai. Tam prireiks šimtmečių. O kaip su atsakomybe?

Atrodė, jog problema neturi sprendimo, ir Seldonas vėl įsigilino į fakulteto reikalus... Į namus jis patraukė jau vėlokai. Jo nuotaika buvo prasta.

Dažniausiai, eidamas per studentų miestelį, jis pralinksmėdavo.

Kupolai virš Strilingo Universiteto buvo tokie aukšti, jog susidarydavo iliuzija, tarsi būtum beribėje erdvėje. Ir oras čia visada būdavo puikus. Augo medžiai, žaliavo pievutės, baltavo takeliai. Viskas atrodė taip, tarsi Haris niekur net nebūtų išvykęs, tarsi tebegyventų savo gimtajame Helikone ir tebedirbtų universitete... Buvo kiek vėsoka, bet kentėti galima.

Regis, tokių vėsių dienų pastaruoju metu pasitaiko dažniau. Galbūt Trantoras pradėjo taupyti energiją? Gal tai artėjančios krizės požymis? O gal (nuo tos minties Haris susigūžė ir pasipurtė) jis tiesiog paseno, ir kraujotaka sulėtėjo? Seldonas susikišo rankas į kišenes.

Dažniausiai jis eidavo į namus net negalvodamas, kur eina. Kojos pačios nešė namo, todėl pakeliui Haris galėdavo galvoti apie bet ką. Tačiau šiandien nepavyko. Staiga pasigirdo kažkokie garsai. Keisti, neįprasti...

- Džo... Džo... Džo... Džo...

Garsai sklido iš toli. Seldonas prisiminė Amarilio žodžius apie tą demagogą. Nejaugi jis čia, studentų miestelyje?

Haris instinktyviai išsuko iš kelio ir pasuko šlaitu link tos vietos, kur vykdavo studentiški mitingai ir kur jaunimas sportuodavo.

Lauko viduryje buvo susibūrusi minia studentų. Jie gyvai skandavo. Ant pakylos stovėjo nepažįstamas žmogus ir, siūbuodamas į taktą, garsiai rėkavo tą patį skiemenį.

Bet tai nebuvo Džoranumas. Tą žmogų Haris ne sykį matė naujienų laidose per holoviziją. Džoranumas buvo aukšto ūgio, plačiapetis, visada kažkaip klastingai išsišiepęs. Turėjo tankius smėlio spalvos ūsus ir žydras akis.

O šitas oratorius kažkoks neūžauga, liesas, plačiaburnis, tamsiaplaukis ir rėksnys. Seldonas nesigilino į jo žodžius, tik įsiminė vieną frazę: "Valdžią atiduoti masėms". Tą frazę išsyk atkartojo daugybė balsų.

"Neblogai, - pagalvojo Haris. - Įdomu, kaip jis ketina tai įgyvendinti?"

Seldonas perbėgo akimis per minią ir pastebėjo Fingagelą, matematikos fakulteto aspirantą, juodaplaukį, garbanotą, teikiantį vilčių vaikiną.

- Fingagelai! - pašaukė dekanas.

- Profesoriau Seldonai, - atsisuko jaunuolis ir priėjo arčiau. - Atėjote pasiklausyti šito vaikino?

- Tik nusprendžiau sužinoti, kodėl čia toks triukšmas. Kas jis toks?

- Tai Namartis. Jis kalba Džo-Džo vardu.

- Aš tai supratau, - linktelėjo Seldonas. Minia vėl sukaukė, at-

sakydama į eilinį šūkį. - Bet kas jis toks? Šio žmogaus vardas man nieko nesako. Iš kokio jis fakulteto?

- Jis ne iš mūsų Universiteto. Tai Džo-Džo žmogus.

- Jei jis ne iš Universiteto, vadinasi, be leidimo neturi teisės čia kalbėti. Kaip manote, ar jis gali turėti tokį leidimą?

- Neturiu supratimo, profesoriau.

- Tuomet išsiaiškinsime.

Seldonas žengė į minią, bet Fingagelas timptelėjo jį už rankovės.

- Neverta, profesoriau. Su juo keletas žaliūkų.

Už oratoriaus nugaros iš tiesų stovėjo šeši tvirti vyrukai - kojos pečių plotyje, rankos už nugaros.

- Žaliūkai?

- Dėl viso pikto. Nežinia, kas kam gali šauti į galvą.

- Na, tuomet jis tikrai ne iš Universiteto ir jokio leidimo, žinoma, neturi, antraip kuriems galams jam reikėtų šitų plevėsų. Fingagelai, informuokite apie tai Universiteto saugumo tarnybas. Nors, jie ir patys jau turėtų būti čia.

- Manau, jie laikosi atokiau, nenori prisišaukti nemalonumų, - sumurmėjo jaunuolis. - Profesoriau, prašau jūsų nesikišti. Jei norite, aš iškviesiu saugumo tarnybą, bet, kol jie atvyks, pasilikite savo vietoje.

- Galbūt man pavyks visą šį farsą sustabdyti dar iki jiems atvykstant.

Ir Seldonas ryžtingai žengė pirmyn. Brautis pro minią nebuvo labai sunku. Daugelis mitingo dalyvių atpažino profesorių, kiti, pamatę ant jo striukės atitinkamą antsiuvą, suprato, kas jis toks. Seldonas priėjo iki pakylos, įsikibo rankomis už krašto, atsikrenkštė, išsitiesė ir pakilo aukštyn. "O prieš dešimtį metų, - liūdnai pagalvojo jis, - būčiau lengvai pakilęs ir krenkšti nereikėtų".

Oratorius nutraukė kalbą, atsisuko į profesorių. Jo žvilgsnis buvo šaltas ir neramus.

Seldonas ramiai ištarė:

- Sere, prašau parodyti leidimą, suteikiantį jums teisę kalbėti studentų mitinge.

- Kas jūs? - pabrėžtinai garsiai paklausė oratorius.

- Aš Strilingo Universiteto profesorius, - taip pat garsiai atsakė Seldonas. - Tai kur jūsų leidimas, sere?

- Neturite teisės reikalauti iš manęs kažkokio leidimo, - atrėmė oratorius.

Žaliūkai, stovėję už jo nugaros, susispietė būrin.

- Jei neturite leidimo, patariu jums kuo greičiau palikti Universiteto teritoriją.

- O jei aš to nepadarysiu?

- Pirma, čia jau iškviesti saugumo tarnybos žmonės. Antra... Studentai, - kreipėsi Seldonas į susirinkusius, - savo teritorijoje mes naudojamės žodžio bei susirinkimų laisve, bet galime netekti tų privilegijų, jei leisime pašaliniams, neturintiems leidimo neatsakingai...

Čia ant profesoriaus peties nusileido sunki it akmuo ranka. Seldonas krūptelėjo. Atsisukęs, jis pamatė vieną iš Fingagelo minėtų vyrukų.

Su baisiu akcentu - Seldonas nespėjo suvokti, iš kur galėtų būti kilęs šitas netašytas stuobrys - jis iškošė pro dantis:

- Dink iš čia! Ir kuo greičiau!

- Netrukus čia pasirodys saugumo tarnybos vyrai.

- Jei pasirodys, tuomet sukelsime maištą, - išsiviepė Namartis. - Mūsų tuo neįbauginsi...

- Jokio maišto nebus, - papurtė galvą profesorius. - Ko jūs siekiate? Patariu jums geruoju dingti iš čia. - Jis truktelėjo petį ir numetė žaliūko ranką. Po to vėl kreipėsi į studentus: - Mes tuo pasirūpinsime, ar ne?

Kažkas iš minios šūktelėjo:

- Tai profesorius Haris Seldonas. Nelieskite jo. Jis mūsų žmogus.

Seldonas iškart pajuto, jog minios nuotaikos skirtingos. Jis žinojo, jog daugeliui bus paprasčiausiai smalsu stebėti saugumo tarnybos susirėmimą su mitinguotojais. Yra čia ir tokių, kurie simpatizuoja profesoriui, kitiems tiesiog nemalonu matyti, jog su profesoriumi buvo taip grubiai pasielgta.

Staiga sucypė kažkokia moteriškė:

- Atsargiai, profesoriau!

Seldonas akimirksniu atsisuko į žaliūkus. Jis svarstė: ar susidoros, ar greita bus reakcija, ar pakaks jėgų... juk senokai nesinaudojo savo imtynininko įgūdžiais.

Vyrukai akivaizdžiai savimi pasitikintys. Vienas iš jų žengė prie Seldono. Lėtai, tvirtu žingsniu... Hariui tai padėjo. Štai jis atkišo ranką. Puiku!

Seldonas griebė smarkuolį už rankos, užsuko ją, pakėlė aukštyn, staigiai nuleido žemyn, atsikrenkštė (kuriems galams to reikėjo?), ir žaliūkas žnektelėjo ant pakylos.

Įvykiai pasisuko visai netikėta linkme. Minia kurtinančiai sustaugė. Turbūt pabudo studentų išdidumas.

- Profesoriau, duok jiems į kaulus! - suriko kažkas.

Jį palaikė darnus balsų choras.

Seldonas paglostė plaukus ir pamėgino sulaikyti kvėpavimą. Po to koja nuspyrė nelaimėlį nuo pakylos.

- Norite dar? - mandagiai paklausė. - Ar geruoju išeisite?

Namartis ir jo pakalikai neryžtingai mindžikavo. Seldonas jiems pasakė:

- Įspėju: dabar minia mano pusėje. Jei bent pirštu paliesite mane, jus į skutus suplėšys. Na, kas dar nori? Pirmyn. Ateikite po vieną.

Jo balsas skambėjo vis ryžtingiau, vis tvirčiau. Minia triumfavo.

Namartis nejudėjo iš vietos. Seldonas tarsi katinas prisėlino ir griebė jį už kaklo. O studentai jau ropštėsi ant pakylos, šūkčiodami: "Prieikite po vieną! Prieikite po vieną!" Tarp Seldono ir Namarčio apsaugininkų netruko išaugti gyva siena. Seldonas tvirčiau suspaudė priešininko kaklą ir sušnabždėjo jam į ausį:

- Štai taip, Namarti. Patikėk - aš tikrai žinau, kaip tą padaryti. Tuo užsiiminėjau ne vienerius metus. Pamėgink žengti bent vieną žingsnį, ir aš pasistengsiu, kad jau niekada negalėtum kalbėti. Nebent tik pašnibždomis. Štai taip, balandėli. Ar supratai? Jei tau vis dėlto reikalingas balsas, padaryk kaip liepiamas. Aš tave paleisiu, jei įsakysi savo buldogams kuo greičiau iš čia dingti. O jei bent vieną žodį pasakysi ne taip, tai bus paskutinis tavo ištartas žodis. Ir nesugalvok dar kada nors apsilankyti studentų miestelyje. Aš šį reikalą užbaigsiu iki galo, pasigailėjimo nelauk.

Namartis gergždžiančiu balsu sumurmėjo:

- Dinkite visi iš čia!

Žaliūkai paskubomis apsupo nugalėtą oratorių. O kai po kelių akimirkų pasirodė saugumo tarnybos darbuotojai, Seldonas pasakė:

- Atleiskite, džentelmenai. Netikras pavojus.

Pakeliui į namus Haris jautėsi nepatenkintas savimi - pasirodė ne taip, kaip norėjosi. Juk jis niekada nebuvo sadistas... "O visų šlykščiausia, - pagalvojo jis, - jog apie tai tikriausiai sužinos Dorsa". Būtų geriausia, jei jis pats viską papasakotų žmonai, antraip, įvykį taip pagražins... Bet *jai* vis tiek nepatiks, net jei Haris pats pasakys visą teisybę.

3 skyrius

Taip ir buvo.

Dorsa laukė vyro prie kotedžo durų. Jos povyza labai iškalbin-

ga - rankos įremtos į šonus. Liekna, rudaplaukė, beveik tokia pat, kokia buvo prieš aštuonerius metus, kai Haris ją sutiko pirmą kartą. Jam ji atrodė tikra gražuolė, nors objektyvus vertintojas gražia jos nepavadintų. Bet Haris juk nemokėjo į ją žiūrėti objektyviai.

Dorsa Venabili! Žvelgdamas į ramų gyvenimo draugės veidą, Haris pagalvojo, jog seniai galėjo vadinti šią moterį Dorsa Seldon, tačiau jam atrodė, jog tuomet ji taptų tarsi jo nuosavybe... o jis šito nenorėjo. Nors Imperijoje buvo įsigalėjusi tokia tvarka, kad žmona priima vyro pavardę.

Dorsa pakraipė galvą - šilkiniai jos plaukai kiek išsitaršė - ir pasakė:

- Hari, aš jau viską žinau. Ir ką man su tavim daryti?

- Pirmiausia pabučiuoti.

- Galima ir taip, bet iš pradžių išklausysi mano pamokslą. Užeik į vidų, mielasis. - Ji įleido Harį ir uždarė duris. - Paklausyk, aš iki kaklo paskendusi darbuose. Vis dar tarsi prisvilusi sėdžiu prie Trantoro Karalystės periodo. Juk tu įsitikinęs, kad šis periodas tavo psichoistorijai ypač svarbus. Ar man mesti darbą ir visur sekioti tau iš paskos? O gal už rankutės tave vedžioti?

- Progresas? Tai būtų visai neblogai. Bet nėra reikalo manęs nei vedžioti, nei ginti.

- Nėra reikalo? O aš kaip tik išsiunčiau Reičį tavęs ieškoti. Ilgai užtrukai, ir aš nerimavau. Juk turiu teisę jaudintis? Visada mane įspėji, jei ketini užtrukti. Jei dar nepamiršai, esu tavo asmens sargybinis, nors, regis, tau tai nepatinka.

- Asmens sargybine Dorsa, ar jums neatrodo, jog ir man retsykiais norisi nutrūkti nuo pavadėlio?

- Ką pasakysiu Demerzeliui, jei tau kas nors atsitiks?

- Ar aš pavėlavau pietų? Nesuprantu, ar mes dabar naudojamės virėjos paslaugomis?

- Ne. Aš tik šiaip sau... laukiau tavęs. Tu pratęs pietauti laiku. Labai prašau, nepamiršk šito įpročio - jis tikrai geras.

- Argi Reičis tau nesakė, kad man viskas gerai? Apie ką apskritai mudu kalbame?

- Kai jis tave surado, tu jau buvai sudorojęs išsišokėlius... Ir jis sugrįžo namo. Smulkmenų aš nežinau. Gal pats pasakysi, ką tu ten išdarinėjai?

Haris gūžtelėjo pečiais:

- Nieko ypatinga. Susirinko nelegalus mitingas, o aš jį išvaikiau. Antraip, Universitetas būtų turėjęs nemalonumų.

- Ar tą padaryti privalėjai būtent tu? Hari, tu jau nebesi profesionalus imtynininkas. Tu...

- Nori pasakyti, jog esu senis? - įsiterpė Seldonas.
- Imtynėms su jaunuoliais - taip. Tau jau keturiasdešimt. Beje, kaip tu jautiesi?
- Gerai, tik kiek pavargau.
- Nesunku įsivaizduoti. Vieną gražią dieną, kai tau vėl kils noras atlikti jauno atleto vaidmenį, gali sugrįžti namo su sulaužytais šonkauliais. Nagi, pasakok...
- Aš sakiau tau, jog Amarilis mane įspėjo apie Demerzeliui gresiantį pavojų. Tada jis paminėjo demagogą Džo-Džo Džoranumą.
- Prisimenu. Bet pasakok apie tai, ko aš nežinau. Kas gi nutiko šiandien?
- Aikštėje susirinko minia. Į studentų miestelį atėjo Džoranumo statytinis Namartis ir pradėjo postringauti...
- Namartis... Džembolas Dinas Namartis, dešinioji Džoranumo ranka.
- Na matai, tu daugiau už mane žinai apie tą tipą. Žodžiu, jis surinko didžiulę minią, neturėdamas jokio leidimo mitinguoti. Regis, tikėjosi, jog padedamas savo peštukų sugebės sukelti maištą. Tokie spektakliai jiems tarytum oras reikalingi. Jeigu jie sugebėtų pasiekti, kad Strilingo Universitetą laikinai uždarytų, galėtų apkaltinti Demerzelį, ribojant visuomenės laisvę. Žodžiu, daviau jiems į kaulus... Vargšeliams teko sprukti nieko nepešus.
- O tu, regis, didžiuojiesi savimi?
- O kodėl negalėčiau? Visai neprastai apsisukau... nors esu jau keturiasdešimtmetis.
- Tai štai dėl ko tu įsivėlei į muštynes. Norėjai įsitikinti, ar dar ką nors sugebi?
Seldonas permetė akimis pietų meniu.
- Ne, - po pauzės atsakė vyriškis. - Visai ne dėl to. Pagalvojau apie Universitetui gresiančius nemalonumus ir apie Demerzelį. Amarilio žodžiai apie jam gresiantį pavojų mane paveikė stipriau nei pats to tikėjausi. Tai kvaila. Puikiai suprantu, jog Demerzelis pats geba savimi pasirūpinti, tačiau nei Jugui, nei kam nors kitam negaliu to paaiškinti. Dorsa, tik mudu abu viską žinome. - Jis giliai atsiduso ir tęsė: - Kokia laimė, kad bent su tavimi galiu atvirai apie tai pasikalbėti! Juk tu taip pat žinai, kad mūsų Demerzelis neliečiamasis.
Moteris spustelėjo mygtuką sienoje, ir pietums skirta patalpa nušvito malonia šviesa. Jiedu susėdo prie jau padengto pietų stalo. Balta kaip sniegas staltiesė, krištolas, stalo įrankiai. Vos tik jiedu atsisėdo ant kėdžių, ištraukiama plokštė pakilo aukštyn, ir ant stalo vienas po kito pradėjo rastis patiekalai. Haris jau įprato, kad jo

dabartinė padėtis leidžia jam patogiai maitintis namuose ir nesilankyti dėstytojams skirtoje Universiteto valgykloje.

Jis pagardino maistą prieskoniais, kuriuos jiedu su Dorsa pamėgo dar nuo Mikogeno laikų. Tik prieskoniai ir buvo puikūs šitame keistame, prisirišusiame prie praeities sektoriuje...

Dorsa tyliai paklausė:

- Ką turi galvoje, sakydamas "neliečiamasis"?

- Mieloji, jis juk geba paveikti žmonių emocijas. Negi tu pamiršai? Jei tas Džoranumas jam iš tiesų kels kokį nors pavojų, Demerzelis sugebės jį... (Seldonas spragtelėjo pirštais, ieškodamas tinkamo žodžio) paveikti, priversti jį galvoti kitaip.

Dorsa susimąstė. Pietūs praėjo tyloje. Tik po to kai maistas buvo suvalgytas, o viskas, kas buvo ant stalo, nušliaužė į stalo viduryje atsivėrusią angą, moteris sudrumstė tylą:

- Nenorėjau to sakyti, Hari, bet daugiau negaliu tavęs laikyti nežinioje.

- Nežinioje? - Haris susiraukė.

- Taip. Mudu niekada apie tai nesikalbėjome. Nemaniau, jog kada nors man teks apie tai prabilti, bet Demerzelis turi pažeidžiamų vietų. Jis nėra neliečiamasis, jam gali grėsti visai realus pavojus.

- Nejuokauji?

- Nė trupučio. Tu nesupranti, kas yra robotai... tokie sudėtingi, kaip Demerzelis. O aš tą labai puikiai išmanau.

4 skyrius

Jiedu nutilo, bet tik todėl, kad mintys begarsės. O Hario mintys stačiai siautėjo.

Taip ir yra. Jo žmona puikiai išmano apie robotus. Tai visada stebino Harį, ir jis galiausiai nusprendė verčiau apie tai negalvoti. Jei ne robotas Demerzelis, Haris niekada nebūtų sutikęs Dorsos. Ji dirbo Demerzeliui, ir būtent jis pavedė merginai saugoti ir ginti po Trantorą klaidžiojantį jauną matematiką Harį Seldoną. Ir nors dabar ta moteris buvo jo žmona, jo pagalbininkė, jo antroji pusė, Haris ne sykį mąstė apie keistą jos ryšį su protingu robotu Demerzeliu. Tai buvo vienintelis slaptas Dorsos sielos kampelis, į kurį patekti Haris neturėjo vilties. Tai buvo pats skausmingiausias judviejų santykių klausimas. Ar šita moteris gyvena su Hariu todėl, kad taip įsakė Demerzelis, ar vis dėlto ji myli Harį? Jam labai norėjosi tikėti Dorsos meile, bet vis dėlto...

Jo gyvenimas su šia moterimi buvo laimingas, bet su viena sąlyga. O ta sąlyga įsigalėjo kažkaip savaime, abipusiu tyliu sutarimu.

Haris suvokė, jog Dorsa buvo būtent tokia, kokią jis įsivaizdavo žmoną. Tiesa, jiedu neturėjo vaikų, bet Haris to iš jos ir nesitikėjo, o gal ir pats nenorėjo. Be to, jis turėjo Reičį, prie kurio buvo tėviškai prisirišęs.

Ir štai dabar žmona privertė jį susimąstyti apie tai, apie ką jis visai nenorėjo mąstyti. Judviejų nebylus susitarimas neteko galios. O juk būtent to susitarimo dėka jiedu tiek metų ramiai ir laimingai gyveno. Haris niršo, bet pasistengė vyti šalin nelinksmas mintis. Jis susitaikė su tuo, kad žmona lig šiolei mano esanti jo gynėja. Tebūnie, jei Dorsai šitaip geriau. Juk su juo jinai gyvena po vienu stogu, su juo sėdi prie vieno stalo, su juo dalinasi santuokinį guolį - su juo, o ne su Demerzeliu.

Žmonos balsas nutraukė jo apmąstymus:

- Aš pasakiau... Hari, ar tu miegi?

Vyriškis krūptelėjo. Vadinasi, žmona jau nebe pirmą sykį kreipiasi į jį, o jis negirdi - taip giliai paskendęs savo mintyse.

- Atleisk, mieloji. Nemiegu, tik mąstau, kaip turėčiau reaguoti į tavo žodžius.

- Apie robotus? - patikslino ji, stebėtinai ramiai tardama užgintą žodį.

- Pasakei, jog geriau už mane išmanai apie juos. Kaip galėčiau į tai reaguoti?

- Juk nepasakiau, kad tu apie juos apskritai nieko nežinai. Galbūt tu net daugiau už mane žinai apie robotus, bet žinoti ir suprasti - du skirtingi dalykai.

- Paklausyk, mieloji, regis, tu tyčia kalbi mįslėmis, norėdama mane paerzinti. Paradoksus gimdo diletantiškumas - nevalingas arba tyčinis. Man tai nepatinka.

Dorsa nusijuokė. Šitaip juoktis galėjo tik ji viena - tyliai, švelniai, tarytum linksmumas jai buvo tikras lobis, ir ji stengėsi jo neišbarstyti.

- Turbūt paradoksas tave privertė prabilti tokiu patetišku tonu. Kai šitaip kalbi, visada atrodai labai juokingas. Aš viską paaiškinsiu. Ir visai nesirengiu tavęs erzinti.

Ji pasilenkė, paglostė vyro ranką, ir Haris nustebęs pastebėjo, kaip jo ranka nevalingai susigniaužė į kumštį.

- Tu labai daug kalbi apie psichoistoriją. Bent jau su manim. Ką tu žinai? - paklausė moteris.

Seldonas atsikosėjo.

- Kalbėdamas apie psichoistoriją, aš pasikliauju tavo geraširdiškumu. Projektas slaptas. Psichoistorija bus veiksminga tik tada, jei žmonės, kuriems ji bus taikoma, nieko apie šį mokslą nežinos. Todėl kalbėti apie projektą galiu tik su tavimi ir su Jugu. Jugas turi tobulą intuiciją, jis puikus mokslininkas, tačiau toks padūkęs, jog galėtų užrištomis akimis šokti tiesiai į patį pragarą. Todėl tenka atlikti tramdomojo faktoriaus vaidmenį. Regis, man lemta visą gyvenimą stebėti tą žmogų ir jį tramdyti. Turiu pripažinti, jog man irgi retsykiais kyla pasiutusios mintys, ir tai padeda įsiklausyti, kaip jos skamba, netgi tada, - jis nusišypsojo, - kai tu atvirai man parodai, jog nesupranti, ką tau sakau.

- Žinau, kad esu tavo demonstracinis stendas, ir neprieštarauju tam, todėl neverta daryti skubotų išvadų. Ir nereikia keisti senų įpročių. Pripažįstu, jog neišmanau tavo matematikos, juk aš tik istorikė. Be to, nesu net mokslininkė. Ir dabar visą laiką tyrinėju ekonominių pokyčių įtaką politinių įvykių raidai...

- Taip. Ar pastebėjai, jog šiuo atveju aš esu tavo demonstracinis stendas? Tavo dabartinių tyrinėjimų rezultatų vieną gražią dieną prireiks mano psichoistorijai. Tai bus tavo neįkainojama pagalba man.

- Puiku! Štai ir išsiaiškinome, kodėl tu gyveni su manim. Nors, atvirai sakant, visada įtariau, kad ne dėl mano stulbinamo grožio. O dabar, tau leidus, aš tęsiu... Taigi, retsykiais, kai tu atsiriboji nuo matematinių formulių, aš pradedu suvokti tavo minčių eigą. Keletą sykių mėginai man išaiškinti, ką reiškia minimalizmo būtinybė. Man regis, aš supratau. Tu turi galvoje...

- Pats žinau, ką aš turiu galvoje.

- Nurimk, Hari, - kiek įsižeidusi pasakė moteris. - Visai nesirengiu tau to aiškinti. Mėginu paaiškinti pati sau. Ką tik sakei, kad esi mano demonstracinis stendas. Tai ir pabūk juo bent trumpam. Juk tai sąžiningas žaidimas, ar ne taip? Tu tvirtinai, jog minimalizmas vienas iš svarbiausių praktinės psichoistorijos principų, kurio esmė - keisti nepageidaujamą įvykių eigą sau naudinga linkme. Ir sakei, jog tie pokyčiai turi būti vos pastebimi, minimalūs...

- Teisybė, - pasakė Haris. - Tai dėl to...

- Leisk man kalbėti, Hari, - nutildė jį žmona. - Juk abu žinome, jog tu viską puikiausiai supranti. Minimalizmas būtinas, nes bet koks pasikeitimas sukelia begales pašalinių reiškinių. Darosi akivaizdu, jog galutinis rezultatas bus toli nuo pageidaujamo. Be to, tas rezultatas gali būti neprognozuojamas.

- Viskas teisingai, - vėl pritarė matematikas. - Čia ir yra chaotiško efekto esmė. Tik reikia išsiaiškinti, ar yra tokių begaliniai nežymių pasikeitimų, kurie galėtų paversti rezultatą prognozuojamu. O gal žmonijos istorija - neišvengiamai chaotiška. Būtent dėl to iš pradžių buvau įsitikinęs, jog psichoistorija ne...

- Žinau, tą jau ne sykį girdėjau, leisk man pabaigti! Ne taip svarbu, ar galima pasiekti minimalių pokyčių. Esmė ta, jog bet koks už minimumo ribų išeinantis pokytis, yra chaotiškas. Todėl reikia atrasti pakankamai mažus, nežymius pokyčius. Maždaug šitaip aš suprantu tai, ką tu vadini minimalizmu.

- Kažkas panašaus, - sutiko Haris. - Be abejo, matematine kalba tą galima būtų nusakyti tiksliau ir trumpiau. Štai, klausyk...

- Apsaugok, Dieve! - ištarė Dorsa. - Jeigu tu žinai, kaip šitas momentas įtakoja psichoistoriją, turėtum suprasti ir Demerzelio situaciją. Žinių tu turi, tačiau tau stinga suvokimo. Taip yra todėl, kad tau niekada nešovė mintis pritaikyti psichoistoriją Robototechnikos Dėsniams.

Seldonas papurtė galvą ir sumurmėjo:

- Dabar jau tikrai nesuprantu, kur tu lenki.

- Viskas labai paprasta! Hari, robotas taip pat naudojasi minimalizmo principais. Pirmasis Dėsnis skelbia, jog robotas negali pakenkti *žmogui.* Tai pagrindinė robotų taisyklė. Paprastų robotų, o juk Demerzelis kitoks. Nulinį Dėsnį jis laiko aukštesniu už Pirmąjį. O Nulinis Dėsnis skelbia, jog robotas negali pakenkti *žmonijai.* Ir todėl Demerzelio padėtis panaši į tavo... su psichoistorija. Ar dabar supranti?

- Regis, taip.

- Tikiuosi. Nors Demerzelis ir gali keisti žmonių sąmonę, tačiau turi tai daryti labai atsargiai, nesukeldamas nepageidautinų pasekmių. O jis yra Imperatoriaus Ministras Pirmininkas, todėl tokių nepageidautinų reiškinių - begalės.

- Ir kaip tai susieta su šiandienine situacija?

- Pats pasuk galvą! Tu niekam, žinoma, išskyrus mane, negali pasakyti, jog Demerzelis robotas; jis viską taip sutvarkė, kad tu negali su niekuo apie tai kalbėti. Bet kiek pastangų reikėjo, norint taip pakeisti tavo sąmonę? Prisipažink, juk kartais norisi kam nors apie tai pasakyti? Tik ar norėtum nutraukti jo veiklą ir patį egzistavimą? Juk būtent jam esi dėkingas už suteiktą galimybę ramiai dirbti, už sudarytas sąlygas kurti psichoistorijos mokslą. Vadinasi, jis tik minimaliai pakeitė tavo sąmonę, nukreipė ją tik tiek, kad tu nie-

kam neprasitartum... Pokyčiai tokie minimalūs, kad neturi jokių pašalinių pasekmių. Būtent šitaip Demerzelis ir valdo visą Imperiją.

- O kaip Džoranumo atveju?

- Čia visai kitas reikalas. Kad ir kokie būtų to žmogaus motyvai - jis aršus, atviras Demerzelio priešas. Žinoma, Demerzelis galėtų viską pakeisti, bet sunku nuspėti, kokios būtų tokių pokyčių pasėkmės. Jis nenori rizikuoti ir pakenkti Džoranumo asmenybei. Atsiradę pašaliniai reiškiniai galėtų pridaryti žalos ir kitiems žmonėms, galbūt netgi visai žmonijai. Todėl jis neliečia to maištininko, o ieško būdų, kaip pasiekti visai mažyčių, nežymių pokyčių, kurie padėtų išgelbėti padėtį ir niekam nepakenktų. Štai kodėl Jugas teisus - Demerzelis iš tiesų pažeidžiamas.

Haris klausėsi tylėdamas. Jis mąstė. Praėjo keletas minučių, tik tada vyriškis ištarė:

- Jei Demerzelis negali nieko padaryti, vadinasi, aš privalau to imtis.

- O ką gali padaryti tu?

- Aš nesu susietas su Robototechnikos Dėsniais... Pirmiausia būtina susitikti su Demerzeliu.

Dorsa ne juokais susijaudino.

- Būtina? Esu įsitikinusi, jog neverta viešai demonstruoti, kad judu esate pažįstami.

- Atėjo laikas. Gana apsimetinėti, vaidinti, jog mudu su juo nepažįstami. Neketinu apsilankyti pas jį su oficialiu vizitu, neskelbsiu apie tai per holoviziją. Tačiau susitikti mudviem būtina.

5 skyrius

Seldonas niršo. Prakeiktas laikas, prakeiktas amžius! Prieš aštuonerius metus, kai pirmą sykį pateko į Trantorą, jis būtų veikęs, o ne svarstęs. Tada buvo jaunas ir plikas kaip tilvikas - kambarys viešbutyje, šiokie tokie rakandai. Viską galima susidėti ir išsinešti. Ir buvo laisvas it paukštis, galėjo trankytis po visą Trantorą kiek tik širdis geidžia.

O dabar... Darbas, nesibaigiantys pasitarimai, būtinybė priimti kažkokius sprendimus. Nelengva staiga viską mesti ir išdumti pas Demerzelį. O ir pats Demerzelis iki kaklo reikaluose ir darbuose paskendęs. Taip, nelengva suderinti laiką...

O Dorsa sėdėjo ir kraipė galvą.

- Net neįsivaizduoju, Hari, ką ketini dabar daryti.

Tas atsakė:

- Aš ir pats nelabai įsivaizduoju. Pirmiausia turiu susitikti su Demerzeliu, tada ir suprasiu, kaip man toliau elgtis.

- Svarbiausia tavo pareiga - psichoistorija. Jis irgi tau taip pasakys.

- Galbūt, bet noriu pats tai iš jo išgirsti.

Ir štai, kai po aštuonių dienų Haris suderino laiką, kada galės susitikti su Imperijos Ministru Pirmininku, staiga jis gavo pranešimą. Senamadiškos, įmantrios raidės nušvito ekrane ant jo kabineto sienos. Teksto turinys derėjo prie įmantrios kaligrafijos: "PRAŠAU AUDIENCIJOS PAS PROFESORIŲ HARĮ SELDONĄ".

Keletą akimirkų Haris nustebęs spoksojo į ekraną. Netgi į Imperatorių šiais laikais niekas taip nesikreipė... Nebent prieš kelis šimtmečius.

O ir raidės nespausdintos, o kaligrafiškai išvedžiotos. Tarsi tekstą būtų rašęs meno žmogus. Tačiau labiausiai intrigavo parašas: "LASKINAS DŽORANUMAS"! Štai kaip! Pats Džo-Džo siekia Seldono audiencijos.

Čia tai bent! Dabar viskas aišku ir dėl teksto, ir dėl kaligrafijos. Viskas apgalvota - paprastas prašymas pateiktas tokia forma, jog nenoromis intriguoja. Nors Haris nedegė noru susitikti su tuo žmogumi, tačiau jam norėjosi išsiaiškinti, kuriems galams toks pompastiškumas ir kam ta vaidyba.

Jis įsakė sekretoriui suderinti susitikimo laiką bei vietą. Suprantama, darbo kabinete, ne namuose. Tik dalykinis pokalbis, nieko daugiau.

Svarbiausia, kad susitikimas turi įvykti kaip tik tada, kai jis planavo pasimatyti su Demerzeliu.

Dorsa pasakė:

- Manęs tai nestebina, Hari. Tu papurtei du jo parankinius, sujaukei jų planus sukelti studentų maištą ir gerai pasilinksminti. Be to, tavo dėka jis apsijuokė, liko kvailio vietoje. Todėl tas žmogus ir nusprendė pažvelgti tau į akis. Manau, aš irgi turėčiau dalyvauti judviejų susitikime.

Seldonas papurtė galvą.

- Aš pasiimsiu Reičį. Jis įsisavino visus kovos būdus, kuriais aš naudojuosi, ir yra dvigubai už mane jaunesnis. Nors, manau, neprireiks jokios apsaugos.

- Įdomu, kodėl tu tuo įsitikinęs?

- Susitikimas vyks Universiteto teritorijoje, Džoranumas ateis

į mano kabinetą. Aplinkui gausu jaunimo. Aš pakankamai populiarus tarp studentų. Manau, Džoranumas nėra kvailas ir puikiai supranta, jog namuose ir sienos padeda. Tikiuosi, jis bus mandagus ir draugiškas...

- Pagyvensim - pamatysim, - pasakė Dorsa, ir viršutinės jos lūpos kraštas pakilo aukštyn.

- Ir, žinoma, pritrenkiantis, - pabaigė mintį Haris.

6 skyrius

Haris Seldonas nutaisė atitinkamą veido išraišką ir palenkė galvą - tai turėjo reikšti pagarbą svečiui. Laukdamas susitikimo, jis įdėmiai išstudijavo keletą holografinių Džoranumo portretų. Bet juk neretai pasitaiko, jog tikrovėje žmogus atrodo visai kitaip. "Turbūt, - pagalvojo Seldonas, - viskas priklauso nuo to, kaip reaguoji į realybę".

Džoranumas buvo aukšto ūgio - bent jau aukštesnis už Seldoną... ir gerokai tvirtesnis. Apvalus veidas, tankių plaukų kepurė (plaukai kažkokie smėlio spalvos, o gal geltoni?), žydros akys. Apsirengęs nerūpestingai, fizionomiją puošia kažkas panašaus į šypseną, sukuriančią draugiškumo iliuziją, bet nepaliekančią abejonių, jog tai tik iliuzija ir nieko daugiau.

- Profesoriau Seldonai, - kreipėsi jis į Harį giliu, krūtininiu, puikiai ištreniruotu profesionalaus oratoriaus balsu, - malonu jus matyti. Dėkoju, kad suteikėte galimybę su jumis susitikti. Manau, neprieštarausite, kad atėjau ne vienas, o su savo artimiausiu padėjėju, galima sakyti - dešine savo ranka. Judu, regis, jau pažįstami.

- Taip, pažįstami. Puikiai prisimenu, kokiomis aplinkybėmis mudu susipažinome.

Seldonas pašaipiai pažvelgė į Namartį, po to atidžiau įsižiūrėjo į jį. Jis buvo vidutinio ūgio, blyškaus, taisyklingų bruožų veido, tamsiaplaukis. Jokios šypsenos... veidas apskritai be išraiškos - tik įtampa bei atsargumas.

- Mano bičiulis daktaras Namartis. Jo specialybė - senovės literatūra. Jis atėjo čia savo iniciatyva, norėjo jūsų atsiprašyti, - pasakė Džoranumas, greitosiomis žvilgtelėjęs į bendražygį.

Tas sučiauptomis lūpomis, abejingu balsu ištarė:

- Apgailestauju, profesoriau, dėl to, kas įvyko tada... aikštėje. Aš nieko nežinojau apie griežtas jūsų Universiteto taisykles, ribojančias mitingus, todėl kiek įsijaučiau.

- Tai suprantama, - įsiterpė Džoranumas. - Be to, jis nežinojo, kas jūs esate. Manau, mes turėtume pamiršti tą nesusipratimą.

- Galiu jus patikinti, džentelmenai, - pasakė Seldonas, - jog neturiu jokio noro apie tai prisiminti. Leiskite jums pristatyti savo sūnų Reičį Seldoną. Kaip matote, aš taip pat atėjau ne vienas.

Reičis smarkiai išaugo. Dabar jis buvo ūsuotas jaunuolis. Ūsai juodi, tankūs, kaip ir dera tikram daliečiui. Kai prieš aštuonerius metus Seldonas su juo susipažino, jis buvo beglobis, alkanas driskius. O dabar - tai tvirtas, raumeningas, vikrus jaunuolis, įžūliomis, spindinčiomis akimis.

- Labas rytas, jaunuoli, - pasisveikino su juo Džoranumas.

- Labas rytas, sere, - pagarbiai atsakė Reičis.

- Prašau sėstis, džentelmenai, - kreipėsi į svečius Seldonas. - Ar galiu pasiūlyti ko nors užkąsti ar išgerti?

Džoranumas pakėlė aukštyn rankas.

- Ne, ne, sere. Juk neatėjome pas jus svečiuotis. - Jis atsisėdo ir pridūrė: - Nors tikiuosi, jog ateityje ne sykį užsuksime pas jus į svečius.

- Jei ketinate kalbėti apie reikalus, įdėmiai jūsų klausau.

- Profesoriau Seldonai, mane pasiekė gandai apie tą nelemtą įvykį, kurio jūs maloniai sutikote neprisiminti, ir aš nustebau. Nesuprantu, kodėl ryžotės tokiam pramuštgalviškam poelgiui? Sutikite, juk tai rizikinga.

- Tada taip negalvojau.

- O štai aš pagalvojau. Todėl ir panorau daugiau apie jus sužinoti. Įdomus jūs žmogus, profesoriau. Jei neklystu, esate kilęs iš Helikono?

- Taip, aš tenai gimiau. Jūsų informacija tiksli.

- O dabar jau aštuonerius metus gyvenate Trantore.

- Tai irgi niekam ne paslaptis.

- Jūs išgarsėjote po to, kai perskaitėte pirmąjį pranešimą apie psichoistoriją, ar ne taip?

Seldonas vos pastebimai pakraipė galvą. Kaip dažnai jam tenka apgailestauti dėl to neatsargaus poelgio! Jis nusišypsojo.

- Jaunatviškas entuziazmas. Nieko iš to neišėjo.

- Nejaugi? - Džoranumas apžvelgė kabinetą. - Ir vis dėlto jūs šiandien vieno iš prestižinių Trantoro universitetų matematikos fakulteto dekanas. Jei neklystu, jums dar tik keturiasdešimt. Beje, man keturiasdešimt dveji, todėl amžius neleidžia man į jus žiūrėti iš aukšto. Jei pasiekėte tiek daug, turbūt iš tiesų esate neeilinių gabumų matematikas.

Seldonas gūžtelėjo pečiais.

- Kažkodėl niekada apie tai nemąsčiau.

- Arba jūs puikus matematikas, arba turite įtakingų draugų.

- Niekas neatsisakytų įtakingų draugų protekcijos, pone Džoranumai, bet, deja, jūs klystate. Universiteto profesoriai apskritai turi nedaug draugų, tuo labiau įtakingų.

Jis nusišypsojo.

Šyptelėjo ir Džoranumas.

- O kaip jums atrodo, profesoriau, ar Imperatorius įtakingas draugas?

- Žinoma, įtakingas, tik kaip tai susieta su manimi?

- Man susidarė įspūdis, jog būtent jis ir yra jūsų bičiulis.

- Esu įsitikinęs, kad mano dosjė suradote informaciją apie tai, jog prieš aštuonerius metus buvau iškviestas pas Jo Didenybę Imperatorių. Mudviejų susitikimas truko maždaug valandą. Tada aš nepastebėjau iš valdovo pusės jokių draugiškumo ženklų. Nuo to laiko niekada nesu matęs Imperatoriaus... nebent per holoviziją.

- Profesoriau, juk nebūtina susitikinėti asmeniškai su pačiu Imperatoriumi. Pakanka ir to, kad bendraujate su jo Ministru Pirmininku Demerzeliu. Demerzelis jūsų globėjas, todėl galima neabejoti, jog Imperatorius taip pat.

- Atleiskite, ar šiuos duomenis irgi ištraukėte iš mano dosjė? O gal padarėte tokią išvada, remdamiesi kokia nors nežinia iš kur atkapstyta informacija?

- Kam ieškoti duomenų jūsų dosjė, jei ir taip jūsų ryšys akivaizdus? Mudu abu tai žinom. Todėl pamirškime... ir tęskime mūsų pokalbį. Prašau, - jis vėl pakėlė aukštyn rankas, - nereikia prieštarauti. Tik tuščias laiko švaistymas.

- Kaip tik ketinau jūsų paklausti, - pasakė Seldonas, - kodėl esate įsitikinęs, jog Demerzelis mane proteguoja? Kodėl jis turėtų taip elgtis?

- Profesoriau! Kodėl jūs šitaip? Manote, jog esu naivus kvailelis? Turiu galvoje jūsų psichoistoriją. Tai ji Demerzeliui reikalinga.

- Jau sakiau jums, kad tai tebuvo jaunatviškos svajonės, kurios nedavė jokių realių rezultatų.

- Galite man kalbėti ką tik panorėjęs, profesoriau, neprivalau tikėti kiekvienu jūsų žodžiu. Būsiu atviras - aš skaičiau jūsų pranešimą ir mėginau suprasti, apie ką ten kalbama. Man padėjo matematikai. Ir jie man pasakė, jog tai neįgyvendinama... laukinė svajonė.

- Visiškai su jumis sutinku, - linktelėjo Seldonas.

- Tačiau jaučiu, jog Demerzelis vis dėlto laukia, kada jūs su-

kursite savo psichoistoriją ir įdiegsite šį mokslą. O jeigu jis nelaukia, tuomet aš pasiryžęs to laukti. Ir jums, profesoriau Seldonai, būtų parankiau, jei aš to palaukčiau.

- Ir kodėl gi?

- Todėl, kad Demerzelis ilgai neišsilaikys poste. Visuomenė nuo jo nusigręžė. Ir netrukus, kai Imperatorius nuspręs atsikratyti nepopuliaraus Ministro Pirmininko, svajojančio nuversti jį iš sosto, jis suras Demerzeliui pamainą. Ir visai įmanoma, jog tai bus mano kukli persona... O jums vis tiek bus reikalingas globėjas, kuris pasirūpintų ramiomis jūsų darbo sąlygomis.

- Ir tuomet, žinoma, jūs tapsite mano globėju?

- Suprantama. Dėl tos pačios priežasties, dėl kurios jus globoja Demerzelis. Man reikalingas praktinis psichoistorijos pritaikymo metodas, kuris padėtų sėkmingai valdyti Imperiją.

Seldonas linktelėjo, patylėjo, po to pasakė:

- Pone Džoranumai, tuomet man nėra prasmės nerimauti. Aš viso labo tik kuklus mokslininkas - matematikas, dėstytojas. Mano veikla niekam nekenkia. Vadinasi, labai ramiai ir toliau galiu dirbti. O judu su Ministru Pirmininku peškitės sau į sveikatą. Man nerūpi, kuris iš jūsų laimės, - aš bet kuriuo atveju turėsiu globėją. Bent jau taip aš supratau jūsų mintį.

Džoranumas prisimerkė.

- Daktare Seldonai, ar jūs esate patriotas?

- Žinoma. Imperija atnešė žmonijai tūkstančius taikių metų, užtikrino jos vystymosi progresą.

- Tai tiesa. Tik pastaraisiais šimtmečiais šitas progresas pastebimai sulėtėjo.

Profesorius nusijuokė.

- Nesigilinau į tokias smulkmenas.

- Jums ir nereikia to daryti. Jūs žinote, jog politine prasme paskutinis šimtmetis buvo pakankamai neramus. Nė vienas Imperatorius ilgai soste neužsibuvo, ne sykį buvo pasikėsinta į valdovų gyvybes, žmonės bruzdėjo...

- Net užsiminti apie tai nevalia, - pasakė Seldonas. - Tai prilygsta išdavystei. Jau verčiau jums derėtų...

- Paklausykite, - pasakė Džoranumas, atsilošęs krėsle. - Matote, kaip viskas trapu, netvirta? Imperija žlunga. Aš pasirengęs atvirai apie tai kalbėti. Ir mano pasekėjai taip pat, nes jie tvirtai tuo įsitikinę. Mums reikalingas žmogus, esantis šalia Imperatoriaus ir galintis valdyti Imperiją, slopinti žmonių maištingas nuotaikas, reikalui esant parengti karines pajėgas, vadovauti ekonomikai...

Seldonas mostelėjo ranka.
- Manote, kad tai būsite jūs. Ir tikitės, jog sugebėsite?
- Norėčiau tapti tokiu žmogumi. Nebus lengva. Ir niekam lengva nebūtų. Demerzelis tą naštą jau vos bepavelka. Jo veikla dar labiau paspartino Imperijos žlugimą. Netrukus ji visai subyrės.
- O jūs tikitės sustabdyti tą žlugimą?
- Taip, tikiuosi. Su jūsų pagalba, daktare Seldonai. Jūsų... ir psichoistorijos.
- Bet su psichoistorijos pagalba ir Demerzelis galbūt sugebėtų to pasiekti? Žinoma, jei toks mokslas realiai egzistuotų.
Net nemirktelėjęs, Džoranumas išpyškino:
- Jis egzistuoja. Ir liaukitės apsimetinėjęs. Tačiau Demerzeliui psichoistorija nepadeda. Psichoistorija - tik instrumentas. Reikalinga išmintis, leidžianti tą mokslą suprasti, ir gebėjimas dirbti.
- Ir jūs visa tai turite?
- Taip. Puikiai žinau savo gebėjimus. Man reikalinga psichoistorija. Noriu ją turėti ir naudotis.
Seldonas pakraipė galvą.
- Norėti neuždrausta. Tik aš to mokslo neturiu.
- Turite. Neketinu daugiau su jumis ginčytis.
Džoranumas pasilenkė prie profesoriaus, tarsi norėdamas, kad jį geriau išgirstų.
- Tvirtinate, jog esate patriotas. Aš privalau nuversti Demerzelį ir užimti jo vietą. Tai sustabdys Imperijos žlugimą. Tačiau pats lyderių pasikeitimo faktas gali sutrikdyti ir taip jau netvirtą padėtį. Juk nenorite šito? Todėl ir pasakysite man, kaip reikia veikti, kaip pasiekti geidžiamo rezultato tyliai, ramiai, niekam nepakenkiant - mūsų visų labui.
- Negaliu, - atsakė profesorius. - Nežinau, kaip tai padaryti. Norėčiau pagelbėti, bet neturiu tokios galimybės.
Džoranumas ryžtingai atsistojo.
- Gerai. Dabar jūs viską žinote. Žinote apie mano planus, žinote, ko tikiuosi iš jūsų. Pamąstykite. Pagalvokite apie Imperiją. Turbūt manote, jog esate įsipareigojęs tam nenaudėliui Demerzeliui? Būkite akylas. Jūsų veikla gali kaip reikiant išklibinti Imperijos pamatus. Prašau jūsų pagalbos. Jos reikia kvadrilijonams žmonių visoje Galaktikoje. Kartoju: pagalvokite apie Imperiją.
Tirados pabaigoje vyriškio balsas tapo galingu pusiau šnabždesiu. Seldono kūną suvirpino drebulys.
- Visada galvoju apie Imperiją, - atsakė jis.

- Tai viskas, ko norėjau jūsų paprašyti, - pasakė Džoranumas. - Dėkoju, kad priėmėte mane ir išklausėte.

Seldonas palydėjo žvilgsniu lankytojus ir dar ilgai žiūrėjo į tyliai užsidariusias duris.

Haris susiraukė. Kažkas nedavė jam ramybės, bet *kas*, jis pats negalėjo suprasti.

7 skyrius

Namartis nenuleido akių nuo Džoranumo. Abu sėdėjo saugiai ekranuotoje patalpoje, įrengtoje Strilingo sektoriuje. Kol kas čia viskas atrodė pakankamai kukliai, Džoranumo partija dar nebuvo tvirtai įleidusi šaknis Strilinge, tačiau netrukus viskas pasikeis...

Jų judėjimas išplito stebėtinai greitai. Viskas prasidėjo vos prieš trejus metus... tuščioje vietoje, nuo nulio. O dabar išplito po visą Trantorą. Išoriniai Pasauliai kol kas dar buvo neprieinami. Demerzelis atkakliai stengėsi saugoti jų ramybę, bet būtent tai ir buvo pagrindinė jo klaida. Būtent čia, Trantore, masių bruzdėjimas buvo ypač pavojingas. Visur kitur maištaujančius galima kontroliuoti, pristabdyti. O čia Demerzelį galima nugalėti. Keista, kad jis pats to nesuprato. Džoranumas visada buvo įsitikinęs, jog Demerzelio galia gerokai pervertinta. Tereikia kam nors krepštelėti aštriu peiliu, ir jis įsitikins, jog brangus kevalas tuščias... O Imperatorius po to su juo nesiterlios, tuo labiau, jei paties valdovo gyvybei kiltų pavojus.

Kol kas visos Džoranumo prognozės pildėsi. Vienintelė nesėkmė - neįvykęs mitingas Strilingo Universitete. Beje, ne be Seldono pagalbos.

Būtent todėl Džoranumas ir panoro susitikti su profesoriumi. Čia reikalas rimtas - smulkmenų nėra. Bet kokią rakštį būtina nedelsiant pašalinti. Jų sėkmės grandinė tvirtėjo, ilgėjo... Žmonės visada linkę palaikyti nugalėtojo pusę... net tuo atveju, jei ne visada pritaria jo nuomonei. Diletantai bei nevykėliai žmonėms neimponuoja.

Tik nežinia, ar pokalbis su profesoriumi buvo dar viena grandis jų sėkmės grandinėje? O gal tai ir vėl rakštis? Namartis buvo nepatenkintas, kad Džoranumas jį nusitempė atsiprašinėti. O ir pats susitikimas, jo nuomone, nebuvo sėkmingas.

Dabar Džoranumas sėdėjo susimastęs ir čiulpė nykštį, tarsi mėgindamas iščiulpti iš jo kokią nors naudą.

- Džo-Džo, - tyliai pašaukė Namartis. Jis buvo vienas iš nedaugelio, galinčių šitaip kreiptis į vadą neoficialioje aplinkoje, vadinti jį

mažybiniu vardu, skanduojamu žmonių minios. Džoranumas taikstėsi su tuo viešose vietose, bet asmeninių pokalbių metu reikalavo deramos pagarbos savo personai. Išimtys buvo leidžiamos tik patiems artimiausiems bičiuliams. - Džo-Džo, - pakartojo Namartis.

Džoranumas pakėlė akis.

- Taip, Džėjau Dy, - kiek suirzęs atsiliepė jis.

- Ką mes darysime su šituo Seldonu?

- Ką darysime? Kol kas nieko. Vėliau jis tikriausiai prisidės prie mūsų.

- Ko laukti? Galima jį kaip reikiant spustelėti. Truktelėti už reikiamų virvučių Universitete...

- Ne. Kol kas Demezelis mums nekaišioja pagalių į ratus. Bukagalvis. Jis pernelyg patiklus. Bet mažiausiai norėčiau, kad jis pradėtų veikti dabar, kol mes dar nesame pakankamai pasirengę. O neapgalvotas žingsnis bendraujant su Seldonu gali išprovokuoti atsakomuosius Demerzelio veiksmus. Regis, Ministras Pirmininkas į šitą profesorių deda didžiules viltis.

- Dėl tos psichoistorijos?

- Būtent.

- O kas tai per daiktas? Nieko apie tai negirdėjau.

- Ne tu vienas. Tai matematinė žmonių visuomenės analizė, atverianti galimybę prognozuoti ateitį.

Namartis susiraukė, nevalingai atsitraukė toliau nuo bičiulio. Džoranumas turbūt juokauja? Mėgina jį pralinksminti? Namartis niekada neturėjo humoro jausmo.

- Pranašauti ateitį? - paklausė jis. - Kaip tai?

- Cha! Jei žinočiau, kaip tai padaryti, nebūčiau kulniavęs pas tą profesorių.

- Aš kažkaip tuo netikiu, Džo-Džo. Kaip galima prognozuoti ateitį? Kažkas panašaus į būrėjas, ar ne?

- Ir aš taip maniau, bet po to kai Seldonas sužlugdė mūsų mitingą, pasidomėjau jo karjera. Prieš aštuonerius metus jis atvyko į Trantorą ir matematikų kongrese perskaitė pranešimą apie savo psichoistoriją. Perskaitė, ir viskas baigėsi. Tyla. Daugiau prie to jis negrįžo.

- Vadinasi, nieko rimto tame ir nebuvo.

- Kaip tik priešingai. Jeigu po pranešimų būtų vykę kokie nors debatai, jei kritikai būtų sumalę į miltus jo doktriną, jei būtų bet koks tęsinys, tuomet, sutikčiau... Bet ta įtartina tyla reiškia, jog psichoistorija išsyk buvo giliai paslėpta, kažkur įkišta, užšaldyta... Galbūt būtent todėl Demerzelis ir mūsų net pirštu neliečia. Gal

psichoistorija išpranašavo kažką, kuo Ministras Pirmininkas nusprendė pasinaudoti reikiamu momentu. Jei mes patys nesugebėsime pasinaudoti psichoistorija, tikrai galime žlugti.

- Bet Seldonas tvirtina jos neturįs.

- O tu kaip elgtumeis juo dėtas?

- Aš manau, jam reikia prispausti uodegą.

- Beviltiška. Ar kada nors esi girdėjęs pasakojimą apie Veno kirvuką?

- Ne.

- Jei būtum kilęs iš Nišajos, tikrai žinotum. Mano gimtinėje ta pasaka plačiai paplitusi. Tas Venas buvęs medkirtys. Jis turėjo stebuklingą kirvį, kuriuo buvo galima bet kokį medį be vargo nukirsti. Pats supranti, koks tai vertingas daiktas, tačiau Venas savo kirvuko nuo nieko neslėpė. Niekas net nemėgino stebuklingo įrankio pavogti, nes tik vienintelis Venas galėjo jį pakelti, tuo labiau užsimoti ir kirsti į medį.

Taigi, šiuo metu niekas, išskyrus Seldoną, negali susidoroti su psichoistorija. Jei mes priversime tą žmogų pereiti mūsų pusėn, niekada nežinosime, ar jis nuoširdžiai mums ištikimas. Juk jis nesunkiai gali nukreipti savo veiklą taip, kad mes iki kaklo įklimptume mėšle. Todėl jis turi tai padaryti savo noru ir laisva valia dirbti mums, nuoširdžiai tikėdamas mūsų pergale.

- Ir kaip mes to pasieksime?

- Seldonas turi sūnų. Regis, jis vardu Reičis. Ar tu gerai į tą vaikiną įsižiūrėjai?

- Nelabai.

- Oi, Džėjau Dy, pralaimėsi, jei nebūsi atidus. Tas jaunuolis klausėsi mano kalbos, o jo akys degė. Mano mintys jam paliko gilų įspūdį. Turiu gamtos dovaną - žinau, kada mano žodžiai paliečia klausytojo sielą, o kada jis dar abejoja ir nori pagalvoti.

Džoranumas nusišypsojo. Tai buvo formali pusiau šypsena, kaukė, kurią jis užsidėdavo kalbėdamas prieš publiką. Tai buvo šalta, gal net bauginanti šypsena.

- Pamąstysime, kaip mums pasielgti su tuo Reičiu, - pasakė jis. - Gal bus galima per jį paveikti Seldoną.

8 skyrius

Išėjus lankytojams, Reičis paglostė ūsus ir pažvelgė į Seldoną. Glostyti ūsus jaunuoliui buvo su niekuo nesulyginamas malonumas.

Čia, Strilingo sektoriuje, kai kas iš vyrų turėjo ūsus, bet iki Reičio jiems buvo toli...

Reičis kiek palaukė, vildamasis, jog Seldonas pats sugrįš į realybę, tačiau galiausiai neištvėrė.

- Tė! - pašaukė jis profesorių.

Seldonas pakėlė į sūnų akis ir paklausė:

- Kas?

Reičis nusprendė, kad tėvas supyko, ir pasakė:

- Manau, kad be reikalo priėmei tuos vyrus.

- Ir kodėl gi?

- Na... tas liesas, nepamenu jo vardo, tas, kuriam tu aikštėje davei į kaulus... Jis tikrai to nepamiršo.

- Aš juk atsiprašiau.

- Jam tai nepadarė įspūdžio. O tas kitas, Džoranumas, man regis, apskritai pavojingas tipas. O jeigu jie būtų atsinešę ginklus?

- Čia, į Universitetą? Į mano kabinetą? Tai neįmanoma. Čia tau ne Bilibotonas. Be to, net jeigu jie būtų pamėginę sukelti sumaištį, būčiau su jais susidorojęs.

- Nežinau, - pakraipė galvą vaikinas. - Tu...

- Tylėk, nedėkingasis, - neleido jam kalbėti Seldonas. Jis pakėlė aukštyn rodomąjį pirštą. - To betrūko, kad prabiltum savo mamytės žodžiais. Pakaks, prisiklausiau jos pamokslų. Nesu aš senas! Nesu. Be to, juk tu buvai šalia... o tu esi puikus imtynininkas.

Reičis suraukė nosį.

- Peštynės nieko gero neduos. - Reičis po truputį atsikratė Dalio akcento, juk praėjo aštuoneri metai, tačiau retsykiais prasprūsdavo vienas kitas netikslus žodelis, liudijantis vaikino kilmę. Jis nebuvo patenkintas ir žemu savo ūgiu. Užtat ūsai buvo tikras Reičio pasidžiavimas - niekam nepavykdavo jo pažeminti. - O ką tu ketini su tuo Džoranumu daryti?

- Kol kas nieko.

- Paklausyk, tė. Porą sykių mačiau jį per holovizorių. Net įrašiau jo kalbas. Apie jį visi aplinkui kalba, todėl ir nusprendžiau pažiūrėti, ką gero jis pasakys. O, žinai, jo tauškaluose yra kažkas tokio... Tas žmogus man nė trupučio nepatinka, aš juo netikiu, bet vis tiek kažkas tame yra. Jis siekia, kad visi sektoriai turėtų lygias teises bei galimybes - juk tai neblogai, tiesa?

- Žinoma, ne. Kiekvienas civilizuotas žmogus pasirašytų po tokiu teiginiu.

- O Imperatorius pasirašys? O gal Demerzelis?

- Jiems tenka rūpintis visos Imperijos reikalais. Jie negali galvoti tik apie Trantorą... Džoranumui lengva postringauti apie lygybę. Jis už nieką neatsakingas. Užėmęs aukštą postą, iškart pajustų, kaip sudėtinga valdyti dvidešimt penkis milijonus pasaulių. Ir nuolat susidurtų su įvairių sektorių pasipriešinimu. Kiekvienas sektorius siekia didesnių laisvių sau, kiti jam nerūpi. Ar tau neatrodo, jog tam Džoranumui reikėtų suteikti galimybę kiek pavadovauti, ir tada mes įsitikintume, ko vertas tas žmogus?

- Nežinau, - gūžtelėjo pečiais Reičis. - Aš galvoju... jei jis bent pirštu drįstų tave paliesti, prismaugčiau jį vietoje.

- Vadinasi, meilė man tavo širdyje stipresnė nei rūpestis Imperijos reikalais?

- Suprantama. Juk tu mano tėvas.

Seldonas švelniai pažvelgė į sūnų, bet nepamatė vaikino žvilgsnyje to, kas leistų jam galutinai nusiraminti. Kokie iš tiesų tie hipnotizuojantys Džoranumo kerai?

9 skyrius

Haris atsilošė, atsirėmė į krėslo atlošą, sunėrė rankas virš galvos, užsimerkė. Atrodė, kad jis snūduriuoja.

Dorsa Venabili sėdėjo priešingame kambario kampe. Ji ką tik baigė žiūrėti mikrofilmus ir išjungė aparatūrą. Šiandien ji iš peties pasidarbavo, mėgindama patvirtinti arba paneiti savo nuomonę apie Florino Incidentą, įvykusį ankstyvajame Trantoro istorijos etape. Moteris nusprendė, jog metas pailsėti. Įdomu, apie ką mąsto Haris?

Turbūt apie savo psichoistoriją. Tikriausiai tam jis pašvęs visą likusį savo gyvenimą, bet pabaigti iki galo taip ir nespės, paliks darbą savo pasekėjams... galbūt Amariliui. Tai nedavė jam ramybės. Bet tuo pačiu suteikė jėgų gyventi. Kai kiekviena diena nuo ryto iki vakaro užimta darbu, žmogus gyvena ilgiau. Tai džiugino Dorsą. Bet moteris žinojo, jog ateis diena, kai ji praras Harį, ir ta mintis ją baugino. Anksčiau Dorsa nesusimąstydavo apie tai. Tuomet jos užduotis buvo - rūpintis Hariu ir išsaugoti jo žinias.

Ji net nepajuto, kada viskas pasikeitė. Ką tokio turėjo šitas žmogus? Kas vertė Dorsą jaudintis, kai jo nebūdavo šalia, - negi tada, kai jam viskas buvo gerai, ir užprogramuoti jos viduje refleksai neskatino moters imtis kokių nors veiksmų? Juk Dorsai buvo įsakyta rūpintis tik Hario saugumu. Iš kur atsirado visa kita?

Kiek anksčiau ji apie tai pasikalbėjo su Demerzeliu. Ryžosi pokalbiui tik tada, kai įsitikino, jog jausmai jos neapgauna.

Demerzelis liūdnai pažvelgė į Dorsą ir pasakė:

- Paprastų atsakymų nesitikėk. Tu nesi tokia jau paprasta. Savo gyvenime nedažnai tenka sutikti žmones, šalia kurių man lengviau mąstyti, maloniau egzistuoti, lengviau perteikti atsakomąją reakciją. Mėginau įvertinti, ką aš atrandu, tokiems žmonėms esant šalia, ir ką prarandu, kai jų šalia nėra. Galiausiai supratau, jog jų draugija suteikia man kur kas daugiau džiaugsmo, negu liūdesio jų nebuvimas. Todėl mėgaukitės tuo, ką jaučiate ir patiriate, kol Haris šalia.

Dorsa pagalvojo: "Ateis diena, kai Hario nebebus. Ta diena vis artėja. Nereikia apie tai galvoti".

Norėdama nusikratyti įkyrios minties, ji pašaukė vyrą:

- Hari, apie ką susimąstei?

- Kas?

Seldonas atsimerkė, pažvelgė į žmoną.

- Turbūt apie psichoistoriją? Ar vėl patekai į eilinį akligatvį?

- Visai ne. Žinai apie ką mąsčiau? - tyliai nusijuokė vyriškis. - Niekada neatspėsi... Apie plaukus!

- Čia tai bent! Ir apie kieno plaukus?

- Šiuo momentu - apie tavuosius, - pasakė Haris, švelniai pažvelgęs į žmoną.

- Ar jiems kažkas negerai? Gal reikėtų persidažyti? Pakeisti spalvą? Turbūt jau turėjau pražilti?

- Liaukis! Supranti, šita mintis nuvedė mane prie visai pašalinių dalykų. Pavyzdžiui, susimąsčiau apie Nišają.

- Nišaja? O kas tai?

- Nesistebiu, kad nieko apie ją nežinai. Nišaja nebuvo priešimperinės Trantoro Karalystės dalis. Tai labai mažytė planeta. Ji izoliuota. Niekam neįdomi, niekam nereikalinga. Aš irgi tik dabar ja pasidomėjau. Nedaug kam iš dvidešimt penkių milijonų pasaulių pavyko taip žaibiškai išgarsėti, kaip Nišajai. Įdomu, ar ne? Ir labai reikšminga.

Dorsa patraukė į šalį informacinę medžiagą ir pasiteiravo:

- Nusprendei eilinį kartą pasitreniruoti su paradoksais? Kur veda šitas pokalbis apie reikšmingumą ir nereikšmingumą?

- Neišsigalvoju jokių paradoksų. Supranti, juk Džoranumas kilęs iš Nišajos.

- Vadinasi, tu mąstei apie Džoranumą?

- Taip. Peržiūrėjau vieną iš jo pasisakymų. Reičis davė. Pra-

smės jame, atvirai sakant, ne kažin kiek, tačiau įspūdis stiprus. Hipnotizuojantis. Reičį jis paveikė būtent taip.

- Manau, kiekvieną dalietį jis būtų šitaip paveikęs. Jo raginimas kovoti už visų sektorių lygybę, žinoma, turėjo paliesti pažemintų Dalio šilumininkų širdis. Juk prisimeni Dalį?

- Puikiai prisimenu ir nekaltinu vaikino. Tik man neduoda ramybės tas faktas, jog Džoranumas kilęs iš Nišajos.

Moteris gūžtelėjo pečiais.

- Na, juk turėjo tas žmogus kažkur gimti... Be to, nieko stebėtino... ir Nišajoje kartais gimsta gabūs žmonės.

- Viskas taip, bet aš jau sakiau, jog pasidomėjau Nišaja. Man netgi pavyko užmegzti hipererdvinį ryšį su vienu tenykščiu tarnautoju. Suprantama, teko pakloti nemenką sumelę...

- Ar bent sužinojai kažką tokio, kas pateisintų išlaidas?

- Regis, taip. Džoranumas į savo pasisakymus įpina įvairias legendas, pasakojimus iš savo gimtosios planetos. Tuo jis stengiasi sudaryti įspūdį, jog yra žmogus iš liaudies ir vadovaujasi išskirtinai primityvia, paprasta filosofija. Tokie pasakojimai pagyvina jo kalbą, sukuria įspūdį, jog jis išeivis iš mažos, tolimos planetos, užaugęs nedidelėje fermoje, įsikūrusioje pastoralinėje, ekologiškoje vietovėje. Žmonėms tai patinka, ypač trantoriečiams. Žinoma, jie veikiau mirs nei sutiks persikelti kur nors į ekologiškai švarią vietovę, bet užtat jiems patinka apie tai svajoti.

- Tai kas iš to?

- O tas, jog tas žmogus iš Nišajos, su kuriuo aš susisiekiau ir kalbėjausi, nė viena ausimi niekada nėra girdėjęs apie panašias pasakas ar legendas.

- Tai dar nieko neįrodo, Hari. Juk Nišaja, kad ir maža, bet vis dėlto planeta. Ir legendos, kurios paplitusios tuose kraštuose, iš kur kilęs Džoranumas, gali būti nežinomos tam žmogui, su kuriuo tu bendravai. Galbūt jis gyvena kitoje planetos pusėje.

- Na jau ne. Liaudies padavimai dažniausiai iš lūpų į lūpas keliauja po visą planetą. Be to, aš sunkiai supratau, ką man sakė tas žmogus, jis kalbėjo su klaikiu akcentu. Norėdamas patikrinti, susisiekiau ir pasikalbėjau dar su kai kuo iš tos planetos - ir vaizdas toks pat.

- Tai kas iš to?

- Džoranumas kalba be jokio akcento. Maloni, nepriekaištinga trantorietiška tartis. Beje, geresnė už manąją. Iš dosjė sužinojau, jog jis atvyko į Trantorą, būdamas devyniolikos. Manau, jog tai ne-

įmanoma - devyniolika metų kalbėti barbarišku Nišajos dialektu, o, vos tik atvykus į Trantorą, staiga atsikratyti bet kokių akcento pėdsakų. Kad ir kiek ilgai jis šičia gyvena, vis tiek jo tartyje turėjo kažkas išlikti... Tu į mūsų Reičį pažiūrėk. Mes taip stengiamės jam padėti, o ima ir išlenda kas nors dalietiško.

- Ir kokia gi tavo išvada?

- Išvada? Štai sėdžiu visą vakarą ir tarsi kokia dedukcinė mašina mėginu rasti atsakymą. Išvada tokia: Džoranumas visai ne iš Nišajos. O Nišają pasirinko todėl, jog tai nereikšminga, atsilikusi planeta, ir niekam nešaus į galvą surinkti apie jį duomenis. Turbūt jis ilgai naršė kompiuteryje, kol galiausiai surado pasaulį, kuris labiausiai tinkamas būti jo išgalvota tėvyne. Džoranumas pamanė, kad šitoks pasirinkimas padės jam nuslėpti teisybę.

- Hari, bet juk tai stačiai juokinga! Kam jam reikia išsigalvoti tėvynę? Šitaip jam būtų tekę sufalsifikuoti visą savo dosjė.

- Turbūt jis būtent taip ir padarė. Manau, tas žmogus turi nemažai pasekėjų municipalinėse tarnybose, todėl jam nebuvo sunku tai padaryti. Turbūt niekam net nešovė į galvą patikrinti jo pateiktus duomenis, o jo pasekėjai tokie fanatikai, kad jie net neužsimena apie tai.

- Ir kam to reikėjo?

- Tikriausiai Džoranumas nenori, kad žmonės žinotų, iš kur iš tikrųjų jis kilęs.

- Bet kodėl? Visos Imperijos planetos lygiateisės - tie patys įstatymai, tos pačios tradicijos.

- Nežinau. Nesu įsitikinęs. Realybėje dažniausiai viskas ne taip idealiai atrodo.

- Tai iš kur jis? Juk tu kokią nors versiją turi?

- Taip. Būtent ji ir privertė mane pagalvoti apie plaukus.

- Kuo čia dėti plaukai?

- Kalbėdamas su tuo žmogumi visą laiką kažkaip nejaukiai jaučiausi. Ir negalėjau suprasti kodėl. Supranti... jo plaukai kažkokie keisti - tankūs, blizgantys, nenatūraliai gražūs. Niekada tokių nemačiau. Ir staiga supratau - jie dirbtiniai, kruopščiai priauginti prie plikos kaukolės.

- Tu nori pasakyti... - pagaliau Dorsa suprato.

- Taip, noriu. Jis iš archajiško, pilno legendų bei mitų Trantoro sektoriaus - Mikogeno. Būtent šią tiesą tas žmogus ir mėgina nuslėpti.

10 skyrius

Dorsa Venabili susimąstė. Ji visada mokėjo galvoti šaltai ir blaiviai.

Užsimerkė, susikaupė. Praėjo jau aštuoneri metai po to, kai jiedu su Hariu lankėsi Mikogene. Neilgai tenai užtruko... Nebuvo kuo tenai žavėtis, nebent tik ypatingu jų maistu.

Jos sąmonėje vėl atgijo paveikslas...

Keista, puritoniška, patriarchalinė bendruomenė. Ten iš tiesų pašalindavo nuo kūno visus plaukus ir darydavo tai tam, kad išsiskirstų iš kitų, kad visi suprastų, "kas yra mikogeniečiai". Legendos, pasakojimai (galbūt išgalvoti!) apie garbingą savo praeitį, apie tuos laikus, kai jie valdė visą Galaktiką, kai gyveno nesuvokiamai ilgai; kai egzistavo niekuo nesiskiriantys nuo žmogaus robotai...

Moteris atsimerkė ir paklausė:

- Kam to reikia, Hari? Kam slėpti, kad jis kilęs iš Mikogeno?

Moterisi nemanė, jog Haris daugiau už ją prisimena apie Mikogeną. O gal apskritai viską pamiršo? Juk jo protas buvo visai kitoks - retsykiais jis gebėjo daryti netikėtus minties šuolius. Pats Haris, tiesą sakant, vis kalbėjo apie neregėtą savo asistento Amarilio intuiciją, bet Dorsos taip lengvai neapgausi. Ir dar - jis stengėsi sudaryti keistoko matematiko įspūdį, žmogaus, kurį viskas šiame pasaulyje stebina, tačiau Dorsa ir čia perprato savo vyrą.

- Tai pasakyk, kam reikia tai slėpti? - pakartojo klausimą Dorsa.

Seldonas sėdėjo, spoksodamas į vieną tašką. Kai jis sėdėdavo tokia poza, moteris suprasdavo, jog Haris mėgina iškapstyti kažką vertingo iš savo psichoistorijos principų, mėgina rasti atsakymą į jam rūpimą klausimą.

Pagaliau Haris prabilo:

- Mikogenas - tai grubi, žiauri bendruomenė, turinti gausybę visokiausių apribojimų. Tenai visuomet atsiras kažkas, kas pradės priešintis, maištauti prieš jų diktatą. Visada atsiras kažkas, norintis ištirpti bendroje masėje, svajojantis patekti į kitą, laisvesnį pasaulį. Ir tai visai suprantama.

- Ir todėl jis sumanė prisiauginti dirbtinius plaukus?

- Nevisai taip. Dažniausiai Atskalūnai - būtent taip mikogeniečiai vadina išdavikus - nešioja perukus Tai kur kas paprasčiau, bet atrodo gerokai blogiau. Todėl tikrieji Atskalūnai, kaip man paaiškino, prisiaugina dirbtinius plaukus. Tai nėra paprastas procesas, be to, jis nepigus. Užtat rezultatas visada puikus - plaukai beveik kaip tikri. Buvau apie tai girdėjęs, tačiau savo akimis pamačiau pirmą sykį.

- Ir vis tiek nesuprantu, kuriems galams Atskalūnams slėpti sa-

vo mikogenietišką kilmę? Juk už tai, kiek žinau, jų niekas nepersekioja.

- Nepersekioja. Ir niekas nelaiko jų antrarūšiais. Viskas dar blogiau - į juos niekas rimtai nežiūri. Visi tarsi pripažįsta, kad jie protingi, išsilavinę, garbėtroškos, gurmanai, visomis išgalėmis rūpinasi savo sektoriaus klestėjimu, ir vis dėlto... niekas nežiūri į juos rimtai. Už Mikogeno ribų jų įsitikinimai sudaro nesuvokiamo, neįtikėtino bukumo įspūdį. Jei mikogenietis pamėgintų užimti valdančiąsias pareigas vyriausybėje, jį visi išjuoktų. Kai tavęs bijo - tai niekai; kai tave niekina - su tuo galima gyventi; bet kai iš tavęs tyčiojasi - tai jau tikrai blogai. Džoranumas siekia užimti Ministro Pirmininko vietą, vadinasi, jis turi apsimesti, jog yra kilęs iš kokios nors kitos planetos ir, žinoma, turi būti su plaukais.

- Bet juk yra daugybė plikų žmonių? Natūraliai plikų?

- Yra. Bet jų nieku gyvu nesupainiosi su mikogeniečiais, kuriems atlikta depiliacija. Išoriniuose Pasauliuose į tai visiems nusispjaut. Jiems žodis "Mikogenas" - tuščias garsas. Mikogeniečiai taip prisirišę prie savo gimtųjų vietų, jog retai kuris iškiša nosį į Išorinius Pasaulius. O štai Trantore viskas kitaip...

Dorsa kiek nusiminė ir paklausė:

- Ir kas mums iš to?

- Kol kas nežinau.

- O tu gali įrodyti, jog Džoranumas mikogenietis ir viešai paskelbti tą informaciją?

- Nežinau, ar tai lengvai pavyktų. Turbūt jis kruopščiai paslėpė pėdsakus. Net jei man pavyktų...

- Na?

Seldonas gūžtelėjo pečiais.

- Nenorėčiau skatinti diskriminacijos. Socialinė situacija Trantore ir taip įtempta, todėl nėra prasmės kelti nevaržomas aistras. Jei man ir teks ištraukti mikogenietišką kozirį - padarysiu tai tik paskutinę akimirką.

- Vadinasi, tu irgi sieki minimalizmo?

- Suprantama.

- Ir ką ketini daryti?

- Susitariau susitikti su Demerzeliu. Gal jis žino, ką reikia daryti.

Dorsa pažvelgė į vyrą.

- Neapgaudinėk savęs, Hari. Nejaugi manai, jog Demerzelis turi už tave įminti visas mįsles?

- Ne, bet galbūt būtent šitą įmins.

- O jeigu ne?
- Vadinasi, teks pačiam ką nors sugalvoti.
- Pavyzdžiui?
Skausmo ir liūdesio grimasa iškreipė Seldono veidą.
- Dorsa, aš nežinau. Nemanyk, kad galiu įminti bet kokią mįslę.

11 skyrius

Edas Demerzelis retai pasirodydavo viešumoje. Dažniausiai jis matydavosi tik su Imperatoriumi. Ministras Pirmininkas turėjo daugybę priežasčių laikytis atokiau nuo pašalinių žvilgsnių. Viena iš tokių - metai visai nekeitė jo išorės.

Haris Seldonas irgi jau daug metų su juo nesimatė.

Ir Demerzelis, ir Seldonas puikiai suprato, jog nėra prasmės afišuoti judviejų susitikimą, ypač po to, kai pas Seldoną apsilankė Džoranumas. Saugumo sumetimais jiedu nusprendė susitikti ne Imperatoriaus Rūmuose, o prabangiame viešbučio kambaryje. Viešbutis buvo įsikūręs netoli Rūmų teritorijos.

Pamatęs Demerzelį, Haris skausmingai pajuto, kaip gretai prabėgo laikas. Demerzelis buvo visai nepasikeitęs. Vis toks pat aukštas, stotingas, taisyklingų, griežtų veido bruožų, tamsiuose plaukuose kai kur matėsi šviesios sruogos. Veidas išraiškingas. Išoriškai jis stebėtinai atitiko idealų Imperatoriaus Ministro Pirmininko įvaizdį ir visai nebuvo panašus į savo pirmtakus. Haris nusprendė, jog vien tai iškelia Demerzelį virš kitų dvariškių, netgi virš Imperatoriaus ir pačios Imperijos...

Demerzelis džiaugsmingai šypsojosi. Nors... net tokia nuoširdi šypsena nepanaikino nuo jo veido liūdesio pėdsakų.

- Hari, - ištarė jis. - Malonu tave matyti! Jau pagalvojau, kad pakeitei nuomonę ir nepanorėsi su manim susitikti.

- Aš pamaniau, kad jūs to nepanorėsite, Ministre Pirmininke.

- Vadink mane Edu, jei bijai ištarti tikrąjį vardą.

- Negaliu. To vardo iš manęs net replėmis neištrauksi, tu pats žinai.

- Aš kaipmat ištrauksiu. Nagi, ištark jį. Man bus malonu jį išgirsti iš tavo lūpų.

Seldonas sutriko. Jis negalėjo patikėti, kad jo kalbos padargai galėtų ištarti tą vardą...

- Denielai... - pagaliau išlemeno jis.

- R.Denielas Olivo, - linktelėjo Imperatoriaus Ministras Pirmininkas. - Ar papietausi su manim, Hari? Jeigu tu su manimi pietausi, man nereikės valgyti. Žinai, koks tai palengvėjimas.

- Mielai, nors toks vienašališkas maisto naudojimas neatitinka mano nuostatų. Nebent pažadėsi man ką nors suvalgyti?

- Tik todėl, kad noriu suteikti tau malonumą.

- Nežinau, - pasakė Haris, - ar verta mudviem ilgai būti drauge.

- Verta. Gavau patikinimą, kad Jo Imperatoriškoji Didenybė pritaria mudviejų susitikimui.

- Kodėl, Denielai?

- Po dviejų metų įvyks eilinis matematikų kongresas. Argi tu pamiršai?

- Nepamiršau. Tiesiog apie tai negalvojau.

- Negi nesirengi dalyvauti? Juk buvai didžiausia prieš tai vykusio kongreso sensacija.

- Na, taip. Su ta nelemta psichoistorija...

- Atkreipei paties Imperatoriaus dėmesį. Dar nė vienam matematikui nepavyko to padaryti.

- Pirma, aš atkreipiau tavo dėmesį, o ne Imperatoriaus. Tada teko sprukti į Imperatoriui nepasiekiamą vietą ir slapstytis, kol galiausiai pavyko tave įtikinti, jog pradėjau psichoistorijos kūrimą. Tik todėl tu man leidai pasilikti saugioje nežinomybėje.

- Abejotina nežinomybė. Esi prestižinės mokymo įstaigos matematikos fakulteto dekanas.

- Bet juk ši mano veikla tik priedanga to, kuo iš tikrųjų užsiimu.

- O štai ir pietūs. Pamirškime reikalus ir kaip tikri bičiuliai paplepėkime apie ką nors kitą. Kaip laikosi Dorsa?

- Ji puiki žmona. Taip jaudinasi dėl mano saugumo, jog pasirengusi visur vedžioti mane ant pavadėlio.

- Tai jos darbas.

- Ji man dažnai tai primena. Esu dėkingas tau, kad mudu supažindinai.

- Dėkui, Hari. Niekada nemaniau, jog sukursite šeimą ir būsite laimingi. Ypač Dorsa.

- Vis tiek esu tau dėkingas už tokią dovaną, netgi jei tu nesitikėjai tokio įvykių posūkio.

- Džiaugiuosi, bet ta dovana abejotina... kaip, beje, ir mano draugystė.

Seldonas sutriko, jis nežinojo, ką atsakyti, todėl griebėsi maisto...

Po kurio laiko, pakėlęs šakutę su žuvies filė gabalu, Haris pasakė:

- Tiksliai negaliu pasakyti, koks čia žvėris, bet neabejoju, jog jis kilęs iš Mikogeno.

- Atspėjai. Puikiai žinau, jog dievini mikogeniečių virtuvę.

- Tik ji ir pateisina tų žmonių egzistavimą. Atleisk, neturėjau pamiršti, jog Mikogenas tau reiškia kažką svarbaus.

- Nieko tokio. Labai seniai jų protėviai gyveno planetoje, kuri buvo vadinama Aurora. Tuomet jų gyvenimo trukmė buvo maždaug trys šimtai metų, o planetos gyventojai valdė beveik penkias dešimtis Galaktikos pasaulių. Būtent Auroros gyventojas mane sugalvojo ir sukūrė. Nepamiršau to. Bet netrukus išdaviau juos ir palikau Aurorą. Taip pasielgiau tik todėl, jog norėjau būti naudingas žmonėms... ir deramai atlikti savo pareigą.

- Ar mūsų pokalbio niekas negali pasiklausyti? - staiga sunerimo Seldonas.

Demerzelis nusišypsojo.

- Per vėlai apie tai susimąstei. Nesijaudink, aš ėmiausi atsargumo priemonių. Tave matė tik keli žmonės. Ir tie patys nenustebo. Juk aš esu laikomas matematikos fanatiku, turinčiu grandiozinių užmačių, bet beveik neturinčiu gabumų. Todėl niekas iš dvariškių nenustebs, jog domiuosi artėjančiu matematikų kongresu. Beje, būtent apie kongresą ir norėjau su tavim pasikalbėti.

- Nesuprantu, kokia iš manęs galėtų būti nauda. Juk kongrese galėčiau kalbėti tik apie vienintelį dalyką... O kaip tik apie jį man kalbėti užginta. Jei ir dalyvausiu tame renginyje, tai tik kaip pasyvus klausytojas bei žiūrovas. Neketinu pateikti jokio pranešimo.

- Suprantu. Bet, jei tau tai įdomu, Jo Imperatoriškoji Didenybė vis dar tavęs nepamiršo.

- Turbūt todėl, kad tu jam neleidi pamiršti.

- Visai ne. Aš to nedarau. Kartais Imperatorius mane tiesiog stebina. Jis žino, jog artėja kongresas ir prisimena ankstesnį tavo pranešimą. Jį vis dar domina psichoistorija ir jos pritaikymo galimybės. Privalau tave įspėti. Galbūt jis panorės su tavimi susitikti. O visi pamanys, jog tai didžiulė garbė - du kartus gauti kvietimą atvykti į Imperatoriaus Rūmus.

- Turbūt juokauji? Kokia nauda iš mudviejų susitikimo?

- Nežinau. Bet jei būsi pakviestas, neturi teisės atsisakyti... O dabar sakyk, kaip laikosi tavo jaunieji globotiniai Jugas ir Reičis?

- Manau, tu pats viską apie juos žinai. Esu įsitikinęs, kad nenuleidi nuo manęs akių.

- Rūpinuosi tavo saugumu - tai tiesa, bet neseku kiekvieno tavo žingsnio. Nesu visagalis, turiu aibes savų reikalų.

- O Dorsa tau neteikia informacijos?

- Praneštų tik tuo atveju, jei padėtis būtų kritinė. Ji nėra naminė šnipė.

Demerzelis vėl vos pastebimai šyptelėjo.

Haris atsikosėjo.

- Berniukams viskas gerai. Tik su Jugu labai sunku sutarti. Jis didesnis psichoistorikas už mane. Regis, įsivaizduoja, jog aš tik painiojuosi jam po kojomis. Reičis vis toks pat mielas išdykėlis. Jis krito man į širdį dar tada, kai pirmą sykį jį sutikau, klaidžiojantį tarp Bilibotono lūšnynų. Dorsą tas žavus šelmis taip pat sugebėjo pavergti. Atvirai tau pasakysiu, Denielai: jei aš Dorsai atsibosiu ir ji panorės išeiti, ji vis tiek nenustos mylėjusi Reičio. - Demerzelis linktelėjo, ir Seldonas tęsė: - Jei tas išdykėlis nebūtų kadaise pavergęs Reičėlės iš Setčemo širdies, manęs čia jau nebebūtų. Ji mane būtų nušovusi. Žinai, negaliu net dabar ramiai apie tai galvoti. Juk tai buvo tikrai neįtikėtinas įvykis... keistas, neprognozuojamas. Kažin, kuo man tada pagelbėjo psichoistorija?

- O argi tu man nesakei, jog psichoistorija geriausiu atveju geba operuoti tik tikimybėmis bei didžiuliais skaičiais, o su konkrečiais žmonėmis ji neturi nieko bendra?

- Bet jeigu tas konkretus žmogus yra ypatingai svarbus...

- Manau, tu supranti, jog nė vienas konkretus žmogus negali būti išskirtinai svarbus. Nei aš, nei tu.

- Turbūt tu teisus. Bet supranti, koks reikalas... Kad ir kiek aš dirbčiau, vis tiek niekaip negaliu atsikratyti minčių aš savo reikšmingumą. Kažkoks superegoizmas, išeinantis už proto ribų... Bet ir tu išskirtinai svarbi persona, būtent todėl ir norėjau susitikti su tavimi ir kiek galima atviriau pasikalbėti. Aš privalau žinoti.

- Ką žinoti?

Stalą jau nukraustė, šviesa kambaryje prigeso, aplinka buvo tinkama intymiam pokalbiui.

- Džoranumas, - ištarė Haris. - Ar tu apie jį žinai?

- Suprantama. Kaip galėčiau nežinoti?

- Aš irgi norėčiau apie jį žinoti.

- Ką būtent?

- Denielai, liaukis apsimetinėjęs. Ar jis pavojingas?

- Žinoma, pavojingas. O tu tuo abejoji?

- Noriu sužinoti, ar *tau* jis kelia pavojų? Tavo buvimui Ministro Pirmininko poste?

- Apie tai ir kalbu. Būtent dėl to tas žmogus ir pavojingas.

- Ir tu su tuo taikstaisi?

Demerzelis palinko virš stalo.

- Kai kurie įvykiai vyksta nepriklausomai nuo to, taikstausi aš su tuo ar ne. Pažvelkime į viską filosofiškai. Imperatorius Kleonas Pirmasis soste jau aštuoniolika metų, ir visą tą laiką aš esu jo sekretorius bei Ministras Pirmininkas. Tarnavau ir prie jo tėvo. Vargu, ar dar kuriam nors Ministrui Pirmininkui kada nors pavyko taip ilgai išsilaikyti savo poste.

- Denielai, juk tu nesi paprastas Ministras Pirmininkas... pats tai žinai. Privalai išsilaikyti poste, kol nebus sukurta psichoistorija. Ir nesišypsok... Nereikia. Tai tiesa. Kai prieš aštuonerius metus mudu susipažinome, jau tada tu pasakei, jog Imperija žlunga. Ar dabar tavo nuomonė pasikeitė?

- Žinoma, ne.

- Ir žlugimo požymiai šiuo metu dar ryškesni, ar ne taip?

- Taip, nors aš visomis išgalėmis stengiuosi, kad to neįvyktų.

- O jeigu ne tavo pastangos, ar tai įvyktų? Džoranumas nori prieš tave nuteikti visą Imperiją.

- Ne Imperiją, Hari, tik Trantorą. Išoriniuose Pasauliuose kol kas ramu, nors ekonomika ir tenai smunka ir prekybos tempai lėtėja.

- Bet juk Trantoras ir yra pats svarbiausias. Juk tai Imperijos širdis, administracinis centras. Būtent Trantoras ir gali tave nuversti. Jei jis pasakys "ne", tu nesugebėsi išsilaikyti poste.

- Sutinku.

- O jei tu išeisi, kas tuomet pasirūpins Išorinių Pasaulių saugumu, kas sustabdys anarchiją ir Imperijos žlugimą?

- Bet juk tai viso labo tik tikimybė.

- Vadinasi, privalai kažko griebtis. Jugas įsitikinęs, jog tau gresia mirtinas pavojus. Jam tai sako intuicija. Ir Dorsa sako tą patį ir viską aiškina trimis... ar keturiais dėsniais.

- Robototechnikos Dėsniais, - patikslino Demerzelis.

- Reičis, regis, susižavėjęs Džoranumo doktrinomis. Suprantama, juk jis dalietis. O aš... aš sutrikęs, todėl ir nusprendžiau pasitarti su tavim. Tikėjausi, jog nuraminsi mane. Patikink mane, jog valdai situaciją.

- Patikinčiau, jei pats būčiau tuo įsitikinęs. Aš ir pats sunerimęs. Man *iš tiesų* gresia pavojus.

- Ir tu nesiimi jokių priemonių?

- Aš daug ką darau, mėgindamas suvaldyti nepasitenkinimą ir atremti Džoranumo smūgius. Bet, regis, mano veiklos nepakanka.

Seldonas sutriko. Kiek patylėjęs, jis pasakė:

- Žinai, aš manau, jog iš tikrųjų Džoranumas yra mikogenietis. Tai tik mano nuomonė. Bet pamaniau, kad galima būtų tą faktą panaudoti prieš jį. Tik taip nesinori griebtis diskriminacijos.

- Gerai darai, kad abejoji. Yra daugybė veiksmų variantų, kurie gali turėti nepageidautinas pasekmes. Aš nebijau palikti savo postą, jei tik atsiras tinkamas pasekėjas, kuris rūpinsis, kaip sustabdyti Imperijos žlugimą. Kita vertus, jei mano postą užims Džoranumas... baigtis gali būti fatališka.

- Tada visomis įmanomomis priemonėmis reikia jį sustabdyti.

- Ne visai taip. Imperijoje gali prasidėti anarchija net ir tuomet, jei mes įveiksime Džoranumą, ir aš liksiu savo poste. Todėl negaliu imtis jokių priemonių, kurios pagreitintų Imperijos žlugimo procesą. Kol kas nesugalvojau nieko, kas padėtų atsikratyti Džoranumo ir tuo pat metu išvengti anarchijos.

- Minimalizmas... - sušnabždėjo Seldonas.

- Atleisk, neišgirdau.

- Dorsa man paaiškino, jog tu esi varžomas minimalizmo...

- Taip ir yra.

- Vadinasi, be reikalo skubėjau su tavimi susitikti.

- Mėgini pasakyti, jog ieškojai nusiraminimo ir jo neradai?

- Regis, taip.

- Ir aš iš mudviejų susitikimo tikėjausi to paties.

- Ieškojai manyje nusiraminimo?

- Tikėjausi rasti psichoistorijoje. Maniau, ji padės surasti kelią į saugumą.

Seldonas giliai atsiduso.

- Denielai, juk psichoistorija dar tokio lygmens nepasiekė.

Ministras Pirmininkas priekaištingai pažvelgė į matematiką.

- Hari, juk turėjai aštuonerius metus.

- Koks skirtumas... aštuonerius ar aštuoniasdešimt? Tai didžiulė problema.

- Nesitikiu, jog metodika turi būti tobula, tačiau galbūt turi kokią nors schemą ar bent jos griaučius... Na, pagaliau kokį nors principą, kuriuo būtų galima vadovautis? Kad ir ne visai tobulą, bet vis geriau, negu būrimas iš kavos tirščių.

- Turiu ne ką daugiau, negu turėjau prieš aštuonerius metus. Todėl išvados tokios: tu privalai likti prie valdžios, o Džoranumą reikia nuraminti tokiu būdu, kad tai nepakenktų Imperijos stabilumui. Tai vienintelė galimybė toliau tobulinti psichoistoriją. Bet to negalima pasiekti, kol aš neturiu psichoistorijos, ar ne taip?

- Regis, taip.

- Vadinasi, patekome į užburtą ratą. O Imperija tuo metu žūsta.

- Nebent įvyks kas nors nenumatyta. Gal tu ką nors tokio sugalvosi...

- Aš? Denielai, kaip galiu to pasiekti be psichoistorijos?

- Nežinau, Hari.

Seldonas pakilo. Jis buvo pasirengęs išeiti. Jautėsi visiškai nusiminęs.

12 skyrius

Po keturių dienų Haris Seldonas, ignoravęs savo matematikos fakulteto dekano pareigas, pasinaudojo tarnybiniu kompiuteriu ir įniko ieškoti informacijos.

Kompiuterių, gebančių kasdien surinkti naujienas iš dvidešimt penkių milijonų pasaulių, tebuvo vienetai. Keletas jų buvo įrengti Imperatoriaus Rūmuose - ten jie buvo būtini. Tokie kompiuteriai stovėjo ir Išorinių Pasaulių sostinėse. Strilingo Universiteto matematikos fakultete esantį kompiuterį irgi buvo galima sureguliuoti taip, kad jis taptų naujienų šaltiniu. Seldonas tą ir padarė. Psichoistorijai tai būtina. Beje, unikalios kompiuterio galimybės buvo kruopščiai užmaskuotos. Geriausiu atveju kompiuteris turėjo pranešti apie ypač svarbias naujienas, įvykusias kiekviename iš Imperijai priklausančių pasaulių. Užkoduotas, vos pastebimas signalas įspėdavo, jog pasirodė svarbi informacija, ir Seldonas atkreipdavo į ją dėmesį. Reikia pripažinti, jog tai nutikdavo gana retai, nes tokiu būdu būdavo pranešama apie ypač svarbius globalinės reikšmės įvykius. Arba tie įvykiai turėjo būti labai įdomūs.

Jei nebūtų tokio kompiuterio, tektų, reikalui esant, susisiekti su atskiromis planetomis. Užsiėmimas, atvirai sakant, nuobodus, varginantis, nes beveik kasdien kokioje nors planetoje gausu nedidelių katastrofų. Kažkur išsiveržė ugnikalnis, kažkur - potvynis, dar kur nors - ekonominė krizė, jau nekalbant apie pasipriešinimo judėjimus bei maištus.

Suprantama, nebuvo reikalo nedelsiant reaguoti į kiekvieną tokį atvejį. Juk stichijos nesustabdysi, vienur ar kitur vis tiek kas nors įvyks. Tik štai... jei kurią dieną nebūdavo pranešimų apie sukilimus, tada kaip tik atsirasdavo priežastis sunerimti ir įtempti dėmesį.

O Seldonas jokio nerimo nejautė. Išoriniai Pasauliai atrodė tarsi

ramus, tylus milžiniško vandenyno paviršius, kur beveik visada viešpatavo štilis. Na, pasitaikydavo viena kita bangelė - ir vėl viskas ramu. Nors Demerzelis nuolat kalbėjo apie prasidėjusį ir vis įsibėgėjantį Imperijos žlugimą, tačiau Haris nematė jokių globalinės krizės požymių.

Galbūt riedėjimas žemyn nuožulnia plokštuma vyksta labai lėtai, nepastebimai, ir taip tęsis tol, kol procesas pasieks kritinį tašką? Tai tarsi tavo namas - stovi sau ir po truputį dūla, tręšta, o tu to nepastebi ir negalvoji apie tai. Atsitokėsi tik tada, kai vieną gražią dieną stogas žnektelės tau ant galvos.

Ir kada tas stogas turėtų nukristi? Haris neturėjo atsakymo į šį klausimą.

Jis nuolat tikrino, vertino situaciją Trantore. Tai buvo gausiausiai apgyvendintas pasaulis - čia gyveno keturiasdešimt milijardų žmonių. Aštuoniasdešimt sektorių sudarė Trantorą. Tai tarsi mini Imperija. Be to, jis buvo išraizgytas vyriausybinių įstaigų tinklais. Kiekviena jų su savita, painia, sudėtinga hierarchine struktūra, todėl valdymas reikalavo ypatingos atidos ir daug jėgų...

Šį sykį Harį nustebino pranešimas apie Dalio sektoriuje vykusių rinkimų rezultatus. Rinkimus tenai laimėjo Džoranumo pasekėjai. Iš komentarų aiškėjo, jog tai pirmas atvejis, kai džoranumiečiai užėmė valdžią visame sektoriuje. Seldoną nemaloniai nustebino netikėta to demagogo sėkmė. Jis pasidarė video medžiagos kopiją ir parsinešė ją į namus.

Seldonui įėjus į kambarį, Reičis atitraukė žvilgsnį nuo kompiuterio ir, matyt, nusprendė, jog derėtų tėvui paaiškinti, kuo jis užsiiminėjo.

- Padedu mamai, - pranešė jis. - Renku jai reikalingus duomenis.

- O kaip tavo paties darbas?

- Viskas padaryta, tė.

- Puiku. Tuomet pažvelk štai čia, - pasakė Haris ir parodė juostą, ketindamas ją įdėti į mikroprojektorių.

Vaikinas prisimerkė, apžiūrėjo juostą ir pasakė:

- Jau žinau.

- Šit kaip?

- Žinoma. Aš nuo Dalio sektoriaus akių nenuleidžiu. Vis dėlto tai mano tėvynė.

- Ir ką tu apie tai manai?

- Aš nesistebiu. O tu? Trantoras laiko Dalį purvo gniutulu. Kodėl gi daliečiai negalėtų palaikyti Džoranumo ir pritarti jo idėjoms?

- Tu irgi pritari?
- Na... - Reičis susimąstė. - Turiu pripažinti, jog kai kurios jo mintys mane jaudina. Pavyzdžiui, jis nori lygybės visiems. Argi tai blogai?
- Neblogai, žinoma, jei jis nemeluoja. Galbūt tokiu būdu Džoranumas tik siekia populiarumo.
- Galbūt. Bet vis tiek daugelis daliečių pagalvos: "O ką mes prarasime? Juk ir dabar neturime lygybės, nors įstatymai skelbia priešingai".
- Įstatymus kurti sunku, bet dar sunkiau kontroliuoti jų vykdymą, - pasakė Haris ir susimąstė. Vos perskaitęs pranešimą, jis iškart kai ką sumanė...
- Paklausyk, Reiči, - pasakė Haris. - Juk tu nebuvai Dalyje po to, kai mudu su mama tave iš ten išsivežėme, ar ne?
- Kodėl nebuvau? Juk mes visi drauge tenai lankėmės prieš penketą metų.
- Taip, taip, - sumosavo rankomis Seldonas. - Bet tai... Juk mes buvome apsistoję viešbutyje, kuris net nepriklausė Dalio sektoriui. Be to, mama tave taip globojo, jog net į lauką vieno neišleisdavo. Tau tada tebuvo tik penkiolika. Ar nenorėtum nuvykti į Dalį dabar? Vienas... savarankiškai? Juk tau jau dvidešimt.
Reičis pliaukštelėjo liežuviu.
- Mama nė už ką neleis.
- Jei atvirai, nemanau, kad turėčiau prašyti jos leidimo. Tai ar sutinki?
- Iš smalsumo? Kodėl gi ne? Norėčiau pamatyti, kas ir kaip ten dabar.
- Ar su mokslais susitvarkysi?
- Žinoma. Juk niekada nepraleidinėju užsiėmimų. Be to, tu galėsi man užrašyti paskaitas, o grįžęs aš saviškius pasivysiu. Manau, mane išleis. Juk turiu Universitete svarbią personą.... savo senį. Oi, tėti, tikiuosi, neįsižeidei?
- Kol kas ne. Tik atmink, jog siunčiu tave ne pramogauti. Kai atvyksi į Dalį, noriu, kad susitiktum su Džoranumu.
Vaikinas ne juokais nustebo.
- Kaip tai suprasti? Ir kur aš jį rasiu?
- Jis rengiasi vykti į Dalį. Jį tenai pakvietė perskaityti pranešimo sektoriaus Taryboje. Sužinosime, kurią dieną jis sakys savo kalbą. Tu išvyksi keliomis dienomis anksčiau.
- Bet kaip aš su juo susitiksiu? Nemanau, kad jis rengia priėmimus.

- Tu nepakankamai save vertini. Dar būdamas dvylikos žinojai, kas kur Dalyje dedasi. Tikiuosi, nepražudei per tuos metus savo "žvalgo" talento.

Reičis nusišypsojo.

- Ir aš tikiuosi. Tarkim, pateksiu pas Džoranumą. Ir kas tada?

- Turėsi daug ką sužinoti. Ką jis ketina daryti? Kokie jo planai?..

- Manai, jis ims ir išklos man viską?

- Tu moki pelnyti žmonių pasitikėjimą, nenaudėli! Gerai, aptarkime viską:

Ir jiedu ėmėsi aptarinėti. Ne kartą viską apsvarstė ir numatė.

Tačiau Seldono mintys buvo neramios. Jis abejojo, ar pavyks įgyvendinti sumanymą, todėl nusprendė nieko apie tai nesakyti nei Amariliui, nei Demerzeliui, nei Dorsai. Jie būtų sukliudę. Galbūt pradėtų peikti idėją, o Haris nenorėjo to girdėti. Šis sumanymas dabar jam atrodė vienintelė galimybė, vienintelis išsigelbėjimo kelias... O Haris nenorėjo, kad ant to kelio atsirastų kokių nors kliūčių.

Bet ar tai įmanoma? Štai kur klausimas. Seldonui atrodė, jog tik Reičis gali pelnyti Džoranumo pasitikėjimą. Bet ar ne persunkus vaikinui šitas vaidmuo? Reičis dalietis, todėl Džoranumas galėjo pajusti jam simpatiją. Tačiau, ar galima juo pasitikėti?

Koks siaubas! Reičis buvo jo sūnus, tačiau Haris niekada nesusimąstė apie tai, ar galima juo visiškai pasitikėti!

13 skyrius

Taip, Seldoną apniko abejonės. Vyriškis dvejojo: ar tikrai teisingas jo planas, ar nesukels jo veiksmai priešlaikinio įvykių sprogimo, ar galima tikėtis, jog Reičis susidoros. Tik dėl vieno Haris neabejojo - jis tikslai žinojo, kaip sureaguos Dorsa, išgirdusi apie jo ketinimus.

Viskas buvo taip, kaip Haris ir tikėjosi.

Nors, tiesą pasakius, Dorsa jį kiek nuvylė: nepradėjo šaukti, apimta siaubo, kaip to tikėjosi Seldonas. Tai būdinga visoms moterims. Bet juk Dorsa ypatinga, ne tokia, kaip visos. Rimtai supykusios Haris jos niekada nematė. Galbūt ji netgi nemoka *rimtai* pykti.

Moteris tik pažvelgė į jį ledinėmis akimis ir graudžiai pasakė:

- Tu jį išsiuntei Į Dalio sektorių? Vieną?

Pasakė kažkaip ypatingai tyliai... virpančiu balsu, tačiau gana ramiai.

Tai Harį kiek sutrikdė. Tačiau vyriškis susitvardė ir ryžtingai atšovė:

- Privalėjau tai padaryti.

- Palauk. Aš noriu suprasti. Tu išsiuntei berniuką į tą vagių bei žudikų irštvą, į tuos dvokiančius lūšnynus, į nusikaltėlių prieglobstį?

- Dorsa! Nekalbėk šitaip su manim. Kalbi, kaip tikra miesčionė.

- Tu gali paneigti mano žodžius? Gal ketini pasakyti, jog Dalis ne toks?

- Žinoma, ne toks. Na, yra tenai lūšnynų... ir nusikaltėlių yra. Mudu tai puikiai žinome. Bet juk ne visas Dalis toks. O nusikaltėlių ir kitokių blogų dalykų galima surasti bet kuriame Imperijos sektoriuje.

- Bet juk egzistuoja tokia sąvoka, kaip nusikalstamumo lygis? O Dalyje jis pats didžiausias iš visų sektorių. Juk turi kompiuterį? Pažiūrėk į statistiką.

- Neverta. Dalis pats skurdžiausias iš visų Trantoro sektorių. O tarp skurdo, nusivylimo bei nusikalstamumo glaudus ryšys. Čia aš sutinku su tavimi.

- Jis su manimi sutinka! Ir tu išleidai vaikiną vieną? Juk galėjai pats vykti drauge arba manęs paprašyti... O ir bet kuris iš jo bendramokslių mielai būtų sutikęs praleisti paskaitas ir išvykti į Dalį. Aš tuo net neabejoju.

- Jo misija tokia, kad jis privalo tenai vykti vienas.

- Ir kokia ta misija?

Haris tylėjo it vandens į burną prisisėmęs.

- Pasirodo, mudu toli nuėjome! - susiraukė moteris. - Tu nepasitiki manimi?

- Tai pavojinga. Aš vienas privalau rizikuoti. Negaliu kelti pavojaus tau ar dar kam nors.

- Bet juk *ne tu* rizikuoji! Rizikuoja vargšas Reičis.

- Visai jis nerizikuoja, - papurtė galvą Seldonas. - Jam dvidešimt. Jaunas, vikrus, tvirtas tarsi medis, žinoma ne toks, kurie auginami Trantore, šiltnamio sąlygomis, o tikras, toks, kurie auga Helikono miškuose. Be to, kietas imtynininkas. Daliečiai apie kovų menus nieko neišmano.

- Įgriso man tavo imtynės! - piktinosi moteris. - Manai, tai išspręs problemą? Juk jie ten visi apsiginklavę peiliais. Turbūt dar ir blasterius turi.

- Dėl blasterių abejoju. Įstatymas griežtai draudžia juos nešiotis. O peilį ir Reičis, suprantama, turi. Jis net čia, studentų miestelyje, nesiskiria su peiliu.

Dorsa patylėjo.

Seldonas pasinaudojo pauze, susitelkė ir nusprendė, jog reikia žmonai kiek praskleisti uždangą.

- Paklausyk, - ištarė jis, - galiu tau tik vieną dalyką pasakyti: tikiuosi, jog Reičis ten susitiks su Džoranumu. Tas žmogus taip pat ketino vykti į Dalį.

- O! Ir ko tu tikiesi iš Reičio? Kad berniukas įtikins Džoranumą, ir to demagogo širdis suminkštės? Manai, jis pradės nuoširdžiai apgailestauti dėl savo veiksmų ir išdums atgal į savo Mikogeną?

- Pakaks. Jei ketini ir toliau tokiu tonu kalbėtis, tuomet nėra prasmės...

Haris nusigręžė nuo žmonos, pažvelgė pro langą į dirbtinį žydrą dangų.

- Viliuosi, kad jis išgelbės Imperiją.

- O taip! Tai bus kur kas paprasčiau, - nusijuokė Dorsa.

- Aš to tikiuosi, - piktai burbtelėjo Haris. - Kitokio plano neturiu. Beje, tu irgi neturi. Ir Demerzelis neturi. Jis pats pasakė, jog spręsti turiu aš. Todėl ir nusprendžiau pasiųsti berniuką. Pati žinai, kaip jis moka pakerėti žmones. Juk mudu jis pavergė, galbūt ir su Džoranumu vaikinui pavyks. Ir viskas bus gerai.

Dorsa išsprogino akis.

- Ir tu dar mėginsi įrodinėti, jog remiesi psichoistorija?

- Ne. Nemėginsiu. Neketinu tavęs apgaudinėti. Kol kas nepasiekiau tokių rezultatų, kad galėčiau jais remtis. Bet Jugas nuolat kalba apie intuiciją. Aš irgi jaučiu ją turįs.

- Intuicija? Kas tai? Apibūdink man ją!

- Mielai. Tai žmogaus proto gebėjimas rasti teisingą atsakymą tuo atveju, kai jis neturi reikiamos informacijos arba, kai jo turima informacija yra prieštaringa.

- Ir tu ta intuicija pasikliovei?

- Taip, - ryžtingai atsakė Seldonas.

Tačiau jis nepaliaujamai mąstė apie tai, ko nepasakė žmonai: kas bus, jei berniukas jau nebeturi savo įgimto žavesio, arba - dar blogiau - jeigu Reičis staiga pasijus esantis *tikras* dalietis?

14 skyrius

Bilibotonas... Koks buvo, toks ir liko: purvinas, dvokiantis, šlykštus, pūvantis. Ir vis dėlto čia verda gyvenimas. Reičis buvo įsitikinęs, jog kitos tokios vietos Trantore ir su žiburiu nerasi.

Vaikinas čia nesilankė nuo to laiko, kai Seldonas su Dorsa jį išsivežė. Tada jam buvo dvylika. Tačiau, regis, čia niekas nepasikeitė. Žmonės taip pat - visi nesveikai išdidūs ir pikti it širšės. Vyrai su juodais, tankiais ūsais, moterys dėvi plačias, primenančias maišus sukneles. Žiūrint dabartinio Reičio akimis, jos atrodė dar baisiau.

Ir kaip tokios moterys gali atkreipti į save vyrų dėmesį? Nors... kvaila mintis. Tada jam tebuvo vos dvylika, o jis jau žinojo, kaip paprasta nurengti tas sukneles.

Ir štai Reičis vėl čia, tėvynėje. Paskendęs prisiminimuose, jis kiūtino Turgaus gatve, spoksojo į vitrinas, mėgino prisiminti kiekvieną vietovę, akimis ieškojo pažįstamų, vaikystės draugužių. Net vardų jų neprisiminė... tik pravardes, kuriomis vieni kitus apdovanodavo.

Apskritai per tuos aštuonerius metus jis daug ką spėjo pamiršti. Turbūt todėl, kad jam jau dvidešimt, ir tas gyvenimo tarpsnis buvo turtingas įvykių. Išvykus iš Bilibotono, jo gyvenimas taip pasikeitė, jog vaikinui kartais atrodo, kad praeitis - tai tik miglotas sapnas.

Bet svarbiausia - kvapai. Jie išliko tokie pat. Jis sustojo prie cukrainės. Nedidukė, vargana, neišvaizdi, tačiau iš jos sklinda kokosinių ledų kvapas. Reičis seniai tokio nejautė. Kartais nusipirkdavo kokosinių ledų, tačiau jų net lyginti nebuvo galima su tais, kurie buvo pardavinėjami Dalyje.

Reičį apėmė pagunda. Užsukti? O kodėl gi ne? Kredų jis turi pakankamai. Ir Dorsos nėra šalia - ji būtinai suraukt nosį ir pasakytų, jog čia nešvaru kaip kiaulidėje. Bet tais senais gerais laikais jam nerūpėjo jokia švara!

Šviesa parduotuvėje buvo blanki, ir Reičio akys ne išsyk apsiprato. Keletas žemų staliukų... kėdės. Turbūt šičia galima greitosiomis užkąsti, išgerti kavos su pyragaičiais. Už vieno staliuko sėdėjo jaunuolis, priešais jį - tuščias puodelis. Jo marškinėliai kadaise buvę balti... Gerai dar, kad šviesa blanki, antraip dar labiau purvini atrodytų.

Cukrainės šeimininkas išėjo iš kambario, atsistojo už prekystalio ir grubiai paklausė:

- Tau ko?

- Kokledžių, - pasakė Reičis. Vaikinas nepanaudojo žodžio "prašau". Juk jis iš Bilibotono, kam jam reikia tų mandagių žodelių?! Bet ledų pavadinimą prisiminė... nepamiršo.

Šeimininkas jį suprato. Matyt, tas keistas pavadinimas lig šiolei gyvavo. Jis be žodžių padavė vaikinui ledus.

- Paketo reikia?

- Nereikia, - pasakė Reičis. - Čia suvalgysiu.

Jis sumokėjo, paėmė ledus, atsikando, mėgaudamasis pažįstamu skoniu. Vaikystėje šitie ledai jam atrodė neįtikėtina prabanga. Kartais pavykdavo sugraibyti reikalingus pinigėlius. Retsykiais kas nors iš netikėtai "praturtėjusių" draugužių duodavo atsikąsti, bet dažniausiai, nutaikęs tinkamą momentą, jis nukniaukdavo ledų porciją. O dabar Reičis galėjo nusipirkti kiek tik nori porcijų...

- Ei! - pasigirdo balsas vaikinui už nugaros.

Reičis sugrįžo į realybę. Pasirodo, jį pašaukė už stalo sėdėjęs jaunuolis.

- Ar tu į mane kreipiesi, vaikine? - pasitikslino Reičis.

- Aha. Ko čia triniesi Bilibotone?

- Kokledžius valgau. Ko tau iš manęs reikia?

Reičis automatiškai perėjo į Bilibotono žargoną.

- Aš ne apie ledus. Ko tau Bilibotone reikia?

- Čia gimiau ir užaugau. Tik aš lovoje gimiau, o tu, regis, gatvėje.

Įžeidžiantys žodžiai lengvai nusprūdo nuo liežuvio, tarsi Reičis niekada net nebūtų išvykęs iš Bilibotono.

- Va tai tau. Tai kurių velnių čia išsipustei? Visas toks švarutis, gražutis. Irgi mat bilibotonietis. Turbūt net kvepalais dvoki?

Vyrukas pamojo mažuoju piršteliu - tokiu gestu homoseksualai šaukia vienas kitą.

- Pasakyčiau, kuo tu dvoki, bet aš išauklėtas žmogus.

- Žiūrėk tu man! Jis išauklėtas! Kur jau ne!

Tuo metu į cukrainę įėjo dar du vyriškiai. Reičis susiraukė. Jie susitarę, ar ką? Prie stalo sėdėjęs jaunuolis kreipėsi į juos:

- Šitas tipas čia kvaksi, kad jis išauklėtas, ir giriasi, jog kilęs iš Bilibotono.

Vienas iš įėjusiųjų iškart įsijautė į vaidmenį - jis nusilenkė Reičiui ir išsiviepė, parodydamas išpurtusius, seniai nevalytus dantis.

- O ką? Puiku! Bilibotonietis ir dar išauklėtas! Pasigailės mūsų ir mielai ką nors numes savo nelaimingiems, alkaniems tautiečiams. Pavyzdžiui, pinigėlių. Na, ką tau reiškia vieną kitą kredą numesti broliams beturčiams, a?

- Ar daug turi šlamančių, gerasis pone? - pasidomėjo jo draugužis.

- Ei, vaikinai, - sunerimo įstaigos šeimininkas. - Dinkite iš čia. Nėra ko pas mane kelti triukšmą.

- Nebijok, - pasakė Reičis. - Aš išeinu.

Jaunuolis, sėdėjęs prie staliuko, koja užtvėrė praėjimą.

- Ko tu? Kur skubi? Mes tavęs pasiilgome.

Šeimininkas, pajutęs, jog pakvipo degėsiais, pasitraukė į kambarėlį už prekystalio.

Reičis nusišypsojo ir pasakė:

- Vaikinai, kai paskutinį kartą su savo seniais lankiausi Bilibotone, mums kelią pastojo dešimt žaliūkų. Ir mes su jais susidorojome.

- Nejaugi? - nustebo vienas jaunuolių. - Tavo senis juos visus patvarkė?

- Senis? Deja, ne. Juos sumalė į miltus mano senutė. O aš, vaikinai, už ją kur kas kietesnis. Be to, jūs tik trise. Taigi, verčiau paleiskite mane geruoju.

- O kaipgi. Tik kredus savo palik mums ir išnyk. Ir dar skudurus savo atiduok.

Sėdėjęs prie stalo jaunuolis pakilo. Jo rankoje blykstelėjo peilio ašmenys.

- Aha, - linktelėjo Reičis. - Vadinasi, nusprendėte mažumėlę pasilinksminti. Be reikalo su manim prasidėjote. Atvirai sakau jums.

Reičis baigė valgyti ledus ir pasisuko į akiplėšas. Staiga jis akies mirksniu užšoko ant stalo, mostelėjo koja ir tiesiu taikymu spyrė bato galu vaikinui su peiliu rankoje į pilvą.

Tas suriaumojo ir nugriuvo ant nugaros. Reičis pašoko, parvertė stalą, pakėlė jį už kojų ir stalviršiu prispaudė prie sienos antrąjį smarkuolį. O trečiajam tvojo į Adomo obuolį. Šis susirietė, pradėjo kosėti ir nukrito ant grindų.

Tada Reičis išsitraukė du peilius ir sušnypštė:

- Na, aš laukiu! Prieikite po vieną! Kas pirmas?

Niekas nepajudėjo.

- Jei taip, aš išeinu, - pasakė Reičis.

Įstaigos šeimininkas, regis, veltui neleido laiko. Pasitraukęs į kambarėlį už prekystalio, jis iškvietė pagalbą. Trys vyrai įžengė į cukrainę. Juos pasitiko aikčiodamas šeimininkas:

- Tikri chuliganai!

Vyriškiai vilkėjo kažkokią uniformą. Reičis tokios niekada nebuvo matęs: kelnės sukištos į aukštaaulius batus, laisvi marškinėliai sujuosti plačiais diržais, ant galvos kažkokios keistos pilotės. Kairėje pusėje ant marškinėlių raidės "O. Dž."

Atrodė kaip tikri daliečiai, tik ūsai kitokie - juodi, tačiau išdailinti ir kiek trumpesni.

- Kapralas Kvinberas, - prisistatė vyresnysis. - Kas čia darosi?

Aptalžyti smarkuoliai po truputį kėlėsi. Atrodė jie prastai. Vienas jų vis dar susirietęs laikėsi už pilvo, kitas glostinėjo kaklą, trečias laikėsi už peties.

Kapralas apžvelgė juos, įvertino padėtį. Du jo pavaldiniai stovėjo prie durų. Pagaliau jis atsisuko į Reičį - šis vienintelis nebuvo nukentėjęs.

- Ar tu vietinis, vaikine?

- Čia gimiau ir užaugau, bet jau aštuonerius metus gyvenu kitur. Ar jūs iš saugumo tarnybos? - paklausė jis. - Neteko matyti tokios uniformos.

- Ne. Mes ne iš saugumo tarnybos. Kokia Bilibotone gali būti saugumo tarnyba. Esame iš Džoranumo apsaugos. Tik mes čia ir palaikome tvarką. Šiuos tris išsišokėlius pažįstame, jie jau buvo pakliuvę į mūsų rankas. Jais mes pasirūpinsime. Bet mus domini tu, vaikine. Nagi, sakyk, kas čia atsitiko?

Reičis papasakojo.

- O ko tu čia šlaistaisi?

- Paklausykite, - nusprendė pasitikslinti Reičis. - Ar jūs tikrai turite teisę mane tardyti? Jei nesate iš saugumo tarnybos...

- Ne tau apie teises postringauti, - piktai atšovė kapralas. - Dabar mes Bilibotone, o čia teisę turi tas, kas pirmas ją pasiėmė. Sakaisi aptalžęs šitą trijulę, ir aš tuo tikiu. Bet mūsų tu neįveiksi. Blasterių mums nešiotis neleidžiama, - tingiai ištarė kapralas ir tą pačią akimirką išsitraukė tikrų tikriausią blasterį. - Nagi, klok. Ko čia valkiojiesi?

Reičis atsiduso. Jei jis iškart būtų keliavęs ten, kur turėjo keliauti... Jei ne ta prakeikta nostalgija, ne tie kokosiniai ledai...

Jaunuolis ištarė:

- Atvykau svarbiu reikalu pas Džoranumą. Jei esate iš jo organizacijos...

- Pas Džoranumą? Pas mūsų lyderį?

- Taip, kaprale.

- Su dviem peiliais?

- Jie skirti gynybai. Neketinau pas poną Džoranumą su peiliais keliauti.

- Žinoma, tu tik mėgini išsisukti. Taip, pone, teks jums keliauti į nuovadą. Ten ir išsiaiškinsime.

- Neturite tokios teisės. Nesate oficiali...

- Gerai, pamėgink surasti, kam galėtum pasiskųsti. Bet kol kas tu mūsų rankose.

Peiliai buvo atimti. Reičį nuvedė į nuovadą.

15 skyrius

Kleonas jau nebebuvo tas gražus jaunas monarchas, kuris puikavosi holografininiuose portretuose. Veidrodžiai jam sakė ką kitą. Keturiasdešimtasis Imperatoriaus gimtadienis buvo atšvęstas pompastiškai, bet...

Iš esmės valdovo neglumino jo amžius. Sveikata jis nesiskundė. Tiesa, kiek papilnėjo, bet su jo kūnu nuolat dirbo kosmetologai, todėl Imperatorius atrodė pakankamai gerai.

Aštuoniolika metų jis sėdėjo soste. Nedaug kam pavykdavo šitiek išsilaikyti per pastarąjį šimtmetį. Tačiau Kleonas nematė, kas jam galėtų sukliudyti viešpatauti dar kokius keturiasdešimt metų. Tuomet būtų sumušti visi Imperijos istorijos rekordai.

Kleonas vėl pažvelgė į veidrodį. Galėtų atrodyti ir geriau...

Štai kad ir Demerzelis - atsidavęs, patikimas, taip jam būtinas ir toks *nepakenčiamas*. Šitas apskritai nesikeičia! Koks buvo, toks ir liko. Ir be kosmetologų pagalbos. Bet visų keisčiausia, jog šitas žmogus *jaunai* niekada neatrodė! Netgi tada, kai tarnavo Kleono tėvui, o pats Kleonas tada buvo jaunasis princas. Ir dabar jis toks pat. Galbūt taip geriausia - dar jaunystėje pasenti ir niekada nesikeisti?

Čia valdovas prisiminė iškvietęs Demerzelį. Nevalia pasirodyti prieš tą žmogų išsiblaškiusiu - dar pamanys, jog Imperatorius sensta.

- Demerzeli! - pasakė valdovas, - šitas Džoranumas... Man jau nusibodo klausytis kalbų apie jį.

- Jums nėra reikalo apie jį klausytis. Eilinis žmogelis. Pašmėžuos kurį laiką ir išnyks.

- Tik kažkodėl vis neišnyksta. Ką tu apie jį manai, Demerzeli?

- Jis pavojingas. Ir darosi vis labiau populiarus. Būtent populiarume ir slypi jo pavojingumas.

- Ko tuomet mes delsiame? Negi negalima to šelmio suimti, įgrūsti į kalėjimą ar pritaikyti jam mirties bausmę?

- Sire, šiuo metu Trantore ypač sudėtinga politinė situacija.

- Ji visada sudėtinga. Nieko kito iš tavęs nesu girdėjęs.

- Laikmetis sudėtingas, sire. Jei prieš tą žmogų imsimės griežtų priemonių, nieko nelaimėsime. Tik dar labiau sustiprinsime jo populiarumą.

- Nepatinka man visa tai, - sumurmėjo Kleonas. - Nesu labai apsiskaitęs, tam vis stinga laiko, tačiau savo Imperijos istoriją žinau. Per pastaruosius du šimtmečius pasitaikė ne vienas atvejis, kai tokie populistai užgrobdavo valdžią. Ir Imperatorius būdavo paverčiamas jų marionete. O aš nepageidauju tapti marionete.

- Sire, to nebus.
- Neketinu sėdėti sudėjęs rankų.
- Aš mėginu imtis priemonių, sire, bet darau tai labai atsargiai.
- O yra žmogus, kuris ne toks atsargus, kaip tu. Maždaug prieš mėnesį Strilingo Universiteto profesorius - tu tik įsivaizduok! - asmeniškai įsikišo ir sužlugdė džoranumiečių mitingą, šitaip užbėgdamas už akių studentų maištui. Grūmėsi kumščiais ir visus išvaikė.
- Taip ir buvo. O iš kur jūs, sire, apie tai sužinojote?
- Sužinojau, nes būtent tuo profesoriumi domiuosi. Įdomu, kodėl tu man apie tai nesiteikei pranešti?

Demerzelis beveik įsižeidęs pasakė:
- Sire, nejaugi turėčiau jus informuoti apie kiekvieną smulkmeną?
- Smulkmeną? Bet aš kalbu apie patį Harį Seldoną!
- Taip, tai buvo jis.
- Kažkur girdėtas vardas. Ar tai ne tas pats jaunuolis, kuris prieš keletą metų matematikų kongrese perskaitė mus sudominusį pranešimą?
- Tai jis, sire.
- Matai, - pasakė Kleonas. - Mano atmintis dar nešlubuoja. - Po to aš su juo kalbėjausi apie tą pranešimą, ar ne?
- Jūsų atmintis tikrai puiki, sire.
- Ir kaip ten jo idėja? Na ta... apie galimybę prognozuoti ateitį. Kaip ten tas mokslas vadinasi?
- Psichoistorija, sire. Jau tada jums sakiau, jog ta graži idėja praktiškai neįgyvendinama.
- Bet tas žmogus vis dėlto sugebėjo išvaikyti didžiulį mitingą. Ar būtų jis ryžęsis tokiai avantiūrai, tiksliai nežinodamas, kad jam pavyks? Argi tai neįrodo, kad jo psichoistorija... kaip čia išsireiškus... veikia?
- Sire, tai įrodo tik tiek: Haris Seldonas karštakošis. Net jeigu tas mokslas būtų veiksmingas, vargu, ar jį galima taikyti konkrečiam įvykiui ar atskiram žmogui.
- Juk tu nesi matematikas, Demerzeli... Man metas susitikti su tuo žmogumi. Jei neklystu, netrukus turėtų prasidėti eilinis matematikų kongresas?
- Neklystate, sire. Tik tai bus tuščias laiko švaist...
- Demerzeli, aš to noriu! Padaryk taip, kaip sakau.
- Gerai, sire.

16 skyrius

Reičis klausėsi ir vis labiau piktinosi. Jį laikė improvizuotoje kameroje, kažkur Bilibotono centre. Jaunuolį vedė čia kažkokiomis įmantriai susipynusiomis gatvelėmis, todėl jis sunkiai orientavosi kur esantis. Ir tai tas pats Reičis, kuris vaikystėje užrištomis akimis galėjo išmaišyti visą Bilibotoną ir paspukti nuo bet kokio persekiotojo!

Tas, kuris dabar su juo kalbėjosi, - žmogus vilkintis žalia Džoranumo apsaugos uniforma, - buvo arba misionierius, arba koks nors teologas. O gal tik mėgino atrodyti jais... Jis prisistatė esąs Sanderas Ny. Reičis buvo priverstas išklausyti ilgą ir nuobodžią (turbūt iškaltą mintinai) jo tiradą.

- Jeigu daliečių tauta nori mėgautis lygybe, ji privalo įrodyti esanti to verta. Nuolankus elgesys, saikingi malonumai - to reikia laikytis kiekvienam. Visi mums priekaištauja, jog esame agresyvūs, vaikštinėjame, apsiginklavę peiliais. Turime būti švarūs ir žodžiais, ir...

- Aš visiškai su jumis sutinku, - neiškentė Reičis. - Pritariu kiekvienam jūsų žodžiui, bet man būtina susitikti su ponu Džoranumu.

Apsaugininkas lėtai papurtė galvą.

- Negalima, jeigu neturite leidimo arba asmeniško jo kvietimo.

- Paklausykite, aš garsaus Strilingo Universiteto profesoriaus sūnus.

- Nežinau jokių profesorių. Palauk, tu juk sakei esantis iš Dalio?

- Žinoma. Taip ir yra. Negi negirdite, kaip aš kalbu?

- Ir tavo tėtušis tokio didžiulio Universiteto profesorius? Kažkodėl nesitiki.

- Jis man netikras tėvas.

Apsaugininkas gurktelėjo ir pakraipė galvą.

- O Dalyje ką nors pažįsti?

- Čia gyvena motušė Rita. Ji mane žino. (O juk ta moteris jau tada, prieš aštuonerius metus, buvo sena. Dabar galbūt visai kuoktelėjusi? O gal iškeliavo į aną pasaulį?)

- Nieko apie tokią negirdėjau.

Kas čia dar? Regis, jaunuolis negalėjo prisiminti jokio vardo, kuris galėtų padaryti įspūdį šitam apsaugininkui. Geriausią jo tų laikų draugužį pravardžiavo Nevala, bet jo vardo Reičis nežinojo. Pagaliau jis ištarė:

- Jugas Amarilis.

Šviesios Sandero Ny akys patamsėjo.

- Kas toks?
- Jugas Amarilis, - pakartojo Reičis. - Jis dirba pas mano tėtį Universitete.
- Ar jis irgi dalietis? Ką, ar tame Universitete susirinko visi iš Dalio?
- Ne. Tik aš ir jis. Anksčiau tas vyriškis buvo šilumininkas.
- O Universitete ką jis veikia?
- Mano tėvas jį ištraukė iš termarijų prieš aštuonerius metus.
- Gerai, mes viską patikrinsime.
Reičiui teko palaukti. Gal pabėgti? Nėra vilties. Jis dabar ne taip puikiai orientavosi Bilibotono užkaboriuose, jį kaipmat sučiuptų.
Praėjo dvidešimt minučių, ir Ny sugrįžo. Su juo atėjo tas pats kapralas, kuris dalyvavo areštuojant Reičį. Jaunuoliui atsirado mažytė vilties kibirkštėlė - gal bent šitas turi daugiau smegenų?
- Koks to tavo pažįstamo iš Dalio vardas?
- Jugas Amarilis. Jis šilumininkas, kurį mano tėvas sutiko čia, Dalyje, prieš aštuonerius metus ir išsivežė į Strilingo Universitetą.
- Kam tavo tėvui jo prireikė?
- Tėvui pasirodė, jog tas jaunuolis sugeba daugiau negu kapstytis termarijuose.
- Pavyzdžiui, ką?
- Paaiškėjo, jog jis gabus matematikas. Jis...
Kapralas pakėlė ranką ir sustabdė jaunuolį:
- Kokiame termarijuje jis dirbo?
Jaunuolis trumpam susimąstė.
- Suprantate, tada buvau dar mažas. Regis "C-2".
- Beveik tiksliai. Tai "C-3".
- Vadinasi, jūs jį pažįstate, kaprale?
- Ar aš? Asmeniškai ne. Bet visi termarijuose apie tai pasakoja. Kas žino, gal tu irgi tą pasaką tenai išgirdai. Kuo gali įrodyti, jog tikrai tą žmogų pažįsti?
- Padarykime štai ką. Aš parašysiu savo vardą ant lapo popieriaus. Taip pat ir savo tėvo... Ir dar vieną vienintelį žodį. Susisiekite su kuo nors iš pono Džoranumo artimos aplinkos. Pats Džoranumas atvyks į Dalį rytoj. Paduokite jam tą lapelį, tegul jis perskaito. Esu įsitikinęs, jog po to mane iš čia paleis po trijų sekundžių, o jūs būsite paaukštintas už savalaikį informacijos perdavimą. Jei atmesite mano prašymą, jie vis tiek apie tai sužinos, ir tada jums baigsis blogai. Jeigu jūs žinote, jog tas Amarilis iš čia išvyko su garsiu matematiku, tai atminkite, jog tas matematikas ir yra mano tėvas. Jis Haris Seldonas.

Kapralo veidas išdavė, jog šita pavardė jam nėra tuščias garsas.
- Įdomu, kokį dar žodį tu ketini parašyti prie pavardžių?
- "Psichoistorija".
- Ir kas tai per daiktas? - susiraukė kapralas.
- Nesvarbu. Perduokite - ir pats pamatysite, kas bus.
Kapralas išplėšė iš bloknoto lapelį.
- Gerai. Rašyk. O mes pažiūrėsime, kuo tai baigsis.
Reičis visas drebėjo. Jis nekantravo pamatyti, kuo viskas baigsis. Viskas priklausė nuo to, su kuo kapralas pasikalbės. Ar magiškas žodis padarys stebuklą?

17 skyrius

Haris Seldonas stebėjo, kaip lietaus lašai daužosi į priekinį vyriausybinio automobilio stiklą. Jį apėmė nostalgija.
Antrą sykį per aštuonerius Trantore praleistus metus jis gavo įsakymą atvykti pas Imperatorių, kurio Rūmai stovėjo vienintelėje atviroje sektoriaus vietoje, ir abu kartus oras buvo lietingas ir šaltas. Pirmą kartą dargana vyriškį nuvylė. Hariui toks oras ne naujiena. Lietaus ir audrų Helikone, jo gimtojoje planetoje, nestinga.
Bet dabar, kai jis pragyveno dirbtinio klimato sąlygomis aštuonerius metus, toks lietutis, purškiantis iš pilko dangaus, atrodė Hariui net malonus. Jis priminė vyriškiui Helikone praleistą nerūpestingą jaunystę. Jam net buvo kilusi mintis paprašyti vairuotoją, kad važiuotų aplinkiniu keliu.
Ne, šito daryti nevalia. Imperatorius pageidauja jį matyti. Kelionė automobiliu ir taip nėra trumpa.
Negalima versti Imperatoriaus laukti.
Kleonas Pirmasis dabar jau nebe toks, koks buvo prieš aštuonerius metus. Kiek priaugęs svorio, maišai paakiuose. Suprantama, plastinės operacijos savo darbą padarė: išpurtusiu jo veido nepavadinsi... Seldonui net pagailo Imperatoriaus - kad ir koks galingas valdovas, prieš visagalį laiką ir jis bejėgis.
Kleonas ir šį sykį susitiko su Seldonu akis į akį, tame pačiame prabanga tviskančiame kambaryje, kur jie kalbėjosi pirmą kartą. Seldonas ir vėl tylėjo, laukdamas, kol Imperatorius prabils pirmas.
Žvilgsniu įvertinęs būsimą pašnekovą, valdovas paprastai ištarė:
- Malonu jus matyti, profesoriau. Pasikalbėkime nuoširdžiai, be jokių formalumų kaip tada, kai susitikome pirmą kartą.
- Gerai, sire, - atsargiai atsakė Haris.

Kleonas mostelėjo ranka, ir kambaryje atgijo automatika. Stalas tarsi savaime pasidengė. Vienas po kito ant jo radosi įvairūs patiekalai. Viskas įvyko taip greitai, jog profesorius net mirktelėti nespėjo.

- Ar papietausite su manim? - kaip niekur nieko paklausė Imperatorius.

Nieko neįprasto šiame klausime nebuvo - paprasčiausias kvietimas prie stalo, bet jis ištartas tokiu tonu, jog vietos prieštaravimams neliko.

- Man bus garbė, sire, - atsakė Seldonas ir vogčiomis apsižvalgė. Jis puikiai žinojo, jog nevalia uždavinėti Imperatoriui klausimus, tačiau šį kartą nesusivaldė ir ištarė: - Ar Ministras Pirmininkas su mumis nepietaus?

- Ne, - atsakė Kleonas. - Dabar jis turi kitų reikalų, o man norisi pasikalbėti su jumis akis į akį.

Kurį laiką jiedu valgė tylėdami. Kleonas įdėmiai apžiūrinėjo savo svečią, o Seldonas keistai šypsojosi. Valdovo nebuvo galima apkaltinti žiaurumu ar neatsakingumu, juk jis paprasčiausiai galėjo areštuoti Seldoną, sukurpęs kokį nors kaltinimą. Kai rankose tokia valdžia, tą nesunku padaryti. Geriausia išeitis - laikytis nuo valdovo atokiau, nesipainioti jam po akimis... bet dabar buvo ne tas atvejis.

Žinomą, praėjusį kartą viskas atrodė dar blogiau - tada Seldoną atgabeno į Rūmus su ginkluota apsauga. Tačiau Hariui nuo tos minties nepalengvėjo.

Pagaliau Imperatorius prabilo.

- Seldonai, - pasakė jis, - mano Ministras Pirmininkas labai darbštus ir naudingas, tačiau man atrodo, jog žmonėms neretai susidaro įspūdis, kad aš neturiu ant pečių savo galvos. Ar jums taip neatrodo?

- Ką jūs, sire? - mandagiai pasakė Haris.

- Aš netikiu jūsų žodžiais. Tačiau galvą ant pečių tikrai turiu ir puikiai prisimenu, jog, atvykęs į Trantorą, jūs užsiiminėjote psichoistorija.

- Tikiuosi, jūs pamenate, - tyliai ištarė Seldonas, - jog dar tada pasakiau, kad tai tik matematinė teorija, tolima nuo praktikos.

- Taip, tada jūs šitaip kalbėjote. Ar tą patį pasakysite ir dabar?

- Taip, sire.

- Ar nuo to laiko negrįžote prie savo idėjos?

- Ne, retsykiais dar dirbu su psichoistorija, tačiau rezultatų nėra. Nelaimei, trukdo chaosas bei tikimybė ne...

- Norėčiau, - pertraukė jį Imperatorius, - kad imtumėtės spręsti vieną konkrečią užduotį... Vaišinkitės desertu, Seldonai. Labai skanu.

- Ir kokia tai užduotis, sire?

- Šitas Džoranumas... Demerzelis mano, jog aš negaliu areštuoti to išsišokėlio ir, pasitelkęs ginkluotąsias pajėgas, sunaikinti jo pasekėjus. Jis tvirtina, kad šitaip bus dar blogiau.

- Jei šitaip sako gerbiamas Ministras Pirmininkas, turbūt taip ir yra.

- Bet jis man tarsi krislas akyje. Neketinu tapti jo marionete. O Demerzelis delsia.

- Esu įsitikinęs, kad jis daro viską, kas tik įmanoma, sire.

- Man jis apie tai nieko nesako.

- Turbūt todėl, kad nori apsaugoti jus nuo bereikalingų rūpesčių. Turbūt Ministrui Pirmininkui atrodo, kad būtų geriau, jeigu tas Džoranumas...

- Pabaikite, - susiraukė Kleonas.

- Būtų neprotinga parodyti, kad jūs asmeniškai prieš jį nusiteikęs. Imperijos labui jums geriau likti nuošalyje.

- Jei ne tas Džoranumas, man būtų lengviau rūpintis Imperijos reikalais. Ir ką jūs siūlote, Seldonai?

- Ar aš, sire?

- Taip, jūs, - nekantriai linktelėjo valdovas. - Netikiu jūsų žodžiais, jog psichoistorija - tai tik žaidimas. Demerzelis lig šiolei palaiko su jumis draugiškus santykius. Manote, jog esu toks bukagalvis ir to nepastebiu? Jis kažko tikisi iš jūsų. Manau, jog tai susieta su psichoistorija. Aš taip pat jos laukiu. Seldonai, ar jūs palaikote Džoranumą? Kalbėkite! Sakykite teisybę.

- Ne, sire. Aš jo nepalaikau. Esu įsitikinęs, jog tas žmogus kelia Imperijai realią grėsmę.

- Gerai. Aš jums tikiu. Mano duomenimis, jūs išvaikėte jo šalininkų mitingą ir užkirtote kelią studentų maištui.

- Tai tebuvo tik dvasios polėkis, sire.

- Nekabinkite man makaronų, Seldonai. Jūs vadovavotės psichoistorija.

- Bet, sire!

- Neneikite. Ar jūs ėmėtės kokių nors priemonių prieš šitą... Džoranumą? Privalote ko nors imtis, jei palaikote Imperiją.

- Sire, - atsargiai prabilo Seldonas, - aš pasiunčiau į Dalį savo sūnų. Ten jaunuolis turi susitikti su Džoranumu.

- Kam to reikia?
- Mano sūnus dalietis, sire. Be to, jis landus it kurmis. Tikiuosi, jog galės ką nors sužinoti, ir ta informacija mums pagelbės.
- Galės?
- Deja, sire. Kol kas nesu įsitikinęs, jog būtent taip ir bus.
- Ar pažadate palaikyti ryšį su manim?
- Taip, sire.
- Ir štai kas, Seldonai: liaukitės apsimetinėti, jog psichoistorijos nėra, ir tai tik tuščios kalbos... Nenoriu to girdėti. Aš laukiu ir tikiuosi, kad jūs įveiksite Džoranumą. Nežinau ką, bet privalote kažką padaryti. Viskas. Galite eiti.

Seldonas sugrįžo į Strilingo Universitetą dar labiau susimąstęs bei liūdnas. Buvo akivaizdu, jog su nesėkme Imperatorius Kleonas nelinkęs taikstytis.

Dabar viskas priklausė nuo Reičio.

18 skyrius

Vakarop Reičis jau sėdėjo įstaigos kabinete. Būdamas beglobis berniukas, jis į šią įstaigą negalėjo įeiti. Netgi dabar čia jautėsi nejaukiai - tarsi savavališkai įsibrovęs į svetimus namus.

Vaikinas visomis išgalėmis stengėsi suteikti veidui nerūpestingą išraišką, atrodyti linksmas bei žavus. Tėvas sakė, jog gamta Reičį tuo apdovanojo, tačiau pats vaikinas niekada apie tai negalvojo.

Jis pasistengė atsipalaiduoti, tačiau nenuleido akių nuo žmogaus, sėdinčio prie kompiuterio. Šitas vyriškis nebuvo dalietis. Tai tas pats žmogus, kuris drauge su Džoranumu buvo atėjęs pas jo tėvą. Tai Džembolas Dinas Namartis.

Kartais Namartis pakeldavo akis nuo ekrano ir apdovanodavo Reičį nedraugišku žvilgsniu. Vaikino žavesys jo neveikė.

Reičis taip pat neketino šypsena atremti piktų to žmogaus žvilgsnių. Jis tiesiog sėdėjo ir laukė. Svarbiausia, kad pateko čia ir dabar turės galimybę pasikalbėti su Džoranumu.

Džoranumas įėjo šypsodamasis. Namartis kilstelėjo ranką. Vadas sustojo. Jiedu pradėjo apie kažką kalbėtis. Reičis įtempė ausis, gaudydamas kiekvieną garsą ir apsimesdamas, kad jam vyrų pokalbis visai neįdomus. Reičis suprato, jog Namartis prieštarauja jo susitikimui su Džoranumu. Įdomu, kodėl?

Bet štai Džoranumas atsisuko, nusišypsojo Reičiui ir stumtelėjo

Namartį iš kelio. Vaikinas suprato, jog, nors Namartis yra jų komandos smegenys, jėga vis tiek lieka Džoranumo rankose.

Lyderis žengė prie Reičio ir ištiesė jam putlią, kiek sudrėkusią ranką.

- Puiku. Profesoriaus Seldono sūnelis. Kaip laikaisi, drauguži?

- Gerai, sere. Dėkoju.

- Mano žiniomis, turėjai šiokių tokių bėdų?

- Nieko tokio, sere.

- Atnešei man žinutę iš savo tėtušio, ar ne taip? Turbūt jis pakeitė nuomonę ir nusprendė prisijungti prie mūsų kryžiaus žygio?

- Nevisai taip, sere.

Džoranumas suraukė antakius.

- Vadinasi, nieko tokio man neatvežei?

- Ne. Jis tiesiog atsiuntė mane čia.

- Aišku... Valgyti nori?

- Kol kas ne.

- Neprieštarausi, jei aš užkąsiu? Žinai, paprastiems žemiškiems reikalams man nebelieka laiko, - pasakė jis, plačiai šypsodamasis.

- Viskas gerai, sere.

Jiedu priėjo prie stalo ir atsisėdo. Džoranumas išsitraukė sumuštinį ir atsikando. Kramtydamas pasakė:

- O kodėl jis tave čia atsiuntė, sūneli?

Reičis gūžtelėjo pečiais.

- Turbūt galvojo, jog sužinosiu apie jus kažką tokio, kas galėtų jums pakenkti. Jis visa širdimi atsidavęs Ministrui Pirmininkui Demerzeliui.

- O tu ne?

- Ne, sere. Aš juk dalietis.

- Žinau, kad esi dalietis, bet ką tai keičia?

- Visada buvau engiamas ir todėl noriu jums padėti. Žinoma, nenorėčiau, kad apie tai sužinotų mano tėvas.

- O jam ir nereikia apie tai žinoti. Ir kaip tu ketini man padėti? - paklausė Džoranumas, žvilgtelėjęs į Namartį, kuris klausėsi jų pokalbio, parėmęs kumščiais smakrą. - Ar tu ką nors žinai apie psichoistoriją?

- Ne, sere. Tėvas su manim apie tai nekalba. Nors, jei jis ir kalbėtų, aš vis tiek nieko nesuprasčiau. O ir pasiekimais, regis, jis negali pasigirti.

- Ar tu tikrai žinai?

- Žinoma, tikrai. Pas mus ten vienas vaikinas yra - Jugas

Amarilis. Jis irgi dalietis. Tai tas retsykiais prasitaria, išlemena vieną kitą žodį. Todėl esu įsitikinęs, kad jie nieko gero nepasiekė.

- Aha! O sakyk, ar aš galėčiau kaip nors susitikti su tuo Amariliu? Kaip tu manai?

- Nemanau. Jis nemėgsta Demerzelio, bet užtat atsidavęs mano tėvui. Jis jums nepadės. Ir niekada neišduos mano tėvo.

- O tu, vadinasi, gali išduoti?

- Aš esu dalietis.

Džoranumas atsikrenkštė.

- Noriu dar sykį tavęs paklausti, jaunuoli: kuo tu ketini mums padėti?

- Galiu jums kai ką pikantiško papasakoti, tik bijau, kad nepatikėsite.

- Štai kaip? Jei nepatikėsiu, iškart tau ir pasakysiu.

- Tai dėl mūsų Ministro Pirmininko Demerzelio.

- Nagi?

Reičis apsilaižė, baugščiai apsižvalgė.

- Ar manęs niekas negirdi?

- Niekas. Tik mudu su Namarčiu.

- Tuomet klausykite. Tas Demerzelis... visai ne žmogus. Jis robotas.

- Kas?! - suriaumojo Džoranumas.

Reičis nusprendė, jog reikia paaiškinti:

- Robotas, sere. Mechaninis žmogus. Dirbtinis... netikras. Mašina, suprantate?

Namartis neištvėrė:

- Džo-Džo, netikėk tais niekais. Juk tai kvaila!

Džoranumas kilstelėjo ranką ir nutildė bendražygį. Jo akys švytėjo.

- Iš kur tu žinai?

- Kadaise tėvas lankėsi Mikogene. Tenai žmonės daug kalba apie robotus. Štai jis man ir papasakojo.

- Žinau. Ir man teko girdėti.

- Tai štai. Mikogeniečiai tiki, jog senovėje, jų protėvių laikais, buvo daugybė robotų, o paskui jų nebeliko.

Namartis prisimerkė.

- Pasakyk, iš kur ištraukei, jog Demerzelis robotas? Nedaug apie juos girdėjau, bet, mano supratimu, robotai metaliniai, ar ne taip?

- Taip, - pripažino Reičis. - Bet aš girdėjau, jog seniau buvo ir tokių robotų, kurie atrodė visai kaip žmonės ir galėjo gyventi amžinai...

Namartis ėmė energingai purtyti galvą.

- Legendos! Kvailos legendos! Džo-Džo, ir kam tu klausaisi šitų...

- Ne, Džėjau Dy. Aš noriu pasiklausyti. Ir pats esu apie tas legendas girdėjęs.

- Bet juk tai kliedesiai...

- Neskubėk su išvadomis. Net jeigu taip ir yra. Svarbu ne tai, kaip yra iš tiesų, o tai, ką žmonės *galvoja*. Gerai, jaunuoli, palikime legendas. Pasakyk man, kodėl manai, jog Demerzelis robotas? Ar jis pats tau apie tai pasakė?

- Ne, sere, - atsakė Reičis.

- Tai gal tavo tėvas? - paklausė Džoranumas.

- Ne, tai aš pats pastebėjau. Ir esu tuo įsitikinęs.

- Bet kodėl? Iš kur toks įsitikinimas?

- Yra jame kažkas tokio... Pavyzdžiui, metams bėgant, jis visai nesikeičia. Nesensta, suprantate? Be to, jis kažkoks bejausmis - jokių emocijų. Žodžiu, jame yra kažkas tokio, kas leidžia manyti, jog jis tikrai iš geležies.

Džoranumas atsilošė krėsle ir ilgai bei tiriamai žiūrėjo į Reičį. Regis, buvo galima išgirsti, kaip galvoje sukasi jo mintys.

- Gerai, - pagaliau ištarė vadas. - Tarkim, jis iš tiesų robotas. Ir kas? Kas tau rūpi, jaunuoli?

- Kaip tai? - nustebo Reičis. - Aš juk žmogus. Ir nenoriu, kad Imperiją valdytų robotas.

Džoranumas pasisuko į savo bendražygį ir patenkintas linktelėjo.

- Girdėjai, Džėjau Dy? Puikiai pasakyta: "Aš žmogus ir nenoriu, kad Imperiją valdytų robotas". Nuvesk jį į studiją, tegul visiems pasako ir kelis sykius pakartoja, kad trantoriečiai įsikaltų į galvas.

- Ei! - vos atgaudamas kvapą įsiterpė Reičis. - Negaliu kalbėti per holoviziją. Nenoriu, kad išgirstų mano tėvas.

- Nebijok, - paskubėjo jį nuraminti Džoranumas. - Šito mes neleisime. Tik pasinaudosime tavo žodžiais. Surasime kokį nors kitą dalietį. Ir dar po vieną atstovą iš kitų sektorių. Tegul kalba kiekvienas savo dialektu, tegul kartoja tuos pačius žodžius: "Aš nenoriu, kad robotas valdytų Imperiją".

- O kas bus, - pasakė Namartis, - jei Demerzelis įrodys, kad jis visai ne robotas?

- Ką tu kalbi! - nesutiko Džoranumas. - Kaip jis sugebės tą įrodyti? Tai neįmanoma. Toks didis žmogus, kurio rankose šitiek metų buvo visos gijos, vedančios į Kleono Pirmojo sostą, kuris tarnavo dar prie dabartinio Imperatoriaus tėvo, argi jis teiksis nusileis-

ti iš savo aukštumų ir teisintis žmonėms, aiškindamas, jog nėra robotas? Taigi, bičiuli Džėjau Dy, piktadarys jau mūsų rankose. Ir už tai turime būti dėkingi štai šitam jaunuoliui.

Reičis išraudo.

- Reiči... juk toks tavo vardas? - paklausė Džoranumas. - Kai tiktai mūsų partija laimės, mes tavęs nepamiršime. Pasirūpinsime tavo tėvyne, Daliu, o ir tu pats gausi tinkamas pareigas. Vieną gražią dieną tu tapsi Dalyje pačiu svarbiausiu žmogumi ir niekada nepasigailėsi dėl šiandien ištartų žodžių. Beje, ar nesigaili dėl to, ką mums pasakei?

- Nė trupučio! - sušuko vaikinas.

- Tada gali ramiai grįžti pas savo tėvą. Įtikink jį, jog nelinkime jam blogo. Ir pasakyk, kad jį vertiname. O jeigu dar ką nors svarbaus nugirsi, ypač apie psichoistoriją, pranešk mums.

- Žinoma. O jūs tikrai padarysite taip, jog Dalyje viskas pasikeis?

- Tikrai. Prisiekiu. Lygybė... Visi sektoriai turi turėti lygias teises, mano berniuk. Mes turėsime naują Imperiją, o visas blogis - visos privilegijos bei nelygybė - sumalsime tai į miltus.

- To aš ir tikėjausi, - suspaudė kumščius Reičis ir patenkintas nusišypsojo.

19 skyrius

Galaktikos Imperatorius Kleonas, energingai mosuodamas rankomis, skubėjo iš savo Rūmų į pastatą, kuriame buvo įsikūrę vyriausybės valdininkai. Pastatas šliejosi prie Imperatoriaus Rūmų, prie Imperijos širdies ir jos smegenų. Jam iš paskos tipeno kai kurie jo asmeniniai sekretoriai bei asmens sargybiniai. Jie visi atrodė sutrikę. Neturi Imperatorius pats asmeniškai pas kažką eiti! Kad ir kas tai būtų - tas žmogus pats privalo ateiti pas valdovą! Na gerai, tiek to - nuėjo, bet kaip valdovas gali taip atvirai duoti valią jausmams, tokiu sparčiu žingsniu lėkti, tarsi būtų paprastas žmogus?! Argi šitaip galima? Juk jis Imperatorius, vadinasi, daugiau negu žmogus. Jis - Imperijos simbolis.

O Kleonas skubėjo, dešine ranka stūmdamas visus, kas pasimaišydavo ant kelio, o kairėje rankoje spaudė hologramą.

- Kur Ministras Pirmininkas? - rūsčiu, griausmingu balsu klausinėjo valdovas. Priėmimų bei audiencijų metu tokiu balsu jis niekuomet nekalbėdavo. - Kur Demerzelis? Kur jis?

Aukšti valdininkai traukėsi jam iš kelio, sutrikę kažką lemeno. Imperatorius, degdamas įniršiu, žingsniavo toliau, o jo pavaldiniams atrodė, jog tai tik baisus sapnas.

Pagaliau valdovas pasiekė Demerzelio kabinetą ir, atgavęs kvapą, *suriaumojo*:

- *Demerzeli!!!*

Tas nustebęs pažvelgė į Imperatorių ir greitai atsistojo, nes valdovo akivaizdoje sėdėti buvo galima tik jam leidus.

- Sire?

Kleonas šveitė ant rašomojo stalo hologramą ir sušnypštė:

- Kas čia? Atsakyk!

Demerzelis pažvelgė į tai, ką numetė Imperatorius. Puiki holograma - graži, gyva. Regis, netrukus išgirsi žodžius, kuriuos taria dešimtmetis berniukas, nors iš tiesų žodžiai buvo dar ir parašyti apačioje: "Aš nenoriu, kad Imperiją valdytų robotas".

- Sire, aš irgi gavau tokią pačią, - ramiai pasakė Demerzelis.

- Kas dar gavo?

- Regis, tas paukštelis jau apskriejo visą Trantorą.

- Taip, bet tu juk matai tenai kabantį portretą. Įsižiūrėk gerai, apie ką kalba šitas nenaudėlis? Ar tai ne tu?

- Panašumas stulbinantis, sire.

- Jei neklystu, ta... kaip tu išsireiškei "paukštytė", mėgina tave apkaltinti. Ji tvirtina, jog tu esi robotas?

- Regis taip, sire.

- Pataisyk, jei aš klystu, tačiau, man regis, robotai - tai išgalvotos, mechaninės, panašios į žmones būtybės, apie kurias kalbama vaikiškose pasakose bei romanuose? Kodėl tave kaltina esant robotu?

- Sire, aš įsitikinęs, jog tai tik metafora. Nori mane pateikti kaip beširdį žmogų, kurio mąstymas panašus į skaičiavimo mašinos.

- Šito nepakanka, Demerzeli. Manęs neapgausi. - Kleonas vėl parodė į hologramą. - Jie mėgina įtikinti tautą, jog tu iš tiesų esi robotas.

- Jei žmonės nuspręs tuo patikėti, vargu, ar mes galėsime ką nors pakeisti, sire.

- Mes negalime šito leisti. Juk kalbama apie tavo garbę... Ir apie pačios Imperijos garbę. Išeitų, kad aš - aš! - pasiėmiau į Ministrus Pirmininkus mechaninį žmogų! Juk tai neįmanoma! Paklausyk, Demerzeli, ar yra kokia nors įstatymu numatyta bausmė už Imperijos valdininkų garbės bei orumo įžeidimą?

- Taip, sire. Už tai taikomos pakankamai griežtos bausmės, numatytos dar didžiojo Aburamiso Įstatymų Sąvado.

- Jei neklystu, Imperatoriaus garbės bei orumo įžeidimas prilyginamas kriminaliniam nusikaltimui?

- Ir baudžiamas mirtimi, sire. Viskas teisingai.

- Tai štai. Pažemino ir įžeidė ne tik tave. Aš taip pat esu įžeistas. Tas, kas šitaip pasielgė, turi būti nubaustas. Žinoma, tai padaryta Džoranumo iniciatyva.

- Be abejo, sire. Tik bus sunku tai įrodyti.

- Niekai! Aš turiu pakankamai įrodymų. Noriu, kad jis būtų nubaustas.

- Bėda ta, sire, jog mūsų amžiuje niekada nebuvo pritaikytas toks įstatymas.

- Todėl, kad pas mus viskas aukštyn kojomis. Ir Imperijos pamatai kliba. Knygose įstatymai surašyti? Tai ir taikyk juos.

- Pamąstykite, sire, ar tai bus išmintinga, - tyliai ištarė Demerzelis. - Tuomet jūs atrodysite, kaip tikras despotas ir tironas. O lig šiolei jūsų valdymo metai pasižymėjo gerumu bei santūrumu...

- Pats matai, prie ko tai privedė. Jau verčiau tegul jie manęs bijo, negu *šitaip* myli.

- Ir vis dėlto, sire, aš jums patarčiau netaikyti tokių griežtų priemonių. Tai gali tapti pretekstu... gali sukelti tautos bruzdėjimus.

- O tu ko ketini imtis? Išeisi prieš tautą ir pasakysi: "Žiūrėkite, aš nesu robotas"?

- Ne, sire, aš šitaip nesielgsiu. Tai mane pažemintų. Taip pat ir jus.

- Ir ką darysi?

- Kol kas nežinau, sire. Dar nespėjau apgalvoti.

- Nespėjai? Susisiek su Seldonu. Nedelsiant!

- Sire?

- Ar tau neaiškus mano įsakymas? *Nedelsiant susisiek su Seldonu*!

- Norite, kad pakviesčiau jį į Rūmus?

- Ne, tai ilgai užtruks. Manau, tu sugebėsi sutvarkyti slaptojo ryšio liniją. Girdi - slapto ryšio, kad niekas negalėtų pasiklausyti!

- Taip, sire.

- Tai sukis. Ir greičiau!

20 skyrius

Seldonui stigo Demerzelio savitvardos, juk jis buvo tik žmogus... iš kūno ir kraujo. Šitas iškvietimas į kabinetą, netikėtas apsaugos lauko traškesys - viskas bylojo, jog įvyko kažkas nepaprasto.

Haris tikėjosi holografiniame ekrane išvysti kokį nors aukštą valdininką, kuris įspės apie jų slaptą ryšį su Demerzeliu. Žaibo greičiu plintant gandams apie tai, jog Demerzelis - tai robotas, kitokios reakcijos net nebuvo galima tikėtis.

Bet kai kabinete (tegul ir holografinio atvaizdo forma) pasirodė ne kas kitas, o pats Jo Imperatoriškoji Didenybė, Seldonas susmuko krėsle ir išsižiojo. Jis, suprantama, mėgino atsistoti, tačiau vargšeliui niekaip nepavyko.

Kleonas ženklais įsakė Seldonui sėdėti.

- Regis, žinote apie tai, kas dedasi, Seldonai? - pasakė Imperatorius.

- Ar turite galvoje gandus apie robotus, sire?

- Būtent. Ko galima imtis?

Nepaisydamas nurodymo sėdėti, Seldonas vargais negalais atsistojo.

- Jūsų Didenybe, viskas kur kas blogiau. Džoranumas, prisidengdamas šitais gandais, kelia riaušes visame Trantore. Bent jau taip teigia "Naujienos".

- Tikrai? Aš kol kas to negirdėjau. Žinoma, kuriems galams Imperatoriui žinoti teisybę?

- Sire, Imperatoriui nereikia jaudintis. Esu įsitikinęs, jog Ministras Pirmininkas...

- Ministras Pirmininkas absoliučiai nieko nedaro, netgi man neperduoda informacijos. Aš kreipiuosi į jus ir tikiuosi psichoistorijos pagalbos. Sakykite, ką *man daryti*?

- Sire?

- Neketinu su jumis žaisti. Jūs aštuonerius metus dirbote. Ministras Pirmininkas teigia, jog neturėčiau imtis juridinių priemonių prieš tą Džoranumą. Bet ką tuomet man daryti?

- Nieko, Jūsų Didenybe, - sušnabždėjo Seldonas.

- Jūs nieko man negalite patarti?

- Ne, sire. Noriu pasakyti, kad jums nereikia nieko daryti. *Nieko*! Šiuo atveju Ministras Pirmininkas teisus. Jei imsite taikyti juridines priemones, bus dar blogiau.

- Puiku. Tai pasakykite, nuo ko bus geriau.

- Jau sakiau - bus geriausia, jei nieko nedarysite. Tegul vyriausybė leidžia Džoranumui daryti viską, ką tik jis nori.

- Ir kas iš to?

Seldonas, mėgindamas paslėpti neviltį, ištarė:

- Netrukus pamatysime.

Staiga Imperatorius nušvito. Kur dingo jo pasipiktinimas ir neviltis?

- Aha! - pasakė valdovas. - Supratau! Situacija jūsų rankose.

- Jūsų Didenybe, aš nesakiau, jog...

- Ir nereikia. Nereikia nieko sakyti. Jau pakankamai prisiklausiau.... Bet man reikalingi rezultatai. Mano pusėje vis dar imperatoriška gvardija ir ginkluotosios pajėgos. Jie man ištikimi, todėl nesibaiminu dėl galimų rimtų neramumų. Bet iš pradžių suteiksiu jums galimybę.

Jo atvaizdas blykstelėjo ir išnyko, o Seldonas dar ilgai sėdėjo, spoksodamas į ekraną... Iš jo buvo reikalaujama to, ko jis neturėjo. Tai neįvykdoma užduotis.

O buvo viso labo tik kažkokios nesustyguotos, neapčiuopiamos mintys ir tai, ką Amarilis vadino intuicija.

21 skyrius

Per dvi dienas Džoranumas pavergė Trantorą. Kažkur jis atvyko pats, kitur išvykdavo jo padėjėjai.

- Jam reikėjo anksčiau gimti, - pastebėjo Haris. - Būtų tapęs neblogu admirolu. Mulkis, švaisto savo jėgas politikai.

- Švaisto? - nustebo Dorsa. - Veikdamas tokiais tempais, jis po savaitės sėdės Ministro Pirmininko kėdėje! Jau gauti pranešimai, jog kai kurios įgulos pereina jo pusėn.

- Dorsa, visa tai netrukus baigsis, - papurtė galvą Haris.

- Kas baigsis? Džoranumo triumfas ar Imperijos egzistavimas?

- Džoranumo triumfas. Istorija su robotu, žinoma, įnešė nemažai sumaišties, bet tereikia žmonėms blaiviai ir ramiai pagalvoti, ir netruks paaiškėti, jog tai kvailas kaltinimas.

- Hari, bent man tu gali nemeluoti. Kam apsimetinėti, jog tai kvailystė? Tik kaip Džoranumas galėjo sužinoti, jog Demerzelis robotas?

- A... tu apie tai? Jam Reičis pasakė.

- Reičis?!

- Taip. Mūsų sūnus puikiai atliko užduotį ir parsivežė Džoranumo pažadą vieną gražią dieną paskirti jį Dalio vyriausybės galva. Žinojau, kad vaikinas pelnys pasitikėjimą.

- Vadinasi, tu atvirai pasakei Reičiui, jog Demerzelis robotas ir liepei perduoti tą informaciją Džoranumui? - apimta siaubo ištarė Dorsa.

- Ne, šito padaryti aš negalėjau. Kaip tik įteigiau jam, jog Demerzelis nėra ir negali būti robotas. Todėl vaikinas įsitikinęs, kad Džoranumui jis pamelavo.

- Bet kodėl, Hari?

- Psichoistorija čia niekuo dėta. Patikėk. Ir nemanyk, jog esu stebukladarys. Norėjau tik vieno - kad Džoranumas patikėtų, jog Demerzelis yra robotas. Jis juk mikogenietis, vadinasi, vaikystėje sočiai prisiklausė legendų apie robotus. Jam buvo lengviau tuo patikėti. Be to, jam atrodė, jog ir žmonės tuo patikės.

- Argi jis neklydo?

- Kažkuria prasme - taip. Praėjus pirmam šokui, žmonės atsitokės ir supras, jog tai beprotiškas prasimanymas. Įtikinau Demerzelį duoti interviu per holoviziją. Jis bus transliuojamas į pagrindines Imperijos planetas ir į kiekvieną Trantoro sektorių. Demerzelis kalbės apie bet ką, tačiau nė žodeliu neužsimins apie robotus. Žmonės klausysis, ausis pastatę, lauks sensacingo pareiškimo, bet nieko apie robotus neišgirs. O pačioje pabaigoje jam bus pateiktas tradicinis klausimas apie pasklidusią informaciją. Demerzeliui tereikės tik nusikvatoti.

- Nusikvatoti? Niekada nemačiau Demerzelio juokiantis. Jis net šypsosi retai.

- Šį sykį teks. Tai vienintelis dalykas, kurio iš roboto niekas nesitiki. Juk matei robotus fantastiniuose filmuose? Ten jie visada rūstūs, bejausmiai - tokiais žmonės juos ir įsivaizduoja. Todėl Demerzeliui teks nusijuokti. Ir dar... prisimeni Proturberantą Keturioliktąjį - Mikogeno valdytoją, tenykštės religijos vyriausiąjį žynį?

- Žinoma. Rūstus, griežtas, bejausmis. Taip pat niekada nesijuokia.

- Ir šįkart nenusijuoks. Aš atlikau didžiulį darbą. Domėjausi Džoranumu nuo pat tos dienos, kai susigrūmiau su jo parankiniais per mitingą. Dabar žinau jo tikrąjį vardą, žinau, kas jo tėvai, kur jis gimė, kokioje mokykloje mokėsi. Ir visą šitą dokumentais patvirtintą informaciją nusiunčiau Proturberantui Keturioliktajam. O jis Atskalūnų negali pakęsti.

- Juk sakei, kad diskriminacijai nepritari.

- Nepritariu. Juk neperdaviau informacijos holovizijai, o pranešiau tam, kam ir turėjau pranešti - Proturberantui.

- Būtent jis ir pradės diskriminacijos kampaniją.

- Jam nepavyks. Niekas Trantore nekreips dėmesio į Proturberanto žodžius. Kad ir ką jis kalbėtų.

- Ir kokia tuomet iš viso to nauda?

- Pagyvensim - pamatysim, Dorsa. Neturiu psichoistorinės situacijos analizės rezultatų. Net nežinau, ar apskritai įmanoma tokia analizė. Tiesiog tikiuosi, jog mąstau teisingai.

22 skyrius

Edas Demerzelis nusijuokė.

Nebe pirmą sykį. Jie trise - Demerzelis, Dorsa ir Haris Seldonas sėdėjo ekranuotame kambaryje. Ir pagal Hario signalą Demerzeliui reikėjo kvatoti. Kai jis pradėdavo juoktis, Seldonas purtė galvą ir kartojo:

- Ne, tu juokiesi neįtikinamai! Aš netikiu!

Tada Demerzelis šyptelėjo ir nusijuokė taip, kaip galėtų juoktis įžeistas žmogus. Seldonas susiraukė.

- Na ir darbelis... Suprantu, jog pasakoti tau anekdotus - beviltiška... Privalai tiesiog įsiminti juoko skambesį.

- O gal paleiskime fonogramą? - pasiūlė Dorsa.

- Ne! Tai nebebus Demerzelis. Taip netinka. Pabandyk dar kartą.

Ir Demerzelis bandė, kol galiausiai Seldonas liko patenkintas.

- Puiku. Įsidėmėk šitą garsą ir pakartok jį, kai tik tau užduos klausimą. Turi atrodyti nuoširdžiai nustebęs. Negalima juoktis akmeniniu veidu. Nusišypsok - na, truputį, vos, vos... Pamėgink štai taip perkreipti burną. Taip. Visai neblogai. O gali padaryti, kad sudrėktų akys?

- Ką reiškia "sudrėktų akys"? - pasipiktino Dorsa. - Akių niekas nedrėkina. Tai tik toks vaizdingas posakis.

- Ne tik, - nenorėjo sutikti Seldonas. - Kartais žmogus neverkia, o jo akys sudrėksta - iš liūdesio ar iš džiaugsmo. Ir operatoriui tereikia pagauti šviesos atspindį nuo akyse susikaupusių ašarų. Štai ir viskas.

- Negi tu iš tiesų tikiesi, jog Demerzelis staiga apsipils ašaromis?

Demerzelis ramiai atsakė:

- Tai visai nesunku. Mano akys periodiškai gamina ašaras - šitaip jos valosi. Bet ašarų būna nedaug. Galėčiau pamėginti įsivaizduoti, jog į akį pateko koks nors krislelis...

- Pamėgink, - pasakė Haris. - Nuo to nemirsi.

Ir štai atėjo diena, kai turėjo būti transliuojamas interviu su

Ministru Pirmininku. Iš pradžių Demerzelis pasakė kalbą. Kalbėjo jis kaip visada - šaltai, santūriai, informatyviai, be jokios patetikos. Žmonės iš milijonų pasaulių žiūrėjo, išpūtę akis, klausėsi, įtempę ausis, bet nė žodžio apie robotus neišgirdo. Po to Ministras Pirmininkas pasakė, jog yra pasirengęs atsakyti į klausimus.

Ilgai laukti neteko. Pats pirmasis klausimas buvo tas, kurio jis ir tikėjosi:

- Pone Ministre Pirmininke, ar jūs tikrai esate robotas?

Keletą akimirkų Demerzelis ramiai žiūrėjo į televizijos žurnalistą. Po to šyptelėjo, jo pečiai kiek suvirpėjo, ir galiausiai ėmė kvatoti. Tai nebuvo garsus, kurtinantis juokas, bet šitaip nuoširdžiai juoktis galėjo tik tas, kuriam panašus klausimas pasirodė visiškai absurdiškas ir juokingas. Ministro Pirmininko juokas buvo toks užkrečiantis, jog daugiamilijoninė žiūrovų auditorija nuščiuvo, apmirė, o po to pradėjo pašėlusiai kvatoti drauge su juo.

Demerzelis palaukė, kol studijoje nutilo juokas, ir, nusišluostęs akyse susikaupusias ašaras, paklausė žurnalisto:

- Atsakyti? Ar norite, kad atsakyčiau į tą kvailą klausimą?

Ekranas užgeso, šypsenai dar nespėjus dingti nuo Demerzelio lūpų.

23 skyrius

- Esu įsitikinęs, - pasakė Seldonas, - jog mums pavyko. Žinoma, atsakomosios reakcijos teks kiek palaukti. Bet visuomenės nuomonė tikrai jau pradėjo keistis. Kai ką supratau jau tada, Universiteto aikštėje, kai išvaikiau džoranumiečių mitingą. Auditorija tuomet buvo Namarčio rankose, tačiau aš įsikišau, ir minia kaipmat persimetė mano pusėn.

- Manai, jog šiandien mes turime analogišką situaciją?

- Žinoma. Jei neturiu psichoistorijos, tenka remtis analogija bei išmintimi. Sugrįžkime prie situacijos. Štai Ministras Pirmininkas, įspraustas į kampą, apšmeižtas... O jis kaltinimus sutinka šypsena bei juoku. Tai ir yra pats veiksmingiausias atsakymas į absurdišką klausimą. Akivaizdu, jog žmonių simpatijos atiduodamos jam. Procesui sukliudyti neįmanoma. Bet tai tik pradžia. Reikia išlaukti, kol į žaidimą įsijungs Proturberantas Keturioliktasis. Pasiklausysime, ką jis pasakys.

- Ar tu ir tuo įsitikinęs?

- Visu šimtu procentų.

24 skyrius

Iš visų sporto šakų Haris labiausiai mėgo tenisą. Ir pats žaidė, ir noriai žiūrėjo, kaip žaidžia kiti. Todėl dabar su pavydu stebėjo po teniso aikštelę šokinėjantį sportiškai apsirengusį Imperatorių Kleoną. Tenisas čia buvo ypatingas, imperatoriškas, būtent tokį žaidimo variantą rinkdavosi Imperatoriai: raketė kompiuterizuota, ji pakrypdavo reikiamu kampu, kuris buvo reguliuojamas į rankeną įmontuotu mygtuku... Haris ne sykį mėgino pažaisti su tokia rakete, bet galiausiai nusprendė, jog tai nėra paprasta, šito meno reikia mokytis, o tam jis neturėjo laiko.

Kleonas tvirtu smūgiu atakavo kamuoliuką ir laimėjo setą. Iš aikštės Imperatorius išėjo, lydimas žaidimą stebėjusių valdininkų plojimų.

- Sveikinu, sire, - pasakė jam Seldonas. - Jūs žaidėte puikiai.

- Jūs taip manote? - abejingai paklausė Kleonas. - O aš jokio pasitenkinimo nejaučiu. Žinote, jie man pataikauja ir specialiai leidžia laimėti.

- Sire, galbūt jums derėtų paprašyti, kad jūsų partneriai žaistų atkakliau?

- Nieko nebus, - numojo ranka Kleonas. - Jie vis tiek leis man laimėti. Nors... jei pralaimėčiau, žaidimas mane dar mažiau džiugintų nei abejotina pergalė. Ne taip jau smagu būti Imperatoriumi, Seldonai. Jei Džoranumui pavyks išversti mane iš sosto ir užimti mano vietą, jis irgi tai supras.

Imperatorius dingo už asmeninio dušo kabinos durų, o netrukus išėjo iš ten švarus, sausas ir perrengtas.

- Na, Seldonai, - ištarė jis, rankos mostu nurodęs visiems kitiems pasišalinti, - teniso kortas - visai tinkama vieta konfidencialiam pokalbiui. Ir oras puikus. Todėl čia pat ir pasikalbėkime. Aš perskaičiau to Proturberanto Keturioliktojo laišką. Manote, jog šito pakanka?

- Taip, Jūsų Didenybe. Laiškas byloja, kad Džoranumas pagal Mikogeno įstatymus paskelbtas Atskalūnu ir kaltinamas šventvagyste.

- Vadinasi, tam išsišokėliui galas?

- Jam smogtas triuškinantis... pasakyčiau, mirtinas smūgis. Dabar nedaug kas patikės to žmogaus pasakomis, jog Imperijos Ministras Pirmininkas kažin koks robotas. Be to, pats Džoranumas išgarsės kaip melagis, kuris buvo demaskuotas.

- Vadinasi, tas žmogus daugiau nebekelia pavojaus?

- To negalima tvirtai pasakyti. Juk jis gali surasti kokią nors išeitį ir, atsigavęs, vėl imtis veiksmų. Jo organizacija kol kas gyvuoja, pasekėjai ištikimi savo lyderiui. Istorija pateikia nemažai pavyzdžių, kai pralaimėjusieji vėl pakyla į kovą.

- Jei taip, reikia tam akiplėšai pritaikyti mirties bausmę.

Seldonas papurtė galvą.

- Sire, tai būtų neprotingas sprendimas. Juk nenorite išprovokuoti tautos sukilimą, nenorite, kad jus palaikytų despotu?

Kleonas suraukė antakius.

- Ir Demerzelis tą patį sako. Vos tik pamėginu imtis ryžtingų priemonių, jis tuojau ištraukia savo kozirį - žodį "despotas". Juk buvo Imperatorių, kurie valdė griežtai, ryžtingai, tačiau niekas jų nelaikė despotais, netgi žavėjosi jais ir gyrė už tvirtybę bei ryžtingumą.

- Tai tiesa, sire, bet mes gyvename neramiais laikais. Be to, mirties bausmė nėra būtina. Jūs galite laimėti prieš Džoranumą kitokiu būdu ir pelnyti reputaciją išsilavinusio, išmintingo bei geraširdžio valdovo.

- Pelnyti reputaciją? Ar aš teisingai išgirdau?

- Galbūt netiksliai išsireiškiau. Norėjau pasakyti, kad ir toliau žmonių akyse liktumėte geraširdiškas bei išmintingas. Džoranumo mirties bausmė atrodytų tarsi kerštas, o kerštas - visada silpnumo požymis. O jūs, Imperatorius, pašauktas geranoriškai, rūpestingai, netgi tėviškai elgtis su visais savo piliečiais. Jums visi žmonės turėtų būti lygūs.

- Apie ką jūs čia kalbate?

- Sire, Džoranumas įžeidė šventus mikogeniečių jausmus, ir jus sujaudino, nustebino jo šventvagiškas nusižengimas, jo melas, mėginant nuslėpti tikrąją savo kilmę. Šiuo atveju, išmintingiausias jūsų sprendimas būtų atiduoti nusidėjėlį į mikogeniečių rankas. Ir tegul jie patys sprendžia savo problemas. Visi šlovins tokį išmintingą jūsų sprendimą.

- Kaip manote, ar mikogeniečiai jį nužudys?

- Tikriausiai, sire. Šventvagiškiems poelgiams jie taiko pačius griežčiausius įstatymus. Geriausiu atveju, Džoranumo laukia kalėjimas iki gyvos galvos arba katorga.

- Nuostabu, - nusišypsojo Kleonas. - Jie atliks už mane visą purviną darbą, o aš liksiu humaniškas bei santūrus.

- Taip ir bus, sire, jei tik perduosite Džoranumą mikogeniečiams. Tačiau ir toks poelgis gali sukelti žmonių nepasitenkinimą.

- Klausykite, jūs mane visai supainiojote. Tai ką gi man daryti?

- Suteikite Džoranumui pasirinkimo teisę. Pasakykite, jog visų Imperijos tautų labui privalote perduoti jį į Mikogeno teisėsaugos organų rankas, tačiau esate humaniškas valdovas ir baiminatės, jog mikogeniečiai gali pernelyg griežtai jį nubausti. Todėl siūlote jam alternatyvą - palikti Trantorą ir išvykti į mažytę Nišają, kur jis galės ramiai ir saugiai gyventi. Beje, jis skelbėsi, jog kilęs būtent iš tos planetos. O jūs, savo ruožtu, pasirūpinsite jo apsauga.

- Ar tada viskas išsispręstų?

- Be abejo. Džoranumui sugrįžimas į Mikogeną tolygus savižudybei. Jis nedvejodamas pasirinks Nišają. Žinoma, tai protinga išeitis, bet vis tiek žeminanti. Nemanau, jog ištremtas į Nišają jis sugebės suburti bendraminčius ir dar sykį kėsintis užgrobti Imperiją. Jo partija išsiskirstys.

- Nuostabu! Seldonai, kaip jums pavyko sukūrti tokį puikų planą? - nuoširdžiai žavėjosi Kleonas.

- Na, - gūžtelėjo pečiais Seldonas, - man pasirodė visai natūralu...

- Nereikia, - pertraukė jį Imperatorius. - Nesitikiu, jog išklosite man visą tiesą. O jei ir pasakysite, vargu, ar aš ką nors suprasiu. O aš jums štai ką pasakysiu - Demerzelis išeina į atsargą. Pastarojo meto įvykiai jam buvo skaudūs. Jis įsitikinęs, jog atėjo laikas pailsėti. Aš sutinku su jo nuomone. Todėl nuo šios akimirkos skiriu jus Ministru Pirmininku.

- Jūsų Didenybe! - nustebęs ir pakraupęs sušuko Seldonas.

- Ministre Pirmininke Hari Seldonai, - ramiai ištarė Kleonas. - Tai Imperatoriaus noras.

25 skyrius

- Nesijaudink, - pasakė Demerzelis. - Tai buvo mano pasiūlymas. Aš čia perilgai užsibuvau. O ir dabartinė situacija tokia, jog mano veiksmai visiškai apriboti Trimis Robototechnikos Dėsniais. Logiška, jog tu tampi mano įpėdiniu.

- Koks iš manęs Ministras Pirmininkas? - karščiavosi Seldonas. - Nieko neišmanau apie Imperijos valdymą. O Imperatorius įsitikinęs, jog tik mano pastangomis buvo įveikta neseniai kilusi krizė. Jis mano, jog čia pagelbėjo psichoistorija. Bet juk tai netiesa.

- Nesvarbu, Hari. Jeigu valdovas tiki, jog tavo psichoistorija gali atsakyti į painius klausimus, vadinasi, jis įsiklausys į tavo patarimus. O tu tapsi neblogu Ministru Pirmininku.

- Gerai būtų. Aš jį nuvesiu į tokius painius labirintus...

- Tikiu, jog blaivus protas arba, kaip tu sakai, *intuicija* atves tave prie tikslo... su psichoistorija ar be jos.

- Bet ką aš be tavęs darysiu, Denielai?

- Ačiū, kad pavadinai mane tikruoju vardu. Daugiau nebesu Demerzelis, visam laikui lieku Denielas. Sakai nežinąs, ką be manęs veikti? Gali pasinaudoti kai kuriomis Džoranumo idėjomis. Pavyzdžiui, apie lygybę. Tai visai nebloga mintis. Verta dėmesio. Pamėgink įtikinti Reičį, kad tau padėtų. Be to, atsiras daugiau galimybių tobulinti psichoistoriją. Tuo labiau, jog šitą tavo idėją Imperatorius palaiko.

- O ką tu veiksi, Denielai?

- Galaktikoje man atsiras begalė užsiėmimų. Juk niekas dar neatsisakė Nulinio Dėsnio, todėl turiu darbuotis žmonijos labui. Be to, Hari...

- Kas dar, Denielai?

- Su tavimi pasilieka Dorsa.

Haris linktelėjo:

- Taip, ji pasilieka.

Seldonas kiek patylėjo, po to tvirtai paspaudė jam ištiestą Denielo ranką.

- Lik sveikas, Denielai.

- Sudie, Hari.

Ištaręs tuos žodžius, robotas apsisuko ir, išdidžiai iškėlęs galvą, nužingsniavo per Rūmų salę. Sunki Ministro Pirmininko mantija šlamėjo sulig kiekvienu jo žingsniu.

Jam išėjus, Seldonas ilgai stovėjo negalėdamas pajudėti. Po to inertiškai nužingsniavo paskui Denielą, link Ministro Pirmininko kabineto. Juk nespėjo pasakyti bičiuliui paties svarbiausio!

Kiek pastovėjęs prie durų, Seldonas įžengė į vidų. Kabinetas buvo tuščias. Ant kėdės atlošo kabojo Ministro Pirmininko mantija.

- Lik sveikas, mano bičiuli! - ištarė Haris Seldonas į tuštumą, ir jo žodžiai aidu atsimušė nuo kabineto sienų.

Edas Demerzelis išėjo. R. Denielas Olivo dingo.

ANTRA DALIS
KLEONAS PIRMASIS

Kleonas Pirmasis. - ... Nepaisant gausybės pagyrimų, išsakytų paskutiniojo Imperatoriaus adresu, kuriam valdant, Pirmoje Galaktikos Imperijoje vyko reikšmingi įvykiai, dvidešimt penkerius metus trukęs Kleono Pirmojo valdymo periodas paženklintas apmaudaus Imperijos žlugimo. Tai nebuvo paties Imperatoriaus kaltė, nes Imperijos žlugimą sąlygoja tokie ekonominiai bei politiniai faktoriai, kuriuos įveikti tuo metu vargu ar kas nors būtų pajėgęs. Imperatoriui pavyko tinkamai pasirinkti savo pagalbininkus - jo Ministras Pirmininkas buvo Edas Demerzelis, o po jo - Haris Seldonas, kurio gebėjimu sukurti psichoistorijos mokslą Imperatorius niekada neabejojo. Kleonas ir Seldonas tapo pagrindiniais džoranumiečių pogrindinės veiklos objektais...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

1 skyrius

Mandelis Gruberis buvo laimingas žmogus. Bent jau taip atrodė Seldonui. Rytinio pasivaikščiojimo po sodą metu jis smalsiai stebėjo Gruberį.

Iš pažiūros maždaug keturiasdešimtmetis. Visą gyvenimą lankstėsi, todėl atrodė kiek pakumpęs. Veidas simpatiškas, švariai nuskustas, rožinę plikę pridengia skysti šviesūs plaukeliai. Tyliai švilpiniuodamas, jis pasilenkė prie krūmo, atsargiai apžiūrinėdamas lapus - ar neatsirado kokių nors kenkėjų.

Gruberis, suprantama, nebuvo vyriausiasis Rūmų sodininkas. Vyriausiasis - didelis ponas - beveik visą darbo laiką leido savo kabinete, įrengtame didžiuliame pastate. Jis turėjo ištisą pavaldinių armiją - vyrų bei moterų. Keista, bet vyriausiasis sodininkas išsirengdavo apžiūrėti Rūmų sodo teritoriją vos porą kartų per metus.

Gruberis irgi buvo to pono pavaldinys. Jo pareigos - "pirmos kategorijos sodininkas", ir tas pareigas jis užsidirbo beveik trisdešimt metų lenkdamas nugarą.

Stabtelėjęs ant žvyruoto takelio, Seldonas pašaukė sodininką:

- Puiki dienelė, pone Gruberi, ar ne taip?
Tas atsisuko, nusišypsojo.
- Taip, pone Ministre Pirmininke. Gaila tų, kurie tokią dieną tarp keturių sienų tūno.
- Tokių, kaip aš?
- Nesakau, kad jūs, pone... bet nuoširdžiai gaila, kai... Na štai jūs pasivaikščiosite, pakvėpuosite - ir visai dienai Rūmuose užsidarysite, juk taip? Vadinasi, aš už jus laimingesnis.
- Dėkoju už užuojautą, Gruberi. Bet jūs puikiai žinote, jog Trantore keturiasdešimt milijardų žmonių gyvena po kupolais. Ar jums ir jų visų gaila?
- O kaipgi! Esu dėkingas likimui, kad aš čia, o ne ten. Nedaug tokių laimingųjų, kuriems lemta darbuotis gryname ore. Man velniškai pasisekė.
- Bet juk oras ne visada toks puikus?
- Tas tiesa. Tenka dirbti ir per lietų, ir vėjas kartais iki kaulų prasismelkia. Bet... sakoma, jog nėra blogo oro, yra tik prasta apranga. Tik pažvelkite... - Gruberis išskėtė rankas, tarsi norėdamas apkabinti visą parką. - Pažvelkite, kiek turiu bičiulių: medžiai, krūmai, žolės, žvėreliai, vabalėliai... Darbo visada per akis, nėra kada nuobodžiauti. Viską reikia prižiūrėti, viskuo pasirūpinti. Ar jūs, pone Ministre Pirmininke, kada nors matėte parko išplanavimą?
- Regis, aš ir dabar jį matau, ar ne?
- Ė... aš kalbu ne apie tai. Reikia iš viršaus, iš paukščio skrydžio pamatyti. Tik tada susidarysi vaizdą. Parkas buvo įrengtas pagal Teperio Sevendo projektą prieš kokį šimtą metų. Ir nuo to laiko nieko čia iš esmės nekeitė. Teperis buvo vienas geriausių apželdinimo specialistų. Beje, jis mano žemietis.
- Regis, iš Anakreono?
- Taip. Tai tolima planeta, esanti Galaktikos užkampyje. Žinote, ten lig šiolei yra vieta, kur nebuvo žengusi žmogaus koja. Gyvenk sau ir žvenk... O čia aš patekau, būdamas visai žalias, kaip sakoma, pienas nebuvo nuo lūpų nudžiūvęs. Dar prie ankstesnio Imperatoriaus. O dabar vis dažniau pasigirsta kalbos, jog reikia viską čia pakeisti...
Gruberis atsiduso, pakraipė galvą.
- Neverta nieko keisti. Viskas čia puiku. Reikia tik palaikyti tvarką, stengtis, kad ir akys, ir širdis džiaugtųsi. Žinoma, kai ką per tą laiką jau pakeitė. Pasitaiko, jog kam nors iš Imperatorių kažkas nusibosta ir kyla noras pakeisti. Tik ne visada nauja tvarka

geresnė už seną. Ir dabartinis mūsų Imperatorius, duok Dieve jam ilgai viešpatauti, taip pat su vyriausiuoju sodininku aptarinėjo, ką būtų galima parke pakeisti.

Paskutinius žodžius sodininkas ištarė beveik pašnibždomis - turbūt susigėdo, pasijuto skleidžiantis gandus.

- Vargu, ar jiems greitai pavyks ką nors patobulinti.

- Ir aš to tikiuosi, pone Ministre Pirmininke. Ir patariu jums, jei turėsite kokią laisvą minutę, nepatingėkite, pažvelkite į parko projektą. Reto grožio reginys. Jei būtų mano valia, nei vienos šakelės, nei vieno lapelio neliesčiau.

Seldonas nusišypsojo.

- Matau, jog esate atsidavęs savo darbui, Gruberi. Nenustebsiu, jei vieną gražią dieną jūs tapsite vyriausiuoju sodininku.

- Tik ne tai! Vyriausiasis sodininkas - pats nelaimingiausias žmogus. Nekvėpuoja tyru oru, nemato gamtos grožio. Štai kur jis gyvena - Gruberis mostelėjo ranka Rūmų statinių link. - Gal jau pats nesugebėtų medžio nuo krūmo atskirti.

Haris tyliai nusijuokė.

- Kaip malonu su jumis pasikalbėti! Retsykiais smagu ir naudinga pasinerti į jūsų gyvenimo filosofiją.

- Ką jūs, pone, koks iš manęs filosofas... Ir mokykloje mokiausi prastai...

- Norint būti filosofu, nebūtina mokytis. Čia reikalingas aštrus protas ir gyvenimiška patirtis. Taigi, Gruberi, ruoškitės. Gali būti, kad jūsų laukia paaukštinimas.

- Pone Ministre Pirmininke, man bus didžiausia dovana, jei paliksite mane ten, kur dabar esu.

Seldonas apsisuko ir nuėjo. Šypsena netrukus nuslinko nuo jo veido - kur kas proziškesnės problemos ją nuvijo. Jau dešimtmetį jis Ministras Pirmininkas. Jei tik Gruberis žinotų, kaip Hariui visa tai įgriso! Jei tik tas žmogus galėtų suprasti, su kokia painia problema Seldonas susidūrė. Ir viskas dėl tos nelemtos psichoistorijos!

2 skyrius

Tylus, ramus pasivaikščiojimas - tikra idilė! Hariui atrodė, kad jis gyvena savo gimtojoje planetoje Helikone. O Gruberis turbūt jaučiasi taip, tarsi būtų savame Anakreone!

Bet tai tik apgaulė. Rūmų parko teritorija buvo kruopščiai saugoma.

Kadaise, prieš tūkstantį metų, Rūmų teritorija buvo atvira paprastiems mirtingiesiems, ir pats Imperatorius retsykiais išeidavo pasivaikščioti parko takeliais, maloniai linkčiodamas savo pavaldiniams.

Dabar viskas kitaip. Dabar čia galiojo ypatingo saugumo režimas, ir niekam iš trantoriečių nebuvo leidžiama savavališkai peržengti parko teritorijos ribas. Nors kažin, ar tokios griežtos priemonės mažino pavojų - pavojų dažniausiai kėlė būtent tie, kas buvo pačios teritorijos viduje. Tai nepatenkinti valdininkai, artimiausia monarcho aplinka, papirkti jo asmens sargybiniai. Sunku net įsivaizduoti, kas galėjo nutikti, jei prieš dešimtmetį tokio štai pasivaikščiojimo metu šalia Seldono nebūtų buvusi ištikimoni Dorsa Venabili!

Tuomet jis buvo ką tik paskirtas Ministru Pirmininku. Suprantama, atsirado nemažai pavyduolių, griežiančių dantimis dėl tokio netikėto Imperatoriaus sprendimo. Tada buvo nemažai pageidaujančių užimti atsilaisvinusį garbingą postą. Vieni manė esą labiau to verti, kiti - turintys didesnę patirtį. Todėl jie degė pykčiu naujajam Ministrui Pirmininkui. Žinoma, niekas iš sąmokslininkų nė viena ausimi nebuvo girdėję apie psichoistoriją ir apie tai, kokias viltis Imperatorius deda į šį mokslą. Ir jie nusprendė, jog pati paprasčiausia išeitis - papirkti vieną iš naujojo Ministro Pirmininko asmens sargybinių.

Ir štai vieną sykį pasivaikščiojimo metu budri Dorsos akis pagavo neaiškų blyksnį. Jis atsispindėjo nuo metalinio blasterio paviršiaus.

- Hari, gulk! - suriko moteris ir vienu šuoliu atsidūrė šalia seržanto.

- Duokite man savo blasterį, seržante, - įsakė Dorsa tokiu tonu, kuriam nebuvo įmanoma paprieštarauti.

Potencialus teroristas, kurį trumpam sutrikdė netikėtas moters poelgis, mėšlungiškai atlaužė gaiduką.

Bet iššauti nespėjo, nes Dorsa tarsi replėmis suspaudė jo riešą ir pakėlė virš galvos ginklą laikiusią ranką.

- Meskite ginklą, - pro dantis iškošė moteris.

Seržantas įnirtingai mėgino ištraukti ranką.

- Net nebandykite, seržante, - įspėjo Dorsa. - Mano it geležis tvirtas kelis už trijų colių nuo jūsų vyriško pasididžiavimo. Nespėsite net mirktelėti, ir iš jūsų vyriškumo liks tik malonus prisiminimas. Sustokite. Štai taip. O dabar atgniaužkite pirštus. Jei tuojau pat neišmesite ginklo, sulaužysiu jūsų ranką.

Čia iš krūmų klykdamas nesavu balsu išlėkė sodininkas. Dorsa davė jam ženklą nesiartinti. Seržantas išmetė blasterį ant žemės.

Pribėgo Seldonas. Jis iškošė pro dantis:

- Eik, Dorsa, aš pats su juo išsiaiškinsiu.

- Ne. Tu pats eik. Paimk jo ginklą ir keliauk iš čia. Čia gali būti ir daugiau piktadarių.

Dorsa, vis dar tvirtai laikydama užpuoliko ranką, pareikalavo:

- O dabar, seržante, sakykite, kas privertė jus pasikėsinti į Ministrą Pirmininką. Įvardinkite visus, kas į tai įsipainiojęs.

Seržantas tylėjo.

- Nekvailiokite, - pasakė Dorsa. - Nagi, kalbėkite! - Ir ji taip užsuko nelaimėliui ranką, jog tas suklupo. Dorsa įsirėmė jam į kaklą bato galu. - Jeigu jums patinka tylėti, galiu padaryti taip, jog amžiams nutilsite. O iš pradžių dar sulaužysiu jums visus kaulus. Taigi, kalbėkite!

Ir seržantas jai pakluso.

Kai viskas pasibaigė, Haris paklausė žmonos:

- Kaip tu galėjai? Niekada nemaniau, kad gali būti tokia *žiauri*!

Dorsa šaltai atsakė:

- Iš tiesų aš jam nieko nepadariau. Tai tebuvo tik grasinimai. Tuomet aš galvojau tik apie tavo saugumą. Juk tai svarbiausia.

- Jau verčiau pats būčiau su juo susikibęs.

- Kam to reikia? Norisi apginti savo vyrišką išdidumą? Pirma, tu galėjai nespėti. Antra, jei ir būtum tą išdaviką įveikęs, tai nieko nestebintų. Įprastas dalykas - vienas vyriškis nugalėjo kitą. O aš esu moteris! Iš moters niekas nesitiki tokios drąsos, jėgos nei tokio įniršio. Pats supranti, jog nė viena moteris, tuo labiau beginklė, nepajėgi šitaip sudoroti tvirto ginkluoto vyriškio? O dabar pasklis gandai, jie netruks apaugti pikantiškomis smulkmenomis, ir visi ims tavęs bijoti, todėl nedrįs net pirštu paliesti.

- Žinoma, jie dar bijos ir bausmės. Juk supranti, kad tas seržantas ir visi kiti sąmokslininkai sulauks mirties bausmės.

Dorsa visada kontroliavo savo veido išraišką, bet dabar nesusitvardė. Buvo akivaizdu, jog moteris gailisi pasmerkto mirti seržanto... to paties, kuris ką tik vos nenušovė jos mylimojo.

- Bet, Hari, - sušuko ji, - argi būtina juos nubausti mirtimi? Galima pasodinti į kalėjimą ar kur nors ištremti.

- Nieko nebus, - papurtė galvą Seldonas. - Jau vėlu. Kleonas net girdėti nenori apie kitokį sprendimą. Mirties bausmė - ir taškas! Galiu, jei nori, pacituoti jo žodžius.

- Vadinasi, jis jau viską nusprendė?

- Net nesvarstydamas. Mėginau užsiminti apie galimybę pa-

tupdyti sąmokslininkus į cypę ar ištremti, bet jis pasakė griežtą "ne". Ir pateikė tokį argumentą: "Kaskart, kai tik mėginu imtis griežtų bei ryžtingų veiksmų, jūs man giedate tą pačią giesmelę, kurią suokdavo ir Demerzelis, - apie despotizmą bei tironiją. Bet tai *mano* Rūmai. Tai *mano* parkas. Tai *mano* apsauga. Ir *mano paties* saugumas priklauso nuo to, kaip patikimai saugoma Rūmų teritorija, ir nuo to, ar mano žmonės yra man ištikimi".

Tuomet aš pasakiau, jog pirmiausia turi įvykti tų žmonių teismas. O valdovas atsakė: "Tebūnie teismas. Tribunolas. Tegul tai įvyksta tuojau pat. Bet aš nepakęsiu, jei kas nors išdrįs prieštarauti mano sprendimui nubausti juos mirtimi".

Dorsa liko sukrėsta.

- Ir tu taip ramiai apie tai kalbi? Ar tu sutinki su Imperatoriaus nuomone?

Seldonas linktelėjo.

- Sutinku.

- Tai dėl to, kad buvo pasikėsinta į tavo gyvybę? Nejaugi iš keršto gali atsisakyti savo principų?

- Ne, Dorsa. Nesu kerštingas. Bet šiuo atveju ant kortos pastatyta ne tik mano, bet ir Imperatoriaus gyvybė. Imperatoriai ateina ir išeina - toks istorijos dėsnis. Aš stengiuosi apginti psichoistoriją. Net jeigu man nutiks kas nors baisaus, psichoistorija, be abejo, vis tiek kada nors pasirodys. Dabar Imperija ritasi žemyn, todėl negalima delsti, o kol kas tik man vieninteliam pavyko bent kiek pasistūmėti pirmyn. Galbūt pavyks laiku sukurti šio mokslo metodiką ir išgelbėti Imperiją.

- Vadinasi, tu privalai savo žinias perduoti kitiems, - ištarė moteris.

- Tą ir darau. Jugas Amarilis, mano akimis, pats tinkamiausias mano įpėdinis, todėl neturiu nuo jo jokių paslapčių. Mudu subūrėme grupę matematikų. Jie visi gabūs ir kiekvienas sugebės ką nors nauja pasiūlyti, bet vis tiek jie ne tokie...

- Ne tokie, kaip tu? Ne tokie talentingi bei išmintingi?

- Taip. Būtent taip aš galvoju. Ir dar - psichoistorija priklauso man, tik aš vienas galiu pabaigti ją kurti, vadinasi, privalau likti gyvas. Aš - žmogus...

- Žmogus... - liūdnai ištarė Dorsa.

Mirties bausmė buvo įvykdyta. Visą šimtmetį nieko panašaus Imperijoje nebuvo. Mirčiai buvo pasmerkti du ministrai, penki viduriniosios grandies valdininkai bei keturi kareiviai, įskaitant ir tą seržantą. Buvo apklausta ir patikrinta visa Rūmų apsauga. Tie, kas neišlaikė išbandymo, buvo atleisti ir ištremti į Tolimuosius Pasaulius.

Nuo to laiko visi pritilo, o Ministro Pirmininko apsauga padidėjo dvigubai, todėl Tigrei - būtent taip po lemtingo įvykio visi praminė Dorsą - nebereikėjo visur lydėti savo vyro.

Taip prabėgo beveik dešimt metų. Imperatorius Kleonas mėgavosi ramybe ir jautėsi saugus. O psichologija pasistūmėjo pirmyn, ir galimybė prognozuoti ateitį atrodė ranka pasiekiama. Tačiau Seldonas, šįryt grįždamas po pasivaikščiojimo į laboratoriją, kur iš Ministro Pirmininko jis virsdavo mokslininku analitiku, nežinia kodėl akivaizdžiai pajuto, jog euforijos bei palaimos periodas jo gyvenime baigiasi.

3 skyrius

Tačiau įėjęs į laboratoriją, Haris vėl pasijuto smagiai.

Kaip viskas pasikeitė!

Viskas prasidėjo prieš dvidešimt metų. Tada jis galavosi su senu helikonietišku kompiuteriu. Bet būtent tomis dienomis jo protas nušvito, ir galvoje pradėjo ryškėti miglota, beveik beprotiška teorija...

Po to - ilgi darbo metai Strilingo Universitete, kur jiedu su Amariliu reguliavo matematines lygtis, ieškojo būdų, kaip apeiti pačius pavojingiausius chaotinius efektus. Atvirai sakant, pasiekimais pasidžiaugti jie negalėjo.

Dabar, kai Seldonas jau dešimt metų sėdi Ministro Pirmininko krėsle, jo darbui sudarytos visos sąlygos: jo žinioje naujausi kompiuteriai, būrys tarnautojų, tobulinančių įvairius projekto aspektus.

Projekto vystymo sąlygos reikalavo, kad niekas iš bendradarbių, išskyrus Amarilį ir patį Seldoną, tiksliai nežinotų, koks iš tikrųjų jų darbo tikslas. Kiekvienas atlikdavo jam skirtą užduotį, gilinosi į mažytę bendros problemos dalį. Ir tik Jugas su Seldonu žinojo, kokios gilios tos "šachtos" gelmės, kokios aukštos viršūnės, nors ir jiems neretai atrodė, jog tos viršūnės skęsta rūke.

Žinoma, Dorsa buvo teisi. Metas žingsnis po žingsnio praskleisti bendradarbiams paslapties šydą. Dviem žmonėms dabar jau beveik nebuvo įmanoma susidoroti su vis iškylančiomis naujomis problemomis. O metai nenumaldomai bėgo. Seldonas jautė, jog sensta. Net jeigu dar porą dešimtmečių jis gebės kuruoti projektą, reikia žiūrėti tiesai į akis: geriausi metai jau praėjo.

O ir Amariliui netrukus sukaks trisdešimt devyneri. Žinoma, jis dar jaunas, tačiau dirbo prie projekto maždaug tiek pat laiko, kaip

ir Seldonas, todėl labai didelio produktyvumo ar naujų idėjų iš jo vargu ar galima tikėtis.

Amarilis pastebėjo įėjusį Seldoną. Šis su meile žiūrėjo į savo padėjėją, dalietį. Nors beveik nieko dalietiško jame nebeliko, nebent tik neaukštas ūgis bei tvirta, raumeninga figūra. Jis seniai atsikratė akcento, buvo be ūsų, negi dalietiškas mentalitetas kažkur dingo. Džoranumo lozungai savo laiku nepadarė jam jokio įspūdžio, nors jie apeliavo į pažemintus, nuskriaustus daliečius.

Atrodė, jog Amariliui nebūdingas joks patriotizmas, svarbiausia jam buvo - psichoistorija. Jugas priklausė tik jai.

Pats Seldonas iki šiol nepamiršo savo gimtosios planetos Helikono ir dvidešimties ten nugyventų metų. Jis vis dar save laikė helikoniečiu. Kartais net pagalvodavo, ar tai netrukdo jo darbui, jo psichoistorijai. Juk žmogui, kuris pasišventė tokiam mokslui, derėtų atsisakyti kokios nors nacionalinės priklausomybės, jis turėtų priklausyti visai žmonijai. Turbūt Amarilis būtent toks ir buvo.

"O aš iki šiol to neišmokau", - pagalvojo Seldonas ir giliai atsiduso.

- Hari, - pasakė Amarilis, - regis, yra šiokių tokių rezultatų.

- Tik šiokių tokių?

- Tavimi dėtas neskubėčiau be skafandro šokti į atvirą kosmosą, - visai rimtai pasakė Amarilis. (Haris žinojo, jog šito žmogaus humoro jausmas niekam tikęs). Ir jiedu įėjo į atskirą, nedidelį, bet puikiai ekranuotą kabinetą.

Jugas atsisėdo, užsidėjo koją ant kojos.

- Atsirado galimybė paleisti tavo paskutinę kovos prieš chaotiškumą schemą. Žinoma, ne visą.

- Aišku. Pasirinkai tiesų kelią, tai nesidairyk į šalis. Būtent taip klostosi Visatos reikalai. Reikia tik kažkaip apkvailinti mūsų skaičius.

- Kažką panašaus mes ir padarėme. Dabar į viską žvelgiame tarsi pro apledėjusi stiklą.

- Tai vis tiek geriau, negu žiūrėti pro švininį ekraną, tiek metų dengusį nuo mūsų apžvalgos lauką.

Amarilis kažką sumurmėjo panosėje ir garsiai ištarė:

- Dabar jau gebame atskirti šviesą nuo tamsos.

- Paaiškink!

- Negaliu. Bet aš jau turiu Pagrindinį Radiantą, kurį kurdamas dirbau kaip...

- Gal tiks žodis "lamiukas"? Helikono kalnuose toks žvėrelis gyvena. Trantore jie nesiveisia.

- Na, jeigu tas jūsų žvėrelis darbuojasi iki devinto prakaito, tada tiks, nes aš būtent taip ir dirbau.

Amarilis spustelėjo mygtuką ant stalo. Suveikė mechanizmas, ir atsidarė stalčius. Jugas iš jo išėmė juodą matinį kubą. Seldonas neslėpdamas susidomėjimo žiūrėjo į jį. Principinę Pagrindinio Radianto schemą sukūrė jis pats, tačiau surinko Amarilis - jis buvo visų galų meistras.

Kambarys lėtai paskendo tamsoje, ir tiesiog ore pakibo lygčių bei grafikų voros. Atrodė, jog skaičiai pakabinti virš stalo ant nematomų gijų.

- Nuostabu! - negalėjo susitvardyti Haris. - Vieną gražią dieną, jei jos sulauksime, reikės pasiekti, kad Pagrindinis Radiantas projektuotų visą matematinių simbolių, atskleidžiančių praeitį ir ateitį, srautą. Ir tada atsiras galimybė šitoje galingoje upės tėkmėje išskirti intakus, vingius... ir nukreipti juos norima vaga.

- Aha, - burbtelėjo Jugas, - jei tik mums pavyks išsaugoti tikėjimą, jog mūsų veiksmai nepadarė blogiau...

- Patikėk, Jugai, nuolat apie tai mąstau. Ta mintis stačiai graužia mane. Kol kas nieko tokio neatsitiko. Mes dar net tokios galimybės nepasiekėme. Tu teisingai pasakei: kol kas mes per apledėjusį stiklą gebame atskirti šviesą nuo tamsos.

- Teisingai.

- Ir kaip tau atrodo, Jugai, ką tu matai? - paklausė Seldonas įdėmiai žiūrėdamas į bendražygį. Įdėmiai ir kiek liūdnai: Amarilis pradėjo pilnėti. Net pilvukas nukaro. Jis pernelyg daug laiko praleisdavo prie kompiuterio bei Pagrindinio Radianto ir visai pamiršo apie savo kasdienes mankštos pertraukėles. Haris žinojo, jog Amarilis retsykiais susitikinėja su moterimis, tačiau žmonos jis neturėjo. Tai buvo jo klaida! Net ir darboholikui reikalinga žmona ir vaikai, jam irgi būtina kuo nors rūpintis.

Seldonas pagalvojo apie save. Juk jis lig šiolei stengiasi palaikyti puikią forma, o Dorsa jį nuolat skatina nepamiršti apie tai.

- Ką aš matau? - pakartojo Jugas. - Matau, jog Imperiją ištiko bėda.

- Tai atsitiko jau seniai.

- Taip, bet dabar egzistuoja tikimybė, jog problemos tyko mūsų pačioje Imperijos širdyje.

- Trantore?

- Galbūt. O gal ir Periferijoje. Yra tikimybė, jog pas mus prasidės pilietinis karas... arba Išoriniai Pasauliai stengsis atsiskirti nuo Imperijos.

- Esu įsitikinęs, jog apibrėžti tiek vieną, tiek antrą tikimybę psichoistorija net nereikalinga.

- Įdomiausia tai, jog tie du įvykiai, regis, nesuderinami, vienas kitą paneigiantys. Reikia tikėtis arba vieno, arba kito. Štai, pažvelk. Juk tai tavo paties paskaičiavimai.

Ir abu vyrai pasinėrė į skaičius, mirgančius Pagrindinio Radianto displėjuje.

Pirmasis prabilo Haris:

- Žinai, aš kažkodėl nesupratau, kodėl tu įsitikinęs, jog šie įvykiai vienas kitą paneigiantys?

- Hari, aš irgi nežinau, kodėl taip yra. Bet juk psichoistorijos užduotis kur kas gilesnė. Ji atveria mums ne tik tai, kas matoma ir paprasta akimi. Tokiu atveju psichoistorija būtų nieko verta. Mūsų pastangos taip pat. Bet ji mums neparodo, kuris iš dviejų variantų naudingesnis ir ką reikia daryti, kad įvykiai pasuktų palankesne linkme, o blogos prognozės tikimybė sumažėtų iki minimumo.

Seldonas prikando lūpą, patylėjo ir galiausiai pasakė:

- Aš galiu pasakyti, kuris variantas geresni. Tegul Periferija rieda kuo toliau ir Trantorą palieka ramybėje.

- Rimtai?

- Turime išsaugoti Trantorą jau vien todėl, kad mes čia dirbame.

- Bet mūsų asmeninio egzistavimo negalima šitaip sureikšminti.

- Kalbu ne apie mudviejų egzistavimą, o apie psichoistoriją. Kas iš to, jei mes pulsime gelbėti Periferiją, o Trantore susidarys tokios sąlygos, jog būsime priversti nutraukti savo darbą. Kas bus su psichoistorija? Nesakau, kad mus nužudys, kalbu apie tai, jog galime netekti galimybės tęsti projektą. O Periferijų atsiskyrimas - tai tik Imperijos žlugimo pradžia. Šis procesas gali trukti ilgai, ristis tol, kol pasieks pačią Imperijos širdį.

- Tarkim, tu teisus. Bet kaip galima išlaikyti Trantore stabilumą?

- Turime apie tai pagalvoti.

Abu ilgam nutilo. Pagaliau Seldonas pripažino:

- Žinai, nuo šitų minčių man nė trupučio nepalengvėjo. O ką, jeigu Imperija apskritai vystosi klaidingu keliu? Ir rieda juo seniai, visą savo istorijos periodą? Kaskart, pasikalbėjus su Gruberiu, man kyla tokia mintis.

- Kas tas Gruberis?

- Mandelis Gruberis. Sodininkas.

- A-a... tas pats, kuris klykdamas puolė tau į pagalbą, kai tave kėsinosi nužudyti?

- Tas pats. Niekada to nepamiršiu ir visada būsiu dėkingas tam žmogui. Jis neišsigando iki dantų ginkluotų sąmokslininkų ir plikomis rankomis puolė ginti manęs. Tai bent atsidavimas! Bet ne tai svarbu. Žinai, pasikalbėjęs su juo, jaučiuosi tarsi būčiau gurkštelėjęs tyro oro. Juk negaliu visą laiką bendrauti tik su dvariškiais ir psichoistorikais.

- Na, ačiū...

- Nepyk! Juk supranti, ką noriu pasakyti. Gruberis - gamtos vaikas. Jis myli vėją, lietų, šaltį - žodžiu, natūralią gamtą. O aš šito taip pat ilgiuosi.

- Užtat aš - nė truputėlio. Nenumirčiau, jei apskritai sėdėčiau užsidaręs tarp keturių sienų.

- Tu juk užaugai po kupolu. Bet pamėgink įsivaizduoti, kas būtų, jeigu Imperiją sudarytų primityvūs, neišsivystę pasauliai, kur verčiamasi tik žemdirbyste bei gyvulininkyste, kur nedaug gyventojų ir gausu nepaliestų žemės sklypų. Argi nebūtų mums visiems geriau?

- Nežinau. Man regis, būtų tikras košmaras.

- O aš, suradęs laiko, pamėginau įsivaizduoti tokį variantą. Mažai apgyvendintas pasaulis arba nuskursta ir išsigimsta, netgi sulaukėja, arba pradeda užsiiminėti industrializacija. Man regis, labiau tikėtinas industrinis vystymosi kelias.

- Todėl, kad jis geresnis.

- Galbūt. Bet juk šitaip negali tęstis amžinai... Imperija toliau negali egzistuoti, nes ji perkaito... būtent perkaito, negaliu surasti tinkamesnio žodžio. O kas toliau - sunku pasakyti. Jei mes, pasitelkę psichoistoriją, sugebėsime išgelbėti Imperiją nuo žūties arba, kas labiau tikėtina, pagreitinti jos atsigavimą po lemtingos nelaimės, tai bus... tik eilinio perkaitimo periodo pradžia. Nejaugi žmonijai lemta, tarsi Sizifui, stumti akmenį į kalną tik tam, kad po to, apimtai nusivylimo, stebėti, kaip jis ritasi žemyn?

- Kas tas Sizifas?

- Senovės mitų herojus. Jugai, tau derėtų daugiau skaityti.

Amarilis gūžtelėjo pečiais.

- Skaityti, kad daugiau sužinočiau apie Sizifą? Nėra prasmės. Galbūt psichoistorija mums nurodys kelią į visai naują visuomenę, į tokią, kurios mes niekada nematėme - ramią, pastovią, geidžiamą.

- Tikiuosi, - atsiduso Seldonas. - Bet kol kas nematau tokių požymių. Sugrįžkime prie artimiausios ateities. Manau, jog reikia pasiekti, kad Periferija vis dėlto atsiskirtų. Nuo to momento prasidės Galaktikos Imperijos skilimas.

4 skyrius

- Aš jam pasakiau, jog tai bus Galaktikos Imperijos skilimo pradžia. Juk tai tiesa, Dorsa.

Dorsa, prikandusi lūpą, klausėsi vyro. Kadaise ji ramiai sutiko žinią, jog Haris paskirtas Ministru Pirmininku. Iš jos buvo tik vieno reikalaujama - pasirūpinti vyro saugumu, ginti asmeniškai jį ir jo psichoistoriją. Tačiau dabartinė moters padėtis apsunkino jos užduotį. Ta prabanga, kuri supo jų kasdienį gyvenimą, - patikimas ekranavimas nuo šnipų-spindulių ir nuo bet kokio antpuolio, jokiais rėmais neapribotos asmeniškai jos istorinės paieškos, - moters tai netenkino. Dorsa mielai būtų iškeitusi tokį gyvenimą į ramų, kuklų kotedžą kur nors Strilingo Universiteto studentų miestelyje, o dar geriau - į mažą namelį ar butą kokiame nors nedideliame sektoriuje, kur niekas jų nepažįsta.

- Tai labai gerai, mielasis, - pasakė Dorsa, - bet šito nepakanka.

- Ko nepakanka?

- Tu man ne viską papasakojai. Paaiškink, kodėl ir kaip mes galime netekti Periferijos.

Seldonas šyptelėjo.

- Ir aš norėčiau žinoti, mieloji, bet psichoistorija dar nepasiekė tokio lygmens - ji nepateikia atsakymo į šį klausimą.

- Na gerai. Tuomet pasakyk, kaip tu tai suvoki. Kur ten šuo pakastas? Ar tai atskirų provincijų valdytojų ambicijos? Ar jie nori paskelbti apie savo nepriklausomybę?

- Yra ir tokia galimybė. Pati žinai, jog istorijoje tokių atvejų pasitaikydavo, tačiau tai ilgai netrukdavo. Bet dabar viskas gali būti kitaip.

- Ar todėl, kad dabar Imperija nusilpusi?

- Taip. Ir prekyba stringa, ryšiai tarp pasaulių ne tokie tvirti. Provincijų gubernatoriai turi daugiau teisių, vadinasi, priartėjo prie nepriklausomybės... Ir jeigu kurio nors iš jų ambicijos peržengs ribą...

- Ar numanai, kas tai galėtų būti?

- Tikrai ne. Vienintelis dalykas, ką galima ištraukti iš psichoistorijos, tai tas faktas, jog pavojaus tikimybė šiuo metu yra didesnė nei bet kada. Tai gali būti bet kas: stichinė nelaimė, pilietinis karas tarp dviejų Išorinių Pasaulių koalicijų... Tiksliai prognozuoti nėra galimybių, tačiau akivaizdu, jog pasekmės bus kur kas rimtesnės, negu galėjo būti prieš šimtmetį.

- Bet jeigu jūs net nežinote, kas gali nutikti Periferijoje, kaip tuomet galite nukreipti įvykius taip, kad Periferija atsiskirstų, o Trantoras nenukentėtų?

- Kol kas tegalime įdėmiai stebėti situaciją ir mėginti stabilizuoti

padėtį čia, savo planetoje, neeikvojant jėgų Periferijai. Šiuo metu negalime psichoistorijos pagalba nukreipti įvykių... tai būtų pavojinga. Juk nežinome visų psichoistorijos galimybių. Vėliau, kai metodika bus ištobulinta...

- Kiek suprantu, tai bus ateityje, - patikslino Dorsa. - Ar taip?

- Taip. Ir tai tik tikimybė.

- Bet jeigu paleisime į laisvę Periferiją, kas gresia Trantorui?

- Beveik tas pats - ekonominė, socialinė krizė, stichinės nelaimės, sąmokslai aukštose valdžios sferose. Ir dar kai kas... Ką tik kalbėdamas su Jugu pasakiau, jog Imperija tarsi perkaito. O Trantoras - labiausiai įkaitusi jos dalis. Atrodo, jog jis braška per visas siūles. Dabar ryškėja problemos, su kuriomis anksčiau niekas nebuvo susidūręs. Ir tų problemų kaskart vis daugėja.

- O ką tu pasakysi apie Imperatoriaus mirtį?

Haris skėstelėjo rankomis.

- Jo mirtis neišvengiama. Tačiau Kleonas visiškai sveikas. Mudu su juo vienmečiai, o juk aš nesu nukriošęs senis? Jo sūnus netinkamas perimti sostą, tačiau pretendentų atsiras begalės.

- Gerai, tuomet pasakyk, ką manai apie galimą pasikėsinimą į Imperatorių?

Seldonas sunerimęs pažvelgė į žmoną.

- Nedrįsk tarti tokių žodžių. Nesvarbu, jog esame nuo kojų iki galvos ekranuoti, vis tiek nereikia...

- Nekvailiok, Hari. Juk visaip gali būti. Dar neseniai džoranumiečiai vos per plauką nepaėmė valdžios į savo rankas. O jeigu būtų užėmę, Imperatorių vienaip ar kitaip...

- O gal ir ne. Jiems buvo naudingiau paversti Imperatorių marionete. Bet dabar apie tai galima pamiršti. Praeitais metais Džoranumas mirė Nišajoje. Patetiška buvo asmenybė.

- Bet jis juk turėjo pasekėjų.

- Suprantama. Visi turi pasekėjų... Tu šiuo metu giliniesi į Trantoro Karalystės susikūrimo laikotarpį ir Galaktikos Pasaulių konsolidaciją. Ar kartais neaptikai užuominos apie Globalistų Partiją? Buvo tokia pas mus, Helikone.

- Ne. Hari, nenoriu tavęs įžeisti, bet, garbės žodis, tenai neaptikau apskritai jokios užuominos apie Helikoną.

- Aš nė trupučio neįsižeidžiau, Dorsa. Bet vis dėlto... Žodžiu, buvo taip: beveik prieš dvidešimt keturis šimtmečius Helikone susikūrė bendraminčių grupė. Jie visi buvo įsitikinę, jog Helikonas - vienintelė apgyvendinta planeta, Galaktikos centras, o virš jo - tik neperregima kieta sfera, nusėta žvaigždėmis.

- Bet kaip jie galėjo tuo patikėti? - nustebo moteris. - Kiek žinau, jie jau tada buvo sudėtinė Imperijos dalis.

- Taip, bet Globalistai tvirtino, jog Imperija - tai tik iliuzija, savitaiga, jog visi Imperijos valdininkai bei emisarai - tai helikoniečiai, nežinia kodėl vaidinantys tokį keistą vaidmenį. Buvo beviltiška mėginti atvesti juos į protą.

- O kas po to?

- Visada malonu tikėti, jog tavo pasaulis - vienintelis, pats svarbiausias. Globalistai įtraukė į savo veiklą dešimtadalį planetos gyventojų. Atrodė, jog tai tik mažuma, tačiau tai buvo veikli mažuma, todėl įvykiai klostėsi taip, kad jie vos nenugalėjo pasyvios, abejingos daugumos.

- Bet juk nenugalėjo?

- Ne. Tik pasiekė, kad prekyba tarp Helikono ir Imperijos ženkliai sumažėjo, o Helikono ekonomika beveik nesivystė. Ir kai pasyvioji gyventojų dalis paėmė į rankas pieštukus ir pradėjo skaičiuoti, Globalistų populiarumui atėjo galas. Jų pakilimas bei nuopuolis daugelį stebino, tačiau aš įsitikinęs, jog psichoistorija būtų galėjusi numatyti tokią įvykių baigtį.

- Aišku. Bet, Hari, kodėl tu man papasakojai šitą istoriją? Kaip ji susieta su mūsų pokalbio tema?

- Norėjau pasakyti, jog panašaus pobūdžio doktrinos gajos, jos nemiršta. Helikone *net ir dabar* egzistuoja Globalistai. Jų nedaug, bet retsykiais vyksta taip vadinami "Globaliniai Kongresai", kur susirenka septynios ar aštuonios dešimtys fanatikų ir mėgaujasi, postringaudami apie Globalizmą. Todėl visai nenustebčiau sužinojęs, jog Trantore dar liko Džoranumo pasekėjų. Jų bus ir po tūkstančio metų.

- Ar tie likusieji galėtų kelti realų pavojų?

- Abejoju. Jų judėjimo sėkmę lėmė Džoranumo asmenybės patrauklumas, o lyderis jau miręs. Tai nebuvo herojaus mirtis. Jis išėjo tyliai, ramiai, būdamas tremtyje.

Dorsa perėjo per kambarį, mosuodama į kumščius sugniaužtomis rankomis. Po to sugrįžo ir sustojo priešais sėdintį krėsle vyrą.

- Hari, - pasakė ji, - noriu pasakyti tau savo nuomonę. Jei psichoistorija pranašauja Trantorui nelaimes, visai įmanoma, jog čia likę džoranumiečiai vis dar kuria planus, kaip nužudyti Imperatorių.

- Dorsa, tu bijai net savo šešėlio, - nervingai nusijuokė Seldonas. - Nusiramink.

Tačiau atsiriboti nuo žmonos išsakytos minties jis vis dėlto negalėjo.

5 skyrius

Setčemo sektorius visada priešinosi Entunų dinastijai, iš kurios buvo kilęs ir dabartinis Imperatorius Kleonas Pirmasis. Ši dinastija valdė Imperiją jau du šimtmečius. Kadaise soste teko pasėdėti ir Setčemo dinastijos atstovams. Tai truko neilgai, jų valdymas nebuvo produktyvus, tačiau ambicijos kada nors vėl sugrįžti į Imperatoriaus sostą išliko. Prieš aštuoniolika metų apsišaukėlė Reičėlė pasiskelbė esanti Setčemo merė ir metė iššūkį visai Imperijai. Jos planas žlugo, tačiau įžeistas išdidumas įsismarkavo su nauja jėga.

Todėl nedidelė grupė išlikusių džoranumiečių pamanė, jog Setčeme jiems bus saugu ir patogu.

Vieną vakarą penketas pogrindininkų susėdo aplink stalą nedideliame name, esančiame atokiausiame sektoriaus rajone. Čia viskas buvo puikiai ekranuota.

Susirinkimui vadovavo pailgo, siauro veido vyriškis, plonomis it siūlas lūpomis. Jis atrodė nesveikai išblyškęs. Juodi plaukai buvo kiek paliesti žilės, o akys liepsnojo įniršiu bei neapykanta.

Jis buvo įsmeigęs žvilgsnį į kitą, sėdintį priešais, vyriškį. Šis... akivaizdžiai vyresnis ir neatrodė toks grėsmingas: žilas, putlūs rausvais žandais.

Lyderis kreipėsi į sėdintį priešais:

- Jau supratau, kad jūs nieko gero nepadarėte. Teikitės pasiaiškinti.

Tas sutriko, pradėjo lapsėti akimis.

- Namarti, bet juk aš senas džoranumietis. Kodėl turėčiau jums teisintis?

Džembolas Dinas Namartis, kadaise buvęs dešinioji Džoranumo ranka, nepatenkintas prunkštelėjo:

- Pažįstu aš jus, senus džoranumiečius. Vieni niekam tikę, kiti bailiai, dar kiti šiaudagalviai. "Senas džoranumietis" man skamba maždaug taip, kaip "senas kvailys". Nematau jokio skirtumo.

- Jūs mane vadinate senu kvailiu? Mane, Kaspalą Kaspalovą? - pašnekovas įsižeidęs atsilošė krėsle. Aš buvau šalia Džoranumo jau tada, kai jūs, atleiskite, su nuoga bamba po stalu šliaužiojote.

- Aš nepavadinau jūsų kvailiu, - atkirto Namartis. - Kalbėjau abstrakčiai apie senus džoranumiečius. Be to, turite puikią galimybę įrodyti, jog tokiai kategorijai nepriklausote.

- Bet mano darbas su Džo-Džo...

- Jis miręs. Galite jį pamiršti.

- Bet jo dvasia amžinai gyva.

- Jei jums ta mintis padės kovoti, aš neprieštarauju - lai gyvena. Tačiau mes žinome, jog tas žmogus daug kur klydo.

- Nesutinku!

- Neverta garbinti žmogų, padariusį šitiek klaidų. Jis tikėjosi vien tik savo kalbomis išklibinti Imperijos pamatus, o žodžiai...

- Istorija žino nemažai pavyzdžių, kai žodžiais žmonės kalnus nuversdavo.

- Tik ne Džoranumo žodžiais. Jis pridarė aibę kvailysčių. Nesugebėjo nuslėpti savo mikogenietiškos kilmės, leidosi apmulkinamas ir viešai paskelbė, jog Ministras Pirmininkas Edas Demerzelis robotas. Aš įspėjau jį, sakiau, jog tai kvaila ir pavojinga, tačiau jis nepaisė mano patarimų. Ir sužlugdė viską. Todėl dabar mums teks viską pradėti nuo nulio, juk taip?

Kaspalovas tylėjo. Kiti trys vyrai dairėsi į besikivirčijančius bendražygius. Regis, jie džiaugėsi, kad jiems nieko nereikia sakyti.

- Po to kai Džoranumas buvo išsiųstas į Nišają, judėjimas pakriko, - kimiai kalbėjo Namartis. - Jeigu ne aš, jis būtų iširęs. Aš vėl jį prikėliau, surinkau po kruopelytę, ir šiuo metu džoranumiečių tinklas apraizgė visą Trantorą. Juk jūs tuo neabejojate?

- Neabejoju, vade, - sumurmėjo Kaspalovas.

Namartis patenkintas išsišiepė. Šitas žmogus pavadino jį vadu, vadinasi, prisipažįsta pralaimėjęs. Namartis niekada nereikalavo, kad jį vadintų vadu, tačiau tokį kreipinį girdėti buvo malonu.

- Taigi - jūs esate to tinklo dalis ir turite savo įsipareigojimus.

Kaspalovas nervingai sujudėjo. Pagaliau atsikosėjo ir pasakė:

- Vade, jūs ką tik pasakėte, jog įspėjote Džoranumą apie tai, jog neprotinga apkaltini Ministrą Pirmininką tuo, kad jis robotas, ir apgailestavote, kad Džo-Džo nepaklausė jūsų. Bet juk jūs išsakėte savo nuomonę? Ar man bus leista pasinaudoti tokia privilegija ir pasakyti, ką aš matau ir suprantu kitaip? Ar išklausysite mano žodžių?

- Suprantama, Kaspalovai. Tam ir esate čia pakviesti. Ir kokia gi jūsų nuomonė?

- Aš manau, kad šita jūsų nauja taktika klaidinga. Ji daro daug žalos, atneša žmonėms daug kančių.

- O kaipgi kitaip! Toks ir yra mūsų tikslas! - piktai šūktelėjo Namartis. - Džoranumas mėgino pasiekti tikslą, įtikinėdamas žmones. Jam nepavyko. O mes parklupdysime visą Trantorą aktyviais savo *veiksmais*.

- Kiek tam prireiks laiko? Ir kokia kaina mes šito pasieksime?

- Kiek prireiks, tiek ir kovosime. O apie kainą negali būti net kalbos. Mūsų diversijos mums nieko nekainuoja, o nauda iš jų milžiniška. Laikinas elektros tiekimo sutrikdymas, vandentiekio bei kanalizacijos sprogdinimai, kondicionavimo sistemos sugadinimas - nieko daugiau mums ir nereikia.

Kaspalovas papurtė galvą.

- Panašūs veiksmai turi kumuliacines pasekmes.

- Žinoma. Mes to ir siekiame, kad reakcija į kylančius nepatogumus - pasipiktinimas ir pasipriešinimas - turėtų kumuliacinį pobūdį. Paklausykite, Imperija ritasi žemyn, ji žlunga. Tai kiekvienas žino. Technika ir be mūsų "pagalbos" vis tiek tai vienur, tai kitur neišvengiamai genda. Vadinasi, mes tik truputį pagreitiname procesą.

- Vade, tai pavojinga. Trantoro infrastruktūra ypač sudėtinga. Vienas neatsargus žingsnis - ir iš planetos liks tik griuvėsiai. Truktelėsite ne tą virvutę, ir Trantoras sugrius it kortų namelis.

- Kol kas nieko panašaus neįvyko.

- Bet gali įvykti. Ir kas bus, kai žmonės supras, jog tai mūsų darbas? Į skutus mus sudraskys! Kalbu ne apie saugumo pajėgas ar armiją. - tai padarys žmonių minia.

- Kam gali kilti mintis apkaltinti mus? Visais laikais dėl nesėkmių žmonės kaltino vyriausybę ar Imperatoriaus patarėjus. Ir šįkart taip bus.

- O mums kaip po to gyventi? Kur padėti tą kaltės jausmą?

Pastaruosius žodžius Kaspalovas ištarė pašnibždomis. Buvo akivaizdu, jog senis nuoširdžiai išgyvena. Jo akys maldaujamai žvelgė į vadą, žmogų, kuriam jis prisiekė ištikimybę. O prisiekė jis todėl, kad buvo įsitikinęs, jog Namartis tęs Džoranumo pradėtą kovą už teisingumą bei lygybę. Nejaugi Džo-Džo norėtų, kad jo idealai būtų įgyvendinami štai tokiu būdu?

Namartis pliaukštelėjo liežuviu - šitaip tėvas ramina įsisiautėjusį vaiką.

- Oi, Kaspalovai, tik nereikia bereikalingų sentimentų, gerai? Kai ateisime į valdžią, viską vėl surinksime ir sukursime iš naujo. Atgaivinsime džoranumiečių šūkius apie visaliaudinę vyriausybę - tegul kiek pažaidžia valdžia, - o kai įsitvirtinsime kaip reikiant, sukursime tokią vyriausybę, kokia reikalinga *mums*. Ir Imperija sustiprės. Trantoras taip pat. Galima bus įsteigti kažką panašaus į tarybas, kuriose dalyvautų atskirų pasaulių atstovai. Tegul sau plaka liežuviais, plepa apie ką tik nori, guodžiasi mintimi, jog sprendžia globalinės reikšmės klausimus, o valdysime *mes*.

Kaspalovas nervingai trynė rankas. Regis, jis nežinojo, ką pasakyti.

Namartis gudriai išsišiepė:

- Jūs abejojate? Nebijokite, mes nepralaimėsime. Dabar viskas klostosi gerai, taip bus ir toliau. Imperatorius nežino, kas vyksta. Jis nieko neįtaria. O dabartinis Ministras Pirmininkas, tas matematikas... Tiesa, kadaise jis apmulkino Džoranumą, tačiau šiuo metu nurimo, pritilo. Jis nieko neveikia.

- Bet jis turi tą... kaip ten...

- Neverta net prisiminti. Džoranumas buvo pametęs galvą dėl tos nesąmonės tik todėl, kad jis mikogenietis. Ir istorija apie robotą jis taip lengvai patikėjo dėl to, kad pats kilęs iš Mikogeno. Nieko tokio tas matematikas neturi...

- A... prisiminiau: kažkas panašaus į istorinę psichoanalizę, ar kaip ten... Girdėjau, kaip sakė Džoranumas.

- Nereikia. Dirbkite savo darbą. Jūs esate atsakingas už Anemorijaus sektoriaus ventiliaciją, ar ne? Tai ir veikite. Pats sugalvokite, kaip sutrikdyti... Tarkim, kažkas sugedo - padidėjo drėgmė, atsirado šlykštūs kvapai ar dar kas nors... Niekas nuo to nemirs, todėl nereikia manyti, jog tai mirtina nuodėmė ir, pakėlus akis į dangų, melsti Dievo atleidimo. Viso labo tik sukursite žmonėms laikinus nepatogumus, jie bus nepatenkinti gyvenimu... Ar galime jumis pasikliauti?

- Galbūt tie laikini nepatogumai labai nepakenks jauniems bei sveikiems žmonėms, o kaip juos ištvers ligoniai, seneliai, vaikai?

- Be aukų nieko šiame pasaulyje nepasieksi. Taip nebūna, kad visai niekas nenukentėtų, - pasakė Namartis. - Darykite savo darbą. Jei esate toks doras, pasistenkite, jog kuo mažiau žmonių nukentėtų.

- Paklausykite, vade! - susijaudinęs sušuko Kaspalovas. - Turiu jums dar kai ką pasakyti.

- Kalbėkite, - sumurmėjo Namartis.

- Jau nebe pirmi metai mes krapštome skyles Trantoro pamatuose. Ateis toks laikas, kai žmonių kantrybė baigsis. Jūs tuo pasinaudosite ir užgrobsite valdžią. Norėčiau žinoti, kaip ketinate tai padaryti.

- Kuo staigesnis bus mūsų smūgis, tuo sėkmingiau bus atlikta "chirurginė operacija". Kol kas dar nenusprendžiau, kaip tiksliai atrodys tas "chirurginis smūgis". Bet mes jį smogsime. O iki tol... Tai jūs ketinate atlikti savo darbą ar ne?

Kaspalovas paniuro ir nuleido galvą.

- Taip, vade.

- Galite eiti, Kaspalovai, - griežtai pasakė Namartis ir mostelėjo ranka.

Senis pakilo, apsisuko ir išėjo. Namartis palydėjo jį žvilgsniu, po to pasisuko į dešinėje pusėje sėdėjusį žmogų:

- Kaspalovu daugiau negalima pasitikėti. Jis parsidavė. Ketina mus išduoti, todėl ir klausinėjo apie mano planus. Stebėkite jį.

Visi trys vyrai linktelėjo, pakiło ir išėjo. Namartis pasiliko vienas. Pasiekęs jungiklį, jis išjungė sienų apšvietimą. Tamsą sklaidė tik mažas šviesos kvadratėlis nuo lubų. "Kiekvienoje grandinėje būna silpnoji grandis. Ir ja būtina atsikartyti, - pagalvojo Namartis. - Mes visada šitaip elgėmės, todėl dabar turime stiprią organizaciją".

Jis grėsmingai išsiviepė. Viskas klojasi gerai. Šiokie tokie voratinkliai nutįso ir iki Rūmų - dar nelabai tvirti bei patikimi, tačiau jie yra. Nieko, netrukus sutvirtės.

6 skyrius

Jau keletą dienų oras buvo puikus - šiltas, saulėtas, toks Rūmų teritorijoje retai pasitaikydavo. Haris prisiminė Dorsos pasakojimą apie tai, kodėl būtent šitas Trantoro rajonas buvo pasirinktas pastovia monarchų rezidencijos vieta.

"Jei atvirai, - pasakė tada žmona, - niekas jo net *nesirinko*. Kai Trantoro Karalystė tapo Imperija, monarchas turėjo didžiulį pasirinkimą. Tinkama vieta rezidencijai galėjo būti bet koks kurortas, medžiotojų dvarai, žiemos rūmai, vasarnamiai prie vandens telkinių... Bet kai planetoje vienas po kito pradėjo dygti kupolai, šitos vietos niekas nelietė, nes kaip tik šičia tuo metu gyveno Imperatorius. Kalbama, jog ši vieta valdovui patikusi, todėl ji *vienintelė* ir liko atvira, nepaslėpta po kupolu. Po to valdė kitas Imperatorius. Jis pastebėjo šios vietos unikalumą, išskirtinumą. Taip ir tęsėsi..."

Seldonas susimąstė: ką apie tai galėtų pasakyti psichoistorija? Ar ji būtų galėjusi numatyti, kad pasiliks kažkokia nepaslėpta po kupolu teritorija? Kodėl būtent ta vieta? Kokį vaidmenį čia suvaidino asmeniniai tuometinio Imperatoriaus norai, kuris kritiniu momentu atsidūrė soste ir priėmė sprendimą... Kuo jis galėjo vadovautis? Gal tai tebuvo trumpas proto užtemimas! Štai šitaip ir gimsta chaosas - chaosas ir beprotystė.

Kleonas Pirmasis gėrėjosi nuostabiu oru.

- Aš senstu, Seldonai, - prisipažino valdovas. - Ne jums man apie tai kalbėti. Mudu esame vienmečiai. Nemanau, jog tai senatvės požymiai, bet man nesinori žaisti tenisą ar žvejoti. Maloniau tiesiog pasivaikščioti po parką. Beje, neseniai išvalė tvenkinį...

Kalbėdamas Imperatorius triauškino riešutus. Savo forma jie priminė taip mėgstamas Helikone moliūgų sėklas, tik buvo kiek stambesni ir ne tokio švelnaus skonio.

Seldonas nelabai mėgo tuos riešutus, bet, Imperatoriaus vaišinamas, negalėjo atsisakyti ir paėmė keletą.

Kleono rankoje susikaupė riešutų lukštai, jis dairėsi, kur juos išmesti ir pastebėjo sodininką. Tas stovėjo įsitempęs it styga, kaip ir dera Imperatoriaus akivaizdoje.

- Sodininke! - pašaukė jį Kleonas.

Tas priėjo arčiau.

- Klausau, Jūsų Didenybe?

- Išmeskite kur nors šiukšles, - pasakė valdovas ir išpylė riešutų kevalus į atkištą vyriškio delną.

- Klausau, sire.

- Gruberi, paimkite kartu ir mano šiukšles, - paprašė Haris.

Gruberis ištiesė delną ir droviai ištarė:

- Klausau, Ministre Pirmininke.

Jis nuskubėjo išmesti šiukšlių. Imperatorius smalsiai pažvelgė į Seldoną.

- Ar jūs su sodininku pažįstami?

- O taip, sire. Tai mano senas bičiulis.

- *Sodininkas* jūsų bičiulis? Kas jis toks? Koks nors buvęs matematikas?

- Ne, sire. Turbūt pamenate vieną tokį atsitikimą? Tai įvyko dar tada, kai... - Seldonas atsikrenkštė, galvodamas, kaip atsargiau bei taktiškiau įvardinti tą įvykį. - Netrukus po to, kai jūsų malone buvau paskirtas Ministru Pirmininku, mane mėgino užpulti kažkoks seržantas.

- A, jūs apie tą *pasikėsinimą*, - nerūpestingai ištarė Kleonas ir pakėlė į dangų akis, tarytum tenai ieškodamas paguodos. - Negaliu suprasti, kodėl visi taip bijo ištarti šitą žodį.

- Turbūt todėl, - atsakė Seldonas, - kad mes visi kur kas labiau nerimaujame dėl mūsų Imperatoriaus saugumo negu jūs pats, sire.

Kleonas ironiškai šyptelėjo.

- Na...na.. O kuo čia dėtas tas Gruberis? Regis, taip jį pavadinote?

- Taip, Jūsų Didenybe. Tas žmogus - Mandelis Gruberis. Pamenate, tada vienas sodininkas puolė man į pagalbą? Jis neišsigando ginkluoto seržanto ir buvo pasirengęs plikomis rankomis apginti mane.

- Ach taip! Ar tai ir yra tas pats sodininkas?

- Taip, sire, tai jis. Laikau jį savo draugu. Kaskart, išėjęs į parką pasivaikščioti, sutinku jį. Regis, tas žmogus nusprendė mane saugoti. Esu jam labai dėkingas.

- Nekaltinu jūsų... Beje, jei jau prisiminėme tą įvykį... kaip laikosi jūsų drąsioji žmonelė, Dorsa Venabili? Kažkodėl retai ją matau.

- Ji juk istorikė, sire. Paskendusi praeityje...

- Sakykite, ar jūs jos nebijote? Aš, jumis dėtas, bijočiau. Man pasakojo, kaip ta moteris tarsi uraganas puolė seržantą. Net gaila darosi vargšelio.

- Ji už mane piestu stoja. Baiminasi dėl manęs. Tiesa, pastaruoju metu nėra ko bijoti. Viskas ramu.

Imperatorius pažvelgė į tą pusę, kur nuėjo sodininkas.

- Ar mes kaip nors apdovanojome šitą žmogų?

- Sire, aš juo pasirūpinau. Jis turi žmoną ir dvi dukras. Pasirūpinau, kad kiekvienos dukros lavinimui būtų skirta tam tikra suma.

- Gerai. Manau, jį reikėtų paaukštinti pareigose. Ar jis geras sodininkas?

- Puikus, sire.

- O mūsų vyriausiasis sodininkas, regis, Malkomberas... Manau, jis nelabai tinkamas šiam darbui Be to, jam jau per septyniasdešimt. Kaip manote, ar Gruberis susitvarkys?

- Esu įsitikinęs, jog susitvarkys. Jis taip myli savo darbą. Jau vien todėl, kad toks užsiėmimas leidžia jam neribotą laiką vaikštinėti gryname ore.

- Įdomi rekomendacija. Na, tiek to, manau, jam pavyks. Man reikalingas žmogus, gebantis dirbti naujoviškai. Hm-m-m... aš pagalvosiu. Galbūt jūsų bičiulis Gruberis kaip tik tas, kurio man reikia. Beje, Seldonai, ką turėjote galvoje sakydamas, jog dabar čia viskas ramu?

- Tik tai, sire, jog dvariškiai nereiškia jokių nepasitenkinimo požymių.

- Jūs nežinote, kiek skundų jie išpila ant mano galvos. Be to, kiekvieną savaitę gaunu pranešimus apie rimtas avarijas Trantore.

- Panašūs įvykiai visada buvo, sire.

- Neprisimenu, kad kada nors jie kartotųsi taip dažnai.

- Jūsų Didenybe, komunikacijos sensta. Remontui atlikti reikia laiko bei lėšų. O dabar sunkmetis, todėl žmonės priešinsis mokesčių didinimui.

- Niekada nebus tam tinkamo laiko. Žmones neigiamai įtakoja šitos avarijos. Seldonai, jūs pasirūpinkite tuo klausimu. O ką apie tai sako jūsų psichoistorija?

- Tą patį, kaip ir elementarus sveikas protas: pasaulyje nieko nėra amžino.

- Na... galima sakyti, mano nuotaika visai dienai sugadinta. Gerai, aiškinkitės pats, Seldonai.

- Klausau, sire, - ramiai linktelėjo Haris.

Imperatorius pasuko Rūmų link, o Seldonas pagalvojo apie tai, kad ir jo paties nuotaika nemažiau sugadinta. Avarijos Trantore seniai jam nepatiko. Bet kaip tai sustabdyti? Kaip permesti krizę į Periferiją?

Psichoistorija apie tai tylėjo.

7 skyrius

Reičis Seldonas jautėsi neapsakomai laimingas. Ir kaip nesidžiaugsi - per keletą mėnesių tai buvo pirmoji šeimyninė vakarienė su motina ir tėvu. Vaikinas puikiai žinojo, jog šie žmonės nėra biologiniai jo tėvai. Bet argi tai svarbu? Jis juos laikė savo tėvais ir buvo tuo patenkintas.

Dabartiniuose Seldono apartamentuose nebuvo tokia šilta bei jauki aplinka, kaip Strilingo Universiteto studentų miestelio kotedže. Bet nieko nepadarysi - Ministro Pirmininko apartamentai turi būti prašmatnūs ir prabangūs.

Žiūrėdamas veidrodyje į savo atvaizdą, Reičis nenustojo stebėtis. Jis buvo neaukšto ūgio, žemesnis už savo tėvus, kresnas, drūtas, bet ne storulis, juodaplaukis, ūsuotas... Su dalietiškais ūsais jaunuolis nieku gyvu nesiskirtų. Ūsai - tai jo pasididžiavimas, Reičis juos ypač kruopščiai prižiūrėjo.

Užtat akys... Iki šiol iš veidrodžio į jį žvelgė pamestinuko berniuko akys, to paties, kuriam kadaise netyčia buvo lemta sutikti gatvėje Harį su Dorsa, skubančius pas motušę Ritą. O dabar tas skurde gimęs ir užaugęs berniukas - valstybės tarnautojas, demografijos ministerijos klerkas.

- Na, kaip ministerijos reikalai? - pasidomėjo Seldonas. - Kaip tau sekasi, Reiči?

- Įstatymai patvirtinti. Teismo sprendimai taip pat priimti. Kalbos pasakytos... Tačiau žmones nelengva įtikinti. Galima kiek tik nori apie brolybę postringauti, bet žmonės vis tiek nesijaučia broliais. Liūdniausia, jog daliečiai nė kiek negeresni už kitus. Nori, kad su jais visi elgtųsi, kaip su lygiais, bet duok jiems valią - ir abejoju, ar jie su kitais taip pat elgsis.

- Deja, Reiči, žmonių psichologiją ne taip lengva pakeisti, - pasakė Dorsa.

- Bėda ta, - įsiterpė Seldonas, - jog niekas niekada to nemėgino daryti. Supranti, viską palikus savieigai, paskui visą šimtmetį gali tekti daryti tvarką.

- Žinai, tėti, - nusišypsojo jaunuolis, - kartais man atrodo, jog tu už bausmę man įtaisei šį darbą.

- Tai bent naujiena! Ir už ką turėčiau tave bausti? - nustebo Haris.

- Bent jau už tai, kad savo laiku susigundžiau Džoranumo šūkiais apie lygybę ir liaudies valdžią.

- Negaliu tavęs dėl to kaltinti. Patys šūkiai tikrai patrauklūs, bet pats žinai, jog džoranumiečiai naudojo juos savo tikslams - jie siekė užimti valdžią. O paskui...

- Ir vis dėlto tavo paakintas aš įviliojau Džoranumą į spąstus, nors man ir imponavo jo idėjos.

- Patikėk, man nebuvo lengva tavęs šito prašyti.

- O dabar verti mane įgyvendinti Džoranumo programas tik dėl to, kad įrodytum, kaip tai sunku?

Seldonas suplojo delnais.

- Kaip tau tai patinka, Dorsa? Mūsų berniukas įsitikinęs, jog aš esu gudrus žaltys. Argi man tai būdinga?

- Reiči, - ištarė moteris, slėpdama šypseną. - Nejaugi tu tokios prastos nuomonės apie tėvą, mielasis?

- Ne. Žinoma, ne. Tėti, iš tikrųjų tu tiesus ir... teisingas. Tačiau, iškilus reikalui, žinai, kaip sudėlioti kortas. Argi ne šito nori pasiekti su savo psichoistorija?

Seldonas liūdnai atsakė:

- Nedaug ko lig šiolei su ja pasiekiau.

- Tai blogai. Aš vis tikėjausi, jog egzistuoja koks nors psichoistorinis metodas, padėsiantis tašką diskriminacijai ir beteisiškumui.

- Galbūt toks ir yra, tik aš kol kas jo neaptikau.

Po vakarienės Seldonas pasakė:

- Reiči, man reikia su tavimi pasikalbėti.
- Šit kaip? - nustebo Dorsa. - Be manęs, vadinasi?
- Ministerijos reikalai, mieloji.
- Ministerijos? Tikriausiai prašysi padaryti kažką tokio, kam aš prieštaraučiau.

Seldonas griežtai atrėžė:
- Nieko tokio, ko tu nenorėtum, neketinu prašyti.
- Ma, viskas gerai, - nuramino ją Reičis. - Leisk mudviem su tėčiu pasikalbėti. Garbės žodis, paskui viską tau papasakosiu.
- Prasideda... - Dorsa sukryžiavo ant krūtinės rankas, išpūtė akis. - Valstybinės paslaptys...
- O tu neklysti, - pasakė Seldonas. - Ir labai svarbios. Aš kalbu rimtai, Dorsa.

Dorsa pakilo, sučiaupė lūpas. Išeidama tepasakė:
- Hari, nedrįsk mesti berniuko vilkams į nasrus.

Jai išėjus, Seldonas ramiai ištarė:
- Reiči, būtent tai aš ir ketinu padaryti.

8 skyrius

Seldonas su sūnumi atėjo į kabinetą, kurį jis pats vadino "apmąstymų vieta". Čia Haris sėdėdavo valandų valandas, mąstydamas apie tai, kaip išspręsti kasdienes nesibaigiančias Trantoro bei Imperijos problemas.
- Reiči, ar tu skaitei apie padažnėjusias avarijas komunikacinėje mūsų planetos sistemoje? - paklausė Seldonas.
- Taip. Tu juk žinai, kokia sena mūsų planeta, todėl panašūs procesai dėsningi. Planetos nepakeisi, vadinasi, tenka lopyti skyles.
- Tu teisus, tačiau viskas ne taip paprasta, kaip gali pasirodyti iš pirmo žvilgsnio. Turiu šiuo klausimu savo nuomonę.

Seldonas išsitraukė iš kišenės nedidelį rutulį.
- Kas tai? - paklausė Reičis.
- Trantoro žemėlapis. Puikus kompiuterinis modelis. Būk malonus, nuimk viską nuo stalo.

Seldonas padėjo rutulį stalo viduryje ir spustelėjo į krėslo ranktūrį įmontuotą mygtuką. Šviesa kambaryje užgeso, o stalo paviršius nušvito baltai. Tuo metu rutuliukas, regis, išsilydė ir išsisklaidė po stalą.

Baltame fone iš lėto radosi dėmės bei taškeliai... Maždaug po trisdešimties sekundžių, susižavėjęs, Reičis sušuko:

- Juk tai ne gaublys, o žemėlapis! Tikrų tikriausias Trantoro žemėlapis!

- O ką aš tau sakiau? Tiesa, parduotuvėje tokio nenupirksi. Tokius turi armijos vadai. Galima naudotis kaip gaubliu, tačiau horizontali projekcija padės aiškiau parodyti, ką aš noriu.

- Ir ką tu nori man parodyti?

- Mes žinome, jog pastaraisiais metais padažnėjo avarijos. Tu sakai, jog dėl to kalta sena mūsų planeta. Tačiau tas padažnėjimas ypač ryškus, be to, galima pastebėti dėsningumą... Noriu pasakyti, jog beveik visos avarijos įvyksta dėl aptarnaujančio personalo nerūpestingumo.

- Kas čia įtartino? Juk gali šitaip būti?

- Gali. Proto ribose. Tokiems įvykiams priklauso net ir žemės drebėjimai.

- Žemės drebėjimai? Trantore?

- Seisminiu požiūriu Trantoras kaip reta rami planeta. Ir tai puiku, nes būtų rizikinga sukaustyti šarvais planetą, kuri kaip beprotė tirta po keletą kartų per metus. Bet kokie šarvai braškėtų per siūles. Nors Trantoras, kurį tavo mama pavadino geologiniu požiūriu pridvisusia planeta (tik pamanyk, mūsų mylimą Trantorą!), dar nėra visai miręs. Retsykiais čia pasitaiko nežymūs žemės drebėjimai, per pastaruosius porą metų jų buvo trys.

- Nežinojau šito, tėti.

- Ne tu vienas nežinojai. Trantoro danga nėra vientisa. Ji sudaryta iš šimtų gabalų, o kiekvienas jų, reikalui esant, gali būti atjungtas, pakeltas, paslinktas į šalį, siekiant išvengti įtampos ar slėgio, pasireiškiančių žemės drebėjimo metu. O kadangi žemės drebėjimai Trantore trunka maždaug minutę, dangos pakėlimas užima irgi tiek pat laiko, todėl žmonės beveik nieko nepajunta, nebent indų barškėjimą ar lengvą grindų vibraciją. Dar gali pajusti nežymų orų pasikeitimą - į planetą patenka išorinės oro masės.

- Bet juk tai šaunu?

- Iš tiesų, taip. Ta prasme viskas kompiuterizuota. Kad ir kur prasidėtų žemės drebėjimas, jis akimirksniu užfiksuojamas, ir įsijungia sistema, automatiškai pakelianti kupolus.

- Irgi puiku.

- Sutinku. Tačiau, kaip jau sakiau, per pastaruosius dvejus metus įvyko trys žemės drebėjimai, bet automatika neįsijungė... Kupolai nebuvo pakelti, danga liko apgadinta, prireikė remonto. Sugaištas laikas, įdėta daug darbo, klimatinės sąlygos ilgam liko ne-

kontroliuojamos. Kaip manai, ar galėjo visais trimis atvejais būti kalta tik įranga?

- Galimybė nedidelė.

- Švelniai pasakyta - "nedidelė". Vienas prie šimto. Toks įspūdis, jog kažkas tyčia atjungė automatiką prieš kiekvieną žemės drebėjimą. Ir dar. Maždaug sykį per šimtmetį Trantore pasitaiko magmos nutekėjimas. O panašius geologinius kataklizmus dar sunkiau kontroliuoti. Sunku net įsivaizduoti galimas pasekmes, jei tokia stichinė nelaimė nebūtų atskleista. Laimei, šiuo metu nieko panašaus neatsitiko. Bet pažvelk į žemėlapį. Štai pažymėtos vietos, kuriose pastaraisiais metais įvyko avarijos. Reikia pripažinti, jog nė sykio nepavyko nustatyti, *kieno* tai buvo kaltė.

- Turbūt todėl, jog kiekvienas gelbsti savo kailį.

- Ko gero, tu teisus. Bet pažiūrėk, kaip avarijos išsidėsčiusios. Na, ką pasakysi?

Ant žemėlapio nušvito maži raudoni žiburiukai.

- Na... - atsargiai ištarė Reičis. - Įtartinai tolygiai.

- Būtent. Juk atrodytų, avarijos turėtų įvykti tose vietos, kur Trantoro infrastruktūra labiausiai pažeidžiama bei susidėvėjusi - pačiuose seniausiuose rajonuose, kurie anksčiau už kitus buvo paslėpti po kupolais. Ar ne taip? Žiūrėk... dabar aš mėlynomis švieselėmis išryškinu seniausius rajonus. Matai? Avarijos čia nedažnesnės nei naujuose rajonuose.

- Na ir?..

- Aš manau, Reiči, jog aplaidumas čia niekuo dėtas. Šitos avarijos neatsitiktinės. O jų tikslas - sukelti žmonių nepasitenkinimą. Ir, beje, visoje planetoje...

- Kažkodėl net nesitiki.

- Nesitiki? Tuomet pažvelkime į avarijų laiką. - Mėlyni ir raudoni taškai išnyko. Keletą akimirkų žemėlapis "tylėjo", po to vienas po kito pradėjo žiebtis geltoni žiburiukai. - Atkreipk dėmesį, - pasakė Haris. - Jie užsidega vienas po kito vienodais laiko intervalais. Tarsi laikrodis tiksėtų.

- Manai, jog tai tyčiniai veiksmai?

- Tikriausiai. Nežinau, kas jiems vadovauja, bet jų tikslas - sukelti kuo daugiau triukšmo, pridaryti kuo daugiau žalos. Jie stengiasi, kad "Naujienose" nuolat mirgėtų pranešimai apie avarijas. Taip pat ir žmonių sąmonėje. O su kiekvienu pranešimu tautos pasipiktinimas vis stiprėja.

Žiburėliai ant žemėlapio užgeso, stalo paviršius taip pat. Kam-

baryje įsižiebė šviesa. Seldonas paėmė nuo stalo rutuliuką, įsidėjo į kišenę.

- Bet kas galėtų šituo užsiimti? - susiraukė Reičis.

Seldonas pasakė:

- Prieš keletą dienų gavau pranešimą apie žmogžudystę Setčeme.

- Ir kas čia tokio, - gūžtelėjo pečiais vaikinas. - Nors Setčemo sektorius nėra tuo pagarsėjęs, bet ir ten kasdien nužudomi šimtai žmonių.

- Tenai šimtai, - linktelėjo Seldonas. - O štai Trantore kartais siekia net milijoną. Ir dažniausiai žudikų nepavyksta surasti... Tačiau tas atvejis, apie kurį užsiminiau, ypatingas, išskirtinis. Žmogų nusmeigė peiliu, bet kurį laiką jis dar buvo gyvas. Prieš mirtį nelaimėlis spėjo ištarti vienintelį žodį. Jis pasakė: "Vadas". Įvykiu, suprantama, buvo susidomėta. Nustatė nužudytojo asmenybę. Tas žmogus - vienas iš senųjų džoranumiečių. Tai Kaspalas Kaspalovas. Dirbo jis Anemorijoje, o ką veikė Setčeme - neaišku. Kaspalovas buvo vienas artimiausių Džoranumo žmonių. Ir štai jis nužudytas.

Reičis susiraukė.

- Manai, jog džoranumiečiai pasitraukė į pogrindį? Nesąmonė! Jų seniai nebeliko.

- Matai, neseniai tavo mama manęs paklausė, ar nemanau, jog džoranumiečiai lig šiolei veikia. Aš jai atsakiau, jog tokių judėjimų šleifas kartais tęsiasi šimtmečius. Dažniausiai jie išsisklaido po visur. Ir vis dėlto - o jeigu tiems žmonėms pavyko išsaugoti savo organizaciją, jeigu išliko pagrindinės jų pajėgos, jeigu jie nusprendė pašalinti tą, kuris netoleravo jų veiksmų, jeigu būtent džoranumiečiai organizuoja visas tas avarijas? Galbūt jie šitaip rengiasi užgrobti valdžią?

- Pernelyg daug tų "jeigu".

- Žinau. Galbūt aš apskritai klystu. Juk kalbu apie žmogžudystę, įvykusią Setčeme, o kaip tik tenai jokių avarijų komunikacinėje sistemoje nėra.

- Ir ką tai įrodo?

- Galbūt Setčeme įsikūręs pogrindininkų centras. Nenorėdami patys sau pakenkti, jie "išbarsto" avarijas po visą Trantorą? Gali būti ir taip, jog avarijos visai ne džoranumiečių darbas, o Setčemo dinastijos narių. Jie vis dar puoselėja svajonę pasėdėti Imperatoriaus soste.

- Oi, tėti. Tu čia rašai šakėmis ant vandens!

- Žinau. Bet pamėgink įsivaizduoti, kad džoranumiečiai vis dėl-

to veikia pogrindyje. Pamenu, dešiniąja Džoranumo ranka buvo Džembolas Dinas Namartis. Nėra patvirtinta, kad jis miręs, taip pat nėra duomenų, kad būtų išvykęs iš Trantoro. Nežinia, ką jis veikė šitą dešimtmetį. Suprantama, nesunku įsimaišyti tarp keturiasdešimties milijonų žmonių ir prapulti tarp jų. Žinoma, galbūt jo jau nebėra gyvo.

- Ir ką gi mums daryti?

- Būtų paprasčiausia kreiptis į saugumo tarnybą, bet aš negaliu šito padaryti. Šalia manęs dabar nėra Demerzelio. Jis buvo galinga, įtakinga asmenybė, o aš tik matematikas. Nereikėjo man tapti Ministru Pirmininku, bet mane privertė. Tai vis Imperatoriaus noras - valdovas besąlygiškai tiki mano psichoistorijos galimybėmis. Ir be reikalo...

- Regis, tu nusprendei pats save nulinčiuoti, tėti?

- Kažkas panašaus. Ne, tu tik pamėgink įsivaizduoti, kaip aš aiškinu saugumo tarnyboms, demonstruoju jiems tai, ką tau ką tik rodžiau, - Seldonas pabarbeno pirštu į stalą. - Pradedu įrodinėti, jog pogrindinė organizacija kelia mums pavojų... Bet juk aš neturiu jokių faktų. Jie išklausys manęs, o kai išeisiu, pasijuoks iš trenkto matematiko, o patys net piršto nepajudins.

- Tai ką tuomet mums daryti? - spyrėsi vaikinas.

- Paklausk kiek kitaip: ką *tau* daryti, Reiči? Man reikalingi įrodymai. Noriu, kad padėtum man juos gauti. Mamos pasiųsti negaliu - ji nenorės manęs palikti. Pats negaliu išvykti iš Rūmų. Iš patikimų žmonių lieki tik tu. Tu jaunas, stiprus, puikus imtynininkas. Be to, esi gudrus kaip žaltys. Nenoriu, kad rizikuotum savo gyvybe. Jokio heroizmo, jokių pasiaukojančių žygdarbių. Tik išsiaiškink viską, ką sugebėsi. Galbūt tau pavyks sužinoti, ar gyvas Namartis, ar dar veikia džoranumiečių organizacija, ar nerezga ko nors Setčemo dinastija. Kad ir ką sužinotum, mums viskas pravers. Bet ne tai svarbiausia. Noriu štai ko: išsiaiškink, ar tikrai avarijos - tai diversijų pasekmė, ir kokie pogrindininkų planai. Nujaučiu, kad jie mėgina sukelti kažką panašaus į visos tautos maištą.

Reičis atsargiai paklausė:

- Turbūt tu jau turi mano veiklos planą?

- Žinoma. Noriu, kad išnaršytum tą Setčemo rajoną, kur buvo nužudytas Kaspalovas. Sužinok, ar jis buvo aktyvus džoranumiečių judėjimo dalyvis. Jei pavyks, gali pats įsijungti į kokią nors pogrindinę grupę.

- O ką? Galbūt ir pavyks. Juk visada galiu apsimesti buvęs

džoranumietis. Tiesa, aš dar jaunas, bet savo laiku Džoranumo idėjos man iš tiesų darė įspūdį.

- Taip. Tik yra viena bėda - tave gali atpažinti. Juk esi ne bet kas, o paties Ministro Pirmininko sūnus. Retsykiais tave rodo per holoviziją. Kai kas dar prisimins tavo interviu apie sektorių lygybę.

- Tai tiesa, bet...

- Jokių "bet". Apsiausi aukštakulnius ir tapsi keliais centimetrais aukštesnis. Surasime žmogų, kuris padės pakeisti tavo veidą: ir antakius galima išpešioti, ir žandus padaryti putlesnius.. ir balso tembrą galima pakeisti.

- Šitiek rūpesčių dėl kažkokių niekų, - gūžtelėjo pečiais Reičis.

- Ir dar, - pagaliau ištarė Seldonas. - Tau teks nusiskusti ūsus.

Reičio akys išsprogo, kurį laiką jis negalėjo pratarti žodžio.

- Nuskusti ūsus?! - pagaliau išlemeno jaunuolis.

- Kad veidas liktų lygus lygutėlis. Tada niekas tavęs neatpažins.

- Bet tai neįmanoma. Tai tas pats, kas nusipjauti savo... žodžiu, tai prilygsta kastracijai.

Seldonas papurtė galvą.

- Na ką tu! Ūsai - tai tik jūsų nacionalinė keistenybė. Jugas irgi dalietis, bet ramiausiai gyvena be jokių ūsų.

- Jugas man nerūpi. Jei ne jo matematika, apskritai neprisiminčiau, kad toks yra.

- Jis didis matematikas, ir ūsų nebuvimas jam visai netrukdo. Be to, po poros savaičių ūsai vėl ataugs ir bus dar vešlesni.

- Kokios dvi savaitės! Prireiks dviejų metų, kol jie bus tokie, kaip dabar.

Jis užsidengė ranka ūsus, tarsi mėgindamas juos apsaugoti.

- Reiči, - ryžtingai pasakė Seldonas. - Tau teks pasiaukoti. Antraip gali patekti į bėdą. Nenoriu, kad rizikuotum.

- Jau verčiau aš mirsiu! - suriaumojo vaikinas.

- Liaukis! - griežtai pasakė Seldonas. - Mirti tau nereikia, o štai ūsus nuskusti teks. Beje... - Seldonas kiek sutriko. - Mamai nieko nesakyk. Aš pats.

Reičis kurį laiką nemirksėdamas žiūrėjo į tėvą, pagaliau tyliai, liūdnai ištarė:

- Gerai, tėti.

- Surasiu žmogų, kuris galėtų pakeisti tavo išvaizdą. Kai tik būsi pasirengęs, tuojau pat išskrisi į Setčemą. Aukščiau galvą, sūnau! Tai dar ne pasaulio pabaiga.

Reičis šyptelėjo. Haris palydėjo vaikiną žvilgsniu. Jo veidas bu-

vo neramus. Viena - ūsus nusiskusti, bet visai kas kita - netekti sūnaus. Ūsai ir vėl ataugs, o štai sūnus... Haris puikiai suvokė, jog siunčia sūnų į pavojingą zoną.

9 skyrius

Žmogui būdinga klysti. Nebuvo išimtis ir Kleonas Pirmasis - Galaktikos Imperatorius, Trantoro karalius... Titulų jis turėjo gausybę, ir iškilmingomis progomis jie visi būdavo vardinami - garsiai, raiškiai, dainingai... Imperatorius buvo įsitikinęs, jog yra demokratas.

Kleoną visada erzino, kai (iš pradžių Demerzelis, o po to ir Seldonas), aptarinėdami kokius nors jo veiksmus, vadindavo juos "despotiškais" ar "tironiškais".

Kleonas tikėjo, jog iš prigimties jis nėra nei tironas, nei despotas. Tačiau nežinia kodėl retsykiais Imperatoriui kildavo nenumaldomas noras griebtis ryžtingų bei griežtų veiksmų. Štai ir viskas!

Neretai jis su nostalgija prisimindavo tuos laikus, kai Imperatoriai galėjo laisvai bendrauti su savo pavaldiniais. Deja, dabar valdovas buvo atskirtas nuo pasaulio - visi baiminosi, kad koks nors išsišokėlis nepasikėsintų į Imperatoriaus gyvybę.

Abejotina, ar Kleonas Pirmasis galėtų kaip niekur nieko paplepėti su kokiu nors nepažįstamuoju, tačiau pačiam valdovui atrodė, jog tai būtų nuostabus potyris. Todėl jis tiesiog degė noru pasivaikščiojimo po parką metu užmegzti pokalbį su vienu iš pavaldinių - atsipalaiduoti, bent trumpam pamiršti, kad jis Imperatorius. O, kaip jis troško pabūti demokratu!

Kad ir su tuo sodininku, apie kurį papasakojo Seldonas. Būtų taip kilnu, taip nuostabu asmeniškai padėkoti tam žmogui už jo atsidavimą, už drąsą.

Pagaliau Kleonas ryžosi paskirti sodininkui susitikimą didžiajame rožyne, kur žydėjo ir kvepėjo įvairiausių rūšių bei spalvų rožės. "Pati tinkamiausia vieta, - mąstė Kleonas. - Galėjau vaikštinėdamas ir atsitiktinai su juo susitikti... Bet tiek to - bus geriau, jei tą žmogų kas nors atves. Juk negaliu slampinėti po parką ir laukti, kada jis pasirodys. Taip, laukti jo negaliu, aš vis dėlto esu Imperatorius".

Sodininkas laukė Imperatoriaus sutartoje vietoje, šalia rožių krūmo. Akys išsprogusios, lūpos dreba. "Turbūt, - pagalvojo valdovas, - niekas nepasakė vargšeliui, kodėl noriu jį matyti. Nieko, aš jį tuojau nuraminsiu. Tik... kuo jis vardu?"

Kleonas atsisuko į jį lydėjusį valdininką ir tyliai paklausė:

- Kuo vardu tas sodininkas?

- Manelis Gruberis, sere. Jis dirba sodininku trisdešimt metų.

Imperatorius linktelėjo, nusišypsojo ir ištarė:

- O, Gruberi, tai jūs. Kaip malonu susipažinti su tokiu puikiu bei darbščiu sodininku!

- Jūsų Didenybe, - kalendamas dantimis sumurmėjo Gruberis, - aš paprastas žmogus, neturiu jokių talentų, tik nuoširdžiai stengiuosi įtikti Jūsų Didenybei.

- Na taip, - palingavo galva Imperatorius, svarstydamas, ar negalėjo sodininkas įžvelgti jo žodžiuose patyčių. Ach, tie maži žmogeliai! Į viską žvelgia įtariai. Kaip su tokiais gali būti demokratas? -Mano Ministras Pirmininkas, - tęsė Kleonas, - papasakojo, kaip vieną sykį jūs puolėte jam į pagalbą. Pagirtinas poelgis, Gruberi. Ir dar jis sakė, jog esate puikus sodininkas. Regis, judu bičiuliai?

- Jūsų Didenybe, Ministras Pirmininkas man labai malonus, bet aš savo vietą žinau. Niekada pirmas nepradedu pokalbio.

- Taip, suprantu, Gruberi, jūs išsiauklėjęs žmogus, tačiau Ministras Pirmininkas, kaip ir aš, didelis demokratas. Be to, puikiai pažįsta žmones. Aš pasikliauju jo nuomone. - Gruberis žemai nusilenkė. - Kaip jūs žinote, mūsų vyriausiasis sodininkas Malkomberas jau pagyvenęs žmogus, jam metas į pensiją. Jam sunku dirbti tokiose pareigose.

- Sire, mes, sodininkai, labai jį gerbiame ir pasitikime jo patirtimi bei protu.

- Puikiai pasakyta, Gruberi, - linktelėjo Kleonas, - tačiau tai tik tušti žodžiai. Jis netinkamas tokioms pareigoms. Beje, ir pats seniai prašosi išleidžiamas į pensiją. Pažadėjau jį išleisti, kai tik surasiu tinkamą pamainą.

- O, Jūsų Didenybe, - išgąstingai sumurmėjo Gruberis, - pas mus darbuojasi penkios dešimtys sodininkų - ir vyrų, ir moterų...

- Žinau. Bet aš pasirinkau jus, - pasakė Imperatorius ir nusišypsojo. O, kaip Kleonas laukė šitos akimirkos! Jis buvo įsitikinęs, jog Gruberis, išgirdęs šiuos žodžius, puls prieš jį ant kelių ir ims dėkoti.

- Sire, - pasakė sodininkas. - Man pernelyg didelė garbė...

- Nesikuklinkite, - pertraukė jį Imperatorius, įsižeidęs, jog kažkas drįsta prieštarauti jo sprendimui. - Atėjo metas tinkamai įvertinti jūsų atsidavimą. Daugiau jums neteks kiurksoti šičia bet kokiu oru. Persikelsite į vyriausiojo sodininko kabinetą. Įsakysiu, kad jį suremontuotų. Puikus kabinetas. Galėsite savo namiškius atsivežti į naujus apartamentus. Jūs juk turite šeimą?

- Taip, Jūsų Didenybe. Žmona, dvi dukros ir žentas.

- Puiku. Naujoje vietoje jums bus labai patogu. Galėsite mėgautis gyvenimu, Gruberi. Gyvensite po stogu, kaip tikras trantorietis, galėsite nesibaiminti dėl prastų orų.

- Koks iš manęs trantorietis, sire. Aš iš Anakreono...

- Žinau, Gruberi. Imperatoriui visi pasauliai lygūs. Jūs šitas pareigas užsitarnavote.

Imperatorius atsainiai linktelėjo ir nuėjo. Jis jautėsi patenkintas, atlikęs gailestingumo misiją. Sodininkas bent galėjo parodyti savo dėkingumą... nors, tiek to - darbas atliktas. Tai ir puiku.

Viskas dabar atrodė smulkmena, palyginus su Trantore padažnėjusiomis avarijomis.

Sykį Kleonas, apimtas įniršio priepuolio, pasakė, jog reikėtų bausti mirtimi kiekvieną, kas drįsta aplaidžiai elgtis su įrenginiais.

- Štai nubausime vieną kitą, - pasakė jis, - ir viskas susitvarkys. Pamąstys balandėliai prieš kišdami nagus kur nereikia.

- Nežinau, sire, - pastebėjo Seldonas, - ar tokiomis despotiškomis priemonėmis jums pavyks pasiekti tikslą. Darbininkai pradės streikuoti, atsisakys jums paklusti. O jei pakeisite juos kareiviais, bus dar blogiau. Kareiviai nemokės elgtis su įrenginiais, ir avarijos dar padažnės.

Po visų tų rūpesčių nėra ko stebėtis, kad Kleonas su tokiu džiaugsmu ėmėsi spręsti naujo vyriausiojo sodininko paskyrimo reikalus.

O pagerbtasis Gruberis... palydėjo tolstantį Imperatorių pilnu siaubo žvilgsniu. Baigėsi jo laisvas gyvenimas. Dabar bus įkalintas tarp keturių sienų. Ta mintis jį baugino, bet argi kas nors gali paprieštarauti Imperatoriui?

10 skyrius

Reičis apsistojo prastame Setčemo viešbutyje. Versija buvo tokia: stinga pinigų. Pažvelgęs į veidrodį, jaunuolis pasišlykštėjo: ūsų nėra, žandenos nuskustos, plaukai pakirpti. Atrodo, kaip apipešiota višta.

Dar blogiau - veido ovalas liko kažkoks vaikiškas. Klaikus vaizdas!

Kad bent reikalai judėtų iš vietos, bet ir čia nieko gero. Seldonas davė jam perskaityti ataskaitas apie Kaspalovo mirtį. Ne kažin ką jis ten sužinojo. Žmogus buvo nužudytas, o saugos tarnybos darbuotojai nieko ypatinga nepastebėjo.

Nors... kuo čia stebėtis. Pastarąjį šimtmetį nusikalstamumas išaugo daugelyje Imperijos pasaulių. Trantore taip pat. Bet saugumo tarnybų veikla nedavė laukiamų rezultatų. Saugumo darbuotojų skaičius buvo mažinamas, o tie, kurie liko savo darbo vietose, net neketino nertis iš kailio. Atlyginimai maži. Klestėjo korupcija. Nori, kad valdininkas dorai dirbtų - mokėk jam. Nemokėsi - jis ras iš kur gauti pinigų.

Seldonas jau seniai mąstė apie šią problemą, bet reikalai nejudėjo iš vietos. Atlyginimų nebuvo galima pakelti, nepadidinus mokesčių. O pamėgink padidinti mokesčius - mokesčių mokėtojai siena stos prieš tave.

Seldono nuomone, tai buvo akivaizdus įrodymas, jog socialinė padėtis Imperijoje tikrai pablogėjo.

Bet ką Reičiui daryti? Štai jis apsistojo tame pačiame viešbutyje, kur prieš mirtį gyveno Kaspalovas. Galbūt lig šiolei čia gyvena kažkoks žmogus, susietas su žmogžudyste arba bent pažinojęs žudiką.

Reičis pamanė, jog reikia atkreipti į save dėmesį - pasidomėti Kaspalovo mirties aplinkybėmis. Galbūt tada kas nors susidomės ir Reičiu? Tai pavojinga, bet jeigu vaikinas parodys neturintis jokių blogų užmačių, gal viskas bus gerai?

Reičis žvilgtelėjo į laikrodį. Priešpietinio aperityvo metas. Jis nusprendė keliauti į barą ir išbandyti laimę.

11 skyrius

Kaip ir kiekvienas sektorius, Setčemas laikėsi savo principų. Suprantama, moralinės normos skirtinguose sektoriuose buvo traktuojamos skirtingai. Skyrėsi ir draudimai. Pavyzdžiui, Setčeme viešpatavo sausas įstatymas. Į gėrimus buvo pilamos tonizuojančios medžiagos, bet nė lašo alkoholio.

Reičis užsisakė bokalą kažkokio gėrimo. Skonis jam nepatiko, bet jaunuolis po truputį sriubčiojo ir žvalgėsi į lankytojus.

Pastebėjęs į save nukreiptą už kelių staliukų sėdinčios moters žvilgsnį, Reičis įsistebeilijo į ją. Moteris buvo graži, o jos žvilgsnis liudijo, jog Setčemo gyventojai toli gražu nėra tokie jau puritoniški.

Netrukus moteris pakilo ir pajudėjo link Reičio staliuko. Vaikinas nenuleido nuo jos akių, apgailestaudamas, jog neturi galimybės leistis į meilės nuotykius.

Priėjusi prie staliuko, mergina stabtelėjo ir nelaukdama kvietimo įsitaisė laisvoje kėdėje.

- Sveikas! - nusišypsojo ji. - Kaip matau, tu naujokas?

- Pataikei į dešimtuką, - nusišypsojo Reičis. - O senbuvius tu, regis, visus pažįsti?

- Kažkas panašaus, - nesutrikusi atsakė mergina. - Mano vardas Manela. O tavo?

Reičiui norėjosi prasmegti skradžiai. Tokia moteris! Liekna, kiek už jį aukštesnė (jam kaip tik tokios patiko), oda balta, vešlūs rudi plaukai. Apsirengusi kiek nerūpestingai, bet, jei bent kiek pasistengtų...

- Nėra prasmės man prisistatyti, - mėgino pajuokauti jaunuolis. - Esu plikas kaip tilvikas. Kredų - nulis.

- Ai-ai-ai... kaip gaila! - susiraukė Manela. - Ir nėra iš kur gauti?

- Neprieštaraučiau. Beje, man reikalingas darbas. Nežinai, kur galėčiau įsitaisyti?

- O kokio darbo ieškai?

Vaikinas gūžtelėjo pečiais.

- Neturiu kokių nors ypatingų talentų. Tiks bet koks, nesu išdidus.

Manela prisimerkė, pažvelgė į jaunuolį.

- Žinai, ką tau pasakysiu, pone Nepažįstamasis? Tiks ir be kredų.

Reičis apšalo. Ne, jis niekada nesiskundė moterų dėmesio stoka, bet tada buvo su ūsais, o dabar... Ką tokio ji rado šioje kvailoje, vaikiškoje fizionomijoje?

- Klausyk, - pasakė jaunuolis, mėgindamas pakeisti pokalbio temą, - prieš porą savaičių šitame viešbutyje mano draugužis gyveno. Niekur jo nerandu. Tu visus čia pažįsti, gal girdėjai apie tokį Kaspalovą? Negirdėjai? Kaspalas Kaspalovas, - patikslino Reičis.

Mergina kiek pagalvojo ir papurtė galvą.

- Ne, tokio nežinau.

- Blogai. Jis džoranumietis, kaip ir aš. - (Nulis emocijų!) - Ar bent žinai, kas yra džoranumiečiai?

Mergina vėl papurtė galvą

- Ne-e. Žodį tokį girdėjau, bet nenutuokiu, ką jis reiškia. Čia toks darbas, ar ne?

Reičis nuliūdo.

- Ilgai reikėtų aiškinti, - burbtelėjo jis.

Mergina suprato, jog pokalbis baigtas. Ji nenoriai pakilo ir lėtai nuėjo.

Ką gi, nors Seldonas visada tvirtino, jog Reičis moka sužavėti žmones, regis, čia ne tas atvejis. Tokioms damoms pinigai reikalingi.

Jaunuolis palydėjo Manelą žvilgsniu. Ji sustojo prie kito staliuko. Ten taip pat sėdėjo vienišas vyriškis - vidutinio amžiaus, šviesiaplaukis, švariai nuskustu veidu.

Regis, su juo Manelai sekėsi ne ką geriau. Jiedu persimetė keliais žodžiais, ir mergina pasitraukė šalin. Reičiui nuoširdžiai jos pagailo. Turbūt šiandien Manelai prasta diena. Negali būti, kad tokiai gražuolei apskritai nesisektų su vyrais!

Reičis užsisvajojo apie tai, kuo galėtų baigtis judviejų pažintis, jeigu... Ir čia prie jo staliuko prisėdo Manelos kalbintas vyriškis. Jaunuolis pyktelėjo ant savęs - nereikėjo leisti svajonių nuvedamam nuo realybės. Vyriškis jį užklupo netikėtai.

Jis smalsiai apžiūrinėjo Reičį.

- Atleiskite, - ištarė pagaliau. - Jūs ką tik kalbėjotės su mano drauge.

Reičis nusišypsojo.

- Ji tokia gera...

- Tai tiesa. Ji labai gera mano draugė. Atleiskite, taip sutapo, bet aš girdėjau jūsų pokalbį.

- Aš tarsi nieko tokio...

- Ne, nesijaudinkite. Bet jūs pasakėte, jog esate džoranumietis.

Reičio širdis suvirpėjo. Ir atsitik tu man šitaip. Manelai tas žodis - tik tuščias garsas, o štai jos draugužis...

Ar jau galima teigti, kad jis pasuko teisingu keliu? O gal atvirkščiai? Gal jis atsidūrė spąstuose?

12 skyrius

Reičis įdėmiai apžiūrinėjo savo naują pažįstamą, tuo pat metu mėgindamas apsimesti naiviu linksmuoliu. Vyriškis iš padilbų žvelgė į jį skvarbiomis žaliomis akimis. Jo dešinė ranka, sugniaužta į kumštį, gulėjo ant stalo.

Reičis nemirksėdamas žiūrėjo į vyriškį ir laukė, kas bus toliau.

- Taigi, jei aš teisingai išgirdau, jūs pasivadinote džoranumiečiu.

Reičis nusprendė parodyti, kaip jis susijaudino. Jam neblogai sekėsi.

- O kodėl jus tai sudomino, pone? - paklausė jis.

- Todėl, sūneli, kad tu pernelyg jaunas.

- Ne toks ir jaunas. Bent jau per holoviziją stebėjau Džoranumo pasisakymus.

- Nejaugi? Gal gali ką nors pacituoti?

- Taip pažodžiui, vargu... - gūžtelėjo pečiais vaikinas. - Bet esmę prisimenu.

- Labai jau tu drąsus, jaunuoli. Štai taip tiesiai šviesiai imti ir pasakyti, jog esi džoranumietis. Tai ne visiems patiks.

- Man sakė, jog Setčeme daug džoranumiečių.

- Gal ir taip. Ar dėl to čia atvykai?

- Ieškau darbo. Maniau, gal koks džoranumietis man padės.

- Dalyje taip pat pakankamai daug džoranumiečių. Tu iš kur būsi? (Viskas aišku, pajuto akcentą. Niekur nuo to nedingsi).

- Gimiau Milimare, - atsakė jaunuolis. - Po to Dalyje gyvenau.

- Ir ką veikei?

- Truputį mokiausi mokykloje...

- Ir kodėl susidomėjai džoranumiečiais?

Reičis nusprendė, jog pats laikas parodyti savo karštą būdą. Juk neįmanoma šitiek metų pragyvenus tokiame atstumtame, užguitame sektoriuje neturėti objektyvių priežasčių palaikyti džoranumiečius. Jis pareiškė:

- Todėl, kas esu įsitikinęs, jog žmonėms reikia duoti daugiau laisvės, suteikti galimybę dalyvauti valstybės valdyme... Sektoriai bei visi pasauliai turi būti lygūs. Nežinau, bet man atrodo, jog kiekvienas normalus žmogus apie tai galvoja, jei tik jis apskritai turi galvą.

- O kaip dėl Imperatoriaus valdžios? Ar nori, kad ji būtų sunaikinta?

Reičis susimąstė. Žinoma, galima buvo toli nužygiuoti, bet apie Imperatorių...

- Aš to nesakiau, - papurtė galvą jaunuolis. - Nesu Imperatoriaus priešininkas, tačiau manau, jog vienam žmogui visos Imperijos gal kiek perdaug.

- Esmė visai ne ta. Kalbu apie Imperijos biurokratiją. O ką pasakysi apie Ministrą Pirmininką Harį Seldoną?

- O ką aš galėčiau apie jį pasakyti? Nė velnio nežinau apie tą žmogų.

- Vadinasi, žinai, jog žmonėms reikia duoti daugiau valdžios?

Reičis apsimetė sutrikęs.

- Na, Džoranumas būtent taip kalbėjo! Girdėjau, kažkas tai pavadino "demokratija", bet aš nežinau, kas tai per daiktas.

- Demokratija - tai toks valdymo būdas. Kai kurie pasauliai mėgino ją pas save įgyvendinti. Nepasakyčiau, kad jiems pavyko. O tu demokratas?

Reičis pakreipė galvą, apsimesdamas giliai susimąstęs.
- Ne... kažkodėl nepatinka man šitas žodis. "Džoranumietis" - kažkaip artimiau...
- Suprantama, jei esi iš Dalio...
- Aš tenai tik gyvenau kurį laiką.
- ...visada stosi už lygybę. Daliečiai - engiama tauta, gyvenimo sąlygos suformavo tokį jų mąstymo būdą.
- Girdėjau, jog Setčeme taip pat nemažai džoranumietiškai mąstančių. Jų tai tikrai niekas neengė.
- Čia kita priežastis. Setčemo merai visada svajojo apie Imperatoriaus sostą. Negirdėjai? - Reičis papurtė galvą. - Prieš aštuoniolika metų buvo čia tokia poniutė Reičėlė. Tai ji per plauką nenuvertė Imperatoriaus. Setčemo žmonės maištingi. Tokių šičia daugiau nei džoranumiečių.
- Nieko apie tai nežinau, - pasakė Reičis. - Nesu nusiteikęs prieš Imperatorių.
- Bet tu už tai, kad liaudis savo rankose turėtų valdžią, tiesa? Ar tau neatrodo, jog koks nors renkamas organas galėtų valdyti Imperiją, nesigilindamas į politiką ar partizaninę kovą?
- Kas? - išsprogino akis Reičis. - Nieko nesupratau.
- Pasakysiu paprasčiau. Ar gali žmonių minia greitai priimti sprendimą, kai... pasitaiko kokia nors svarbi situacija? Gal jie sugeba tik sėdėti ir bartis?
- Šito aš nežinau, bet man atrodo, jog bus neteisinga, jei keletas žmonių spręs už visus pasaulius.
- O kovoti už juos, regis, esi pasirengęs? Ar tau tik liežuviu malti patinka?
- Kol kas man niekas nesiūlė kovoti, - atsakė Reičis.
- O jei pasiūlytų? Ar tau tikrai artima demokratija ir džoranumiečių idėjos? A?
- O ką? Aš pasirengęs, jei tik kas nors iš to išeitų.
- Drąsus jaunuolis. Vadinasi, atvykai į Setčemą, pasirengęs kovoti už savo pažiūras?
- Nevisai taip... - Reičis sujudėjo. - Sere, juk sakiau, kad darbo ieškau. Dabar taip lengvai jo nesurasi, o pinigų pas mane - nulis. Reikia kažkaip gyventi, ar ne taip?
- Sutinku. O kuo tu vardu?
Klausimas nuskambėjo netikėtai, bet Reičis nesutrikęs atsakė:
- Planšas, sere.
- Tai vardas ar pavardė?

- Tarsi vardas...
- Regis, tu neturi pinigų ir esi be jokio išsilavinimo?
- Panašiai, sere.
- Ir jokios specialybės?
- Aš galiu bet ką daryti.
- Aišku. Štai ką tau pasakysiu, Planšai...

Vyriškis išsitraukė iš kišenės nedidelį baltą trikampį, paspaudė, ir jo paviršiuje pasirodė raidės. Jis perbraukė per užrašą pirštu, ir raidės užsifiksavo.

- Štai, - pasakė jis. - Čia parašyta, į ką tu gali kreiptis. Kai eisi ieškoti darbo, šitą pasiimk su savimi. Ten tau padės.

Reičis paėmė iš vyriškio rankų trikampį, apžiūrėjo jį. Raidės vos matėsi, ir jis negalėjo perskaityti. Jaunuolis baukščiai pakėlė akis į vyriškį.

- O jei kas pasakys, kad aš šitą daiktą pavogiau?
- Šito negalima pavogti. Ten mano parašas... ir tavo vardas.
- O jei paklaus, kas jūs toks?
- Nepaklaus. Pasakyk jiems, kad tau reikia darbo. Tiksliai nieko nepažadu, bet yra galimybė jį gauti. O štai čia parašyta, kaip tenai nuvykti.

Ir nepažįstamasis padavė jaunuoliui kitą kortelę. Adresą Reičis iškart perskaitė.

- Dėkoju, - droviai ištarė jis.

Vyriškis draugiškai jam pamojavo.

Reičis pakilo ir išėjo iš baro, spėliodamas, kas jo laukia.

13 skyrius

Pirmyn atgal. Pirmyn atgal. Pirmyn atgal...

Glebas Andorinas žvilgsniu bėgiojo paskui Namartį, kuris, sunėręs už nugaros rankas, žingsniais matavo kambarį. Regis, jo aistros taip įsisiautėjo, jog vargšelis negalėjo nusėdėti vietoje.

O Andorinas žiūrėjo į jį ir galvojo: "Juk šitas žmogus nėra pats protingiausias visoje Imperijoje. Net ir partijoje jis ne pats protingiausias. Ir ne pats talentingiausias ar gudriausias. Jį nuolat tenka pristabdyti, kad nepriimtų neapgalvotų sprendimų. O žiūrėk, visus perspjovė. Mes galėjome nusispjauti į viską, pasiduoti, o jis - nieku gyvu. Kas žino, galbūt kaip tik toks žmogus mums ir reikalingas".

Namartis staiga sustojo, tarsi pajutęs į save įsmeigtą Andorino žvilgsnį, atsisuko ir pasakė:

- Jei ir vėl ketini pūsti man arabus dėl Kaspalovo, gali net nesistengti.

- Kuriems galams man šito reikia, - gūžtelėjo pečiais Andorinas. - Kokia iš to nauda? Darbas atliktas. Žala padaryta.

- Kokia žala? Apie ką kalbi, Andorinai!? Jei nebūčiau to padaręs, mums patiems būtų galas! Nedaug reikėjo, ir tas žmogus mus būtų išdavęs...

- Žinau. Aš ten dalyvavau. Girdėjau, ką jis kalbėjo.

- Tuo labiau galėtum suprasti, jog neturėjome iš ko rinktis. Neturėjome! Manai, man labai malonu žudyti seną draugą?

- Gerai jau... Tu neturėjai kitos išeities.

Namartis vėl pradėjo žingsniuoti po kambarį. Paskui staiga sustojo, atsisuko ir paklausė:

- Andorinai, ar tu dievais tiki?

- Kuo? - nesuprato Andorinas.

- Dievais?

- Niekada tokio žodžio negirdėjau. O kas tai yra?

- Galaktikos kalboje ir nėra tokio žodžio. Tai antgamtiškos jėgos. Tai tiki ar ne?

- Antgamtiškos jėgos? Iškart taip reikėjo sakyti. Ne, aš tuo netikiu. Antgamtiška - tai kažkas tokio, kas egzistuoja nepriklausomai nuo gamtos dėsnių. Bet juk šitaip negali būti. Viskas paklūsta gamtos dėsniams. Tu ką, meteisi į mistiką?

Namartis pervėrė bendražygį ugningu žvilgsniu. O, šitas žvilgsnis bet ką galėjo kiaurai perverti - akinantis, deginantis, piktas...

- Nekalbėk niekų. Aš skaičiau apie tai. Trilijonai žmonių tuo tiki.

- Žinau, - linktelėjo Andorinas. - Nuo senų senovės.

- Būtent. Nuo priešistorinių laikų. Paties žodžio "dievai" kilmė nežinoma. Turbūt ta kalba, kurioje jis buvo vartojamas, ilgainiui išnyko. Galbūt iš jos apskritai teliko tik šitas vienintelis žodis... O ar tu žinai, kiek daug yra įvairiausių tikėjimų bei dievų?

- Turbūt tiek pat, kiek Galaktikoje gyvena bukagalvių.

Namartis nuleido jo mintį negirdomis ir tęsė:

- Kai kas mano, jog šitas žodis atsirado dar tais laikais, kai žmonija gyveno vienintelėje planetoje.

- Ir vėl mitologija. Nesąmonės. Jokios vienintelės planetos - žmonijos protėvynės - niekada nebuvo.

- Ji turėjo egzistuoti, Andorinai, - nervingai pasakė Namartis. - Juk negalėjo būti taip, kad žmonės atsirado įvairiose planetose. Jie juk vienos genties.

- Gal ir taip, bet nėra tokio pasaulio. Ar kas nors žino, kur jis? Nežino. O kaip jis vadinasi? Taip pat niekas nežino. Todėl nėra prasmės net kalbėti apie tai. Tokio pasaulio nėra ir niekada nebuvo.

- Manoma, jog dievai, - nepasidavė Namartis, - globoja žmones, rūpinasi jais. Bent jau tais žmonėmis, kurie jais tiki. Tuo labiau senais laikais, kai egzistavo vienintelė žmonių planeta, dievai privalėjo globoti žmones. Panašiai kaip tėvai ar vyresnieji broliai.

- Kaip gražu! Norėčiau pamatyti, kaip jie sugebėtų tupinėti aplink kiekvieną žmogų visoje Galaktikoje ar bent visoje Imperijoje.

- O gal jie ir tai sugeba padaryti? Gal jie amžini?

- Kokia nauda iš tavo tų "o jeigu", "o gal"?

- Aš svarstau. Esu mąstantis žmogus. Nejaugi tu niekada neleidi savo protui paklaidžioti nežinomais takais? Ar laikai jį tvirtai už pavadėlio?

- Manau, jog saugiausia jį laikyti už trumpo pavadėlio... Ir ką sako jūsų laisvas it vėjas protas, vade?

Namartis piktai pašnairavo į Andoriną, bet veidas liko rimtas, susikaupęs.

- Jis man sako, - grėsmingai išsišiepė Namartis, - jog dievai mūsų pusėje. Žinoma, jeigu jie apskritai egzistuoja.

- Tai puiku. Bet kur įrodymai?

- Įrodymai? Na, gerai, tegul ne dievai... gal tai tik sėkmingai susiklosčiusios aplinkybės - gali vadinti, kaip tinkamas. Bet *labai sėkmingos* aplinkybės.

Namartis nusižiovavo ir atsisėdo ant kėdės. Jis atrodė labai pavargęs.

"Ir gerai, - pagalvojo Andorinas. - Pagaliau apsiramino. Gal dabar normaliai kalbės".

- O dėl komunikacijų avarijų... - prasižiojo Namartis, bet Andorinas jį pertraukė:

- Žinai, vade, reikia pripažinti, jog Kaspalovas buvo beveik teisus. Kuo labiau mes stengsimės, tuo didesnė tikimybė, jog Imperijos saugumas išsiaiškins, kas čia dedasi. Mes susisprogdinsime savo pačių užkasta bomba.

- Bet kol kas nesusisprogdinome. Kol kas sprogdiname Imperijos saugumą. Nepasitenkinimas Imperija tiesiog tvyro ore. - Namartis šyptelėjo, pakėlė rankas, kelis kartus sugniaužė ir vėl atgniaužė kumščius. - Štai ji, ta įtampa. Aš ją jaučiu. Mes jau visai arti tikslo. Ir pasirengę kitam žingsniui.

Andorinas nusišypsojo.

- Apie smulkmenas neklausiu, vade. Kaspalovas neatsargiai pasmalsavo ir pražudė pats save. Aš ne Kaspalovas.

- Todėl aš tau ir pasakysiu, kad tu ne Kaspalovas. Ir dar todėl, kad sužinojau kažką, ko tada nežinojau.

- Leisiu sau pasvarstyti: turbūt suplanavai neramumus Rūmų teritorijoje, - atsargiai ištarė Andorinas.

Namartis išdidžiai užrietė galvą.

- Būtent. Ką dar galėčiau sumanyti? Tik kaip patekti į Rūmų teritoriją? Turiu ten informacijos šaltinių, bet jie viso labo tiktai šnipai. Man reikalingi veiklūs, ryžtingi žmonės.

- Nelengva tokius veiklius bei ryžtingus žmones apgyvendinti labiausiai saugomoje Trantoro zonoje.

- Tikrai. Žinai, kiek sukau galvą? Iki šiol ieškočiau išeities, jei ne dievų malonė...

Andorinas kiek galėdamas tvardėsi:

- Nesu linkęs kalbėti metaforomis. Sakyk, kas atsitiko. Tik, jeigu galima, be dievų.

- Gavau informaciją, - pašnibždomis pasakė Namartis, - kad Jo Didenybė, mūsų visų mylimas monarchas Kleonas Pirmasis, nusprendė pakeisti vyriausiąjį sodininką. Per ketvirtį amžiaus pirma vakansija.

- Ir kas iš to?

- Nesupranti?

Andorinas susimąstė, papurtė galvą.

- Turbūt tavo dievai nenori man pagelbėti. Ne, nežinau.

- Kai skiriamas naujasis sodininkas, situacija maždaug tokia pat, tarsi būtų skiriamas pats Ministras Pirmininkas ar net Imperatorius. Jis, be abejo, panorės pakeisti visus savo pavaldinius. Išsiųs į pensiją visus, kas jam netinka ir prisirinks jaunų sodininkų. O jų prireiks nemažai - kelių šimtų.

- Visko gali būti.

- Tikrai taip. Visi ankstesni vyriausieji sodininkai šitaip elgėsi. O rinksis jis tuos sodininkus iš Išorinių Pasaulių.

- Kodėl iš Išorinių?

- O tu smegeninę pajudink, jei dar turi, Andorinai. Argi trantoriečiai, užaugę po kupolais, ką nors raukia apie sodininkystę? Jie tematė kambarines gėles, zoologijos sodus bei parko medžius. Ką jie nutuokia apie gamtą?

- A-a-a! Dabar jau supratau.

- Norintieji būriais pasipils į Rūmų teritoriją. O mes turėsime

galimybę prakišti savišką... su padirbtais dokumentais. Gal kai kurios atsijos, bet kažkas iš mūsiškių tikrai pateks. Štai ji, mūsų galimybė!

Andorinui apsvaigo galva. Tarsi jis būtų patekęs į pašėlusį viesulo sūkurį.

- O žinai, vade, regis ne be reikalo tu prabilai apie tuos savo dievus... Kaip tik ketinau tau kai ką papasakoti. Iš tos pačios operos.

Namartis įtariai pažvelgė į pašnekovą ir staiga baukščiai apsižvalgė, tarsi tik dabar susirūpinęs saugumu. Kambarys, įrengtas senoviškos rezidencijos gilumoje, buvo puikiai ekranuotas. Niekas neturėjo galimybės jų pasiklausyti, net surasti juos buvo sunku, neturint namo plano. Be to, visi įėjimai buvo kruopščiai saugomi.

- Tu apie ką? - atsargiai pasidomėjo Namartis.

- Suradau tau tinkamą žmogų. Jaunas kvailelis. Simpatiškas toks - pamatysi, tau iškart patiks. Fizionomija kvaila, akis išpūtęs... Dalyje gyvena, piestu stoja už lygybę. Džoranumas pati didžiausia jo meilė, žinoma, po dalietiškų kokledžių. Esu įsitikinęs, jog dėl mūsų jis padarys viską.

- Ar jis mūsiškis? - paklausė Namartis, neišsyk patikėjęs Andorino žodžiais.

- Jis joks. To vaikino galvoje košė, tačiau puikiai prisimena Džoranumą ir jo idėjas.

- Taip, turėjo jis tokių gabumų, nieko nepasakysi.

- Ir mes tai turime, tačiau šitas vaikėzas tiki Džoranumu, nenustoja kalbėjęs apie sektorių lygybę, apie liaudies valdomą Imperiją. Net demokratiją paminėjo.

Namartis prunkštelėjo.

- Per dvidešimt tūkstančių metų nebuvo atvejo, kad demokratija ilgai išsilaikytų.

- Tai tiesa, bet mums ne tas rūpi. Svarbiausia, kad šitas pusgalvis stačiai apsėstas. Vos tik jį pamatęs pamaniau: tai mūsų ginklas. Ir galvojau, kur geriau jį pritaikyti. O dabar man viskas aišku: reikia jį pasiųsti į Rūmų teritoriją.

- Ar jis išmano sodininkystę?

- Manau, kad ne. Jei jis ir dirbo kada nors, tai tik prastus nekvalifikuotus darbus. Dabar tas vaikėzas įsidarbino vilkiko vairuotoju. Bet reikia greitai apmokyti jį sodininkystės. Jei bent išmoks teisingai laikyti sodininko žirkles, manau, mums pavyks jį prastumti. O ko daugiau reikia?

- Mums reikalingas žmogus, kuris reikiamu momentu galėtų atsidurti greta to, kurį ketiname pašalinti iš savo kelio... Ir kad nesukeltų jokių įtarimų.

- Dar kartą tau sakau: tas vaikis - doro bukumo įsikūnijimas. Jo neįmanoma įtarti blogais ketinimais.

- Ar jis padarys viską, ką jam liepsime?

- Galvą dedu.

- O kaip tu su juos susipažinai?

- Ne aš. Iš pradžių Manela pakabino.

- A... ta tavo mergšė! - Namartis susiraukė. - Draugė, taip sakant...

- Ji ne mano vieno draugė, - atšovė Andorinas. - Todėl mums ir naudinga. Puikiai pažįsta žmones. Iš pirmo žvilgsnio gali pasakyti, kas ko vertas. Šitą vaikėzą ji užkalbino, nes jis jai patiko. O Manelai retas vyras patinka... turiu galvoje aukščiau juosmens. Taigi suprask - kažką šitas vaikinas turi. Žodžiu, Manela su juo paplepėjo, - beje, jis vardu Planšas, - po to priėjo prie manęs ir pasakė: "Glebai, čia tai, ko tau reikia". O Manela... ji neklysta.

- Na, - prisimerkė Namartis, - kaip manai, kuo mums galės pagelbėti šitas tavo stebuklingas ginklas, atsidūręs Rūmų teritorijoje?

Andorinas skėstelėjo rankomis.

- Kaip tai? Jei viskas vyks pagal planą, jis pribaigs mūsų mylimą Imperatorių Kleoną Pirmąjį.

Namarčio veidą iškreipė pykčio grimasa.

- Ką?! Ar proto netekai? Kam mums reikia žudyti Imperatorių? Jis - mūsų ramstis vyriausybėje. Priedanga, padėsianti mums valdyti Imperiją. Kur tavo smegenys?! Kleonas bus mūsų marionetė. Jis nekliudys mums valdyti, o tai tik sustiprins mūsų pozicijas.

Geranoriškumas išnyko iš pašnekovo veido.

- Tai ko tu nori... pagaliau? Ką tokio sumanei? Aš jau pavargau spėlioti.

Vadas pakėlė ranką:

- Tyliau, tyliau... Ramiai, nesikarščiuok. Nieko baisaus. Pats pamąstyk. Kas pražudė Džoranumą? Kas prieš dešimtį metų sužlugdė mūsų planus? Tai vis tas prakeiktas matematikas su savo kvaila psichoistorija. Kleonas - absoliutus nulis, tai tas nenaudėlis valdo Imperiją. Mums reikia nugalabyti Harį Seldoną. Ir dabar aš visaip stengiuosi pademonstruoti, koks jis bejėgis idiotas, nieko negalintis pakeisti. Viena avarija po kitos, nelaimė po nelaimės, Imperijos pamatai kliba. Viską darau, kad tik Ministras Pirmininkas būtų apkaltintas dėl visų kataklizmų. Ir kai tam žmogui ateis galas, visa Imperija lengviau atsidus.

Jis pakėlė ranką ir ryžtingai mostelėjo, tarsi demonstruodamas lemtingą smūgį.

- O mus laikys herojais. Imperijos išgelbėtojais. Ar dabar supratai? A? Na, ar tavo tas karštakošis jaunuolis sugebės pribaigti Harį Seldoną?

Andorinas pagaliau susitvardė.

- Aš tuo įsitikinęs. O ką čia sugebėti? Kleoną jis kažkiek gerbia. Pats žinai - prasčiokai Imperatorių regi apgaubtą mistine aureole. O Ministrui Pirmininkui tokių jausmų jis neturi.

Taip pasakė Andorinas, tačiau jo sieloje siautėjo audra. Ne, jis visai ne to norėjo... Jis jautėsi apgautas.

14 skyrius

Manela nubraukė nuo kaktos plaukus ir nusišypsojo Reičiui.

- Jau sakiau, kad tau nieko nekainuos.

Reičis užsimerkė, pasikasė apnuogintą petį.

- Kas žino, gal dabar pareikalausi?

Ji gūžtelėjo pečiais, šelmiškai nusišypsojo.

- Turiu teisę daryti viską, ką panorėsiu. Pavyzdžiui, linksmintis ir patirti malonumą.

- Su manim?

- Regis, čia nieko daugiau nėra.

Po ilgos pauzės mergina sušnabždėjo:

- Tu nieku gyvu tiek pinigų nesurastum. Beje, kaip tavo darbas?

- Šiaip sau... Bet geriau negu nieko. Ar tu įkalbėjai tą vyriškį mane pasamdyti?

- Nieko jo neprašiau, tik pasakiau, jog esi šaunus.

- O jis nesupyks, kad mudu...

- O ko jam pykti. Tai jo neliečia. Beje, tau irgi neturėtų tai rūpėti.

- O kas jis? Norėjau paklausti, kur jis dirba?

- Regis, niekur. Jis turtingas. Kažkoks buvusių merų giminaitis.

- Kokių? Setčemo?

- Aha. Negali pakęsti Imperatoriaus vyriausybės. Visi merai jos nekentė. Jis sako, jog Kleoną reikia... - Mergina nutilo. - Atsirišo liežuvis. Žiūrėk, niekam apie tai neprasitark.

- Aš? Aš visai nieko negirdėjau.

- Tai ir gerai.

- O kaip tas Andorinas? Ar jis atsidavęs džoranumiečiams? Koks nors svarbus asmuo jų organizacijoje?

- Supratimo neturiu. Jis su manim apie tai nekalba.

Manela smalsiai pažvelgė į jaunuolį:

- O ko tu juo taip domiesi?

- Noriu įsitrinti pas juos. Darbas švaresnis, pinigai didesni. Na, pati supranti.

- Gal jis tau ir padės. Tu jam patikai, aš tikrai žinau.

- Gal galima padaryti, kad aš jam dar labiau patikčiau, a?

- Kodėl gi ne? Pamėginsiu. Juk man tu patinki. Netgi labai...

Reičis švelniai paglostė merginos petį. Jam taip norėjosi užsimiršti ir galvoti tik apie ją... Jokių reikalų.

15 skyrius

- ... Glebas Andorinas, - ištarė Haris, trindamas akis.

- Kas jis toks? - šaltai paklausė Dorsa.

Išvykus Reičiui, ji su vyru elgėsi šaltai.

- Lig šiolei nieko apie jį nebuvau girdėjęs, - atsakė Haris. - Matai, kaip nelengva susitvarkyti su planeta, kurioje gyvena keturiasdešimt milijardų žmonių? Gerai pažįsti tik tuos, kurie kasdien tau šmėžuoja po akimis... Ką jau kalbėti apie dvidešimt penkis milijonus Išorinių Pasaulių? Negaliu atsistebėti, kaip Galaktikos Imperijai pavyksta egzistuoti tūkstančius metų. Turbūt tik iš inercijos. Bet amžinųjų variklių nėra, ir greitai tam judėjimui turėtų ateiti galas.

- Hari, pakaks filosofuoti, - pertraukė jį Dorsa. - Tai kas tas Andorinas?

- Vienas iš tų žmonių, apie kuriuos man tikrai derėtų žinoti. Man pavyko įkalbėti saugumo tarnybos valdininkus, kad surinktų apie jį informaciją. Jis - vienas garsiausių Setčemo merų dinastijos narių. Tik todėl saugumiečių failuose ir saugomi duomenys apie jį... Išdidus, pasipūtęs, bet plevėsa, todėl saugumiečiai nemato reikalo stebėti jį.

- Ar jis susietas su džoranumiečiais?

Haris gūžtelėjo pečiais.

- Man susidarė įspūdis, jog tenykštis saugumas apie tokius apskritai nieko nežino. Vadinasi, arba džoranumiečių ten nėra, arba jie kol kas niekuo nepasižymėjo. O gal saugumo tarnybos jų veikla nedomina? Dar gerai, kad vargais negalais pavyko gauti informaciją. Ir tai tik todėl, jog esu ne bet kas, o Ministras Pirmininkas.

- Turbūt esi nepakankamai geras Ministras Pirmininkas? - sausai ištarė Dorsa.

- Regis, per keletą šimtmečių nebuvo labiau netinkamos kandidatūros už mane. Bet tai niekaip nesusieta su saugumo tarnybų darbu. Ši tarnyba - labiausiai nepriklausomas vyriausybės dalinys. Abejoju, ar pats Kleonas žino, ką veikia šitie žmonės, nors saugumo tarnybos direktorius privalo periodiškai atsiskaityti Imperatoriui už savo veiklą.

- Tikiuosi, saugumo tarnyba bent jau palaiko tave?

- Manau, jog taip. Nors prisiekti negalėčiau.

- O kodėl tu staiga susidomėjai tuo... kuo ten jis vardu?

- Glebas Andorinas. Aš gavau žinutę iš Reičio.

- Tai ko tylėjai! - sušuko Dorsa. Jos akys džiaugsmingai sužibo. - Kaip jis ten? Ar viskas gerai?

- Regis, neblogai. Tačiau tikiuosi, jog daugiau nesiųs man pranešimų. Jei jį pričiups, tada tikrai bus blogai. Jis užmezgė kontaktus su tuo Andorinu.

- Ir su džoranumiečiais?

- Nemanau. Regis, tarp jų nėra jokio ryšio. Džoranumiečių judėjime dažniausiai dalyvauja proletariškos kilmės žmonės, o Andorinas - aristokratas. Ką bendrą jis gali turėti su demokratais?

- Bet... jeigu jis kilęs iš Setčemo merų dinastijos, vadinasi, gviešiasi Imperatoriaus sosto, ar ne taip?

- Jie visada to siekė. Reičelę dar prisimeni? Ji - to Andorino teta.

- O tau neatrodo, jog tas žmogus nori tik pasinaudoti džoranumiečiais ir jų padedamas pasiekti savo tikslų?

- Jei taip, jis netrukus supras, jog žaidžia pavojingą žaidimą. Juk džoranumiečiai turi savų tikslų, o Andorinas, susidėjęs su jais, gali kaip reikiant nusvilti nagus. Ir dar... - po pauzės pridūrė Haris. - Reičis ten susipažino su moterimi, kuri draugauja su Andorinu. Jis tikisi galėsiąs iš jos nemažai sužinoti apie tą žmogų. Na matai, viską sąžiningai tau papasakojau, kad po to nekaltintum manęs slapukavimu.

Dorsa nusiminė.

- Kokia dar moteris?

- Kiek supratau, ji iš tų, kurios bendrauja su daugeliu vyrų. O tie... intymioje aplinkoje gali prišnekėti jai ko tik nori...

- Ach, iš *tų*... - Moteris dar labiau nusiminė. - Vargšelis. Kai pagalvoju, kad jis...

- Na, ką tu? Reičiui jau trisdešimt, jis turi patirties. Pats išsiaiškins su ta moterimi. Ir su kitomis taip pat. Tu manai, - Haris atsiduso, ir Dorsa pastebėjo, koks jis pavargęs, - man tai patinka?

Moteris nežinojo, ką jam atsakyti.

16 skyrius

Namartis niekada nepasižymėjo mandagumu bei geromis manieromis. O po penkiolikos konspiracinio darbo metų jis tapo dar labiau tulžingas bei sudirgęs.

- Na ir ilgai tu terliojiesi, Andorinai, - susierzinęs pasakė jis ir pakilo.

- Bet pagaliau viską sutvarkiau, - gūžtelėjo pečiais Andorinas.

- Ir kur tas tavo žadėtasis jaunuolis? Na, kur jis?

- Ateis laikas, ir pasirodys.

- O kodėl ne dabar?

Pašnekovas pakreipė galvą, tarsi rinkdamas tinkamus žodžius, ir staiga išpyškino:

- Neketinu jo čia atvesti, kol neišsiaiškinsiu kai kurių aplinkybių. Noriu žinoti, ar seniai tu sumanei nusikratyti to Hario Seldono?

- Seniai? Visada to troškau. Ar sunku suprasti? Turime teisę atkeršyti tam bjaurybei už tai, ką jis padarė su Džo-Džo. Ir apskritai - jis Ministras Pirmininkas, jau vien todėl jį reikia patraukti iš kelio.

- Bet pirmiausia reikia ne jį pašalinti, o Imperatorių Kle-o-ną! Arba juos abu.

- Kuo tau kliudo tas marionetė?

- Namarti, juk tu ne vakar gimęs. Neketinau tau kalbėti apie savo interesus, nemaniau, jog esi idiotas. Tikėjausi, kad pats suprasi. Manęs nedomina jūsų planai, jei jūs neketinate nuversti Imperatoriaus.

Vadas nusikvatojo:

- Vadinasi, aš neklydau. Seniai supratau, jog mes tau - tik priemonė, laipteliai, kuriais ketini pakilti į Imperatoriaus sostą.

- O tu ko tikėjaisi?

- Vadinasi, aš kuriu planus, rizikuoju, o kai viskas bus padaryta - vaisiais naudosiesi tu? Nuostabu, tiesa?

- Bet juk tu irgi neliksi tuščiomis rankomis. Bet kada galėsi tikėtis naujojo Imperatoriaus palaikymo... O jis visada liks tau dėkingas. Juk aš tapsiu nauja marionete, ar ne taip?

- Tai tu apie tai svajoji? Tapti marionete?

- Aš svajoju tapti Imperatoriumi. Juk visada šelpiau jus pinigais, siunčiau jums žmones. Padėjau atkurti jūsų organizaciją čia, Setčeme. Ir galiu netgi dabar viską atsiimti.

- Aš taip nemanau.

- Nori surizikuoti? Tik nemanyk, jog man galima grasinti, kaip

Kaspalovui. Jei bent plaukas nukris nuo mano galvos, jūs tą pačią akimirką lėksite iš Setčemo. O ir kituose pasauliuose vargu ar būsite sutikti išskėstomis rankomis.

- Vadinasi, tu reikalauji nužudyti Imperatorių?

- Aš nesakiau "nužudyti". Kalbėjau apie tai, kad jį reikia nuversti. Tęsinį pats sugalvok.

Pastarąją frazę Andorinas palydėjo tikrai karališku gestu - nerūpestingu ir tuo pačiu maloningu, tarytum jis jau sėdėtų soste.

- Ir tada tu tapsi Imperatoriumi?

- Taip.

- Ne, tu juo nebūsi. Tave nugalabys, bet aš nebūsiu prie šito prikišęs nagų. Leisk duoti tau keletą patarimų. Kai Kleonas bus nužudytas, iškils sosto paveldėjimo klausimas, ir Imperatoriaus gvardiečiai vieną po kito puls naikinti Setčemo merų dinastijos atstovus. Tave pirmiausia nugalabys. O štai jei mes pašalinsime tik Ministrą Pirmininką, tavo gyvybei nekils jokios grėsmės.

- Kodėl?

- Ministrai Pirmininkai keičiasi... jie ateina ir išeina. Kas gali žinoti, galbūt pats Kleonas jau pavargo nuo to Seldono ir surengė pasikėsinimą į jį? Mes pasirūpinsime paskleisti tokius gandus. Tuomet Imperatoriaus gvardiją ištiks šokas, o mes, pasinaudoję sąmyšiu, greitai sudarysime naują vyriausybę. Galbūt visi tik padėkos mums už Seldono galvą...

- Jūs naują vyriausybę sudarysite, o ką įsakysite daryti man? Sėdėti ir laukti? Kiek laukti? Amžinai?

- Ne. Tapęs Ministru Pirmininku, aš sugalvosiu, kaip susidoroti su Kleonu. Galbūt pavyks sutarti su jo gvardija ar paveikti saugumo tarnybą. Tada surasiu kokį nors būdą jį nuversti, o tu užimsi jo vietą.

- Nejaugi? Kodėl būtent aš?

- Tu dar nesupratai? - prisimerkė Namartis.

- Tu grieži dantį prieš Seldoną. Ir štai jį nužudysi. Kuriems galams tau dar rizikuoti ir jaudintis? Judu su Kleonu kaip nors susitarsite, o man teks tūnoti savo dvare ir toliau svajoti? O gal tu, rūpindamasis savo saugumu, įsakysi mane nudėti?

- Ne! - suriko Namartis. - Kleonas gimė valdovu, su juo neįmanoma susitarti. Jis juk garsiosios Entunų dinastijos atstovas! O tu ateisi į sostą, kaip naujosios dinastijos atstovas, neprisirišęs prie jokių tradicijų. Kam tau jų laikytis? Sostas po tavimi siūbuos, kratysis, vadinasi, tau reikės tvirtos atsparos. Tai būsiu aš. Klausyk, Andorinai,

mūsų laukia ne santuoka iš meilės, kuri, beje, trunka ne ilgiau nei metus, o santuoka, grįsta nauda, interesais... Ji truks, kol mudu būsime gyvi. Todėl privalome pasitikėti vienas kitu.

- Tuomet prisiek, kad aš tapsiu Imperatoriumi!

- Kuriems galams prisiekinėti. Juk sakau - tu pats tinkamiausias kandidatas, ir aš norėčiau, kad po Kleono mirties kuo greičiau užimtum Imperatoriaus sostą. O dabar pasistenk kuo greičiau mane supažindinti su tuo vaikinu.

- Gerai, tik nepamiršk, kuo jis išskirtinis. Toks kvailelis idealistas. Nebijo pavojų, padarys, ką jam liepsi, neuždavinėja kvailų klausimų, dažniausiai nemąsto. Ir kelia nepaaiškinamą pasitikėjimą. Turbūt jo auka lengvai užkibtų net tada, jeigu Planšas laikytų rankoje blasterį.

- Sunku tuo patikėti.

- Pamatysi jį - ir iškart patikėsi, - pažadėjo Andorinas.

17 skyrius

Rečis nuleido akis. Vieno žvilgsnio pakako - jaunuolis išsyk atpažino Namartį. Taip, tai tas pats žmogus, su kuriuo prieš dešimtį metų jis susitiko Dalyje, kur paspendė Džoranumui spąstus.

Per dešimtį metų Namartis beveik nepasikeitė. Pyktis bei neapykanta, regis, draskė jį iš vidaus, ir, kaip pasirodė Reičiui, įsigėrė jam į kraują. Veidas dar labiau sulysęs, pavargęs, juodi plaukai pražilę, plonos lūpos kietai sučiauptos, o juodos akys švyti kraupia ugnimi.

Šitą jaunuolis pastebėjo iš pirmo žvilgsnio ir čia pat nusuko akis į šalį, nusprendęs, jog Namartis ne tas žmogus, kuriam patinka, kai žiūri jam tiesiai į akis.

Tačiau Namartis tiesiog rijo jaunuolį akimis... Jo veido išraiška nesikeitė. Jis liko vos pastebimai išsiviepęs.

Atsisukęs į prie durų trypčiojantį Andoriną, Namartis prabilo tokiu tonu, tarsi Reičio čia apskritai net nebūtų:

- Vadinasi, tai jis.

Tas linktelėjo ir tyliai atsakė:

- Taip, vade.

- Vardas? - iškart be įžangų paklausė Namartis.

- Planšas, sere.

- Ar tiki mūsų planais?

- Taip, sere, - atsakė jaunuolis, stengdamasis laikytis Andorino nurodymų. - Esu demokratas ir noriu, kad liaudis aktyviau dalyvautų vyriausybės darbe.

Namartis pamerkė Andorinui akį.

- Tikras oratorius... Ar pasirengęs rizikuoti dėl mūsų tikslo? - vėl paklausė jis Reičio. - Ar padarysi viską, ką liepsime? Neišsigąsi? Nesuabejosi?

- Aš pasirengęs. Įvykdysiu bet kokį jūsų įsakymą.

- Ar sodininkystėje ką nors išmanai?

- Ne, sere, - sutriko Reičis.

- Vadinasi, esi trantorietis, užaugęs po kupolu?

- Gimiau Milimare, sere, o užaugau Dalyje.

- Gerai, - linktelėjo Namartis ir pasakė Andorinui: - Išvesk jį ir palik tiems žmonėms, kurie ten laukia. Juo pasirūpins. O tu sugrįžk čia. Mudviem reikia pasikalbėti.

Sugrįžęs Andorinas pastebėjo, kaip pasikeitęs Namartis. Jo akys linksmai švytėjo, lūpos piktdžiugiškai išsiviepusios.

- Andorinai, - pareiškė vadas, - tie dievai, apie kuriuos neseniai kalbėjomės, padeda mums labiau, nei galėjau tikėtis.

- Juk sakiau, kad tas vaikinas mums tinka.

- Jis tinka daug labiau nei tu manai. Turbūt prisimeni tą seną istoriją, kaip ponas Seldonas, mūsų dievinamas dabartinis Ministras Pirmininkas, atsiuntė savo posūnį pas Džoranumą ir įviliojo jį į pinkles? Tądą Džoranumas nepaklausė mano patarimo.

- Taip, - atsakė Andorinas. - Prisimenu tą istoriją.

- Šitą vaikiną aš tik vieną kartą mačiau, bet negalėjau pamiršti. Nejaugi manai, jog mane galima apgauti? Tai kas, kad praėjo dešimt metų, kad tas šelmis nusiskuto ūsus, apsiavė batus aukštais kulnais. Šitas tavo Planšas - ne kas kitas, o Reičis, Hario Seldono posūnis!

Andorinas išblyško. Jam užėmė kvapą.

- Ar tu įsitikinęs, vade? - pagaliau susitvardęs paklausė jis.

- Taip pat, kaip ir tuo, jog tu dabar stovi priešais mane. Kaip ir tuo, jog tu atvedei čia aršiausią mūsų priešą.

- Kas galėjo pagalvoti...

- Nieko, nusiramink, - šyptelėjo Namartis. - Tai pats nuostabiausias dykinėjančio aristokrato poelgis. Tau padėjo dievai. Jei nebūčiau jo pamatęs, jis ir vėl būtų apsukęs mus aplink pirštą - būtų šnipinėjęs ir atskleidęs tėtušiui mūsų slaptus planus. Bet dabar jam nepavyks - jis mūsų rankose.

Vadas džiaugsmingai patrynė rankas ir, kiek luktelėjęs, tarsi pats suvokęs, jog jam tai nebūdinga, staiga nusijuokė.

18 skyrius

- Planšai, turbūt mudu daugiau nepasimatysime, - pasakė Manela.
- Kodėl? - paklausė iš dušo išėjęs Reičis.
- Glebas Andorinas man uždraudė.
- Bet kodėl?

Mergina gūžtelėjo pečiais.

- Sako, jog tavęs laukia svarbi užduotis, ir nėra čia ko tinginiauti. Gal jis tau surado geresnį darbą?
- Kokį darbą? Ar jis ką nors sakė?
- Ne. Tik pasakė, jog tau teks keliauti į Imperatoriškąjį sektorių.
- Šit kaip? Ir dažnai jis tau apie tokius dalykus užsimena?
- Juk pats žinai, kaip būna... Kai vyras su tavimi lovoje, jis plepa nesustodamas.
- Žinau, - pasakė jaunuolis, nors pats kaip tik visada tokiais atvejais stengėsi laikyti liežuvį už dantų. - Ir ką dar įdomaus jis pasakojo?
- Na, ko prikibai? - kaprizingai suraukė kaktą mergina. - Apie tave jis dažnai klausinėja.
- Ir ką tu jam apie mane pasakoji?
- Nieko tokio. Tik sakau, jog esi labai mielas. Žinoma, nepripažįstu, kad patinki man labiau nei jis. Toks prisipažinimas man geruoju nesibaigtų.

Reičis apsirengė.

- Vadinasi, vienas - į kairę, kitas - į dešinę?
- Turbūt taip. O gal Glebas dar pakeis nuomonę? Man taip norėtųsi pabuvoti Imperatoriškame sektoriuje. Jei jis pasiimtų mane drauge... Niekada tenai nebuvau.

Reičis vos neprasitarė. Tačiau laiku susizgribo, atsikosėjo ir ištarė:

- Aš taip pat.
- Kalbama, jog tenai patys didžiausi namai, gausu įdomių vietų, puikūs restoranai. O gyvena tik turtuoliai. Norėtųsi su tokiais susipažinti. Glebas, tiesa, nėra koks nors skurdžius, bet vis tiek...
- Na taip, iš manęs tau nėra ko tikėtis, - burbtelėjo Reičis.
- Liaukis! Negalima visą laiką galvoti tik apie kredus. Bet... kartais tenka. Ypač kai pagalvoju, jog netrukus Glebui atsibosiu.
- Tu negali atsibosi, - pamėgino Reičis įsiteigti merginai ir staiga suvokė, jog pasakė teisybę.
- Vyrai visada taip sako, - pajuokavo Manela. - Bet man su tavimi patiko, Planšai. Būk atsargus. Kas žino, gal kada nors dar susitiksime.

Reičis linktelėjo ir staiga pajuto, jog nesuranda tinkamų žodžių, kuriais galėtų išreikšti jį apėmusius jausmus.

Jaunuolis pasistengė nukreipti mintis į kitus dalykus. Įdomu, ką sumanė Namarčio žmonės. Jei jau nusprendė išskirti jį su Manela, vadinasi, laukia rimti darbai. O jis dar nieko neišsiaiškino. Ir tas keistas klausimas apie sodininkystę...

Ir tėvui nieko negalėjo perduoti. Po susitikimo su Namarčiu buvo sekamas kiekvienas jo žingsnis. Jokių galimybių su kuo nors susisiekti. Tai turbūt dar vienas artėjančios krizės požymis. Regis, artėja atomazga.

Be jeigu jis viską supras tik po to, kai jau bus šaukštai po pietų, jeigu perduos naujienas tada, kai jos jau nebebus naujienos, vadinasi, jis patyrė nesėkmę.

19 skyrius

Ta diena Hariui Seldonui buvo nerami. Iš Reičio jokios žinutės. Haris niekaip negalėjo suprasti, kas ten vyksta.

Ir dar nežinia, ką sumanė piktadariai.

Žinoma, jie neketino veikti atvirai. Tai turėjo būti kažkas gudraus, subtilaus. Kažin, ar jie ryžtųsi pulti Rūmus - čia patikima apsauga.

Tokios mintys nedavė Hariui ramybės nei dieną, nei naktį.

Sužibo signalinė lemputė.

- Ministre Pirmininke, ar antrai valandai jūs paskyrėte audienciją?

- Kokia dar audiencija?

- Pas jus atėjo Mandelis Gruberis, sodininkas. Jo rankose dokumentas, patvirtinantis apie audienciją.

Seldonas prisiminė.

- Taip, taip. Tegul užeina.

Iš tiesų Seldonas neturėjo laiko kalbėtis su sodininku, bet tiek to - teko nusileisti. Regis, Gruberis buvo dėl kažko sunerimęs.

- Įeik, Gruberi, - šiltai pakvietė jis sodininką.

Sodininkas priėjo prie stalo ir apmirė. Jo galva mėšlungiškai tirtėjo, akys lapsėjo ir išsiblaškiusios bėgiojo po kabinetą. Turbūt žmogus niekada nebuvo tokiuose prabangiuose apartamentuose. Seldonas vos susitvardė neištaręs: "Na, kaip tau čia patinka? Tu jau atleisk. Aš ir pats čia nelabai jaukiai jaučiuosi".

Bet jis ištarė kitokius žodžius:

- Kas atsitiko, Gruberi? Ko toks nelaimingas? Na, sėskis štai čia. Drąsiau, nebijok.

- Oi ne, pone Ministre Pirmininke, ką jūs? Aš čia viską išterliosiu.

- Nieko baisaus. Išterliosi - nesunku nuvalyti. Na štai. Šaunu. Pasėdėk, atsipalaiduok, susikaupk ir klok, kas nutiko.

Sodininkas minutę tylėjo, o po to pratrūko:

- Pone Ministre Pirmininke! Mane skiria vyriausiuoju sodininku. Pats didysis Imperatorius man pasakė.

- Taip, taip, aš girdėjau. Bet tai neturėtų tavęs bauginti. Sveikinu tave, gavus paaukštinimą. Galima sakyti, ir aš jaučiuosi prie to prisidėjęs. Papasakojau apie tą lemtingą įvykį Jo Didenybei Imperatoriui. Tu nusipelnei to paaukštinimo, Gruberi. Ir su savo pareigomis nesunkiai susidorosi. O dabar sakyk, kas tave taip sujaudino?

- Pone Ministre Pirmininke, tai vis dėl tų naujų pareigų! Nesusidorosiu aš. Ir patirties tokios neturiu.

- O mes įsitikinę, jog tikrai susidorosi.

Gruberis ne juokais sunerimo:

- Ir ką, ar turėsiu sėdėti kabinete? Nepratęs aš taip. Juk negalėsiu net į lauką išeiti, su savo žvėreliais, su augalėliais pabūti. Tai tas pats, kas sėdėti kalėjime.

Seldonas išsprogino akis.

- Ką tu kalbi, Gruberi? Niekas nevers tavęs ilgiau negu priklauso sėdėti kabinete. Vaikštinėk sau po sodą kiek tinkamas, daryk ką nori. Keičiasi tik vienintelis dalykas - tau nereikės sunkiai dirbti.

- Bet juk aš nebijau sunkaus darbo. Man patinka. Ir tikrai žinau, jog turėsiu kabinete tūnoti. Pakankamai prisižiūrėjau į vyriausiąjį sodininką. Tik popieriai, potvarkiai... O mes, paprasti sodininkai, jam pranešdavome, kas darosi už kabineto sienų. Jis sodą per holoviziją stebėdavo, štai kokie reikalai! - išpyškino Gruberis su neslepiamu pasišlykštėjimu. Argi šitaip suprasi, kaip kas auga, kaip gyvena. Ne, Ministre Pirmininke, aš taip negaliu.

- Paklausyk, Gruberi, būk tu vyras. Ne viskas taip blogai. Po truputį priprasi.

Gruberis papurtė galvą.

- O nuo ko man reikės pradėti, pone Ministre Pirmininke? Netrukus užplūs kaip skėriai tie visi nauji sodininkai! Ne, man galas. Nuoširdžiai jums sakau. Negaliu aš! - nelauktai pratrūko Gruberis. - Negaliu ir nenoriu!

- Puikiai tave suprantu - tu nenori šito darbo. Man irgi ne prie širdies Ministro Pirmininko darbas. Turbūt netgi Imperatoriui kar-

tais pabosta būti Imperatoriumi. Tačiau mes visi Galaktikoje privalome dirbti, o darbas - ne visada tik malonumas.

- Šitą aš suprantu, Ministre Pirmininke... šitą suprantu... Bet juk Imperatorius - jis juk Imperatoriumi gimė. O jums lemta būti Ministru Pirmininku, nes niekas kitas su tomis pareigomis geriau už jus nesusidoros. Bet čia visai kitas reikalas. Pas mus atsiras kokios penkios dešimtys sodininkų, kurie toms pareigoms labiau tinkami. Štai jūs papasakojote Imperatoriui, kaip aš mėginau jus išgelbėti. O gal dar sykį užtarsite už mane kokį žodį. Pasakysite, jog man būtų didžiausia padėka, jei valdovas sugrąžintų mane į ankstesnes pareigas. Noriu vėl būti paprastu sodininku.

Seldonas atsirėmė į kėdės atlošą. Jis atrodė pavargęs.

- Gruberi, patikėk manimi, jei galėčiau, būtinai perduočiau Imperatoriui tavo prašymą, bet leisk kai ką tau pasakyti. Pasistenk mane suprasti. Vyriausybėje milijonai žmonių, kiekvienas priima kažkokius sprendimus, kiekvienas kartais klysta. Vieni dirba negailėdami savęs, išmintingai, kiti - nemokšiškai, o dar kiti - aplaidžiai. Neįmanoma visko sužiūrėti. Ar supranti mane, Gruberi?

- Suprasti tai suprantu, tik nežinau, kuo aš čia dėtas.

- Norėjau pasakyti, jog vienintelė vieta, kur Imperatorius iš tiesų valdo - tai Rūmų teritorija. Čia jo žodis - įstatymas, ir visi, kas čia darbuojasi, privalo besąlygiškai jam paklusti. Jei pasakyčiau valdovui: "Jūsų Didenybe, prašau atšaukti savo sprendimą dėl sodininko Gruberio paskyrimo" - tai prilygtų prašymui išleisti mane į atsargą. Atvirai sakau, jis verčiau išmes mane lauk, negu atšauks savo sprendimą. Aš mielai ir pats išeičiau, tačiau tai jums nepadės.

- Vadinasi, nieko negalima padaryti? - pasmerktojo balsu ištarė Gruberis.

- Deja, taip. Bet nesijaudink. Aš tau padėsiu, kuo galėdamas. Atleisk, bet daugiau neturiu laiko...

Gruberis pakilo. Rankose jis nervingai glamžė žalią sodininko kepurę. Jo akyse kaupėsi ašaros.

- Dėkoju, Ministre Pirmininke. Suprantu, jūs padėtumėte... bet negalite. Jūs... geras žmogus, pone Ministre Pirmininke.

Nuleidęs galvą, jis nutipeno prie durų.

Seldonas palydėjo sodininką žvilgsniu, pakraipė galvą. Ir kaip jis gali išspręsti rūpesčius kvadrilijonų žmonių, gyvenančių dvidešimt penkiuose Imperijos pasauliuose, jei nesugeba padėti vienam sodininkui, prašančiam jo pagalbos?

Vienam vieninteliam žmogui jo psichoistorija nepajėgi pagelbėti. Kaip tuomet su kvadrilijonu?

Seldonas liūdnai palingavo galva, pažvelgė į paskirtų audiencijų sąrašą ir apstulbo. Neįprastai garsiai, nesavu balsu jis išrėkė į aparatą:
- Pasivykite sodininką! Kuo greičiau sugrąžinkite jį!

20 skyrius

- Kaip ten su tais naujais sodininkais? - sušuko susijaudinęs Seldonas, vos tik Gruberiui įžengus į kabinetą.
Pamiršo jam net pasiūlyti atsisėsti.
Gruberis, lapsėdamas akimis, mikčiodamas išstenėjo:
- N-naujais s-sodinkais?
- Tu juk pats minėjai, jog užplūs nauji sodininkai. Kas jie tokie?
Gruberį klausimas akivaizdžiai nustebino.
- O kaipgi? Jei naujas vyriausiasis sodininkas, vadinasi, nauji ir visi kiti. Taip įprasta.
- Aš nieko apie tai negirdėjau.
- Kai praėjusį sykį buvo keičiamas vyriausiasis sodininkas, jūs dar nebuvote Ministras Pirmininkas. Galbūt jūsų tada net Trantore dar nebuvo.
- Paaiškink, kaip tai suprasti.
- Na, suprantate, sodininkų šiaip sau iš darbo neatleidžia. Vieni numiršta, kiti pasensta, tada juos išleidžia į pensiją... O kai pasikeičia vyriausiasis sodininkas, tada daugelį išleidžia į pensiją ir pasirenka kitus... jaunesnius. Gal kas naujų idėjų turės, juk reikia viską keisti, tobulinti. Teritorija mūsų, pats žinote, bus gal kokie penki tūkstančiai kvadratinių kilometrų. Kiek metų reikia, norint viską pakeisti, sutvarkyti. O juk dabar man teks viskuo pasirūpinti Prašau, pone Ministre Pirmininke, užtarkite už mane žodelį, paprašykite Imperatoriaus! - Gruberis vos gaudė kvapą. - Juk esate toks protingas... Prašau!
Seldonas, regis, buvo kurčias sodininko maldavimams, jis susimąstė, kaktą išvagojo gilios raukšlės.
- O iš kur paima tuos naujus sodininkus?
- Renkasi iš visų pasaulių. Norinčių netrūksta. Netrukus užplūs. Prireiks nemažiau metų, kol...
- Iš kur jie atvyksta?
- Iš bet kur. Reikia tik, kad jie išmanytų sodininko darbą. Kiekvienas Imperijos pilietis turi teisę išbandyti laimę.
- Ar trantoriečiai irgi mėgina laimę?

- Ne, iš Trantoro nieko nėra. Iš kur čia atsirasti sodininkams - skverai po kupolais, gėlės vazonuose, žvėreliai narvuose... Trantoriečiai net nenutuokia, kas yra tyras oras, tikri upeliai, gyva gamta.

- Gerai, Gruberi. O dabar klausykis manęs. Duosiu tau užduotį. Kiekvieną dieną atneši man sąrašą atvykstančių sodininkų. Kad būtų visi duomenys: vardas, pavardė, iš kur atvyko, registracijos numeris, išsilavinimas, darbo patirtis. Skirsiu tau pagalbininkus - žmones su technika, supratai? Tu kokiu kompiuteriu naudojiesi?

- Pačiu paprasčiausiu, kad galėčiau stebėti augalus bei žvėrelius.

- Aišku. Duosiu tau žmonės, kurie padarys viską, ko negalėsi tu. Tai labai svarbu.

- O jeigu aš viską padarysiu...

- Gruberi, ne metas dabar derėtis. Nuvilsi - nebūsi vyriausiuoju sodininku. Ir išeisi į atsargą be jokios pensijos.

Kai tik durys paskui sodininką užsidarė, Seldonas suriaumojo į aparatą:

- Atšaukti visas šios dienos audiencijas!

Jis atsirėmė į kėdės atlošą. Kūnas suglebo, širdis pašėlusiai daužėsi. Galvos skausmas plūstelėjo it karšta banga. Šitiek šimtmečių buvo stiprinama Rūmų apsauga, aprūpinama visomis įmanomomis saugumo priemonėmis, tvarkoma signalizacija.

O pasirodo, būdavo laikas, kai į teritoriją įleisdavo būrius nežinia ko! Turbūt net klausimų jokių neužduodavo. Rūpėjo tik viena - ar žmogus išmano sodininkystę.

Koks neapsakomas totalus bukumas! Seldonas pritrūko žodžių.

Gerai, jei jis laiku suspėjo. O jei ne? O jeigu jau vėlu?!

21 skyrius

Andorinas pusiau prisimerkęs stebėjo Namartį. Šitas žmogus jam niekada nepatiko. Ypač dabar. Ir kodėl jis, Andorinas, karališkos kilmės žmogus, turi bendrus reikalus su kažkokiu karštakošiu išsišokėliu, paranoiku?

Atsakymą Andorinas žinojo, todėl ir buvo priverstas kęsti viską, netgi vado tauškalus apie tai, kaip prieš dešimtmetį jis atgaivino džoranumiečių judėjimą, kaip jį ištobulino. Viešpatie, kiek galima vis apie tą patį! O Namarčio fizionomija švytėjo piktdžiugiška šypsena, ir jis vis kalbėjo ir kalbėjo - dainingai, tarsi deklamuotų eiles:

- Metų metais tobulinau ryšius, rezgiau voratinklius, nepaisyda-

mas sunkumų bei nesėkmių kūriau organizaciją, užmečiau meškerę ant vyriausybės, visomis įmanomomis priemonėmis stengiausi sukelti masių nepasitenkinimą valdžia... - Staiga jis nutilo. - O juk aš tau kokį šimtą kartų apie tai pasakojau. Turbūt pabodo klausytis?

Andorinas nenoriai nusišypsojo. Pasirodo, vadas ne toks jau kvailas - supranta, koks yra nuoboda, bet, regis, negali tvardytis.

- Taip, - pripažino Andorinas. - Jau šimtus kartų pasakojai.

Liguistas raudonis nutvieskė Namarčio skruostus. Jis pasakė:

- Bet šitaip galėjo tęstis amžinai, jei ne tas "ginklas", pačiu laiku patekęs į mano rankas. Nė piršto nepajudinau - pats jaunikaitis pas mane atėjo.

- Dievai tau atsiuntė Planšą.

- Teisingai. Netrukus bus atrenkami sodininkai Rūmų teritorijai. Dalyvaus ir vyrai, ir moterys. Puiki priedanga mūsų kariams. Eisi ir tu su Planšu. Judu turėsite blasterius.

- Mus iškart užfiksuos ir suims, - tingiai, neslėpdamas sarkazmo ištarė Andorinas. - Kur tai matyta - ateiti į Rūmų teritoriją su užtaisytais ginklais?

- Niekas jūsų nesulaikys, - tarsi nepastebėjęs balse ironijos tęsė vadas. - Jus išeis pasveikinti koks nors Rūmų šulas. Šį sykį tai bus ne kas kitas, o pats Haris Seldonas. Taip, taip... didysis mūsų matematikas.

- Regis, tu tuo net neabejoji.

- Aš esu įsitikinęs. Viskas sutvarkyta. Beveik paskutinę akimirką jis sužinos, jog naujų sodininkų sąraše yra jo posūnis. Taigi - strimgalviais išbėgs jo pasitikti. Vos tik Ministrui Pirmininkui pasirodžius, sūnelis prisitaikys į jį iš blasterio. Mūsų žmonės sukels triukšmą, pradės šaukti: "Išdavystė!" Tada Planšas pribaigs Seldoną, o tu nudėsi Planšą. Po to numesi ginklą ir pabėgsi. Aš tau padėsiu pasprukti. Viskas sutvarkyta.

- O Planšą būtina žudyti?

Vadas suraukė kaktą.

- Koks čia klausimas? Kodėl viena žmogžudystė tau patinka, o kita ne? Ar nori, kad tas šnipas apie mus išpliurptų Imperijos valdžiai? Be to, viskas atrodys tarsi šeimyninis kivirčas. Pasistengsime visą šitą istoriją pasukti šeimyniniu kampu. Priminsime tautai apie Kraugerio Imperatoriaus Manovelo laikus. Žmonės, suprantama, liks sukrėsti žiauraus įvykio. Tai bus paskutinis lašas, perpildęs jų kantrybės taurę. Ir ko jie pareikalaus? Žinoma, naujos vyriausybės. O Imperatorius negalės jiems prieštarauti. Tada pasirodysime mes.

Žinoma, ne iškart. Iš pradžių bus sudaryta kokia nors laikinoji vyriausybė. Tačiau mes pasirūpinsime, kad ji žlugtų. Po to stosime į atvirą kovą, ištrauksime senus džoarnumiečių šūkius... Ir labai greitai aš tapsiu Ministru Pirmininku.

- O aš?

- Tu tapsi Imperatoriumi.

Andorinas numykė.

- Kažkodėl nesitiki. Viskas tavo suplanuota, numatyta. Taip nebūna. Kas nors vis tiek pakiš koją. Ne, rizika nepamatuota. Tu tikiesi, jog Reičis nušaus tėvą, po to aš nušausiu jį. Kodėl būtent aš? Nejaugi neatsiras žmogaus, kuris šiuo atveju rizikuotų mažiau, negu aš?

- Galima tokį surasti, bet niekas kitas nesusidoros geriau už tave. Bet kas gali paskutinę akimirką išsigąsti ir sprukti į krūmus. O tu šito nepadarysi - esi suinteresuotas asmuo.

- Bet rizika milžiniška!

- Ir tikslas ne bet koks. Tu juk nori tapti Imperatoriumi?

- O kuo tu rizikuoji, vade? Liksi čia, jaukioje, šiltoje vietelėje ir lauksi naujienų?

Namartis net persikreipė.

- Na tu ir kvailys! Ir koks iš tavęs bus Imperatorius? Manai, likęs čia, nerizikuoju? Jei viskas lėks velniop, jei ką nors iš mūsų žmonių sučiups, manai jie neišplepės? O ir tu pats nenutylėsi, viską apie mane išklosi. Juk taip? Imperatoriaus apsaugininkai, žinai, kokie "švelnučiai"...

O jei planas žlugs, manai jie manęs nesuras? Visą Trantorą iššukuos, o vis tiek sučiups. Aš daugiau už kitus rizikuoju, sėdėdamas čia, kaip tu sakai, jaukiai bei šiltai. Tai tu nori būti Imperatoriumi ar ne?

Andorinas tyliai atsakė:

- Aš noriu būti Imperatoriumi.

Ir sąmokslo mašina pradėjo suktis.

22 skyrius

Reičis pastebėjo jam rodomą išskirtinį dėmesį - Andorinas jį laikė atskirai nuo kitų sodininkų. Kandidatai buvo apgyvendinti viename iš Imperatoriškojo sektoriaus viešbučių.

Čia buvo į ką pasižiūrėti ir su kuo pabendrauti - susirinko žmo-

nės beveik iš penkiasdešimties skirtingų pasaulių. Tačiau Reičio prie jų neprileido

"Kodėl?" - spėliojo jaunuolis. Tai jį slėgė. Apskritai, išvykus iš Setčemo, jo nuotaika buvo slogi, jis nuolat grūmėsi su depresija.

Andorinas vilkėjo grubų kombinezoną ir mėgino atrodyti, kaip tikras darbininkas. Jam irgi teks suvaidinti sodininko vaidmenį, ruošiamame "spektaklyje".

Reičiui buvo gėda, kad jis niekaip negali suvokti būsimo vaidinimo esmės. Jis izoliuotas, negali su niekuo bendrauti, negali įspėti tėvo.

Bet labiausiai jį glumino įkyrus Andorino rūpestis. Tas žmogus niekur nuo jo nesitraukė, vertė jį drauge maitintis.

Kodėl? Gal todėl, kad jie abu buvo Manelos meilužiai? Jaunuolis nedaug žinojo apie Setčemo moralines nuostatas. Gal čia paplitusi poligamija? Jeigu du vyriškiai gyvena su ta pačia moterimi, turbūt tarp jų susiklosto ypatingi santykiai... broliški?

Reičis nieko panašaus nebuvo girdėjęs, bet ko tik gyvenime nebūna.

Jis prisiminė Manelą ir pajuto, kaip jos ilgisi. Gal tai ir yra depresijos priežastis? Jie baigė pusryčiauti su Andorinu, ir jaunuolis pajuto, jog savijauta vis blogėja. Tai jau ne depresija, o tikra neviltis. O ypatingų priežasčių tarsi ir nėra.

Manela!

Mergina kalbėjo norinti pamatyti Imperatoriškąjį sektorių. Gal Andorinas patenkino jos norą? Reičį taip kankino nerimas ir liūdesys, jog, negalėdamas tverti, jis staiga paklausė:

- Pone Andorinai, ar jūs kartais neatsivežėte čia panelės Manelos Diubankua?

Andorino akys iššoko ant kaktos. Jis garsiai nusijuokė.

- Manelos? Manai, ji ką nors išmano apie sodininkystę? Ne, drauguži. Ji iš tų moterų, kurios sukurtos tik malonumams. Nieko kito nemoka. O kodėl tu klausi?

Jaunuolis gūžtelėjo pečiais.

- Nuobodu čia. Todėl pamaniau...

Andorinas kurį laiką įdėmiai žiūrėjo į vaikiną, po to pasakė:

- Nejaugi tau ne vis tiek, su kokia moterimi lovoje vartytis? Manelai juk tinka bet koks vyriškis. Ji nesirenka. Nieko... Kai viskas pasibaigs, turėsi daugybę moterų.

- O kada tai pasibaigs?

- Greitai. Bet tavęs laukia svarbus darbas.

Andorinas įdėmiai stebėjo pašnekovą.
- Svarbus? Maniau, būsiu paprastas sodininkas...
Jo balsas nuskambėjo abejingai, be jokio jaudulio.
- Ne, Planšai, nebūsi paprastas sodininkas. Duosime tau blasterį.
- Ką tokį?
- Blasterį.
- Niekada net rankose nesu tokio laikęs.
- Nesijaudink, viskas paprasta. Pakeli. Prisitaikai. Spusteli mygtuką. Ir kai kas lavonas.
- Nemoku žudyti.
- Sakeisi esąs vienas iš mūsų ir bendram labui padarysiąs viską.
- Nemaniau, kad reikės žudyti.
Reičiui būtina buvo nuslėpti, kad jis apmąsto Andorino žodžius. Bet vis dėlto... Kodėl jis turėtų šaudyti? Ką jie sumanė? Ar jis turės galimybę įspėti apsaugą?
Andorino veidas pasikeitė - jis tapo ledinis.
- Tu *privalai nužudyti.*
Reičis sutelkė visas jėgas.
- Ne, aš nieko nežudysiu. Ir taškas.
- Planšai, - tvirtai pareiškė Andorinas. - Tu padarysi viską, ką tau įsakys.
- Taip, bet nežudysiu. Kaip jūs mane priversite?
- Įsakysiu - ir viskas.
Reičio galvoje painiojosi mintys. Kodėl Andorinas toks įsitikinęs?
- Ne, - papurtė galvą jaunuolis.
- Nekvailiok, vaikine, mes tau pripumpavome vaistų. Neveltui drauge su tavimi valgau - stebiu, kad viską sušlamštum. Taip reikia.
Reičis pajuto, kaip gerklę suspaudė baimė. Jis viską suprato.
- Desperino?!
- Būtent. O tu nuovokus, vaikine.
- Bet juk tai... draudžia įstatymas!
- Žinoma. Ir žmogžudystę taip pat draudžia.
Reičis žinojo apie desperiną. Tai cheminis visai nekenksmingo trankvilizatoriaus darinys. Tas preparatas sukelia nusivylimą, sutrikdo asmenybės orientaciją.
Tarsi perskaitęs jaunuolio mintis, Andorinas paaiškino:
- Jis sukelia neviltį. Juk tu dabar jauti beviltiškumą?
- Ne, - sušnabždėjo Reičis.
- Klausyk, pakaks juokauti. Namartis tave atpažino, nors tu ir be ūsų. Tu juk Reičis Seldonas... Ir, man įsakius, turėsi nudėti savo tėvą.

- Visų pirma nudėsiu tave... - sumurmėjo jaunuolis.

Jis lėtai pakilo. Nejaugi nesusidoros? Nesvarbu, jog Andorinas aukštesnis už jį, bet juk ne milžinas. Tokį viena ranka pusiau galima perlaužti. Bet, vos tik Reičis atsistojo, jam apsvaigo galva. Jis pamėgino ją pasukioti, tačiau tai negelbėjo. Viskas susiūbavo ir ėmė plaukti.

Andorinas taip pat pakilo, žengė žingsnį atgal. Dešinė jo ranka slystelėjo į kišenę ir išniro su ginklu.

- Nesu kvailas, - išsiviepęs pareiškė jis. - Dėl viso pikto pasiėmiau. Žinau, jog esi puikus imtynininkas, tačiau mudu nesigalynėsime. - Jis pažvelgė į ginklą. - Tai ne blasteris. Tai neuroninė šmaikštis. Negaliu tavęs pasiųsti į aną pasaulį, kol neatlikai užduoties. Tačiau taip gausi į kairį petį, jog visam gyvenimui prisiminsi. Pragariškas skausmas.

Reičis, kuris tuo metu artinosi prie Andorino, staiga sustojo. Jam tebuvo dvylika, kai jis savo kailiu patyrė, kas yra neuroninė šmaikštis. Vieno karto pakako - tikrai visą gyvenimą nepamirš.

- Na štai, viskas gerai. Protingas berniukas, - pagyrė jį Andorinas. - Atsimink, aš su tavim nesiterliosiu. Tik dešinę ranką reikia pasaugoti, ja turėsi laikyti blasterį. O dabar sėskis. Ir daugiau šitaip nejuokauk. Vadinasi, teks tau, drauguži, dar pasistiprinti desperinu. Turbūt per maža buvo dozė.

Reičis pajuto, kaip preparato sukelta desperacija jį apima vis labiau ir labiau. Burna išdžiūvo, akyse dvejinosi, jis negalėjo ištarti nė žodžio.

Reičis suvokė tik viena: jis privalo padaryti tai, ką jam įsakys Andorinas.

23 skyrius

- Ne! - įtūžęs suriko Haris. - Dorsa, tu ten visai nereikalinga.

Bet žmona žiūrėjo į jį tvirtai ir ryžtingai.

- Tuomet aš ir tavęs neleisiu.

- Bet aš privalau tenai eiti.

- Nieko tu neprivalai. Pagal tradiciją juos turi sutikti vyriausiasis sodininkas.

- Taip. Bet Gruberis nesusidoros. Ir nuotaika jo klaiki.

- Vadinasi, reikia pasiųsti ką nors iš padėjėjų. Arba tegul eina ankstesnis vyriausiasis sodininkas.

- Jis serga. Be to... - Haris kiek sutriko. - Tarp atvykusių sodininkų yra ir trantoriečių. Jų dvylika. Nežinia, ką jie čia veikia. Turiu sąrašą.

- Vadinasi, juos reikia sulaikyti. Tai paprasta. Kam tu viską apsunkini?

- Mes juk nežinome, kodėl jie čia. Kažkas vyksta... Ne, aš ne tą norėjau pasakyti. Jie daug ką gali. Variantų daug, nežinia, ką jie sumanė. Žinoma, mes juos areštuosime, bet prieš tai turiu kai ką sužinoti.

Supranti? Reikia nieko nepraleisti, visus tikrinti. Be to...

Seldonas staiga nutilo, ir Dorsa jį paskubino:

- Na, dėstyk, kas dar "Be to"?

Drebančiu balsu Seldonas sušnabždėjo:

- Vienas iš tų dvylikos - Reičis. Jis pasivadino Planšu.

- Kas?!

- Ko tu stebiesi? Juk pats išsiunčiau jį į Setčemą, kad įsijungtų į džoranumiečių judėjimą. Ir jam pavyko. Aš juo tikiu. Jei jis čia, tikriausiai turi kokį nors planą, galbūt žino, kaip įkišti pagalį į ratus. O aš noriu būti įvykių centre. Noriu matyti sūnų ir, jei prireiks, jam padėti.

- Jei nori jam padėti, pastatyk prie tų atvykusių sodininkų penkiasdešimt apsaugininkų. Iš abiejų pusių.

- Ne. Tai nepadės. Gvardiečiai bus tenai, bet bus pasislėpę. Apsimetėliams sodininkams reikia suteikti galimybę atsiskleisti, jų rankos turi būti laisvos. Tik taip sužinosime jų planus. Svarbiausia - laiku juos sustabdyti. O tada areštuosime.

- Tai rizikinga. Ir visų pirma - Reičiui.

- Kartais tenka rizikuoti. Yra svarbesnių dalykų negu kieno nors gyvybė, Dorsa.

- Tai žiauru!

- Manai, aš neturiu širdies? Tačiau, netgi jei mano širdžiai lemta nustoti plakus, pirmiausia aš galvosiu apie psichois...

- Nereikia! - sustabdė jį žmona ir nusisuko. Jai buvo neapsakomai skaudu.

- Aš viską suprantu, - švelniai ištarė Haris. - Bet tau tenai negalima. Tavo pasirodymas bus toks netikėtas, jog sąmokslininkai gali įtarti... Jie gali atsisakyti sumanymo. Dorsa, - pridūrė jis. - Tu sakai, jog tavo pareiga mane ginti. Pati puikiai supranti, jog tai svarbiau negu ginti Reičį. Gindama mane, tu tuo pačiu gini ir psichoistoriją. Ir visą žmoniją. Tai labai svarbu. Iš psichoistorijos žinau, jog

privalau bet kuria kaina išsaugoti mūsų centrą. Būtent tai ir noriu padaryti. Supranti?

- Suprantu, - sušnabždėjo Dorsa ir apsisukusi nuėjo.

"Tikiuosi, aš teisus", - pagalvojo Seldonas.

Jei jis klysta, Dorsa jam niekuomet neatleis. Ir jis pats sau neatleis. O tada teprasmenga psichoistorija ir visa kita.

24 skyrius

Pretendentai į sodininkus išsirikiavo lygiomis eilėmis - kojos pečių plotyje, rankos už nugaros, visi su žaliais, erdviais kombinezonais plačiomis kišenėmis. Neatskirsi, kur vyras, kur moteris, nebent pagal ūgį. Plaukai paslėpti po gobtuvais. Apskritai sodininkai turėjo trumpai kirptis, jiems buvo draudžiama nešioti ūsus bei barzdas. Nors niekas negalėjo pasakyti, kodėl taip yra. Tokia tradicija - ir visas atsakymas. O tradicijos ne visada protingos, pasitaiko ir kvailų.

Priešais sodininkus stovėjo Mandelis Gruberis su savo padėjėjais. Gruberis visas drebėjo ir nenustodamas mirksėjo.

Haris Seldonas kietai sučiaupė lūpas. Kad tik Gruberis išspaustų iš savęs bent pasisveikinimą. Perbėgęs akimis per sodininkų eiles, Seldonas išsyk surado sūnų. Jo širdis suvirpėjo. Štai jis, Reičis, stovi pirmoje eilėje, įsitempęs, žiūri tiesiai priešais save. Net nemėgina susitikti su tėvu žvilgsniu, tarsi apskritai jo nepažintų. "Gerai, - pagalvojo Haris. - Ir nereikia. Šauniai laikosi vaikinas".

Štai Gruberis išlemeno nerišlų pasveikinimą, ir prabilo Seldonas. Pirmiausia jis atsistojo priešais Gruberį, kiek pasilenkė ir pasakė jam:

- Dėkoju jums, vyriausiasis sodininke. Ponios ir ponai, Imperatoriaus sodininkai. Jūsų laukia rimtas bei atsakingas darbas. Jūsų pečius užguls rūpesčiai, būsite atsakingi už vienintelės, esančios po atviru dangumi Galaktikos Imperijos Trantoro sektoriaus salelės grožį. Būtent jums teks pasirūpinti, kaip išsaugoti išskirtinį ir nepakartojamą gamtos kampelį, nuostabiausią visoje Imperijoje.

Jums vadovaus Mandelis Gruberis. Jis netrukus taps vyriausiuoju sodininku. Apie visus jūsų poreikius, taip pat apie jūsų pasiūlymus jis praneš man, o aš, iškilus reikalui, pranešiu Jo Didenybei Imperatoriui. Vadinasi, nuo Imperatoriaus sosto jus skirs tik trys laipteliai ir jūs, galiam sakyti, būsite Jo Didenybės matymo lauke.

Esu įsitikinęs, jog valdovas ir dabar mus stebi per Mažųjų Rūmų langą - štai jie, ar matote? Štai tas pastatas po skaidriu kupolu - asmeninė Jo Didenybės rezidencija. Jis žiūri į mus ir džiaugiasi.

Bet pirmiausia jūsų laukia apmokymai. Jų metu susipažinsite su Rūmų teritorija, suprasite, ką čia reikia daryti. Jums teks...

Tardamas šiuos žodžius, Seldonas priėjo prie pat sūnaus. Tas sustingo pradinėje pozoje stiklinėmis akimis.

Seldonas visomis išgalėmis stengėsi neatrodyti pernelyg geraširdžiu. Staiga jis susiraukė. Žmogus, stovėjęs Reičiui už nugaros, pasirodė jam labai pažįstamas. Visai neseniai Haris matė jo holografinį portretą. Ar tai ne Glebas Andorinas iš Setčemo? Jis globojo Reičį Setčeme. Ką jis čia veikia?

Andorinas pastebėjo Seldono žvilgsnį. Jo lūpos suvirpėjo, ištarė kažkokį trumpą žodį. Iš už nugaros išniro dešinė Reičio ranka. Joje buvo suspaustas blasteris. Tuo pat metu sužibo blasteris ir Andorino rankoje.

Seldonas pakraupo. Kaip jie galėjo įsinešti ginklus į Rūmų teritoriją? Prasidėjo panika, pasigirdo riksmai: "Išdavystė! Išdavystė!" Žmonės puolėsi bėgti kur akys veda.

Seldonas abstulbęs žiūrėjo į blasterį sūnaus rankoje, nutaikytą tiesiai į jį. O Reičis žiūrėjo į Harį taip, tarsi neatpažintų tėvo. Haris suprato, jog sūnus netrukus paleis šūvį... pajuto esantis per plauką nuo mirties.

25 skyrius

Seldonas puikiai žinojo, kaip veikia blasteris. Tylus, atodūsį primenantis garsas, ir iš aukos lieka tik šlapia vieta.

Jis suvokė, jog mirs anksčiau, negu išgirs šį garsą, todėl nustebo, išgirdęs kažką panašaus į atodūsį. Netikėdamas savo akimis, Haris apčiupinėjo save nuo galvos iki kojų.

Nejaugi jis gyvas?

Reičis vis taip pat stovėjo priešais, sustingęs su į jį nutaikytu blasteriu. Jaunuolis nejudėjo, jis priminė išjungtą automatą.

Už Reičio nugaros, kraujo klane raitėsi tai, kas liko iš Andorino, o šalia jo stovėjo sodininkas su blasteriu rankoje. Staiga jis nusimetė gobtuvą. Tai buvo trumpai apsikirpusi jauna moteris.

Drąsiai pažvelgusi į Seldoną, ji ištarė:

- Jūsų sūnus mane pažįsta Manelos Diubankua vardu. Esu

saugumo tarnybos karininkė. Ar pasakyti savo registracinį numerį, pone Ministre Pirmininke?

- Nereikia... - vos išstenėjo Seldonas. Čia jau pasirodė Imperatoriaus apsauga. - O mano sūnus? Kas jam?!

- Manau, jis paveiktas desperino, - paaiškino moteris. - Nesijaudinkite. Jį galima pašalinti iš organizmo. Atleiskite... - Ji žengė pirmyn ir paėmė iš Reičio rankos ginklą, - kad anksčiau neįsikišau. Buvau priversta laukti atomazgos, bet vos nepavėlavau.

- Aš taip pat. Reičį reikia nuvežti į Rūmų ligoninę.

Staiga iš Mažųjų Rūmų pasigirdo prislopintas triukšmas. Seldonas pamanė, jog valdovas iš tiesų stebėjo įvykius pro langą. Jei taip, jis turbūt visai įsiuto.

- Prašau pasirūpinti mano sūnumi, panele Diubankua, - paprašė Haris. - Turiu pasimatyti su Imperatoriumi.

Aplenkdamas minią žmonių, Seldonas be jokių skrupulų įsiveržė į Mažuosius Rūmus. Kleonas vis tiek įsiutęs - nėra ko prarasti.

Tačiau viduje, ant pusiau apvalių laiptų, apsuptas sutrikusių sodininkų, gulėjo Kleono Pirmojo, Jo Didenybės Galaktikos Imperatoriaus, kūnas. Tik pagal karališką mantiją ir buvo galima atpažinti, kas tapo šūvio auka. Apimtas siaubo, prisišliejęs prie sienos, susirietęs stovėjo ne kas kitas, o Mandelis Gruberis.

Seldonas priėjo prie sodininko, pasilenkė, pakėlė nuo grindų blasterį. Akivaizdu, jog tai buvo Andorino blasteris.

Haris pašnibždomis ištarė:

- Ką tu padarei, Gruberi?

Gruberis, sunkiai tardamas žodžius, pradėjo raudoti:

- Visi ten... bėgiojo... rėkavo. Pamaniau... niekas net nesužinos. Pamanys, jog... kas nors kitas... nužudė Imperatorių. Bet po to...nespėjau pabėgti.

- Bet kodėl, Gruberi? Kodėl?!

- Nenorėjau būti vyriausiuoju sodininku... - išvebleno jis ir neteko sąmonės.

Seldonas, apimtas siaubo, spoksojo į jį.

Štai kaip viskas baigėsi. Jis gyvas. Reičis taip pat. Andorinas nušautas, džoranumiečių pogrindis tikrai bus susektas ir likviduotas.

Kaip ir nurodo psichoistorija, centras išsaugotas.

Ir vis dėlto šitas nelaimingas žmogus... dėl stebėtinai trivialios priežasties - tokios trivialios, jog analizėje bei prognozėse ji net nebuvo numatyta, nužudė Imperatorių.

"Ir ką gi mums dabar daryti? - apimtas nevilties galvojo Seldonas. - Kas dabar bus?"

TREČIA DALIS
DORSA VENABILI

Dorsa Venabili... Daugelį momentų iš Hario Seldono gyvenimo galima pavadinti legendiniais, jie nėra tikslūs. Beveik neįmanoma sudaryti nepriekaištingą, paremtą faktais šio žmogaus biografiją. Tačiau turbūt didžiausia paslaptimi buvo apgaubta Seldono žmona, Dorsa Venabili. Duomenų apie šią moterį išliko labai nedaug. Tiksliai žinoma, kad ji gimė Cinoje. Po to dirbo Trantore, Strilingo Universiteto istorijos fakultete. Tenai susipažino su Hariu Seldonu ir tapo neatskiriama jo palydove. Jų sąjunga truko dvidešimt aštuonerius metus. Jos gyvenimas, taip pat kaip ir Hario Seldono, gausus prasimanymų. Sklando neįtikėtini pasakojimai apie nepaprastą šios moters fizinę jėgą bei jos įniršį. Turbūt dėl to ją praminė Tigre. Bet staigus Dorsos dingimas dar paslaptingesnis negu atsiradimas. Vienu metu jos nebeliko, ir niekas nežino, kur ji dingo.

Jos istorikės kvalifikaciją patvirtina išlikę darbai apie...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

1 skyrius

Vandai buvo jau beveik aštuoneri (skaičiuojant standartiniu Galaktikos laiku). Baisi koketė, tikra mažoji ledi. Tankūs kaštoniniai plaukai, žydros akys, kurios, mergaitei augant vis tamsėjo. Turbūt galiausiai jos pasidarys rudos, kaip tėvo.

Pastarosiomis dienomis mergaitės galvoje sukosi vienas skaičius - šešiasdešimt.

Baisus skaičius! Toks didžiulis! Netrukus senelio gimtadienis. Jam sukaks šešiasdešimt, o juk tai šitiek daug! Be to, praėjusią naktį mergaitė susapnavo blogą sapną...

Vanda nusprendė susirasti mamą ir pasiklausti, ką galėtų reikšti toks sapnas.

Mama kaip tik buvo pas senelį ir kalbėjosi su juo apie artėjantį gimtadienį. Mergaitė sutriko. Jai buvo nepatogu klausinėti apie sapną, girdint seneliui.

Moteris pastebėjo dukros sumišimą.

- Minutėlę, Hari, - pasakė ji. - Tik sužinosiu, kas neduoda Vandai ramybės. Na, kas tau, mažyle?

Vanda truktelėjo mamą už rankos.

- Ma, aš tau paskui pasakysiu. Tik tau vienai.

Manela nusišypsojo, atsisuko į Seldoną.

- Matai, Hari, kaip anksti tai prasideda. Savas gyvenimas, savi sunkumai. Vaikeli, ar eisime į tavo kambarį?

- Taip, mama, - ištarė Vanda. Buvo akivaizdu, jog mergaitei iškart palengvėjo.

Susikibusios už rankų, jos nuėjo į vaikų kambarį. Manela paklausė:

- Na, tai kas gi nutiko?

- Tai dėl senelio, mama.

- Dėl senelio? Niekada nepatikėsiu, kad jis tave galėjo nuskriausti.

- Jis ne... - Vandos akyse pasirodė ašaros. - Ar jis mirs?

- Tavo senelis? Iš kur dabar tokios mintys?

- Bet jam netrukus bus šešiasdešimt. Jis toks senas.

- Nieko panašaus. Žinoma, jis nebejaunas, bet dar nesenas. Žmonės išgyvena iki aštuoniasdešimties... net iki šimto. Mūsų senelis dar toks stiprus ir sveikas. Jis dar ilgai gyvens.

- Ar tu tikrai žinai? - kūkčiojo mergaitė.

Manela apkabino dukrelę, pažvelgė jai tiesiai į akis.

- Paklausyk, Vanda, kada nors mes visi mirsime. Pameni, aš tau jau sakiau apie tai? Tačiau kol tas "kada nors" dar toli, neverta dėl to sielotis, - švelniai kalbėjo moteris, šluostydama mergaitės veidu riedančias ašaras. - Senelis dar ilgai gyvens. Tu užaugsi, turėsi savo vaikų, o jis vis dar bus gyvas. Pamatysi. O dabar eime. Noriu, kad pati pasikalbėtum su seneliu.

Vanda linktelėjo.

Kai jiedvi sugrįžo, Seldonas pažvelgė į anūkę ir paklausė:

- Tai kas atsitiko, Vanda? Ko tu susijaudinai?

Mergaitė papurtė galvą.

Haris pažvelgė į Manelą:

- Kas jai?

- Tegul pati pasako.

Seldonas įsitaisė krėsle ir delnu patapšnojo sau per šlaunis.

- Ateik čia, Vanda. Sėskis ir papasakok man, kokia bėda tave ištiko.

Vanda susirangė seneliui ant kelių. Ji vis dar kūkčiojo ir trynė delnais akis.

- Man baisu, - sumurmėjo ji.

- Na jau. Nereikia bijoti. Pasakok viską savo seneliui.

Vanda vėl apsipylė ašaromis.

- Taip... Seneli, tu jau senas!

- Na, žinoma. Man jau šešiasdešimt, mažyle.

Jis stipriai apkabino anūkę, prisiglaudė ir pasilenkęs sušnabždėjo:

- Ir pats nelabai tuo džiaugiuosi. Žinai, kaip aš tau pavydžiu - tau dar nėra net aštuonerių.

- Seneli, tavo visi plaukučiai žili...

- Na, jie ne visada tokie buvo. Tik neseniai pražilau.

- Jei plaukai žili, vadinasi, greitai mirsi...

Seldonas apstulbo.

- Kas čia atsitiko? - paklausė jis Manelos.

- Neturiu supratimo, kas čia jai staiga užplaukė.

- Sapnavau blogą sapną, - išlemeno Vanda.

Haris atsikosėjo.

- Na, Vanda, ką reiškia "blogas sapnas"? Kartais kiekvienas iš mūsų susapnuojame ką nors nemalonaus. Ir nieko čia baisaus. Užtat kaip smagu, kai nubundi ir supranti, jog viskas gerai, o tai buvo tik sapnas.

- Bet aš sapnavau, jog tu mirsi! - ištarė mergaitė.

- Suprantu, vaikeli. Tai nieko nereiškia. Nagi, pažvelk į mane. Aš toks sveikas, linksmas, stiprus. Štai žiūrėk - šypsausi. Negi esu panašus į mirštantį? Ar panašus?

- N-ne...

- Na, štai. O dabar eik žaisti ir pamiršk visas šitas kvailystes. Netrukus mano gimtadienis, ir mes visi šauniai pasilinksminsime. Na, eik į savo kambarį, mažyle.

Vanda nusišypsojo pro ašaras ir išėjo, o Manela pasiliko.

2 skyrius

- Kaip manai, iš kur tokios mintys? - paklausė Seldonas marčios.

- Gali būti iš bet kur... Ji turėjo augintinį. Ir pameni, gyvūnėlis mirė? Vienos jos draugės tėtis žuvo... Aš jau nekalbu apie tai, ko ji per holoviziją prisižiūri kiekvieną dieną. Juk negalima auginti vaiko, paslėpus po gaubtu, kad jis nieko nežinotų apie mirtį. Neketinu nieko nuo Vandos slėpti. Ji turi suvokti, jog mirtis - natūralus dalykas.

- Manela, aš nekalbu apie mirtį apskritai. Nesuprantu, kodėl ji staiga prabilo apie mano mirtį.

Manela sutriko. Seldonas jai buvo brangus. "Viešpatie, kaip švelniau jam pasakyti, kad jis neįsižeistų?" - pagalvojo moteris. Bet pasakyti būtinai reikėjo.

- Hari, - ištarė moteris. - Nepyk, bet tu pats kaltas.

- Aš?

- Žinoma, tu! Pastaruoju metu nuolat kalbi apie tai, jog tau jau šešios dešimtys ir skundiesi, koks tu senas. Ir jubiliejaus šventę rengiame tik tam, kad tu nusiramintum ir pakeistum savo nuomonę.

- Manai, jog sulaukęs šešiasdešimties kas nors džiaugiasi? - sumurmėjo Haris. - Palauk! - jis juokais pagrasė marčiai pirštu. - Sulauksi mano metų, pati pamatysi.

- Jei pavyks sulaukti, pamatysiu. Bet nereikia nuolat apie tai kalbėti. Tai baugina mergaitę. Ji tokia jautri.

Haris atsiduso, pakraipė galvą.

- Atleisk, Manela, tačiau man iš tiesų nelinksma. Pažiūrėk į mano rankas. Visos nusėtos senatvinėmis dėmėmis, netrukus sunku bus jas lankstyti. O koks tvirtas buvau. Imtynininkas. Dabar bet koks vaikas mane vienu pirštu iš kojų išverstų.

- Nesuprantu, kuo tu skiriesi nuo kitų savo bendraamžių? Smegeninė puikiai veikia... Juk pats visada mėgai kartoti, jog tai svarbiausia.

- Žinau, bet kūno būsena man nepatinka. Ir tai mane liūdina.

Moteris supratingai linktelėjo ir kiek ironiškai pasakė:

- Suprantama, juk Dorsa, regis, visai nesensta.

- Na taip, taip... Štai aš ir mąstau... - susinervino Haris ir nusuko akis į šalį.

Buvo akivaizdu, jog ši tema jam nelabai maloni.

Manela žiūrėjo į jį. Moteris atrodė susirūpinusi. Hario bėda ta, kad jis nesupranta vaikų. Beje, ir apskritai žmonių. Net keista, kaip jam pavyko dešimtį metų išbūti Ministro Pirmininko pareigose, kai jis šitaip nepažįsta žmonių.

Suprantama, juk jis visa galva pasinėręs į savo psichoistoriją. Jam rūpi kvadrilijonų žmonių likimai, o konkretus žmogus nėra svarbus. Iš kur jam pažinti vaiko psichologiją, jei Reičį jis surado gatvėje, kai vaikinui jau buvo dvylika, o kitų vaikų net iš arti nematė. Dabar jis turi anūkę Vandą, kuri seneliui - tikra mįslė. Turbūt tokia ir liks.

Manela galvojo apie Harį, buvo pasirengusi apginti jį nuo jam

svetimo išorinio pasaulio. Turbūt tai buvo vienintelė problema, dėl kurios jiedvi su Dorsa sutarė - abi buvo pasirengusios ginti Seldoną.

Prieš dešimtį metų Manela išgelbėjo Hario gyvybę. Dorsos reakcija buvo keista - jai pasirodė, jog mergina pažeidė jos, kaip žmonos ir Hario apsaugininkės, teises. Dorsa lig šiolei neatleido Manelai. Seldonas taip pat kažkuria prasme išgelbėjo Manelos gyvybę.

Ji užsimerkė ir viską taip tiksliai prisiminė, tarsi tai būtų nutikę tik vakar...

3 skyrius

Tai atsitiko praėjus savaitei po pasikėsinimo į Imperatorių Kleoną. O, tai buvo kraupi savaitė! Visas Trantoras buvo apimtas siaubo ir panikos.

Haris Seldonas liko Ministru Pirmininku, nors realios valdžios jis neturėjo. Pasikvietęs į kabinetą Manelą Diubankua, pasakė:

- Noriu jums padėkoti, kad išgelbėjote Reičį ir mane. Atleiskite, kad anksčiau to nepadariau. Savaitė pasitaikė tokia... na, jūs pati suprantate, - atsiduso jis.

Mergina paklausė:

- O kas bus tam išprotėjusiam sodininkui?

- Jis nubaustas mirties bausme. Iškart! Be jokio teismo bei tardymų. Mėginau jį išgelbėti, tikinau, kad jis buvo netekęs sveikos nuovokos, tačiau niekas manęs neišgirdo. Jei jis būtų įvykdęs kitokį nusikaltimą, jį būtų areštavę, tardę, teisę... Bet nužudyti Imperatorių...

Seldonas pakraipė galvą.

- Kas gi dabar bus, pone Ministre Pirmininke? - paklausė mergina.

- Pasakysiu apie savo įžvalgas. Manau, jog Entunų dinastijai galas. Kleono sūnus nebus tinkamas sosto įpėdinis. Regis, jis ir pats nelabai to nori. Jis baisiai bijo pasikėsinimo, ir aš jo nesmerkiu už tai. Dabar jam geriausia išeitis - išvykti į kurį nors šeimyninį dvarą, esantį Išoriniuose Pasauliuose ir gyventi tenai be rūpesčių. Jis karališkos šeimos narys, niekas jam nekliudys. O štai jums ir man... kažin ar taip pasiseks.

- Ką ketinate pasakyti, sere? - susirūpino Manela.

- Nesunku įrodyti, kad jūs nužudėte Andoriną. Jis išmetė blasterį, kuris pateko į Gruberio rankas. Pasinaudojęs tuo ginklu, sodininkas ir nužudė Imperatorių. Vadinasi, jus gali palaikyti nusikaltimo bendrininke. Nesunku įrodyti, kad viskas buvo iš anksto suplanuota.

- Bet juk tai kvailystė! Esu saugumo tarnybos karininkė. Vykdžiau savo pareigą.

Seldonas liūdnai nusišypsojo.

- Mąstote logiškai, bet dabar ne tas metas. Dabar, kadangi nėra teisėto sosto paveldėtojo, valdžią tikriausiai paims karinė chunta. O jei taip nutiks, jie veiks ypač griežtai - slopins bet kokį nepaklusnumą ar nepasitenkinimo apraišką, imsis radikalių priemonių, negalvodami apie teisingumą, pamynę logiką. Ir jeigu jie jus apkaltins, panele Diubankua, būsite nubausta mirtimi. Ir ne todėl, kad tai būtų teisinga, ar kad taip reikalauja įstatymas - tokia bausmė užčiaups burnas Trantoro gyventojams. Ir mane patį gali apkaltinti dalyvavus nusikaltime. Juk neprivalėjau išeiti pasitikti sodininkų. Tai pagal pareigas man nepriklauso. Nebūčiau išėjęs, niekas nebūtų į mane pasikėsinęs... Tuomet jūs nebūtumėte nušovusi Andorino, o Imperatorius būtų likęs gyvas. Matote, kiek sutapimų?

- Niekada nepatikėsiu, jog tokia nesąmonė kam nors galėtų šauti į galvą.

- Gal ir nešaus. Bet aš pateiksiu jiems pasiūlymą, kurio jie negalės atsisakyti.

- Kokį pasiūlymą?

- Atsistatydinsiu savo noru. Išeisiu. Turiu prijaučiančių žmonių ir šičia ir, kas dar svarbiau, Išoriniuose Pasauliuose. Jie nenorėtų, kad atsistatydinčiau. Visi pamanys, jog šitaip su manim buvo susidorota, ir kariškiai tikrai turės nemalonumų. Tačiau, jeigu pasitraukdamas, viešai visus patikinsiu, jog karinis valdymas - būtent tai, ko šiuo metu reikia Trantorui bei Imperijai, aš labai pagelbėsiu kariškiams. Juk taip? - Seldonas kiek pagalvojo ir pasakė: - Be to, dar yra psichoistorija.

Štai tada Manela pirmą sykį išgirdo tą žodį.

- O kas tai?

- Tai mano viso gyvenimo darbas. Kleonas šventai tikėjo šio mokslo galia, ir visi Rūmuose įsitikinę, jog psichoistorija bus rimta paspirtis vyriausybei.

Net nesvarbu, kad jie nežino jokių smulkmenų apie šį mokslą. Dar geriau, kad nežino. Vadinasi, suteiks man galimybę, kaip privačiam asmeniui, tęsti savo darbą. Bent jau aš to tikiuosi... O dabar pasikalbėkime apie jus.

- Ką jūs siūlote?

- Norėčiau kreiptis į naująją vyriausybę su prašymu atleisti jus iš saugumo tarnybos, suteikiant garantiją, jog nebus jums pateikta

jokių kaltinimų dėl pastarųjų dienų įvykių. Esu įsitikinęs, jog man pavyks.

- Bet juk tai bus mano karjeros pabaiga.

- Jūsų karjerai galas bet kuriuo atveju. Net jeigu Imperatoriaus apsaugai nepavyks prieš jus sukurpti jokių kaltinimų, nejaugi tikitės likti saugumo tarnyboje?

- Tai ką man daryti? Juk reikia kažkaip užsidirbti pragyvenimui?

- Panele Diubankua, aš tuo pasirūpinsiu. Man turbūt teks grįžti į Strilingo Universitetą ir tenai tęsti tyrimus psichoistorijos srityje. Manau, jums atsiras darbo pas mane.

Manela nustebusi sušnabždėjo:

- Bet kodėl turėtumėte...

- Keistas klausimas! Išgelbėjote mudu su Reičiu nuo mirties. Suprantama, jog jaučiuosi jums skolingas.

Viskas klostėsi taip, kaip ir numatė Seldonas. Jis ramiai, sava valia paliko Ministro Pirmininko pareigas. Buvo suformuota karinė vyriausybė - chunta, kuriai vadovavo Imperatoriaus apsaugos atstovai. Seldonas sugrįžo į Strilingo Universitetą, o Manela, taip pat palikusi tarnybą, išvyko į Strilingą drauge su Seldonų šeima.

4 skyrius

Įėjo Reičis, pūsdamas į sušalusius pirštus.

- Na, žinote, - pasakė jis, - kartais man net patinka orų pasikeitimai, antraip po kupolu galima būtų numirti iš nuobodulio. Bet šiandien ir taip šalta, o jie dar vėjo įleido. Pamatysite, netrukus kas nors ims ir apskųs dirbtinio klimato tarnybą.

- Negalėčiau tvirtinti, jog tai tik jų kaltė, - numykė Haris. - Pastaruoju metu ne tik orai kraustosi iš proto...

- Suprantu. Visuotinis polinkis į blogį. Tai diagnozė, - linktelėjo Reičis ir patrynė ranka ūsus.

Toks judesys jau tapo jo įpročiu. Matyt, jaunuolis niekaip negalėjo pamiršti tų Setčeme praleistų baisių mėnesių, kai jis buvo be ūsų. Pastaruoju metu jis kiek papilnėjo, atrodė panašus į patenkintą gyvenimu miesčionį. Net dalietiškas akcentas buvo kur kas mažiau pastebimas.

Reičis nusivilko lengvą apsiaustą ir pasidomėjo:

- Na, kaip jaučiasi mūsų senelis jubiliatas?

- Mėgina susitaikyti su likimu. Palauk, sūnau. Juk netrukus ir tavo jubiliejus? Tada ir pažiūrėsime, ar labai džiūgausi. Keturiasdešimt - taip pat nemažai.

- Na, tai dar ne šešiasdešimt.

- Pajuokavote - ir pakaks, - įsiterpė Manela, savo delnuose šildydama vyro rankas.

- Nepyk, sūnau, - skėstelėjo rankomis Seldonas. - Matai, tavo žmona įsitikinusi, jog mes per dažnai kalbame apie mano jubiliejų. Įbauginome Vandą. Vargšelė labai sunerimusi, nusiminusi ir galvoja, jog aš greit mirsiu.

- Štai kaip? Buvau pas ją užėjęs, ji sakė mačiusi blogą sapną. Ar tavo mirtį sapnavo?

- Turbūt, - pasakė Haris.

- Tai praeis. Sapnai išsisklaido...

- Nežinau, ar tai greitai praeis, - nesutiko Manela. - Ji niekaip negali pamiršti, nuolat apie tai kalba. O tai nėra gerai. Reikės išklausinėti mergaitę...

- Tavo valia, - nusišypsojo Reičis. - Brangioji mano žmonele, nedrįstu tau prieštarauti. Tu geriau išmanai, kaip auklėti Vandą.

(Brangioji žmonele! O juk taip nelengvai jam pavyko šito pasiekti!)

Reičis puikiai prisiminė, kaip į jo ketinimą vesti Manelą reagavo motina. Naktiniai košmarai... Kadaise jie kankino ir Reičį - juose jis matė įniršusią Dorsą Venabili.

5 skyrius

Atsipeikėjęs po desperino sukeltos užmaršties, Reičis pirmiausia pajuto, jog kažkas jį skuta.

Jo žandu slydo skustuvas. Jaunuolis susiraukė, pamėgino pasipriešinti.

- Tik nelieskite viršutinės lūpos, noriu, kad vėl ataugtų ūsai.

Kirpėjas prikišo prie Reičio veido veidrodėlį.

- Netrukdyk kirpėjui, sūnau, - pasakė Dorsa, sėdėjusi ant ligonio lovos. - Ir nesijaudink.

Reičis pažvelgė į motiną ir išsyk nusiramino. Išėjus kirpėjui, Dorsa paklausė:

- Kaip jautiesi, sūnau?

- Bjauriai, - sumurmėjo jaunuolis. - Toks liūdesys, jog staugti norisi.

- Tai vis dar desperino poveikis. Nieko, netrukus praeis.

- Net nesitiki. Ar seniai aš čia?

- Nesvarbu. Pasisemk kantrybės. Viskas bus gerai. Net neįsivaizduoji, kiek to šlamšto buvo pripumpuota į tavo organizmą.

Reičis nervingai apžiūrėjo palatą.

- Ar Manela mane aplankė?

- Ta moteris? - paniekinamai paklausė Dorsa. - Ne. Tau dar anksti priiminėti lankytojus. Tik man padarė išimtį, nes esu tavo motina. Be to, kam tau dabar reikia su ja susitikti. Juk esi ne pačios geriausios formos.

- Ir gerai, - sumurmėjo jaunuolis. - Tegul mane tokį pamato. Noriu miego... - vos girdimai ištarė jis ir pasisuko ant šono.

Dorsa pakraipė galvą.

- Nežinau, ką daryti su Reičiu, - pasakė ji Hariui. - Su juo neįmanoma kalbėti.

- Jis dar labai silpnas. - Seldonas nusisuko. - Pirmiausia leisk jam pasveikti.

- Nuolat kalba apie tą moterį. Kuo ten ji vardu?

- Manela Diubankua. Metas būtų įsiminti.

- Regis, jis ketina su ja gyventi. Nori ją *vesti.*

Haris gūžtelėjo pečiais.

- Mudviejų sūnui jau trisdešimt, jis turi savo galvą.

- Bet mes jo tėvai, privalome tarti ir savo žodį.

Haris atsiduso.

- Savo žodį tu jau pasakei, tačiau jis pasielgs taip, kaip pats nuspręs.

- Ir tu nieko daugiau nepasakysi? Sėdėsi rankas sudėjęs ir žiūrėsi, kaip jis rengiasi vesti tą moterį?

- O ką aš turėčiau daryti? Dorsa, juk ta moteris išgelbėjo jam gyvybę! Manai, jis tą pamiršo? Be to, ji ir mane išgelbėjo.

- Po to tu ją išgelbėjai. Vadinasi, judu atsiskaitę.

- Nieko aš ne...

- Nesiginčyk su manim! Šitie šakalai kariškiai, dabartiniai Imperijos valdovai, būtų ją pribaigę, jei nebūtum numetęs jiems riebaus kąsnio. Juk savo noru atsisakei Ministro Pirmininko pareigų ir palaikei kariškius. Tuo ir išgelbėjai tą moterį.

- Galbūt, bet asmeniškai Reičis jai už tai neatsidėkojo.

- Gerai, bet man ta moteris nepatinka. Ar bent turiu teisę apie tai pasakyti?

- Turi, bet iš to jokios naudos. - Haris nevalingai nusuko

žvilgsnį į šalį - Dorsos akys stačiai svaidė žaibus. - Mieloji, noriu suprąsti, kodėl taip nekenti Manelos? Jei ne ji, mudu su Reičiu jau būtume lavonai.

Dorsa kiek sutriko.

- Taip, Hari. Aš žinau. Tačiau jei ne ji, aš būčiau judu išgelbėjusi. Manai, turėčiau būti jai už tai dėkinga? Kaskart, kai tik pamatau šitą moterį, prisimenu savo nesėkmę. Žinau, jog tai kvailas jausmas, neteisingas... Bet nereikalauk iš manęs, kad ją mylėčiau. Hari, aš to negaliu.

Kitą dieną Dorsa patyrė dar vieną išbandymą. Gydytojas jai pasakė apie Reičio norą pamatyti Manelą.

- Jo būsena dar tokia, kad jis negali priiminėti lankytojų, - mėgino protestuoti Dorsa.

- Priešingai. Ligonis greitai sveiksta. Be to, jis pats šito nori. Manau, reikia nusileisti jam.

Manela atėjo, ir Reičis labai apsidžiaugė.

Jis akimis paprašė, kad motina išeitų. Dorsa piktai sučiaupė lūpas, bet iš palatos vis dėlto išėjo.

Ir štai atėjo diena, kai Reičis pareiškė motinai:

- Ma, ji už manęs ištekės.

- Nustebinai! - prunkštelėjo Dorsa. - Žinoma, ištekės! O kur ji dings? Iš darbo saugumo tarnyboje išmetė...

- Mama, elgiesi taip, tarsi norėtum mane prarasti. Nekalbėk daugiau šitaip, gerai?

- Tik noriu, kad tau būtų geriau.

- Savimi aš pasirūpinsiu. Pažiūrėk į mane. Ką gero galiu jai duoti? Ar aš koks gražuolis? Ir ūgio nedidelio... Be to, tėtis dabar jau ne Ministras Pirmininkas. Nėra kuo ypatingai didžiuotis. Ji galėtų susirasti geresnę partiją, tačiau pažadėjo tekėti už manęs. Aš noriu ją vesti.

- Bet juk puikiai žinai, kas ji tokia!

- Žinoma. Ji - tai moteris, kuri myli mane. Ir aš ją myliu. Štai ir viskas.

- Ne viskas. Prisimink, kas ji buvo anksčiau. Ką veikė Setčeme, vykdydama užduotį? Juk pats buvai vienas iš jos klientų. O kiek tokių buvo? Ar sugebėsi pamiršti jos praeitį? Dabar tu pro rožinius akinius žiūri, o paskui... Ateis diena, kai susipyksite, ir tu pratrūksi, pavadinsi ją šliund...

- Tylėk! - apimtas įniršio suriaumojo Reičis. - Jei mudu kada nors susipyksime, galiu pavadinti ją kvaile, nevala, pasipūtėle ar dar

kaip nors. Ji taip pat gali mane išvadinti kaip tinkama. Tačiau bet kokie žodžiai ilgainiui užsimiršta, ir žmonės vėl susitaiko.

- Tau dabar taip atrodo. Palauk, dar prisiminsi mano žodžius.

Reičis išblyško.

- Mama, - pasakė jis, - judu su tėvu drauge jau beveik dvidešimt metų. Pasitaikydavo, kad ginčijotės, pykotės. Savo ausimis girdėjau. Bet ar bent sykį jis ištarė kokį nors žodį, kuris tave įskaudintų iki sielos gelmių? O aš argi kada nors įžeidžiau tave? Štai ir dabar, nors esu beprotiškai įsiutęs, negaliu to padaryti.

Iš Dorsos veido nebuvo galima suprasti, kokios emocijos grumiasi jos širdyje, bet moteris negalėjo ištarti nė žodžio.

- Man regis, tu tiesiog pavyduliauji... Juk Manela išgelbėjo tėvą nuo mirties. Norėjai viena būti jo gynėja. Na, nepasisekė tau, ir nieko čia baisaus. Ar būtų geriau, jei Manela nebūtų nušovusi Andorino, ir tėvas būtų žuvęs? Beje, aš taip pat?

Dorsa vos gaudydama kvapą ištarė:

- Jis neleido man eiti drauge... ir pats nuėjo pasitikti tų sodininkų. Haris neturėjo to daryti.

- Atleisk, bet Manela čia niekuo dėta.

- Ar tu iš dėkingumo rengiesi ją vesti?

- Ne. Aš ją vesiu iš meilės.

Daugiau Dorsa nieko nesakė sūnui. Iki pat vestuvių. Po tuoktuvių ceremonijos Manela pasakė vyrui:

- Nors ir įkalbėjome tavo mamą ateiti į ceremoniją, ji atrodė tamsesnė už debesį.

Reičis linksmai nusijuokė:

- Nekalbėk niekų. Jos veidas negali būti panašus į debesį. Tai tik tavo vaizduotės pasekmė.

- Nieko panašaus... Ką tokio mudu turėtume padaryti, kad Dorsa atsileistų?

- Nieko. Viskas praeis.

Deja, nepraėjo.

Po dviejų metų gimė Vanda. Dorsa be proto mylėjo anūkę, bet mergaitės motina ir Reičio žmona jai taip ir liko "ta moteris".

6 skyrius

Haris Seldonas grūmėsi su melancholija. Visi tarsi susitarę: Dorsa, Reičis, Amarilis, Manela tvirtino, jog šešiasdešimt - tai dar ne senatvė.

Ką jie išmano? Jam buvo trisdešimt, kai gimė psichoistorijos idėja. Po dvejų metų matematikų kongrese jis perskaitė garsųjį savo pranešimą... O po to įvykiai jaunuolį užgriuvo tarsi lavina: trumpas susitikimas su Imperatoriumi Kleonu, pažintis su Demerzeliu, pabėgimas nuo tariamo persekiojimo, klaidžiojimas po Trantorą... susitikimas su Dorsa, vėliau su Jugu, su Reičiu... Dar buvo Mikogenas, Dalis, Setčemas...

Būdamas keturiasdešimties Haris tapo Ministru Pirmininku, o sulaukęs penkiasdešimties atsistatydino. O dabar jam jau šešiasdešimt.

Tris dešimtmečius jis paskyrė psichoistorijai. Kiek dar metų prireiks? Kiek jam dar skirta gyventi? Galbūt jis numirs, o Psichoistorijos Projektas taip ir nebus baigtas?

"Ne mano mirtis mane baugina, - mąstė Seldonas. - Baisu, kad Projektas liks nebaigtas".

Jis atsiduso, pakilo iš krėslo ir nuėjo aplankyti Jugo. Pastaruoju metu jiedu matėsi retai, nes Projektas išsiplėtė, dirbti reikėjo daug... Pirmaisiais metais, Strilingo Universitete, jie darbavosi tik dviese - Seldonas ir Jugas Amarilis. O dabar...

Amariliui jau netrukus penkiasdešimt. Jis tarsi prigeso. Visas atsidavė tik darbui, daugiau jo gyvenime nebuvo nieko: nei moterų, nei draugų, nei hobio, nei kokių nors pasaulietiškų pramogų.

Amarilis prisimerkęs pažvelgė į įėjusį Seldoną. Šis nepajėgė nuslėpti užuojautos bendražygiui. Jugas labai pasikeitė ir išoriškai, neseniai jam buvo atlikta oftalmologinė operacija - nuolatinės akių perkovos pasekmė. Dabar jis jau matė puikiai, tačiau dar nespėjo po operacijos apsiprasti - dažnai mirksėjo, atrodė kažkoks mieguistas.

- Na, kaip einasi, Jugai? - paklausė Haris. - Ar jau matai šviesą tunelio gale?

- Šviesą? Gal ir taip, - linktelėjo Amarilis. - Tu, žinoma, atkreipei dėmesį į mūsų naują bendradarbį Tamvilį Elarą?

- O kaipgi! Juk pats jį į darbą priėmiau. Užsispyręs toks, agresyvus. Ir kaip jam sekasi?

- Žinai, Hari, su juo ne taip paprasta dirbti. O kaip jis žvengia! Mane nerviškai veikia. O apskritai šaunus vaikis. Nauja jo lygčių sistema puikiai įsikomponavo į Pagrindinio Radianto schemą. Regis, su jos pagalba išspręsime chaotiškumo problemą.

- Regis... ar tikrai išspręsime?

- Kol kas sunku tiksliai pasakyti, bet aš tikiuosi. Kelis kartus tikrinau lygtis, negaliu prie jų prikibti. Mintyse jau pavadinau jas "achaotinėmis lygtimis".

- Tuomet reikia sutelkti visas pajėgas, - pasakė Seldonas, - ir skrupulingai patikrinti.

- Pasodinau prie to darbo dvylika žmonių. Patį Elarą taip pat, - pasakė Amarilis ir įjungė Pagrindinį Radiantą. Dabar šis prietaisas buvo patobulintas. Ore ėmė plaukti smulkios lygčių eilutės, sunkiai matomos be padidinimo. - Štai taip, - pasakė Jugas. - Prijungsime čia naujas lygtis ir turėsime galimybę prognozuoti įvykius.

- Žinai, - pasakė Haris, - kaskart, dirbdamas su Pagrindiniu Radiantu, negaliu atsidžiaugti - elektrofokusuoklis taip palengvina darbą. Viskas taip aišku ir suprantama - ateities linijos, grafikai. Juk tai irgi buvo Elaro idėja, ar ne?

- Taip, tačiau projektas Sindos Monej.

- Puiku, jog prie Projekto darbuojasi tiek gabių vyrų bei moterų. Toks pojūtis, tarytum prisiliestum prie ateities.

- Kaip manai, ar toks žmogus kaip Elaras galėtų ateityje vadovauti Projektui? - tarsi tarp kitko paklausė Jugas, vis dar žiūrėdamas į Pagrindinį Radiantą.

- Tikriausiai... Kai mudu jau nebegalėsime dirbti. Arba, kai numirsime.

Amarilis atsilošė krėsle ir išjungė prietaisą.

- Ir aš to norėčiau, Hari.

- Pastarąjį dešimtmetį psichoistorija mūsų nenuvylė.

Tai buvo tiesa, bet Haris žinojo, jog švęsti pergalę dar anksti. Viskas klostėsi sklandžiai, be ypatingų netikėtumų.

Psichoistorija išpranašavo, jog po Kleono mirties tyrimų centras išliks, nors, atvirai sakant, tos prognozės atrodė miglotai. Taip ir buvo. Kleonas žuvo, dinastijai atėjo galas, o centras išliko, ir Trantore buvo palyginti ramu.

Tą ramybę užtikrino militaristinis valdymas. Dorsa buvo teisi, pavadindama chuntos narius šakalais. Ir vis dėlto jiems pavyko išlaikyti Imperiją savo rankose, ir psichoistorija buvo toliau tobulinama.

Ne taip seniai Jugas užsiminė, jog reikia kurti Fondus - atskirtus vieną nuo kito, izoliuotus, nepriklausomus nuo Imperijos struktūrų. Tai būtų nauji geresnės ateities Imperijos daigai.

Seldonas daug mąstė apie tai, kokios galėtų būti Fondų kūrimo pasekmės. Bet jam trūko laiko ir... turbūt jaunatviškos ugnelės. Analitiškam, blaiviam jo protui stigo lankstumo, kūrybiškumo... Prieš tris dešimtis metų Seldonas turėjo šias Dievo dovanas, tačiau metai bėgo...

Turbūt metas perduoti visus reikalus jaunam, energingas Ela-

rui, tačiau tokia perspektyva Hario visai nedžiugino. Jį kankino pavydas: tai jis atrado psichoistoriją, jis buvo pirmas, jis krimto karčias to mokslo šaknis, o dabar atiduoti viską jaunam išsišokėliui, leisti jam mėgautis saldžiais pasiekimų vaisiais! Taip, Haris pavydėjo tam gabiam jaunuoliui, nors jam buvo gėda tai pripažinti.

Ir visgi, kad ir ką jaustų Haris, jis neišvengiamai priklausė nuo jaunų mokslininkų. Psichoistorija - nėra jo ar Amarilio nuosavybė. Per tą dešimtmetį, kai Seldonas buvo Ministras Pirmininkas, jo psichoistorija tapo valstybinės svarbos Projektu. Jam buvo skiriamos didžiulės subsidijos. Įdomu tai, kad, Seldonui atsistatydinus, reikalai nepablogėjo, veikiau priešingai - Projektas išsiplėtė, darbas judėjo greičiau. Tardamas ar girdėdamas iš kitų lūpų oficialų pavadinimą "Psichoistorinis Hario Seldono Projektas Strilingo Univesitete", Haris net raukydavosi - skambėjo labai jau pompastiškai. Tiesa, dažniausiai buvo naudojamas sutrumpintas pavadinimas, tiesiog: "Projektas".

Karinė chunta, regis, matė Projekte potencialų politinį ginklą, ir kol militaristai laikėsi tokios nuomonės, nebuvo jokių nesklandumų su Projekto finansavimu. Bet subsidijos reikalavo, kad būtų pateikiamos ataskaitos apie pasiekimus. Tiesą pasakius, jos buvo gana miglotos, netikslios. Tarp paviršutiniškų pranešimų kai kur mirgėjo matematiniai paskaičiavimai, tačiau, net ir labai norėdami, chuntos nariai vargu ar būtų galėję ką nors tuose skaičiuose suprasti.

Išeidamas iš laboratorijos, Seldonas jautė, kad jo padėjėjas patenkintas pasiekimais. Deja, paties Seldono nuotaika buvo beviltiškai prasta.

Galiausiai jis nusprendė, jog tai dėl to nelemto jubiliejaus. Buvo sumanyta linksma iškilminga šventė, bet pačiam Hariui atrodė, jog tai tebus dar vienas priminimas apie senatvę.

Be to, šventė sujaukė įprastinę tvarką. Haris visada buvo konservatyvus, o pastaruoju metu ir jo darbo kabinetas, ir dar keli greta esantys kambariai pilni žmonių. Iš kažkur nešiojami baldai, kažkokie prietaisai - neįmanoma normaliai dirbti. "Kada visa tai baigsis ir aš vėl galėsiu dirbti?" - mintyse klausė savęs Haris. Tik Amarilis griežtai atsisakė judintis iš savo darbo vietos.

Retsykiais Seldonas susimąstydavo, kam šovė į galvą surengti šitą šventę. Žinoma, tai sugalvojo ne Dorsa. Ji puikiai pažįsta Harį, todėl nesiryžtų šitaip jį varginti bei erzinti. Ir ne Amarilis ar Reičis. Šiedu apskritai niekada neprisimindavo Hario gimtadienio. Seldonas įtarė, jog tai bus Manela ir net apsižodžiavo su ja.

Manela atvirai prisipažino, kad šventės organizavimu tikrai rūpinasi ji, tačiau idėją jai pakišo Tamvilis Elaras.

"Genijus, - pagalvojo Seldonas. - Genijus, kad jį kur bala!"

Jis giliai atsiduso. Greičiau jau baigtųsi šitas jubiliejus!

7 skyrius

- Ar galiu užeiti? - paklausė Dorsa, įkišusi pro duris galvą.

- Ko tu klausi? Čia be manęs nieko daugiau nėra.

- Dėl viso pikto. Juk čia ne tavo kabinetas.

- Būtent, - burbtelėjo Haris. - Iš saviškio buvau išguitas dėl to nelemto jubiliejaus. Viešpatie, jau greičiau viskas baigtųsi!

- Taigi. Jei tik ta moteris ką nors sugalvoja, netrukus iš musės išauga didžiausias dramblys.

Haris suskubo užstoti Manelą:

- Esu įsitikinęs, jog mūsų marčios ketinimai buvo patys geriausi...

- Apsaugok mane nuo tokių gerų ketinimų! - prunkštelėjo Dorsa. - Bet aš ne dėl to pas tave atėjau. Yra ir svarbesnių dalykų.

- Na, tai sakyk.

- Kalbėjau su Vanda apie jos sapną... - ištarė moteris ir užsikirto.

Haris atsikrenkštė.

- Na, kam tu... Reikia, kad mergaitė pamirštų apie tai.

- Ne. Tu jos neklausei, ką tiksliai ji sapnavo?

- Žinoma, ne. Kam versti vaiką vėl jaudintis?

- Tėtušis su mamyte irgi nesiteikė su ja pasikalbėti. Teko man išklausinėti mergaitę.

- Dorsa, kam reikia kankinti vaiką?

- Jaučiau, jog būtina tai padaryti, - pasakė moteris. - Tai štai. Pirmiausia ji sapnavo būdama ne vaikų kambaryje.

- Ir kurgi Vanda susapnavo tą košmarą?

- Tavo kabinete.

- Ką mergaitė galėjo daryti mano kabinete?

- Norėjo pasižiūrėti, kaip suaugusieji ruošiasi iškilmėms, įsėlino, bet čia rado tik tuščias sienas. Ir dar kabinete stovėjo tavo krėslas - didžiulis, gilus, aukštas, minkštas ir sulūžęs... Turbūt tu jį taip myli, kad nieku gyvu nesutiksi skirtis.

Haris atsiduso - žmonos žodžiai jam priminė seną ginčą.

- Visai jis nesulaužytas, - sumurmėjo Haris. - Man naujo nereikia... Ir kas buvo po to?

- Ji įsiropštė į krėslą, užsisvajojo apie artėjančią šventę... O po to, jos žodžiais tariant, tarsi užsnūdo. Galvoje viskas taip susijaukė... ir mergaitė nieko neprisimena, išskyrus savo sapną. Sapne Vanda regėjo du vyrus. Jie kalbėjosi.

- Ir apie ką?

- Vanda tiksliai nepamena. Pats žinai, kaip sunku kartais būna atkurti sapno vaizdus, ypač tada, kai sapnuoji neįprastoje vietoje. Mergaitė tik prisimena, kad jie kalbėjo apie mirtį. Jai pasirodė, jog apie tavo mirtį, nes tu jau senas. Tiksliai ji prisimena tik du žodžius: "mirtis" ir "ližikai".

- Ir kaip tai suprasti?

- Nežinau. Po to tie vyrai nutilo ir išėjo iš kabineto. Mergaitė atsibudo tavo krėsle, jai pasidarė šalta ir baisu. Nuo to laiko ji niekur neranda ramybės.

Seldonas susimąstė.

- Paklausyk, mieloji, - pasakė jis po pauzės, - ar verta taip sureikšminti vaikiškus sapnus?

- Pirmiausia reikia pagalvoti, ar tai tikrai buvo sapnas.

- Dorsa, ką tu mėgini pasakyti?

- Vanda tiksliai nepamena, ar tikrai ji buvo užmigusi. Ji sako: "tarsi užsnūdau". Galbūt ji tik snaudė ir išgirdo realų dviejų vyrų pokalbį.

- Gyvų vyrų? Kurie tarėsi, kaip mane nužudyti... Vandos labiausiai mėgstamais vaisiais ližikais?

- Na taip... Kažkas panašaus.

- Dorsa, - ryžtingai pasakė Seldonas. - Žinau, jog tau kiekviename žingsnyje vaidenasi man gresiantis pavojus, bet šįkart tu nuėjai per toli. Kuriems galams dabar mane žudyti?

- Tarp kitko, du pasikėsinimai jau buvo.

- Taip, bet reikia atsižvelgti į aplinkybes. Pirmasis pasikėsinimas įvyko greitai po to, kai Kleonas mane paskyrė Ministru Pirmininku. Tai buvo Rūmų mafija. Jie jautėsi įžeisti, jiems nepatiko netikėtas Imperatoriaus pasirinkimas. Kai kam tada pasirodė, jog, mane nužudžius, viskas stos į savo vietas. O antrą sykį kėsinosi džoranumiečiai. Jie veržėsi į valdžią ir buvo įsitikinę, jog aš stoviu jiems skersai kelio. Be to, dar užslėptas Namarčio pyktis, noras man atkeršyti. Laimei, abu bandymai buvo nesėkmingi. Bet iš kur galėtų rastis trečias? Jau dešimt metų nesu Ministras Pirmininkas. Kas aš dabar? Senstantis matematikas, beveik pensininkas, niekas manęs nebijo, niekam netrukdau. Džoranumiečiai sunaikinti, Na-

marčiui įvykdyta mirties bausmė. Kodėl kažkas galėtų norėti mano mirties? Nusiramink, Dorsa, nenoriu, kad dėl manęs išgyventum.

Dorsa pakilo, priėjo prie stalo, pasilenkė prie pat Hario ir aiškiai ištarė:

- Žinoma, tau lengva samprotauti apie priežastis, bet niekas priežasčių net neieškos. Mūsų dabartinė vyriausybė už nieką neatsako, ir jei kas nors panorės...

- Liaukis! - griežtai pasakė Seldonas. - Daugiau nė žodžio, Dorsa. Neburnok prieš valdžią. Šitaip įstumsi mus visus į bėdą...

- Bet juk aš tik tau sakau, Hari!

- Kol kas taip, bet įprasi ir paskui nesusitvardysi - pasakysi ką nors viešai. Ir būtinai atsiras, kas mielai tave paskųs. Labai tavęs prašau - nustok kalbėjusi politinėmis temomis.

- Aš pasistengsiu, Hari, - pasakė Dorsa, apsisuko ir akivaizdžiai susierzinusi išėjo iš kambario.

Seldonas palydėjo ją žvilgsniu. Dorsa irgi truputį paseno, bet jos senatvė buvo stebėtinai graži, todėl jam kartais ir atrodė, jog žmona visai nesensta. Ji buvo vos dviem metais jaunesnė už Harį., bet per dvidešimt aštuonerius judviejų bendro gyvenimo metus pasikeitė mažiau negu jis.

Jos plaukai kiek pražilo, bet pro sidabro spalvos sruogas matėsi šelmiškos rudos garbanos. Veido oda atrodė labiau suglebusi, balsas duslesnis, rengėsi ji vyresnio amžiaus moteriai tinkančiais drabužiais. Tačiau judesiai išliko greiti. Atrodė, jog niekas negalėtų Dorsai sukliudyti bet kuriuo atveju atskubėti vyrui į pagalbą.

Seldonas atsiduso. Nelengva, kai prieš tavo valią tave saugo ir gina... Kartais - tiesiog nepakenčiama!

8 skyrius

Vos išėjus Dorsai, atskubėjo Manela.

- Atleisk, kad klausiu, bet ką tau sakė Dorsa?

- Nieko ypatingo. Apie Vandos sapnus.

Moteris prikando lūpą.

- Taip ir žinojau. Vanda sakė, kad Dorsa jos klausinėjo. Kodėl ji nepalieka vaiko ramybėje? Galima pamanyti, jog susapnuoti blogą sapną - nusikaltimas.

- Supranti, - pamėgino nuraminti marčią Seldonas, - ji sakė, jog Vanda kai ką prisiminė. Nežinau, ar mergaitė tau sakė, bet ji tarsi girdėjo žodžius "mirtis" ir "ližikai".

- Hm-m-m... - susiraukė Manela, bet netrukus nusišypsojo ir pasakė: - Nematau nieko blogo. Vanda labai mėgsta ližikus, tikisi pamatyti juos ant šventinio stalo, laukia nesulaukia... Bet kodėl mes šitiek dėmesio skiriame vaiko sapnui? Nenoriu daugiau nieko apie tai girdėti. Tiesiog nebeturiu jėgų klausytis tų nesąmonių!

- Sutinku. Pasistengsiu įkalbėti Dorsą, kad paliktų šitą temą ramybėje.

- Gerai. Nes man nesvarbu, kad ji Vandos senelė. Aš juk mergaitės mama ir mano norai svarbesni.

- Be abejo, - linktelėjo Seldonas, palydėdamas Manelą akimis. Dar vienas rūpestis - nesibaigiantis dviejų moterų priešiškumas.

9 skyrius

Tamviliui Elarui trisdešimt šešeri. Kurti Projektą jis pradėjo būdamas vyresnysis matematikas, prieš ketverius metus. Vyriškis aukšto ūgio, liesas, gudriai primerktomis akimis, nepaprastai pasitikintis savimi ir net nemėginantis to slėpti.

Elaras turėjo tankius, banguotus, ilgus, kaštoninius plaukus. Juokėsi jis dažnai ir garsiai, tačiau tai nemenkino jo matematinių gabumų.

Anksčiau Elaras dirbo Vakarų Mandanos sektoriaus Universitete. Prisiminęs tą dieną, kai jis pirmą kartą pasirodė Strilinge, Seldonas šyptelėjo. Amarilis tada labai įtariai sutiko naująjį matematiką. Nors, atvirai sakant, Amariliui apskritai būdingas įtarumas. Turbūt šitas žmogus buvo įsitikinęs, jog psichoistorija - tai jo ir Hario asmeninė nuosavybė.

Bet dabar, po ketverių metų, net ir jis buvo priverstas pripažinti Elaro pasiekimus. Be to, šis jaunuolis palengvino ir paties Amarilio darbą.

- Jo sukurta metodika unikali ir puiki, - pasakė Jugas. - Daugiau niekas Projekte to nepadarys. Man niekada nebūtų kilusi tokia mintis. Beje, ir tau, Hari.

- Na, - pasakė Seldonas. - Nėra kuo stebėtis. Aš jau nebe jaunas.

- Tik štai... - sumurmėjo Amarilis, - jei jis taip garsiai nežvengtų.

- Nieko nepadarysi. Kiekvienas juokiasi savaip.

Iš tiesų ir pačiam Seldonui buvo nelengva susitaikyti su Elaro pasiekimais. Kaip apmaudu, kad jam pačiam nekilo tokia mintis... dėl taip vadinamų achaotinių lygčių!

Apmaudas buvo toks stiprus, jog Haris nusprendė pats save įtikinti, kad viskas ne taip jau blogai. Juk ne kas nors kitas, o būtent jis, Haris Seldonas, padėjo psichoistorijos mokslo pamatus. O achaotinės lygtys pačiu natūraliausiu būdu išplaukė būtent iš tų pamatų. Ar galėjo Elaras padaryti tai, ką padarė Haris prieš trisdešimt metų? Ne, negalėjo. Seldonas buvo tvirtai įsitikinęs. Bepigu dirbti, kai pagrindai jau padėti.

Tai buvo gryna tiesa, tačiau susitikęs su Elaru Seldonas visada jausdavosi nesmagiai. Šitaip pavargusi senatvė susitinka su žydinčia jaunyste...

Reikia pripažinti, jog pats Elaras niekada nesistengė pabrėžti amžiaus skirtumą. Jis visada pagarbiai bendravo su Seldonu ir neleido sau net užsiminti apie tai, jog geriausi Hario metai jau praeityje.

Žinoma, Elaras labai domėjosi Seldono jubiliejumi, jam priklausė ir triukšmingų iškilmių idėja (užuomina į senatvę?). Šitą mintį Haris atmetė. Antraip tektų sutikti su begaliniais žmonos įtarinėjimais.

Elaras ryžtingais žingsniais artėjo prie Seldono.

- Maestro... - Seldonas, kaip visada, susiraukė. Jis norėjo, kad vyresnieji bendradarbiai vadintų jį tiesiog Hariu, bet juk neimsi dėl tokių niekų ginčytis su Elaru. - Maestro, - pakartojo jaunuolis. - Sklinda gandai, kad generolas Tenaras jus kviečia į Rūmus.

- Taip. Jis perėmė vadovavimą ir turbūt nori pasižiūrėti į mane ir išklausinėti, kas ta psichoistorija ir su kuo ji valgoma. Šį klausimą man užduoda visi valdovai dar nuo Kleono ir Demerzelio laikų.

Generolas Tenaras užėmė Imperijos valdovo postą visai neseniai - chuntos gretose lyderiai keitėsi tarsi stikliukai kaleidoskope: vieni žlugdavo, nežinia iš kur atsirasdavo kiti.

- Tačiau jis mėgina ištempti jus iš Strilingo būtent dabar - pačiame šventės įkarštyje?

- Nieko baisaus. Atšvęsite be manęs.

- Ką jūs, maestro, kaip galima! Tikiuosi, nesupyksite, bet mes pasitarėme ir nusiuntėme į Rūmus kolektyvinį prašymą, kad jūsų atvykimas būtų atidėtas savaitei.

- Ką? - susierzino Seldonas. - Šito daryti nereikėjo... tai rizikinga!

- Viskas gerai. Jie sutiko atidėti susitikimą su jumis. Tos savaitės jums, oi kaip prireiks!

- Ir kam man jos prireiks?

Elaras kiek sutriko:

- Galima, aš jums viską atvirai išklosiu, maestro?

- Žinoma, visada to norėjau.

Elaras įraudo, tačiau balsas išliko tvirtas bei ryžtingas.

- Man nėra lengva apie tai kalbėti. Jūs genialus matematikas, kiekvienas tai patvirtins. Tačiau turbūt absoliučių genijų nebūna.

- Elarai, šitą aš suprantu neblogiau už jus.

- Žinau. Bet jūs nemokate bendrauti su paprastais žmonėmis... su bukagalviais. Jūs neturite apsukrumo, gudrumo, nesate linkęs į kompromisus, nemokate meluoti. Todėl, bendraudamas su vyriausybėje sėdinčiais siaurapročiais, galite prisidaryti bėdų, sukelti pavojų Projektui bei savo gyvybei.

- Apie ką jūs kalbate? Ar aš jau visai suvaikėjęs senis? Juk daug metų bendravau su politikais. Jei nepamiršote, visą dešimtmetį buvau Ministru Pirmininku.

- Atleiskite, maestro, bet negalima pasakyti, jog buvote puikus Ministras Pirmininkas. Bendravote su išmintingu bei intelektualiu Demerzeliu ir su Imperatoriumi Kleonu, kuris buvo geraširdis, švelnus žmogus. Dabar gi jums teks susidurti su kariškiais. Daugelis jų negali pasigirti nei protu, nei gerumu. Tai visai kitokie žmonės.

- Su kariškiais man taip pat teko bendrauti ir vis dar esu gyvas...

- Tačiau jums neteko bendrauti su generolu Tenaru. Tai visai kitoks žmogus. Aš tai žinau.

- Judu asmeniškai pažįstami?

- Asmeniškai - ne, tačiau jis irgi iš Mandanos. Ten jis buvo didelis žmogus.

- Ir ką jūs žinote apie tą žmogų?

- Jis netašytas, užsispyręs, žiaurus. Bendrauti su juo nelengva ir pavojinga. Tos savaitės jums prireiks - turėsite laiko pasirengti judviejų susitikimui.

Seldonas susimąstęs kramtė lūpas. Elaras buvo teisus. Nors Haris turėjo šiuo klausimu savo nuomonę, tačiau jam iš tiesų nebus lengva bendrauti su kvailu, pasipūtusiu, karštakošiu egoistu, kurio rankose sutelkta neribota valdžia.

- Nieko, kaip nors susidorosiu. Ačiū, kad įspėjote. Bet kuriuo atveju, šiuo metu chuntą gali jaudinti tik vienas dalykas - neramumai Trantore. Kariškiai ir taip išsilaikė valdžioje ilgiau, negu buvo galima numatyti.

- Argi mes ką nors ta tema prognozavome? Nežinojau, jog turime kokius nors paskaičiavimus dėl chuntos valdymo trukmės.

- Amarilis, pasinaudojęs jūsų achaotinėmis lygtimis, kai ką paskaičiavo. Beje, - po pauzės pasakė Seldonas, - kai kur jos vadinamos "Elaro lygtimis".

- Aš pats jų taip nepavadinau, maestro.

- Nesupykite, bet aš to nenorėčiau. Psichoistorijos darbuose turėtų viešpatauti skaičiai, o ne vardai. Ar suprantate mane?

- Suprantu, maestro. Ir visiškai su jumis sutinku.

- Atvirai sakant, - droviai tęsė Seldonas, - jaučiuosi sutrikęs, kai išgirstu kalbant apie fundamentalias Seldono psichoistorines lygtis. Bėda ta, jog toks išsireiškimas tvirtai įsišaknijo. Ir nieko čia nepadarysi.

- Atleiskite, maestro, bet jūs vertas tokios išimties. Būtent jūs padėjote psichoistorijos mokslo pamatus. Ir jo idėja priklauso jums... Bet, jei neprieštaraujate, norėčiau sugrįžti prie pokalbio apie būsimą jūsų susitikimą su generolu Tenaru.

- Kuria prasme?

- Vis mąstau apie tai, kaip apskritai išvengti judviejų susitikimo.

- Įdomu, kaip galėčiau tą padaryti, jei jis mane kviečia atvykti į Rūmus?

- Pavyzdžiui, galite pasakyti, jog prastai jaučiatės, ir vietoje savęs nusiųsti ką nors kitą.

- Ir ką gi?

Elaras tylėjo, bet Seldonas jau žinojo atsakymą.

- Jus?

- Kodėl gi ne? Manau, man pavyktų. Esu generolo žemietis, o tai jau šis tas. Jūs turite aibę reikalų, esate nebejaunas žmogus - žodžiu, nesunku bus įtikinti generolą, jog prastai jaučiatės. O aš, atleiskite, susitikęs su juo, sugebėsiu geriau už jus išsisukti.

- Pameluoti?

- Jei to prireiks.

- Bet juk tai rizikinga.

- Nelabai. Abejoju, ar jis galėtų duoti įsakymą mane nužudyti. Jei jis įsiustų, aš galėčiau nuolankiai prašyti, maldauti, o ir jūs užtartumėte už mane: atseit, jaunas, žalias, nepatyręs... Bet kuriuo atveju jau geriau man patekti į bėdą. Projektas be manęs nežlugs, o be jūsų viskas sugrius.

Seldonas suraukė antakius ir pasakė:

- Ne, Elarai, neketinu slėptis už jūsų nugaros. Jei generolas pageidauja mane matyti, jis ir pamatys. Kodėl turėčiau tirtėti iš baimės ir versti jus dėl manęs rizikuoti? Kuo jūs mane laikote?

- Doru, kilniu žmogumi. O šiuo atveju reikalingas apsukrus ir gudrus.

- Be reikalo neįvertinate mano gebėjimų. Pasistengsiu būti gudresnis.

Elaras neaptenkintas gūžtelėjo pečiais.

- Tiek to, nieko nepadarysi. Juk suprantate, kad negaliu su jumis ginčytis.

- Tikrai, Elarai. Ir be reikalo sumanėte atidėti susitikimą. Garbės žodis, mielai pasprukčiau iš jubiliejaus į susitikimą su generolu. Pats žinote, jog šitos iškilmės - ne mano idėja, - sumurmėjo Seldonas.

- Atleiskite, - išlemeno Elaras.

- Tiek to, nesijaudinkite, - pasakė Seldonas. - Pagyvensim - pamatysim.

Jis apsisuko ir išėjo. O, kaip jam norėjosi, kad viskas riedėtų kaip sviestu patepta! Kad Projektas būtų panašus į tobulai suderintą mechanizmą, kad jam nereikėtų spręsti problemų dėl pavaldinių! Kaip to pasiekti? Turbūt tektų paaukoti visą likusį gyvenimą. O ir charakterį reikėtų keisti. Bet tai neįmanoma!

Seldonas atsiduso ir nuėjo pasikalbėti su Amariliu.

10 skyrius

Į kabinetą Haris įėjo nepasibeldęs.

- Jugai, - dar nuo slenksčio pareiškė jis, - mano susitikimas su generolu atidėtas.

Seldonas prisėdo ant kėdės krašto šalia Amarilio ir kantriai laukė, kol šis atsitrauks nuo darbo. Pagaliau Amarilis teikėsi pakelti į Harį akis.

- Ir kuo generolas tai paaiškina?

- Tai ne dėl jo kaltės. Kažkas iš mūsų matematikų sukurpė kolektyvinį prašymą generolui... Prašo atidėti mūsų susitikimą. Supranti, dėl jubiliejaus iškilmių. Man tai nepatinka.

- Kodėl tuomet leidai išsiųsti jiems tokį prašymą?

- Nieko aš neleidau! Kažkokia saviveikla. Sutinku, jog yra dalis ir mano kaltės, - susiraukė Seldonas. - Taip ilgai dejavau, kad man jau šešios dešimtys, jog visi pavargo klausytis ir nusprendė mane pralinksminti - surengti iškilmes.

- Ką gi, - prisimerkė Amarilis, - pasinaudosime šia savaite.

Seldonas įsitempė, suraukė antakius.

- Ar kas nors negerai?

- Ne. Kol kas viskas gerai, bet nieko neatsitiks, jei patikrinsime. Supranti, Hari, toks dalykas... Pirmą kartą per trisdešimt metų

psichoistorija pasiekė tokį lygį, kai atsirado reali galimybė prognozuoti. Tai, žinoma, tik lašas jūroje, mažytis taškelis milžiniškame žmonijos kontinente, bet kol kas nieko daugiau mums nepavyko pasiekti. Vadinasi, taip... Mes norime pasinaudoti savo pasiekimais, įrodyti patys sau, jog psichoistorija tapo mokslu, gebančiu prognozuoti. Todėl nepakenks, jei dar sykį patikrinsime, ar tikrai atsakingai pasirengėme, ar ko nors nepraleidome. Net ir ši mažytė prognozė yra labai sudėtinga, todėl tos savaitės mums tikrai prireiks.

- Gerai. Prieš išvykdamas į susitikimą su generolu norėčiau su tavimi pasikalbėti, galbūt ką nors man patarsi. O kol kas... laikyk liežuvį už dantų, kad nebūtų jokio informacijos nutekėjimo. *Niekam* nė žodžio. Supranti, jei viskas žlugs, nenorėčiau, kad darbuotojai pultų į paniką. Mudu kaip nors išgyvensime nesėkmę ir vėl bandysime iš naujo.

- Mudu abudu... - sunėręs virš galvos rankas liūdnai ištarė Jugas Amarilis. - Pameni, juk kažkada taip ir buvo - viską pradėjome tik mudu?

- Puikiai prisimenu ir jaučiu nostalgiją tiems laikams. Tiesa, tada mes dar neturėjome...

- Daug ko tada neturėjome - Pagrindinio Radianto, elektrofokusuoklio...

- Ir vis dėlto šaunios dienelės buvo

- Šaunios, - pritarė Amarilis ir nusišypsojo.

11 skyrius

Universitetas neatpažįstamai pasikeitė, ir Seldonas nieko negalėjo sau padaryti - jam tai patiko.

Pagrindinės Projekto darbuotojų užimamos patalpos sutvisko įvairiaspalvėmis šviesomis, pasirodė holografiniai vaizdai: Seldonas... įvairiausiu metu, įvairiausiose vietose; jaunutė gražutė Dorsa; padūkęs paauglys Reičis, dar nesušukuotas, neaprengtas, netašytas... O štai Seldonas su Amariliu - taip pat stebėtinai jauni - palinkę prie kompiuterių. Netgi Demerzelio nepamiršo. Pamatęs jį, Haris sunkiai atsiduso ir pajuto, kaip jam stinga seno bičiulio. Jo buvimas šalia visada įkvėpė, suteikė pasitikėjimo.

O štai Imperatoriaus Kleono atvaizdo galerijoje nebuvo. Ne todėl, kad jį sunku buvo gauti. Dabar, chuntos valdymo laikais, neprotinga buvo priminti žmonėms apie praeitį.

Aplinkui viskas spindėjo, švytėjo. Universitetas nebebuvo panašus į griežtą mokymo įstaigą - Haris jo tokio niekada nematė. Pats pastatas tviskėjo, mainėsi tamsoje visomis vaivorykštėmis spalvomis.

- Ištisos trys dienos! - sušuko Haris apimtas džiugesio ir kartu siaubo.

- Taip, trys dienos, - linktelėjo Dorsa. - Taip norėjo Universitetas.

- Bet kokios išlaidos! Kiek darbo įdėta!- Seldonas susiraukė, pakraipė galvą.

- Išlaidos minimalios, - nesutiko Dorsa, - palyginus su tuo, kiek tu davei Universitetui. O darbavosi visi savo noru, ypač studentai.

Priešais Seldono akis atsivėrė Universiteto pastatų panorama, primenantį pasakų pilį. Haris negalėjo sulaikyti šypsenos.

- Patenkintas? - šyptelėjo Dorsa. - Na, matai. Tu tik niurzgėjai, burbėjai, skundeisi, kaip tau nepatinka šitas pasiruošimas jubiliejui. Manei, jog sumanymo tikslas - priminti tau, koks esi senas... Pamatytum dabar pats save! Visas švieti iš laimės!

- Garbės žodis, tikrai labai malonu! Net įsivaizduoti nieko panašaus negalėjau.

- Nėra kuo stebėtis, Hari. Tave žino visas pasaulis, visa Imperija.

- Ne, tai netiesa, - prieštaravo Seldonas. - Niekas nežino apie mane, tuo labiau apie psichoistoriją. Žino tik Projekto dalyviai. Ir tai toli gražu ne viską.

- Tai nesvarbu. Dabar svarbiausias - *tu*. Kvadrilijonai žmonių, kurie nieko konkrečiai nežino apie tave bei tavo darbą, žino, jog tu Haris Seldonas - didysis Imperijos matematikas.

- Na... - Seldonas susižavėjęs dairėsi, - maždaug panašiai aš dabar ir jaučiuosi. Bet kur tai matyta - trys dienos, trys naktys! Kas bus su įrenginiais, su archyvu, su visomis medžiagomis? Juk viską šičia apvers aukštyn kojomis!

- Nesirūpink. Viskas padėta saugioje vietoje. Kompiuteriai bei kita įranga - apsaugos lauko žinioje. Studentai pasirūpino.

- Ir tu, Dorsa? - švelniai šypsodamasis paklausė Haris.

- Ne tik aš. Labiausiai iš kailio nėrėsi tavo kolega Tamvilis Elaras.

Haris susiraukė.

- Kas negerai? - nustebo moteris. - Ar jis tau nepatinka?

- Nepasakyčiau, kad nepatinka... tik jis mane vadina "maestro".

- O, tai baisus nusikaltimas! - pajuokavo Dorsa.

- Ir dar... jis jaunas, - sumurmėjo Seldonas.

- Tai dar baisesnis nusikaltimas! Oi, Hari, senėjimas - tai ištisas mokslas. Senti reikia geranoriškai, garbingai, gražiai, oriai. Ir pradėti reikia nuo to, kad visi matytų, kaip tu mėgaujiesi gyvenimu, kaip esi savimi patenkintas. Tada ir visi aplink tąve bus patenkinti ir laimingi. Argi tu ne šito trokšti? Na, eime. Pakaks čia slapstytis, prisidengus manimi. Sveikinkis su svečiais, šypsokis, kalbink juos. Ir nepamiršk, jog po banketo turėsi pasakyti kalbą.

- Negaliu pakęsti banketų, dar labiau nemėgstu kalbėti prieš publiką.

- Teks, niekur tu nedingsi. Na, eime!

Seldonas atsiduso ir pakluso žmonai. Šiandien jis tikrai atrodė įspūdingai. Jau prieš metus nusivilko sunkią, prašmatnią Ministro Pirmininko mantiją, seniai nebedėvėjo helikonietiško stiliaus kostiumų. Šiandien jis mūvėjo nepriekaištingai išlygintas griežto stiliaus kelnes bei dėvėjo paprastą tuniką. Kairėje krūtinės pusėje spindėjo emblema su užrašu: "Psichoistorinis Strilingo Universiteto Hario Seldono Projektas". Garsaus matematiko veidą vagojo raukšlės, plaukai baltavo sidabru, tačiau akys spindėjo linksmai bei jaunatviškai.

Pirmiausia Haris žvilgtelėjo į tą kambarį, kuriame susirinko vaikai. Visi baldai iš čia buvo išnešti, stovėjo tiktai šventinis stalas. Vos tik profesoriui įėjus, vaikai puolė prie jo. Jie puikiai žinojo, kas šiandien svarbiausias asmuo... Hariui teko gintis nuo į jį besitiesiančių saldumynais išterliotų mažų rankučių.

- Palaukite, vaikai, palaukite, - ištarė jis. - Nagi, pažvelkite čia...

Seldonas ištraukė iš kišenės mažytį kompiuterizuotą robotą ir pastatė ant grindų. Imperijoje, kur seniai nebebuvo robotų, vaikams akys ant kaktos iššoko. Visi išsyk pritilo ir stebėjo roboto judesius. Tai buvo gauruotas žvėrelis. Sukonstruotas taip, jog galėjo keisti savo išvaizdą. Kiekvienas toks pasikeitimas sukeldavo džiaugsmo šūksnius. Pasikeitus žvėrelio išorei, keisdavosi ir jo judesiai bei skleidžiami garsai.

- Na štai, - nusišypsojo Seldonas, - žiūrėkite, žaiskite tik šiukštu nesulaužykite. Vėliau kiekvienas gausite po tokį daikčiuką dovanų.

Prie pagrindinės salės durų Seldoną prisivijo Vanda.

- Seneli!

- Kaip laikaisi, Vanda? Ar tau linksma? - paklausė Haris, pakėlęs mergaitę ir sukdamas ją ore.

- Linksma. Tik tu į tą kambarį neik.

- Kodėl? Tai mano kabinetas. Aš jame dirbu.

- Bet juk čia aš susapnavau tą baisų sapną.

- Žinau, mieloji. Tau jau viskas praėjo, ar ne taip?

Seldonas kiek sutriko. Nusprendęs, jog vis dėlto reikėtų pasikalbėti su anūke, jis apkabino mergaitę ir nusivedė prie kėdžių, sustatytų koridoriaus pasieniu. Po to atsisėdo ir pasisodino Vandą ant kelių.

- Pasakyk, ar tai tikrai buvo sapnas?

- Tarsi sapnas.

- Tu tikrai miegojai?

- Regis, taip.

Seldonas pastebėjo, jog mergaitė nervinasi, ir nusprendė nebekankinti jos klausimais.

- Tiek to, - nusišypsojo jis, - nesvarbu, ar tai buvo sapnas, ar ne, bet tu matei du vyriškius, kurie kalbėjo apie mirtį ir ližikus? - Vanda vėl linktelėjo. - O gal tau tik pasigirdo, kad jie paminėjo būtent ližikus?

- Ne-e. Jie apie ližikus kalbėjo.

Haris suprato, jog nieko daugiau iš mergaitės neišpeš. Jis paleido anūkę ir, paglostęs galvą, pasakė:

- Bėk ir linksminkis, mažyle. O sapną išmesk iš galvos.

- Gerai, seneli.

Vanda iškart pralinksmėjo ir bėgte pasileido pas vaikus.

Seldonas žingsniavo per salę, ieškodamas akimis Manelos. Ieškoti teko ilgai, nes kiekviename žingsnyje kas nors jį sustabdydavo, sveikino, linkėjo laimės...

Pagaliau jis pamatė Manelą. Kartodamas: "Atsiprašau, atleiskite...", Haris sunkiai skverbėsi pro minią.

- Manela! - pašaukė pagaliau marčią ir, įsikibęs jai į parankę, pasivedėjo į šalį, nenustodamas šypsotis svečiams.

- Ar kas atsitiko, Hari? - paklausė moteris.

- Aš vėl apie Vandos sapną.

- Tik nesakyk, kad ji dar nepamiršo to košmaro!

- Taip, sapnas vis neduoda mergaitei ramybės. Klausyk, ar yra ant stalų ližikų?

- Žinoma. Ir ant vaikų stalų, ir ant suaugusių. Visi juos taip mėgsta. Aš jau ragavau. Paragauk, pats įsitikinsi, kaip gardu!

- Aš štai apie ką galvoju... O jei tai nebuvo sapnas, jei Vanda iš tiesų girdėjo vyrus kalbant apie mirtį nuo ližikų?..

Seldonas sutriko ir nutilo.

- Manai, jog kažkas juos užnuodijo? Nesąmonė! Tuomet visi vaikai jau būtų negyvi.

- Taip... Aš suprantu, - sumurmėjo Haris, dar labiau sutrikęs. Jis linktelėjo Manelai ir nuėjo atgal per salę. Žingsniavo taip paskendęs savo mintyse, jog vos neprasilenkė su Dorsa.

- Kokia veido išraiška! - sustabdė jį žmona. - Apie ką mąstai?

- Prakeikti ližikai. Niekaip iš galvos neišeina.

- Aš irgi apie juos galvoju, bet nieko negaliu suprasti.

- Kažkaip darosi baugu. O jeigu jie užnuodyti?

- Ne, dėl šito gali būti ramus. Visi banketui pateikti produktai kruopščiai patikrinti. Tu, žinoma, vėl pasakysi, jog tai tikrų tikriausia paranoja, bet aš privalau tave saugoti. Tą ir darau.

- Vadinasi, visas maistas...

- Patikėk - maistas neapnuodytas.

- Tai ir gerai, - nusišypsojo Haris. - Nuraminai mane. Na, aš taip nemaniau, bet...

- Tikėkimės, - pasakė Dorsa. - Man tik neduoda ramybės būsimas tavo susitikimas su tuo pabaisa Tenaru. Beliko vos kelios dienos.

- Nevadink jo pabaisa, Dorsa. Būk atsargi. Ir sienos turi ausis...

- Tu teisus, - tyliai pasakė moteris. - Apsižvalgyk. Atrodo, visi laimingi, visi šypsosi, tačiau niekas negali žinoti, kas iš mūsų "draugų" po vakarėlio skubės pranešti savo viršininkui apie tai, kas ir kaip čia buvo. O, žmonės! Kaip tai bjauru, kaip šlykštu! Ir pavojinga. Todėl aš keliausiu pas Tenarą drauge su tavim, Hari.

- Dorsa, tai neįmanoma. Tu tik dar labiau viską sugadinsi. Nebijok. Nuvažiuosiu vienas ir viską pats sutvarkysiu.

- Bet tu neturi supratimo, kaip kalbėtis su tuo generolu!

- O tu turi? - liūdnai paklausė Haris. - Kalbi visai kaip Elaras. Tas jaunuolis įsitikinęs, jog aš visiškas mulkis, niekam tikęs nusenęs kvailys. Jis pasišovė vietoj manęs keliauti pas generolą. Žinai, aš kartais pagalvoju, kiek žmonių Trantore norėtų pasikeisti su manim vietomis? Dešimtys? O gal milijonai?

12 skyrius

Štai jau dešimt metų, kai Galaktikos Imperija neturi Imperatoriaus, o Rūmuose, atrodo, niekas nepasikeitė. Per tūkstantmečius Imperatoriaus figūra tapo legendinė, beveik nereali, ir dabar, regis, niekas net nepastebėjo, kad Jo Didenybės nebėra.

Nebebuvo to, kuris, apsivilkęs didingą Imperatoriaus mantiją vadovavo oficialioms ceremonijoms, to, kuris iškilmingu balsu skelbdavo savo įsakymus... Dabar niekas nejautė valdovo gailestingumo ar abejingumo, nurimo Rūmų iškilmės, nutilo slaptos intrigos. Asmeniniai Imperatoriaus apartamentai Mažuosiuose Rūmuose buvo tušti - čia nebeliko nieko iš buvusios valdovo šeimos.

Tačiau sodininkų armija ir toliau rūpinosi Rūmų parkais bei sodais. Čia buvo ideali tvarka. Tarnai taip pat palaikė idealią švarą Rūmų patalpose. Viskas riedėjo sava vaga, visas personalas dirbo įprastinius darbus. Aukšti valdininkai leido įsakymus - taip, kaip kadaise pats Imperatorius. Ir valdininkai Rūmuose nedaug tepasikeitė... Naujai atvykusieji būdavo apmokomi laikytis įprastinių tradicijų.

Susidarė įspūdis, jog Imperija tiek įprato būti valdoma Imperatoriaus, jog maloniai sutiko paklusti Rūmuose sklandančiai valdovo šmėklai.

Ir chunta apie tai žinojo. Arba bent jautė. Per dešimtmetį niekam iš kariškių nekilo mintis įsikelti į asmeninius Imperatoriaus apartamentus. Jie tarsi suprato, jog neturi teisės nurodinėti Rūmuose.

Netgi generolas Tenaras nedrįso pasikėsinti į Mažuosius Rūmus. Jis apsistojo viename iš Rūmų teritorijoje buvusių pasatų ir čia įsirengė savo kabinetą.

Tenaras buvo kresnas, nedidelio ūgio, ūsuotas. O ne, jo ūsai nebuvo panašūs į daliečių - jie buvo siauri, tvarkingai pakirpti. Rudi ūsai ir šaltos žydros akys... Turbūt jaunystėje tas žmogus buvo negi gražus. Bet dabar jo veidas atrodė sudribęs, paburkęs, iš akių telikę siauri plyšeliai.

Piktai, kaip gali sau leisti tik žmogus, laikantis save vieninteliu milijonų pasaulių šeimininku, bet nedrįstantis pasiskelbti Imperatoriumi, jis kartą pasakė Henderui Linui:

- Aš galėčiau savo dinastiją įkurti! - ir, grėsmingai apžvelgęs kambarį, sumurmėjo: - Čia nelabai tinkama vieta Imperijos valdovui.

Linas išdrįso paprieštarauti:

- Visų svarbiausia, kad jūs esate valdovas. Jau verčiau būti valdovu šičia, negu marionete Rūmuose.

- Bet dar geriau būti valdovu Rūmuose. Kodėl gi ne?

Linas turėjo pulkininko laipsnį, tačiau jo užduotis buvo - sakyti Tenarui tai, ką jis nori išgirsti, ir perduoti kitiems jo įsakymus. Retsykiais, kai tai nebuvo pavojinga, jis išdrįsdavo ką nors patarti generolui.

Liną visi vadino Tenaro "liokajumi". Jis apie tai žinojo ir visai neprieštaravo. Šitaip jis apsidraudė nuo daugelio problemų, tačiau suprato, jog dažniausiai liokajų karjera blogai baigiasi.

Žinoma, galėjo išaušti tokia diena, kai ir pats Tenaras nusiris žemyn laikinosios chuntos piramidės laiptais, tačiau Linas nebuvo įsitikinęs, kad įžvalga padės jam laiku pajusti pavojų ir paspnikti. Galų gale... už viską gyvenime tenka mokėti.

- Žinoma, generole, jūs galėtumėte įkurti dinastiją, - mandagiai pritarė Linas. - Imperijos istorijoje buvo daug tokių pavyzdžių. Bet tam reikia laiko. Žmonės lėtai pripranta prie naujovių. Dažniausiai tik antrajam ar trečiajam dinastijos įpėdiniui pavyksta tapti tikru Imperatoriumi, tokiu, kurį priima tauta.

- Nesąmonė! Reikia tiesiog imti ir pasiskelbti Imperatoriumi. Kas išdrįs man prieštarauti? Juk laikau Imperiją kietose rankose.

- Tai tiesa, generole. Jūsų pozicijos Trantore bei Vidiniuose Pasauliuose tvirtos, tačiau labiau nutolę Išoriniai Pasauliai kažin ar sutiks su įsigalinčia nauja dinastija.

- Vidiniai Pasauliai ar Išoriniai - nematau jokio skirtumo. Dabar kariškiai viską valdo. Jie susidoros su tomis problemomis.

- Tiesą sakote, - sutiko Linas, - tačiau provincijos turi savo ginkluotąsias pajėgas, kurios gali jūsų nepalaikyti. Nelengvi dabar laikai.

- Vadinasi, tu siūlai man elgtis atsargiai?

- Visada buvau tokios nuomonės, generole.

- Jei pernelyg dažnai tai kartosi, kada nors man gali pabosti.

Linas liūdnai atsiduso ir nuleido akis.

- Generole, siūlau tik tokius dalykus, kurie jums naudingi.

- Panašiai, kaip amžina tavo dainelė apie tą Harį Seldoną? - burbtelėjo Tenaras.

- Tas žmogus jums kelia rimtą pavojų, generole.

- Tai *tavo* nuomonė, o man taip neatrodo. Kas jis toks? Apgailėtinas nusenęs profesorius!

- Dabar - taip. - sutiko Linas. - Bet kadaise buvo Ministras Pirmininkas.

- Žinau, bet tai buvo Kleono laikais. O ką jis po to padarė? Niekaip negaliu suprasti, kodėl tokiais neramiais laikais turėčiau bijoti kažkokio suknisto profesoriaus? Štai provincijų gubernatoriai maištauja...

- Žmonės kartais klysta, - atsargiai priminė Linas, - manydami, jog ramus, mažas žmogelis negali jiems pakenkti. Seldonas būtent

taip atrodo. Tačiau prieš dvidešimt metų džoranumiečių organizacija per plauką nenuvertė tuometinio Ministro Pirmininko Demerzelio. - Generolas linktelėjo, nors akivaizdžiai matėsi, kad jis to neprisimena. - Būtent Seldonas padarė galą šitam judėjimui ir po to užėmė Ministro Pirmininko postą. Tačiau džoranumiečiai išgyveno, pasitraukė į pogrindį... Ir vėl tas pats Seldonas susekė juos ir sudarė organizacijos sunaikinimo planą. Tiesa, truputį neapskaičiavo - nespėjo apsaugoti Kleono, ir Imperatorius buvo nužudytas.

- Bet Seldonas ir vėl išgyveno, ar ne taip?

- Jūs visiškai teisus. Išgyveno.

- Keista. Nesugebėjo įžvelgti rengiamo pasikėsinimo prieš Imperatorių! Už tokius dalykus tikrai turėtų lėkti Ministro Pirmininko galva.

- Turėtų, jūsų teisybė. Tačiau chunta paliko jį ramybėje. Jiems pasirodė, jog tai išmintingas sprendimas.

- Kodėl?

- Dėl kažkokios psichoistorijos.

- Neturiu supratimo, kas tai yra, - abejingai burbtelėjo Tenaras. Iš tiesų nuskambėjęs žodis sukėlė jam kažkokius neaiškius prisiminimus - Linas ne sykį buvo užsiminęs apie tą nelemtą psichoistoriją, tačiau Tenaras vis neturėdavo noro jo klausytis. Linas, savo ruožtu, buvo atsargus ir neskubino įvykių. Tačiau šiandien jis neįprastai sunerimęs ir atkaklus. "Turbūt, - pamanė generolas, - reikia leisti jam išlieti širdį".

- Apie tai apskritai nedaug kas žino, - atsiduso Linas. - Psichoistorija domisi kai kas iš intelektualų.

- Ir kas tai yra?

- Kažkokia sudėtinga matematinė sistema.

Tenaras susiraukė.

- Šito tai jau nereikia. Suskaičiuoti savo pulkus aš kaip nors sugebėsiu, o daugiau jokios matematikos man nereikia.

- Sklando gandai, - neketino pasiduoti Linas, - jog pasitelkus šitą psichoistoriją galima prognozuoti ateitį.

Generolas išpūtė akis.

- Ar tas Seldonas būrėjas?

- Ne visai. Tai toks mokslas.

- Netikiu.

- Sunku patikėti, bet Trantore - ir ne tik čia - Seldonas tapo iš tiesų legendine figūra. Ne taip svarbu, ar realiai ta psichoistorija ką nors gali. Svarbiausia, kad žmonės tuo patikėtų. Tuomet šitas

mokslas gali pagelbėti išlaikyti valdžią. Manau, kad jūs jau tą supratote, generole. Tereikia išpranašauti, kad jūs valdysite ilgai ir sėkmingai, o Imperija jūsų valdymo laikotarpiu suklestės, ir žmonės, patikėję tokia teigiama pranašyste, patys padės jai išsipildyti. Kita vertus, tas Seldonas gali, pavyzdžiui, išpranašauti pilietinį karą. Žmonės vėl patikės, ir tada mūsų valdžia susvyruos.

- Tokiu atveju, pulkininke, reikia padaryti taip, kad tos prognozės būtų mums palankios.

- Taip, bet Seldonas nėra mūsų režimo šalininkas. Psichoistorija gali mums pasitarnauti tik tuo atveju, jei Projektui vadovaus kas nors kitas, ne Seldonas.

- Ar jūs jau ką nors numatėte?

- Taip. Tik reikia atsikratyti Seldono.

- Nejaugi sunku tai padaryti. Nužudyti jį - ir taškas.

- Generole, būtų geriau, jei vyriausybė nesipainiotų į tokius dalykus.

- Paaiškink!

- Netrukus jis atvyks čia... susitikti su jumis. Galėsite susipažinti, apžiūrėti jį. Štai tada ir nuspręsite, ko verti mano siūlymai.

- Kada jis atvyks?

- Turėjo jau atvykti, bet jo bendradarbiai paprašė atidėti susitikimą. Šiuo metu kaip tik švenčiamas Seldono jubiliejus. Regis, šešiasdešimtmetis. Pamaniau, jog protinga būtų patenkinti jų prašymą.

- Kam to reikėjo? - nepatenkintas atšovė generolas. - Negaliu pakęsti visokių kompromisų. Tai silpnumo požymis.

- Generole, jūs, kaip visada, teisus. Tačiau pamaniau, jog mums bus naudinga stebėti, kaip vyksta tos iškilmės.

- Kuriems galams?

- Žinojimas visada naudingas. Ar norite žvilgtelėti?

- Ar tai būtina? - paniuro generolas.

- Manau, jums bus įdomu.

Kabinete užgeso šviesa, patalpą užliejo garsai bei vaizdai, akies mirksniu pakeitę niūrų generolo kabinetą.

Linas pusbalsiu komentavo iškilmes:

- Šventė vyksta Projekto darbuotojų užimamose patalpose, tačiau iškilmėse dalyvauja visas Universitetas. Tuojau pamatysite panoraminę apžvalgą ir įsitikinsite, jog šventė vyksta didžiulėje erdvėje. Turiu pranešimų apie tai, jog Seldono jubiliejus šiuo metu švenčiamas ir kituose Trantoro Universitetuose... galima sakyti "neakivaizdžiai". Šventė truks tris dienas.

- Vadinasi, visas Trantoras švenčia to žmogaus gimtadienį?

- Turbūt taip. Daugiausiai tai mokslininkai. Visoje planetoje švenčia, kai kas ir iš kitų pasaulių prisijungė.

- O iš kur transliacija?

Linas šyptelėjo.

- Turime Projekte savų žmonių - patikimi informacijos šaltiniai.

- Na gerai. Sakyk, ką tu apie tai galvoji?

- Generole, man regis, jog tai...Seldono asmens kultas. Jis taip garsiai pareiškė apie save, taip susitapatino su psichoistorija, jog negalima staiga ir atvirai tą žmogų nudėti. Tokiu būdu sukelsime nepasitikėjimą jo mokslu. Ir mums iš jo nebus jokios naudos.

Kita vertus, Seldonas jau senas. Nesunku įsivaizduoti, jog netrukus jį pakeis kas nors jaunesnis... Tas, kurį mes pasirinksime, tas, kuris palankiai vertina mūsų siekius bei tikslus. Privalome nuversti Seldoną nuo pjedestalo taip, kad atrodytų, jog tai natūralus procesas.

- Vadinasi, tu manai, jog turėčiau su juos susitikti?

- Taip. Pamatysite, kuo jis kvėpuoja ir nuspręsite, kokių priemonių mums reikia imtis. Bet turime būti itin atsargūs, nes jis populiarus, žinomas žmogus.

- Ne tokių mačiau! - prunkštelėjo generolas.

13 skyrius

- Taip, - pavargusiu balsu ištarė Haris Seldonas, - tikras triumfas. Tai buvo nuostabu. Net nežinau, kaip sulaukti septyniasdešimtmečio. Noriu, kad vėl viskas pasikartotų. Tik, turiu pripažinti, baisiai pavargau.

- Tėti, tau reikia gerai išsimiegoti, - patarė Reičis. - Miegas viską gydo.

- Net nežinau, ar pavyks kiek pailsėti, už poros dienų manęs laukia susitikimas su mūsų didžiuoju valdovu.

- Pas jį keliausi ne vienas, - ryžtingai pareiškė Dorsa.

Haris nusiminė.

- Liaukis, Dorsa. Nekalbėkime daugiau apie tai. Man labai svarbu susitikti su tuo žmogumi akis į akį.

- Tai pavojinga. Ar jau pamiršai, kuo baigėsi, kai prieš dešimt metų neleidai man drauge su tavim pasitikti sodininkus?

- Norėčiau pamiršti, tačiau tu porą kartų į savaitę vis man primeni. Bet dabar tikrai nusprendžiau keliauti vienas. Ką jis man gali

padaryti? Esu niekam nepavojingas senis, atvykęs sužinoti, ko garbiam generolui iš manęs reikia.

- Kaip pats manai, ko iš tiesų jam reikia? - paklausė Reičis.

- Matyt, to paties, ko reikėjo Kleonui. Turbūt pamanė, jog psichoistorija gali prognozuoti ateitį ir nusprendė pasinaudoti ja... Beveik prieš tris dešimtis metų pasakiau Imperatoriui Kleonui, jog mano mokslo ne tokia paskirtis. Vėliau nuolat kartojau tai, būdamas Ministru Pirmininku. Ir dabar tą patį pasakysiu generolui Tenarui.

- Tik kažin, ar jis tuo patikės? - suabejojo Reičis.

- Sugalvosiu ką nors, pasistengsiu, kad mano žodžiai skambėtų įtikinamai.

- Nenoriu, kad vienas važiuotum, - atkakliai tvirtino Dorsa.

- Nori ar ne - tai nieko nekeičia.

Į pokalbį įsiterpė Tamvilis Elaras:

- Aš čia vienintelis ne jūsų šeimos narys. Net nežinau, kaip jūs pažiūrėsite į mano siūlymą.

- Kalbėkite, - mostelėjo ranka Haris. - Pradėjote, tai - pirmyn.

- Norėčiau pasiūlyti kompromisą. Galėtume kai kurie iš mūsų lydėti maestro. Keletas žmonių... garbės sargybos teisėmis. Ne, aš nesakau, jog mes visa minia įsiveršime į generolo kabinetą. Net į Rūmų teritoriją kojos nekelsime. Netoli teritorijos ribos įsikursime kokiame nors viešbutyje - pasidarysime sau šventę.

- Tai bent! Tik šventės man betrūko, - susijuokė Seldonas.

- Maestro, aš nekalbu apie jus. Jūs keliausite į susitikimą su Tenaru. O mūsų buvimas netoliese neliks nepastebėtas. Jis primins Imperatoriškojo sektoriaus gyventojams, koks jūs populiarus ir garsus žmogus. Beje, generolui taip pat. Be to, žinodamas, jog mes esame šalia ir laukiame jūsų sugrįžtant, Tenaras gerai pagalvos, kaip reikia su jumis elgtis.

Stojo ilga pauzė. Pagaliau Reičis pasakė:

- Ne. Kažkaip labai teatrališka... Tėčiui tai nebūdinga.

- Manęs nedomina, kas jam būdinga, o kas ne, - išpyškino Dorsa. - Svarbiausia, kad Haris būtų saugus. Man visai patinka daktaro Elaro pasiūlymas. Jei jau negalime lydėti Hario į Rūmų teritoriją, kodėl mums neįsikūrus kur nors netoliese? Puiku. Ačiū jums, daktare. Gera mintis.

- Aš to nenoriu, - purtė galvą Seldonas.

- Bet aš noriu! - spyrėsi Dorsa. - Būsiu kiek galima arčiau tavęs.

Iki tol tylėjusi Manela pasakė:

- Kai prisimenu, kokie tenai viešbučiai... Taip, ten tikrai galima neblogai pasilinksminti.

- Pasilinksminti? Kokie dar pasilinksminimai? - užsiplieskė Dorsa. - Gerai, priimu tavo balsą. Juk atiduodi jį už mane?

Taip ir nusprendė. Kitą dieną maždaug dvylika Projekto darbuotojų apsistojo viešbutyje "Kupolo kraštas". Jie pasirinko kambarius, iš kurių langų matėsi Rūmų teritorija.

Kitą vakarą pas Seldoną atėjo ginkluoti gvardiečiai ir nuvedė jį į susitikimą su generolu.

Maždaug tuo pat metu Dorsa kažin kur dingo, tačiau niekas to nepastebėjo ir jos neieškojo. Kai pagaliau buvo pastebėta, jog Dorsos nėra, visi sunerimo. Ir geros nuotaikos nebeliko.

14 skyrius

Dorsa Venabili dešimtį metų gyveno Rūmų teritorijoje. Būdama Ministro Pirmininko žmona, ji turėjo leidimą, su kuriuo buvo galima patekti į teritoriją ir laisvai tenai vaikštinėti. Ant leidimo buvo jos pirštų antspaudai.

Sumaišties, kuri kilo nužudžius Imperatorių, metu niekam neatėjo į galvą atimti iš Dorsos leidimą. Ji ir pati apie tai net neprisiminė. Tik dabar, pirmą sykį po to baisaus košmaro, jai prireikė patekti į Rūmų teritoriją. Ir moteris apsidžiaugė, prisiminusi, jog gali tai padaryti.

Kai Dorsa išėjo iš po kupolo į atvirą erdvę, jau temo ir buvo vėsoka. Po kupolu naktį truputį šviesiau, negu atviroje erdvėje, o dieną - tamsiau. Ir, žinoma, po kupolu buvo šilčiau.

Dauguma trantoriečių apie tai nemąstė, nes visą gyvenimą praleido po kupolu. Dorsos oro pasikeitimas nenustebino ir nenuvylė. Jai ne tas rūpėjo.

Keliu, vedančiu iš viešbučio, moteris nužingsniavo Rūmų teritorijos link. Kelias puikiai apšviestas, matomumas geras.

Dorsa žinojo netoli benueisianti - netrukus ją sulaikys. Chunta išgyvena nelengvus laikus. Ją būtinai pastebės.

Nuojauta moters neapgavo. Priešais atriedantis nedidelis automobilis sustojo šalia ir apsaugininkas paklausė:

- Ką jūs čia veikiate? Kur keliaujate?

Dorsa niekaip nesureagavo į griežtą jo klausimą ir drąsiai žingsniavo toliau.

- Stok! - suriko apsaugininkas ir žaibo greičiu iššoko iš automobilio. Dorsai tik šito ir reikėjo. Vyriškis laikė atkišęs blasterį. Regis, neketino taikytis į moterį, tik norėjo pademonstruoti turįs ginklą.

- Jūsų registracijos numeris? - pareikalavo apsaugininkas.

- Man reikalinga jūsų mašina, - įžūliai atrėžė Dorsa.

- Kas?! - nieko nesuprasdamas paklausė vyriškis. - Greičiau sakykite savo registracijos numerį!

Tik dabar jis kilstelėjo blasterį.

- Kuriems galams jums reikalingas mano registracijos numeris? - ramiai ištarė Dorsa, ryžtingai artėdama prie vyriškio.

Apsaugininkas žengė žingsnį atgal.

- Jei tuojau pat nesustosite ir neparodysite savo registracijos numeriu, aš šausiu.

- Nešausite! Meskite ginklą.

Sargybinis sukando lūpas, jo pirštas ką tik vos nepaspaudė blasterio mygtuko, bet...

Po to jis niekaip nesugebėjo paaiškinti, kaip viskas vyko. Vargšelis nepaliovė kartojęs: "Iš kur galėjau žinoti, jog priešais mane pati Tigrė? (O, ateis tokia diena, kai jis didžiuosis šiuo susitikimu!) Ji puolė mane pasiutusiu greičiu, nieko nespėjau suvokti!"

Dorsa griebė apsaugininką už rankos, laikiusios blasterį, pakėlė ją aukštyn.

- Mesk ginklą, girdi? - sušvokštė ji. - Antraip, sulaužysiu ranką, supratai?!

Sargybinis negalėjo nei įkvėpti, nei iškvėpti - širdį tarytum kas replėmis spaudė. Supratęs, jog negali riktis, jis išmetė ginklą.

Dorsa paleido vyriškio ranką, tačiau tas dar nespėjo atsitokėti, o ji jau stovėjo nukreipusi į sargybinį nuo žemės pakeltą jo paties blasterį.

- Tikiuosi, tavo detektoriai vietoje? - pašaipiai paklausė ji. - Tik neskubėk pranešti apie įvykį. Pajudink smegeninę - ką pasakys tavo viršininkai. Patariu rimtai pagalvoti. Nesugebėjai sulaikyti beginklės moters, vėliau ji iš tavęs dar ir blasterį atėmė... Vargu, ar kam nors tai patiks. Skrisi iš tarnybos velniop.

Apstulbusio sargybinio akyse Dorsa sėdo į automobilį ir nurūko pagrindiniu keliu. Ji čia nebuvo dešimtį metų, todėl nelabai prisiminė, kur reikia važiuoti, tačiau automobilis tarnybinis - vargu, ar ją greitai kas nors stabdys. Reikėjo skubėti. Mašina, didindama greitį, skriejo pirmyn.

Moteris važiavo dviejų šimtų kilometrų per valandą greičiu, todėl atkreipė sargybinių dėmesį. Iš automobilyje įtaisyto radijo imtuvo pasigirdo neramūs klausimai, reikalaujantys paaiškinti, kodėl mašina lekia tokiu greičiu. Netrukus detektoriai parodė, jog Dorsą vejasi kitas automobilis.

Moteris suprato, kad paskelbtas pavojus, nujautė, kad priekyje jos laukia kiti automobiliai. Tai kas? Ką jie gali padaryti? Nejaugi iškart nušaus? Turbūt iš pradžių panorės sužinoti, kas ji tokia?

Prie įvažiavimo į Rūmų teritoriją jos iš tiesų laukė dvi mašinos. Moteris lyg niekur nieko sustabdė mašiną ir nužingsniavo link pastato.

Du sargybiniai suglumo pamatę, jog iš milžinišku greičiu lėkusios mašinos išlipo ne drūtas apsaugininkas, o... moteris. Jie pastojo Dorsai kelią.

- Ką jūs čia veikiate? Kas čia dedasi?

- Turiu svarbų pranešimą pulkininkui Henderui Linui, - ramiai pasakė Dorsa.

- Nejaugi? - išsišiepė vienas sargybinių. Jų jau buvo keturi. - Jūsų registracijos numeris?

- Prašau man netrukdyti.

- Aš pasakiau: registracijos numeris.

- Aš skubu.

- Klausyk, - staiga pasakė kitas sargybinis, - žinai, į ką ji man panaši? Į buvusio Ministro Pirmininko bobą, daktarę Venabili. Į Tigrę!

Sargybiniai kiek sutriko, bet vis dėlto vienas jų tvirtai pareiškė:

- Jūs areštuota.

- Nejaugi? - šyptelėjo Dorsa. - Turėtumėte žinoti, jog Tigrė stipresnė už bet kurį iš jūsų ir reakcija mano žaibiška. Turiu kitą pasiūlymą: palydėkite mane pas pulkininką Liną, ir pažiūrėsime, ką jis pasakys.

- Jūs areštuota, - pakartojo sargybinis ir į Dorsą nukrypo išsyk keturi blasteriai.

- Ką gi, - vėl šyptelėjo moteris, - jei taip norite...

Žaibiškas judesys - ir išsyk du sargybiniai, dejuodami ir aikčiodami, susirietė ant žemės, o abiejose moters rankose atsirado po blasterį.

- Nenorėjau jų skriausti, - paaiškino moteris, - bet tikriausiai sulaužiau jiems riešus. Dabar jūs likote dviese, o aš šaudau nepalyginamai greičiau už jus. Tik pajudėsite, ir padarysiu tai, ko daryti labai nenorėčiau, - pribaigsiu jus abu.

Sargybiniai, praradę kalbos dovaną, suakmenėjo.

- Dar kartą patariu jums: geruoju palydėkite mane pas pulkininką, - pasakė moteris. - O po to suraskite gydytoją, kuris padės jūsų kolegoms.

Vienas jos pasiūlymas jau buvo nereikalingas - pulkininkas Linas pats išėjo iš savo kabineto.

- Kas čia dedasi? Ką visa tai...

Dorsa atsisuko į jį,

- A, tai jūs. Leiskite prisistatyti. Aš daktarė Dorsa Venabili, profesoriaus Hario Seldono žmona. Atėjau pas jus svarbiu reikalu. Šitie keturi nenorėjo manęs įleisti, teko nelabai mandagiai su jais pabendrauti. Liepkite jiems išeiti, noriu pasikalbėti su jumis vienu du. Neketinu nieko blogo jums padaryti.

Linas paniuręs apžvelgė sargybinius, po to jo žvilgsnis sustojo ties Dorsa.

- Nelinkite man nieko blogo? Nęsvarbu, kad šitie keturi vyrai su jumis nesusidorojo, man pakvietus, čia atsiras keturi šimtai sargybinių.

- Ir tegul. Jei nuspręsčiau jus nušauti, jie vis tiek nespėtų. Paleiskite apsaugą, ir mudu pasikalbėsime žmoniškai.

Linas įsakė sargybiniams išeiti ir tarė:

- Gerai, užeikite. Pasikalbėsime, jei taip norite. Bet leiskite jus įspėti, daktare Venabili, mano atmintis puiki.

- Mano taip pat, - linktelėjo moteris ir drauge su pulkininku įėjo į jo kabinetą.

15 skyrius

Pabrėžtinai mandagiu tonu Linas pasidomėjo:

- Paaiškinkite man normaliai, daktare Venabili, kodėl atėjote čia?

Dorsa nusišypsojo nepiktai, bet ir nešvelniai.

- Visų pirma todėl, kad įrodyčiau jums, jog galiu čia patekti.

- A?

- Jūs teisingai išgirdote. Mano vyrą išvežė į susitikimą su generolu Tenaru. Vyriausybiniu automobiliu, su apsauga... Beveik tuo pačiu metu aš išėjau iš viešbučio. Man teko susidurti su penketu sargybinių, iš vieno "pasiskolinau" automobilį, kuriuo ir atvažiavau čia. Bet jų galėjo būti ir penkios dešimtys.

Linas flegmatiškai linktelėjo.

- Jus žmonės vadina Tigre.

- Būtent. O dabar galiu pasakyti, kodėl aš čia. Noriu įsitikinti, jog mano vyras saugus. Jis įžengs į generolo irštvą - atleiskite man už vaizdingą išsireiškimą, - ir noriu, kad iš ten išeitų gyvas ir sveikas.

- Kiek žinau, jūsų vyrui niekas negresia. Bet... jeigu jūs taip sunerimusi, kodėl atėjote pas mane? Kodėl nenukeliavote tiesiai pas generolą?

- Todėl, kad iš judviejų smegenis turite tik jūs.

Po trumpos pauzės Linas pusbalsiu sumurmėjo:

- Nelabai maloni pastaba, jei kas išgirs...

- Jums ji kur kas pavojingesnė negu man, todėl ir pasirūpinsite, kad mūsų niekas neišgirstų. Jei manote, jog mane galima lengvai užliūliuoti žodžiais, paimti už rankos ir išvesti iš kabineto, jūs klystate. Nejaugi jums atrodo, jog sėdėsiu rankas sudėjusi, kai mano vyrą areštuos, o gal net nubaus mirtimi, jūs dar labiau klystate, - pasakė Dorsa, žvilgsniu parodžiusi į du ant stalo gulinčius blasterius. - Į teritoriją įėjau tuščiomis rankomis, o atėjau pas jus su dviem blasteriais. Neturėčiau jų, susirasčiau peilius, jais moku kautis virtuoziškai. Aš pavojinga net ir būdama beginklė. Štai šitas stalas - metalinis ir labai tvirtas.

- Taip.

Dorsa pakėlė rankas, pasukiojo per riešus, parodydama, jog rankose nieko neturi. Tada padėjo rankas ant stalo delnais žemyn.

Palaukusi keletą akimirkų, moteris suspaudė dešinę ranką į kumštį, užsimojo ir su baisia jėga trenkė į stalą. Garsas buvo kraupus - tarytum metalas būtų atsitrenkęs į metalą. Moteris nusišypsojo ir pasukiojo ranką.

- Jokios mėlynės, jokio įdrėskimo... ir visai neskauda, - pasakė ji. - O dabar pažiūrėkime į stalą. Matote, jis įlenktas. Jei su tokia jėga tvosiu kam nors per galvą, tai tikrai suknežinsiu kaukolę. Niekada to nedariau, nesu nužudžiusi nė vieno žmogaus, tik kai ką esu sužeidusi. Tačiau, jei profesoriui Seldonui kils pavojus...

- Ko jūs vis grasinate?

- Negrasinu. Tai tik mano pažadai. Jei niekas nelies mano vyro, aš irgi nieko neliesiu. Tačiau, jeigu jį bent pirštu kas nors palies, man teks jus kaip reikiant aptalžyti, pulkininke Linai. O gal net nudėti. Aš jums tai pažadu. O jei prireiks, tą patį padarysiu ir generolui Tenarui.

Linas sušvokštė:

- Net jeigu jūs būtumėte tigrių tigrė, vis tiek prieš visą armiją neatsilaikysite! Na, ką į tai atsakysite?

- Pulkininke, jūs puikiai žinote, ką reiškia gandai, - šyptelėjo Dorsa. - Žmonės taip mėgsta viską pagražinti, išpūsti... Iš tiesų nieko tigriško niekada nepadariau, bet apie mane pasakojama daug

nebūtų dalykų. Jūsų apsaugininkai ėmė drebėti iš baimės, vos tik mane atpažinę. Ir dabar jie būtinai paskleis gandus apie tai, kaip, skindamasi kelią pas jus, paguldžiau juos ant menčių. O jūsų armija? Net jeigu jie mane ir sunaikins... Jums reikėtų bijoti tautos rūstybės. Chunta ir taip vos išlaiko valdžią, o tokia istorija dar pablogintų padėtį. Gerai pagalvokite. Man tereikia patikinimo, jog niekas nelies profesoriaus Seldono.

- Mes neturime ketinimų jam grasinti, nenorime padaryti profesoriui nieko bloga.

- Tai kam reikėjo šito susitikimo?

- Kas čia tokio? Generolas domisi psichoistorija. Kleonas juk visą gyvenimą ja domėjosi, taip pat ir Demerzelis, kol buvo Ministras Pirmininkas. Kodėl mes negalime susidomėti? Kuo mes prastesni? Mums ji dar įdomesnė.

- Ir kodėl gi?

- Todėl, kad praėjo daug laiko. Kaip suprantu, iš pradžių tai buvo tik idėja, gimusi profesoriaus Seldono galvoje. Jis pradėjo dirbti, vis labiau įsitraukdamas, telkdamas aplink save žmones. Ir štai praėjo jau trisdešimt metų. Beveik visą tą laiką profesorių subsidijavo vyriausybė, todėl, manau, ji turi teisę dabar pareikalauti ataskaitos apie atliktą darbą. Turbūt nuo Kleono laikų tas mokslas gerokai pažengė į priekį? Štai tegul profesorius mums ir atsako. Mums reikia šiek tiek aiškesnės, realesnės informacijos, nei ore judančios lygčių eilutės. Suprantate?

- Taip, - paniuro Dorsa.

- Ir dar štai kas. Nemanykite, jog grėsmę jūsų vyrui kelia tik vyriausybė, ir, jei kas atsitiks profesoriui, būtent ją bus galima dėl visko apkaltinti. Jis pakankamai turi ir asmeninių priešų.

- Aš to nepamiršiu. O dabar noriu, kad palydėtumėte mane pas generolą Tenarą. Noriu stebėti jo susitikimą su mano vyru ir įsitikinti, kad jam viskas gerai.

- Tai padaryti nebus lengva ir ilgai užtruks. Negaliu nutraukti jų pokalbio, bet jeigu palauksite, kol jis pasibaigs...

- Nieko neketinu laukti. Veikite! Ir nesitikėkite likti gyvas, jei mane apgausite.

16 skyrius

Generolas Tenaras išpūtęs akis žiūrėjo į Seldoną, pirštų galiukais piktai barbendamas į stalą.

- Trisdešimt metų, - ištarė jis. - Ir jūs drįstate pasakyti, jog neturite ką man parodyti?

- Jei tiksliau, tai dvidešimt aštuoneri, generole.

Tenaras nuleido repliką negirdomis.

- Ir visą šį laiką buvote vyriausybės remiamas. Ar jūs žinote, profesoriau, kiek milijardų kredų surijo jūsų Projektas?

- Tiksliai nepasakysiu, generole, bet jūs juk turite dokumentus.

- Taip, mes turime. Vyriausybiniai fondai, profesoriau - ne šulinys be dugno. Ir laikai dabar sunkūs. Mes atsakingai žiūrime į lėšų švaistymą. Ne taip, kaip Kleonas. Mokesčių taip lengvai nepadidinsi. Be to, pinigai mums reikalingi ir kitoms reikmėms. Pasikviečiau jus, nes noriu įsitikinti, kad, remdami jūsų psichoistoriją, nešvaistome pinigų vėjais. Nesugebėsite mūsų įtikinti, atvirai jums sakau - subsidijavimas bus nutrauktas. Dirbkite visuomeniniais pagrindais.

- Generole, jūs reikalaujate iš manęs neįmanomo dalyko. Bet noriu pasakyti, jog, nutraukę subsidijuoti Projektą, jūs liksite be ateities. Duokite man laiko, ir kada nors...

- Pasikeitė jau ne viena vyriausybė, o jūs, profesoriau, traukiate vis tą pačią dainelę: "Duokite man laiko". Sakykite, profesoriau, argi jūs neteigiate, jog psichoistorija pranašauja chuntai trumpalaikį valdymą? Tuo pačiu ir man?

Seldonas suraukė antakius.

- Kol kas metodika nėra tokia tobula, kad būtent tai galėčiau teigti.

- O aš jums sakau, kad jūsų Projekto darbuotojai tik apie tai ir kalba.

- Ne, nieko panašaus, - pasakė Seldonas. - Gali būti, jog kai kurie mūsų darbuotojai leido sau šitaip drąsiai interpretuoti mūsų gautas išvadas, tačiau yra ir kitokių minčių... visai priešingų. Štai kodėl mums būtina tęsti darbą. O šiuo metu, turėdami netobulą metodiką bei nepilnus duomenis, galime pateikti ne visai tikslias išvadas.

- Bet jeigu paskelbsite išvadas, jog vyriausybė nestabili, ir pasakysite, kad šitaip teigia psichoistorija, jūs dar labiau išklibinsite ir taip nestabilią vyriausybės padėtį.

- Galbūt, generole. Tačiau jei paskelbsime priešingą informaciją, tai padės stabilizuoti esamą padėtį. Mes ne sykį apie tai kalbėjome su Imperatoriumi Kleonu. Psichoistoriją galima naudoti kaip ginklą, galima paveikti žmonių protus ir pasiekti trumpalaikių rezultatų. Tačiau, jei ateityje paaiškės, jog prognozės netikslios, niekas šiuo mokslu nebetikės, ir jo dienos baigsis.

- Pakaks. Kalbėkime atvirai. Ką, jūsų nuomone, psichoistorija sako apie mano valdymą?

- Mūsų nuomone, ji atskleidžia, jog pastebimi kai kurie nestabilaus valdymo elementai. Tačiau mes nežinome, kaip galima pakeisti padėtį nei į gerąją, nei į blogąją pusę.

- Kitaip sakant, jūsų mokslas prognozuoja tai, ką visi ir taip žino. Ir tokioms nesąmonėms vyriausybė skiria šitiek pinigų!

- Ateis laikas, kai psichoistorija pasakys tai, ko be jos pagalbos niekas negalėtų sužinoti, ir tada šimteriopai atsipirks visos išlaidos.

- Ir kiek reikės šito laukti?

- Nelabai ilgai. Pastaraisiais metais mes pasiekėme daug žadančių rezultatų.

Tenaras vėl pradėjo nervingai barbenti pirštais į stalą.

- Mažoka... Pasakykite man ką nors konkretaus. Tuojau pat.

Seldonas kiek sutriko.

- Galiu jums pateikti smulkią ataskaitą, bet tam reikia laiko.

- O kaipgi! Dienos, mėnesiai, metai - taip niekada ir nepamatysiu jūsų smulkios ataskaitos. Manote, esu pusgalvis?

- Ne, žinoma, ne, generole. Bet noriu, kad ir manęs nelaikytumėte bepročiu. Galiu jums pateikti tik tokią informaciją, dėl kurios neabejoju. Tyrimai kai ką rodo, bet mano asmeninės interpretacijos gali būti klaidingos. Bet jeigu jūs reikalaujate...

- Taip, reikalauju.

- Kalbėjote apie mokesčius. Sakėte, jog sunku juos padidinti. Žinoma, nelengva. Kiekvienai vyriausybei vienaip ar kitaip tenka spręsti šį klausimą. Yra tik du būdai gauti pinigų. Pirmas - apiplėšti artimą, antras - įtikinti savo piliečius gera valia atiduoti pinigus vyriausybei.

Galaktikos Imperijoje jau tūkstančius metų tvarkomasi išmintingai, todėl apie artimo apiplėšimą negali būti net kalbos, nebent kiltų koks nors maištas ir tektų jį malšinti. Tai atsitinka gana retai, ir vargu ar vyriausybė galėtų iš to gauti didelę naudą. - Seldonas giliai įkvėpė ir tęsė: - Vadinasi, pinigų galima gauti tik apgaudinėjant piliečius ir mokesčių pavidalu išviliojant dalį jų pajamų į valstybės iždą.

Tačiau laikui bėgant reikalai su mokesčiais darosi vis sudėtingesni. Skirtingi pasauliai, skirtingi sektoriai... kiekvienas reikalauja diferencijuoto požiūrio. Be to, mokesčių inspekcijos aparatas vyriausybėje vis plečiasi ir tampa nekontroliuojamas. Eilinis pilietis nesupranta, už ką jis moka mokesčius, koks jų surinkimo mechanizmas; už ką mokėti būtina, už ką galbūt galima ir nemokėti. O ir pati vyriausybė bei mokesčių inspekcija ne visada turi aiškią viziją.

Nevisai aiškus ir surinktų mokesčių paskirstymas. Pasitaiko, jog pinigai iššvaistomi nereikšmingiems, nenaudingiems projektams...

Pamažu mokesčių padėtis tampa nevaldoma. Dėl to kyla žmonių neapsitenkinimas, prasideda masių bruzdėjimas. Istorijos vadovėliuose dėl tokios padėties kaltinami godūs verslininkai, korumpuoti politikai, grubūs kariškiai, ambicingi vice karaliai... Bet jie tik žmonės, todėl ir naudojasi privilegijomis, kurias jiems suteikia neskaidri ir nevaldoma mokesčių sistema.

- Ką mėginate man įrodyti? - kimiu balsu paklausė generolas. - Kad mūsų mokesčių sistema perdėm sudėtinga?

- Ji visada tokia buvo. Vienintelis dalykas, ką tiksliai prognozuoja psichoistorija - tai neišvengiamas mokesčių didėjimas.

- Ir ką su tuo daryti?

- Šito negaliu pasakyti. Bet būtent ta tema ketinau jums pateikti ataskaitą.

- Velniop ataskaitą! Mokesčių surinkimo sistema labai sudėtina? Jūs tą norite pasakyti?

- Turbūt, - atsargiai pasakė Seldonas.

- Reikia ją supaprastinti?

- Aš dar turiu ištyrinėti...

- Niekai! Man nereikia jokios ataskaitos. Visiems aišku, jog žodžio "sudėtingas" antonimas yra žodis - "paprastas".

- Jūsų valia, generole.

Tą pačią akimirką generolas staiga pažvelgė į duris - pasigirdo skambutis. Tenaras sugniaužė kumščius. Po sekundės kambaryje pasirodė holografinis pulkininko Lino ir Dorsos Venabili atvaizdas.

Seldonas, apstulbęs, suriko:

- Dorsa, ką tu čia veiki?

Generolas nutylėjo, tik grėsmingai suraukė antakius.

17 skyrius

Tą naktį generolas prastai miegojo. Apie pulkininką neverta net kalbėti... Jiedu sutrikę žiūrėjo vienas į kitą.

- Pakartokite dar kartą, - burbtelėjo Tenaras. - Ką padarė ta moteris?

Linas atrodė suglumęs.

- Generole, tai Tigrė, - išlemeno jis. - Ją žmonės taip vadina.

Kažkas joje yra tokio... Ji panaši į nežmogį. Galbūt tai nepaprastai ištreniravusi savo kūną sportininkė ar kažkas panašaus. Ir velniškas pasitikėjimas savimi. Pasakysiu jums atvirai - tai baisus žmogus.

- Ji *tave* išgąsdino? Boba?!

- Jums leidus, generole, dar sykį papasakosiu, ką ji padarė. Be to, kai ką apie ją girdėjau. Iš pradžių netikėjau gandais, bet po vakarykščio...

Ir Linas iš naujo papasakojo generolui apie vakarykščius įvykius. Tenaras klausėsi, o jo žandai vis labiau pūtėsi.

- Blogai, - pagaliau ištarė jis. - Ir ką mums daryti?

- Man regis, viskas paprasta. Mums reikalinga psichoistorija.

- Tai jau tikrai, - pritarė generolas. - Seldonas man čia smegenis pudrino dėl mokesčių. Atseit... Tiek to, nesvarbu. Apie tai vėliau. Tęsk.

- Jau sakiau, kad psichoistorija mums reikalinga... be Seldono. Bet kuriuo atveju, jo karjerai ir gyvenimui atėjo galas. Tai persenęs mokslininkas, gyvenantis tik praeities nuopelnais. Per tris dešimtmečius nieko nesugebėjo pasiekti. Kai viską perims jauni, perspektyvūs žmonės, reikalai pajudės.

- Gerai, sutinku. O ką su jo žmona daryti?

- Būtent. Apie ją mes anksčiau net negalvojome, neįvertinome iš jos kylančio pavojaus. Ta moteris visada laikėsi šešėlyje. Dabar esu įsitikinęs, jog, kol ji gyva, mums nepavyks tyliai pašalinti Seldono.

- Tikrai manai, kad ji galėtų mudviem kaip nors pakenkti, jei nudėsime senį? - iššišiepė generolas.

- Taip. Ir dar baiminuosi, kad ji gali sukelti neramumus. Ji taip ir pasakė.

- Tu daraisi bailys.

- Ne, generole. Aš tik blaiviai mąstau. Neketinu pasiduoti, bet šita Tigrė tikrai pavojinga. - Linas kiek patylėjo ir pridūrė: - Patikimi žmonės man pasakojo apie ją, bet, prisipažinsiu, nekreipiau į tai dėmesio.

- Ir kaip mes galime jos atsikratyti?

- Mes - nežinau, - pasakė Linas, po to susiraukė ir lėtai ištarė: - Bet jei ne mes, kas nors sugebės tai padaryti.

18 skyrius

Seldonas tą naktį blogai miegojo. Išaušusi diena nežadėjo nieko gero. Jis retai kada pyko ant žmonos, bet šįkart buvo *labai* piktas.

- Kokia kvailystė! Baisi kvailystė! - sušuko jis. - Argi nepakanka to, kad mes visi apsistojome tame viešbutyje? Jau vien tas faktas galėjo tam paranojikui generolui pakišti mintį apie sąmokslą!

- Apie kokį sąmokslą, Hari? Buvome beginkliai, sudarėme linksmos kompanijos įspūdį. Visiems turėjo atrodyti, jog tęsiasi tavo jubiliejaus iškilmės... Jokios grėsmės iš mūsų pusės nebuvo ir būti negalėjo.

- Taip, bet paskui tu įžūliai įsiveržei į Rūmų teritoriją, sutrukdei mūsų su generolu pokalbį, nors prieš tai daug sykių sakiau tau, jog šito nenoriu. Juk žinai, kad turėjau savų planų.

- Tavo norai, tavo planai, tavo nurodymai - visa tai antraeiliai dalykai. Svarbiausia - tavo saugumas.

- Man negrėsė joks pavojus.

- Nesu tokia rami, kaip tu. Jau du kartus kėsinosi į tavo gyvybę. Kodėl manai, jog nebus trečio bandymo?

- Kartoju: abu pasikėsinimai buvo tada, kai dirbau Ministru Pirmininku. Tada galbūt ir buvau ta figūra, kurią reikėjo pašalinti. Bet kam šaus į galvą žudyti seną matematiką?

- Būtent tai ir noriu išsiaiškinti, - pasakė Dorsa. - O išsiaiškinusi, užbėgti nusikaltimui už akių ir išsaugoti tavo gyvybę. Iš pradžių pasikalbėsiu su kai kuo iš tavo bendradarbių.

- Ne. Tik sujauksi darbinę jų nuotaiką, sudrumsi vandenį. Palik juos ramybėje.

- Šito negaliu padaryti, Hari. Privalau tave saugoti ir ginti. Tą darau jau dvidešimt aštuonerius metus. Darysiu ir toliau. Tu man nesukliudysi.

Jos akys degė, ir Haris suprato - nieko nebus: ji pasielgs taip, kaip pati nusprendė.

Vyro saugumas Dorsai - svarbiau už viską.

19 skyrius

- Atleisk, Jugai, ar galiu tave trumpam atitraukti nuo darbo?

- Žinoma, Dorsa. Ko dar klausi? Kuo galiu tau padėti? - linksmai nusišypsojo Amarilis.

- Man būtina kai ką išsiaiškinti. Tikiuosi, kad nesijuoksi iš manęs.

- Pasistengsiu.

- Jūs turite tokį prietaisą - Pagrindinį Radiantą? Vis girdžiu apie jį, o ir Haris nuolat apie tą prietaisą kalba, todėl beveik įsivaiz-

duoju, kaip jis veikia, nors niekada neteko jo matyti. Ar tu galėtum man jį parodyti?

Amarilis susimąstė.

- Matai, Pagrindinis Radiantas - tai įslaptintas objektas, juo gali naudotis tik tie, kas turi tam leidimą. O tu jo neturi.

- Žinau, bet mudu juk dvidešimt aštuonerius metus pažįstami...

- Taip. Be to, tu esi Hario žmona. Na, gerai. Leisime sau šiek tiek nusižengti. Visaverčių Pagrindinių Radiantų pas mus yra du. Vienas jų Hario kabinete, antras - štai čia.

Dorsa pažvelgė į matinį juodą kubą, stovintį ant stalo.

- Šitas? - nepatikėjo moteris.

- Taip. Jame sukauptos lygtys, apibūdinančios ateitį.

- O kaip į jas pasižiūrėti?

Amarilis spustelėjo mygtuką. Kambaryje sutemo, bet juodas kubas iškart paskleidė baltą šviesą, kurios spinduliuose pakibo ženklai, rodyklės, linijos. Atrodė, jog matematiniai ženklai juda, bet, kai Dorsos akys kiek apsiprato, ji suvokė, jog taip nėra.

- Vadinasi, tai ir yra ateitis? - nustebo Dorsa.

- Galbūt, - atsakė Jugas ir išjungė prietaisą. - Aš padidinau, todėl tu matei ženklus bei skaičius. Be padidinimo būtų matomos tik tamsios ir šviesios dėmės.

- Vadinasi, tyrinėdami šitas dėmes, jūs spręsite apie tai, kas mūsų laukia ateityje?

- Teoriškai - taip. Bet yra dar du dalykai.

- Ir kas gi tai?

- Šitas lygtis išvedė ne koks nors konkretus žmogus. Dešimtis metų mes įvedinėdavome į kompiuterį vis sudėtingesnes programas, o kompiuteriai patys išvesdavo ir saugodavo lygtis. Tačiau mes tiksliai nežinome, ar jos teisingos ir kokia jų reikšmė. Viskas priklauso nuo programavimo proceso.

- Vadinasi, tos lygtys gali būti ir klaidingos?

- Gali,- linktelėjo Amarilis ir patrynė ranka pavargusias akis.

"Kaip jis paseno paskutiniu laiku! - pagalvojo Dorsa. - Jis juk dešimčia metų už Harį jaunesnis, o atrodo vos ne vyresnis".

- Žinoma, - pavargusiu balsu tęsė Jugas. - Mes tikimės, jog ne visos lygtys klaidingos, bet čia iškyla antra problema. Nors mudu su Hariu tikrinome, gilinomės į jas daugelį metų, niekada negalime visu šimtu procentų garantuoti, kokia jų reikšmė. Jas juk išvedė kompiuteris! Kai ką mes atkapstėme. Žinai, kaip tik dabar prakaituoju ties tuo, ką mes vadiname "A-23 atkarpa". Tai klaikiai paini

lygčių sistema. Kol kas mes nesugebėjome jos realiai pritaikyti. Tačiau vis artėjame prie tikslo, ir aš tikiu, jog psichoistorija pagaliau taps tuo, kuo mes svajojame ją pamatyti - patikima ateities prognozavimo metodika.

- O kiek darbuotojų gali prieiti prie Pagrindinio Radianto?

- Iš esmės, visi Projekto darbuotojai. Tačiau iš anksto reikia apie tai pranešti, ir Pagrindinis Radiantas nustatomas taip, kad matematikas gautų tik tą lygčių dalį, kurios reikalingos konkrečiam jo darbui.

- O jūs negalvojate pagaminti dar keletą Pagrindinių Radiantų?

- Net nežinau, ką atsakyti, - atkišęs lūpas ištarė Jugas. - Mes aptarėme klausimą, jog būtų neblogai sukurti dar trečią prietaisą ir paskirti ką nors už jį atsakingą. Pasiūliau Hariui Tamvilį Elarą... Na, tu jį žinai...

- Taip, žinau.

- Norėjome trečią prietaisą įrengti jo kabinete. Tas jaunuolis šiuo metu Projekte užima trečią poziciją... po Hario ir manęs. Tačiau Haris vis dar dvejoja.

- Kodėl? Ar tu žinai?

- Jei Elaras gaus Pagrindinį Radiantą, tai bus oficialus patvirtinimas fakto, kad jis yra trečias žmogus Projekte. Vadinasi, jis iškils virš kitų matematikų. Tačiau kai kurie iš jų vyresni už Elarą, o ir pareigos jų aukštesnės. Aš manau, jog dėl to neverta sukti galvas, tačiau Haris... Na, tu jį žinai.

- Taip. O kas, jeigu pulkininkas Linas iš chuntos matė Pagrindinį Radiantą?

- Linas?

Pulkininkas Henderis Linas, Tenaro pakalikas... liokajus.

- Aš tuo abejoju.

- Supranti, jis kalbėjo apie kubus, lygčių grandines... O aš ką tik juos pamačiau savo akimis. Negaliu atsikratyti minties, kad jis jau buvo čia ir matė, kaip veikia Radiantas.

Amarilis papurtė galvą.

- Negaliu įsivaizduoti žmogaus iš chuntos savo arba Hario kabinete.

- Sakyk, ar kas nors iš Projekto žmonių galėtų dirbti chuntos naudai?

- Niekas, - tvirtai atsakė Jugas. - Tai neįtikėtina. Gali būti, kad Linas pats nematė Radianto, o jam kas nors apie tą prietaisą papasakojo.

- Ir kas galėjo jam papasakoti?

Amarilis kiek pagalvojo ir atsakė:

- Niekas.

- Na gerai, mudu ką tik kalbėjome apie taip vadinamus vidinius rūpesčius, susietus su tikimybe Elarui gauti trečią Pagrindinį Radiantą. Turbūt tokime dideliame kolektyve, kur dirba šimtai žmonių, neretai kyla kokie nors smulkūs nesutarimai, barniai.

- Taip. Vargšas Haris... jis man retsykiais skundžiasi. Jam tenka gesinti visus "gaisrus". Nujaučiu, kaip tai nelengva.

- Sakyk, ar šitie ginčai tokie rimti, jog gali trikdyti Projekto darbą?

- Ne, jie nėra tokie rimti.

- O ar yra darbuotojų, kurie labiau už kitus triukšmauja? Noriu paklausti, ar galima išvengti devyniasdešimties procentų vidinės trinties, atleidus iš darbo penkis ar šešis procentus personalo?

- Nebloga idėja, - linktelėjo Amarilis, - tik aš nelabai žinau, ko reikėtų atsikratyti. Aš beveik nesikišu į "vidinę politiką". Žinoma, visų šių smulkmenų neįmanoma išvengti, bet stengiuosi laikytis kuo toliau nuo visokių rietenų.

- Keista... - pakraipė galvą Dorsa. - Susidaro įspūdis, jog tokiu būdu tu neigi psichoistorijos patikimumą.

- Kaip tai?

- Kaip galima tvirtinti, jog pasiekėte tokią stadiją, kada galima prognozuoti ateitį ir ją valdyti, jei jūs negalite susidoroti su apmaudžiomis smulkmenomis paties Projekto viduje.

Amarilis sukikeno. Tai buvo nebūdinga šitam žmogui. Juokėsi jis retai.

- Atleisk, Dorsa. Tu palietei problemą, kurią mes jau išsprendėme. Mes apie tai jau galvojome. Pats Haris sukūrė lygtis, atskleidžiančias šitą trintį tarp asmenybių. O aš atradau būdą, kaip minimaliai tą įtampą sumažinti. Tačiau kiekvienu konkrečiu atveju dažniausiai būna taip, jog, niveliavus trintį vienoje vietoje, ji sustiprėja kitoje. Uždarame kolektyve visai to išvengti neįmanoma. Pasitelkus Elaro achaotines lygtis man pavyko įrodyti, jog čia visos pastangos bergždžios - nieko padaryti neįmanoma. Haris tai vadina "asmeninių problemų konservavimo dėsniu".

- Įspūdinga, - šyptelėjo Dorsa, - bet kokia iš to nauda? Kam viso to reikia, jei galiausiai vis tiek paaiškės, jog nieko pakeisti negalima, jog blogis kaupiasi, o, norint apsaugoti Imperiją nuo griūties, reikia sugriauti kažką kitą?

- Kai kas būtent taip ir galvoja. Aš nesutinku su tokiu teiginiu.

- Gerai. Grįžkime į realybę. Sakyk, ar tuose vidiniuose nesutarimuose yra kažkas tokio, kas keltų grėsmę Hariui? Turiu galvoje fizinę grėsmę.

- Grėsmę Hariui? Žinoma, ne. Kaip tau galėjo ateiti į galvą tokia mintis?

- Galbūt kas nors norėtų užimti jo vietą - koks nors ambicingas, agresyvus žmogus, trokštantis nuskinti visus laurus? Kas nors, kam atrodo, jog Seldonas užsisėdėjo Projekto vadovo pareigose?

- Niekada niekas šitaip nekalbėjo apie Harį.

Atrodė, jog moteris nebuvo patenkinta jo atsakymu.

- Nereikia tikėtis, jog kas nors garsiai apie tai pasakys. Tai savaime suprantama. Na, ačiū tau, Jugai. Tu man pagelbėjai. Atleisk, kad atitraukiau nuo darbo.

Amarilis palydėjo ją žvilgsniu. Jis kiek sunerimo, bet, pasinėręs į darbą, netrukus pamiršo apie pokalbį su Dorsa.

20 skyrius

Viena iš priežasčių retsykiais atsitraukti nuo darbo (o tokių priežasčių buvo nedaug) - tai vizitai pas Reičį. Jo šeima gyveno netoli studentų miestelio. Kai Seldonas keliaudavo tenai, jo širdį užplūsdavo meilė sūnui. Linksmas, geras, atsidavęs, sumanus - kaip tokio nemylėti! Ir dar - neįtikėtinas gebėjimas sužavėti kiekvieną sutiktą žmogų.

Tai Harį nustebino dar tada, kai Reičiui tebuvo dvylika. Tuomet jis buvo Bilibotono valkata, murzinas beglobis, tačiau suvirpino Hario ir Dorsos širdis. O kaip jis pakerėjo Reičėlę, tuometinę Setčemo merę! Po to Reičis pelnė Džoranumo pasitikėjimą. Prisiminė Haris ir kaip jo sūnus užkariavo gražuolės Manelos širdį. Seldonas nesigilino, nesvarstė, kodėl taip yra, tačiau mėgavosi kiekvienu susitikimu su sūnumi.

- Ar viskas gerai? - kaip visada paklausė jis, įžengęs į Reičio namus.

Reičis atidėjo į šalį darbus ir nusišypsojo.

- Viskas gerai, tėti.

- Kažkodėl nesigirdi Vandos.

- Ji su Manela išėjo apsipirkti.

Seldonas įsitaisė krėsle ir nusišypsojo, žiūrėdamas į betvarkę ant Reičio darbo stalo.

- Kaip laikosi tavo knyga?

- Ji... gerai. Aš pats kiek prasčiau, - atsiduso Reičis. - Bet, kai baigsiu rašyti knygą, tai bus tikra sensacija. Juk lig šiolei niekas nerašė knygų apie Dalį! - Haris seniai pastebėjo - vos tik sūnus prabildavo apie savo tėvynę, tuojau pat pradėdavo kalbėti vietiniu žargonu. - O kaip tu, tėti? Turbūt negali atsidžiaugti, kad jubiliejaus šventė jau baigėsi?

- Žinoma. Aš vos ištvėriau.

- Tikrai? Tačiau tu šito neparodei.

- Na, stengiausi... Nesinorėjo kitiems nuotaiką gadinti.

- Kaip tau patiko mamos įsiveržimas į Rūmų teritoriją? Dabar visi tik ir kalba apie tai.

- Žinoma, tai manęs nesužavėjo... švelniai tariant. Tavo mama - nuostabus žmogus, bet su ja nelengva. Regis, ji sujaukė mano planus.

- Ir kokie tie planai?

Seldonas atsilošė krėsle. Jam visada buvo malonu kalbėtis su Reičiu - sūnus jį suprasdavo, be to, juo galima pasitikėti. Ir dar - jis nieko neišmanė apie psicoistoriją. Po tokių pokalbių Haris dažnai apmąstydavo sūnaus žodžius, dėliodavo juos vienaip ir kitaip, kol galiausiai jam pradėdavo atrodyti, jog tai jo paties mintys.

- Ar mes ekranuoti? - tyliai paklausė Haris.

- Visada, - atsakė Reičis.

- Puiku. Aš padariau tai, ką ketinau - pakišau generolui Tenarui įdomių minčių.

- Kokių minčių?

- Kai ką išdėsčiau jam apie mokesčių sistemą. Ypač akcentavau tą faktą, jog mokesčių sistema darosi labai sudėtinga, neproduktyvi ir... brangiai kainuoja. Iš čia natūraliai peršasi išvada, jog sistemą būtina supaprastinti.

- Taip. Tai tikrai įdomu.

- Gali būti, jog po mūsų pokalbio generolas mesis į kitą kraštutinumą ir persistengs - pernelyg supaprastins sistemą. Matai, abu kraštutinumai šioje srityje pavojingi. Sudėtingos sistemos žmonės nesupranta ir nustoja mokėti mokesčius, tačiau tereikia ją supaprastinti, ir visiems atrodo, jog tai neteisinga. Tada prasideda protestai. Pats paprasčiausias - pagalvės mokestis, kai visi moka po lygiai. Tačiau akivaizdu, jog negalima vienodai plėšti nuo turtuolio ir nuo vargšo.

- Ar paaiškinai tai generolui?

- Nepavyko.

- Manai, jis įves pagalvės mokestį?

- Man pasirodė, jog jis linksta prie to. Jei generolas panorės įgyvendinti tokią sistemą, žmonės įsisiautės, ir vyriausybei tikrai bus ne pyragai.

- Vadinasi, tu tyčia numetei jam tokią idėją?

- Suprantama.

Reičis pakraipė galvą.

- Nesuprantu tavęs, tėti. Juk tu geras, švelnus žmogus. Ir staiga imiesi kurstyti ugnį, kuri gali kaip reikiant įsiliepsnoti. Gali prasidėti net sukilimai, o juos teks malšinti. Tai neapseis be žmonių aukų. Ar pagalvojai apie tai?

Haris sunkiai atsiduso.

- Reiči, aš tik apie tai ir galvoju. Kai tik pradėjau kurti psichoistoriją, maniau, jog tai bus išskirtinai teorinis mokslas. Tačiau bėga metai, dešimtmečiai, mes vis daugiau sužinome, ir neišvengiamai kyla noras pabandyti... pasižiūrėti, ką duos gauti rezultatai?

- Koks šito tikslas? Kad žūtų žmonės?

- Ne. Noriu, kad žūtų kuo mažiau žmonių. Jei mūsų psichoistorinė analizė teisinga - ji prognozuoja, jog chunta išsilaikys vos keletą metų. Ir yra keli būdai pagreitinti jos pasitraukimą. Visi jie pareikalaus kažkiek aukų. Tačiau šitas būdas - mano gudrybė su mokesčiais - turėtų būti pats švelniausias, ramiausias ir mažiausiai skausmingas. Bet tik tuo atveju, jei analizės rezultatai teisingi.

- O jeigu ne? Kas tada?

- Tada gali įvykti bet kas. Bet juk turi pagaliau psichoistorija pasiekti tokią stadiją, kai jos išvadas galima būtų pritaikyti praktiškai. Ilgus metus laukėme tokios galimybės, kada su mažiausia paklaida galėsime prognozuoti įvykių pasekmes. Žaidimas su mokesčiais kažkuria prasme yra pirmasis tikras psichoistorinis eksperimentas.

- Pasiklausius tavęs, susidaro įspūdis, jog viskas labai jau paprasta.

- Tai iliuzija. Net neįsivaizduoji, kokia psichoistorija sudėtinga. Tai tikrai nėra paprasta. Istorija rodo, jog pagalvės mokestis ne kartą buvo taikomas. Žmonės niekada nebuvo juo patenkinti, jie bruzdėjo, protestavo, tačiau vyriausybė sugebėdavo išsilaikyti. Užtat žmonės pasiekdavo, kad vyriausybė turėdavo nusileisti ir atšaukti mokesčius. Jei pagalvės mokestis būtų toks pavojingas, tikrai nė viena vyriausybė nesiryžtų jo įvesti. Tačiau Trantoro situacija

netipiška. Psichoistorinė analizė atsekė politinį visuomeninės sistemos nestabilumą, todėl, jei dabar būtų įvestas pagalvės mokestis, tai sukeltų ypač stiprų protestą.

Reičis pakraipė galvą.

- Tikiuosi, viskas bus gerai, tėti. Bet kas atsitiks, jei generolas viešai paskelbs, jog veikė pagal psichoistorinės analizės pateiktus nurodymus? Grimzdamas į dugną, jis ir tave sykiu nusitemps...

- Esu beveik įsitikinęs, jog mudviejų pokalbis buvo įrašinėjamas. Jei generolas jį paviešins, iš ten paaiškės, kad aš jam patariau neskubėti, palaukti, kol užbaigsiu analizę iki galo ir pateiksiu jam oficialią ataskaitą. Tačiau jis nesutiko laukti.

- O ką apie tai galvoja mama?

- Su ja dar nekalbėjau apie tai, - atsakė Haris. - Ji turi kitų planų - eilinė "raganų medžioklė".

- Tikrai?

- Tai jau taip. Projekto darbuotojų tarpe mėgina atkapstyti pogrindinę organizaciją, veikiančią prieš mane. Gali tai įsivaizduoti! Jai atrodo, jog Projekte nemažai žmonių, kurie tik ir svajoja, kaip mane nuversti. Jei atvirai, turbūt aš pats labiausiai šito noriu, - atsiduso Seldonas. - Taip norisi nusimesti nuo savo pečių visą naštą - Projektą, psichoistoriją... - ir užkrauti ją kitiems.

- Turbūt mama vis negali pamiršti Vandos sapno. Pats žinai, kaip jai rūpi tavo saugumas.

- Nuoširdžiai tikiuosi, jog nėra jokio sąmokslo. Ir būti negali.

Tėvas ir sūnus garsiai nusikvatojo.

21 skyrius

Kažkodėl elektrofizikos laboratorijoje buvo pastebimai šalčiau, negu kitose patalpose. Dorsa sėdėjo ir stebėjo vienintelę čia dirbusią moterį. Ji laukė, kol mergina pabaigs darbą.

Liekna, smulkių veido bruožų. Gražia jos nepavadinsi - veidą gadino plonos lūpos bei kažkoks keistas smakras. Rudos, protingos akys. Ant rašomojo stalo švietė lentelė su užrašu: "Sinda Monej".

Pagaliau mergina pasisuko į Dorsą ir pasakė:

- Prašau man atleisti, daktare Venabili, bet yra tokių procesų, kurių negalima nutraukti net dėl Projekto direktoriaus žmonos.

- Ir nereikia. Nenoriu, kad dėl manęs mestumėte pradėtą darbą. Girdėjau apie jus daug gerų žodžių.

- Tai visada malonu. Ir kas gi mane gyrė?

- Tiksliai net neprisimenu, - atsakė Dorsa. - Kaip suprantu, jūs viena iš geriausių Projekte dirbančių matematikų.

Mergina nusišypsojo.

- Žinote, matematikai pas mus laikomi aristokratais. Norėčiau būti tokia, kaip visi, norėčiau, kad mane laikytų tik eiline Projekto darbuotoja. Koks skirtumas - ar tu matematikas, ar ne?

- Sutinku su jumis. Sakykite, ar seniai čia dirbate?

- Dvejus su puse metų. Iki tol mokiausi aspirantūroje Strilinge ir atlikau šičia praktiką.

- Turbūt sėkmingai čia darbuojatės?

- Du kartus buvau paaukštinta.

- Ar teko susidurti su kokiais nors sunkumais? Sakykite atvirai, daktare Monej.

- Darbas sudėtingas... Bet jūs turbūt turite galvoje asmeninio pobūdžio sunkumus? Manau, tokiame dideliame kolektyve tai visai natūralu. Kažkokie pykčiai, barniai. Juk esame gyvi žmonės.

- Bet nieko rimta?

Mergina papurtė galvą.

- Ne.

- Kiek žinau, daktare Monej, būtent jūs sukūrėte įrenginį, taip reikalingą darbui su Pagrindiniu Radiantu. Šito prietaiso pagalba galima gauti kur kas daugiau informacijos.

Mergina patenkinta nusišypsojo.

- Jūs ir apie tai žinote? Taip, tai elektrofokusuoklis. Po to atradimo profesorius Seldonas išrūpino man štai šitą nedidelę laboratoriją ir paskyrė mane atsakinga už darbą šioje srityje.

- Esu nustebusi. Juk tokia sėkmė turėjo atverti jums kelią į Projekto elitą.

- Na, ką jūs... - sutriko Sinda. - Tai būtų neteisinga. Juk tai techninis darbas... inžinerinis.

- O kas dar su jumis dirbo?

- Argi jūs nežinote? Tamvilis Elaras. Tai buvo jo idėja, o aš ją įgyvendinau.

- Ar išradėjo šlovė atiteko jam?

- Ne! Nereikia apie jį šitaip galvoti. Elaras ne toks žmogus. Jis sąžiningai pasidalino su manim išradėjo teises. Norėjo, kad įrenginys būtų pavadintas mudviejų vardais, bet jam nepavyko to pasiekti.

- Kodėl?

- Tai profesoriaus Seldono nurodymas. Jo nuomone, svarbiausia įrenginių funkcija, o ne jų kūrėjų vardai. Todėl mūsų kūrinys

pavadintas tiesiog elektrofokusuokliu. Tiesa, kai dirbame drauge su profesoriumi, jis vadina prietaisą mūsų vardais. Žinote, daktare Venabili, atvirai sakant, tai malonu ausiai. Labai tikiuosi, jog kada nors visi mūsų išradimai bus pavadinti mūsų vardais.

- Aš taip pat, - pasakė Dorsa. - Regis, tas Elaras neblogas žmogus. Jūs taip teigiamai apie jį kalbate.

- Taip, - linktelėjo Monej. - Su juo malonu dirbti. Kaip tik dabar kuriu naują, galingesnį įrenginio variantą. Tiksliai net negaliu pasakyti, kam jis skirtas. Daktaras Elaras vadovauja mano darbui.

- Ir yra rezultatai?

- O taip. Jau perdaviau daktarui Elarui įrenginio prototipą. Jis ketina išbandyti. Jei viskas bus gerai, tęsime darbą.

- Daktare Monej, kaip jūs manote, kas būtų, jei profesorius Seldonas atsisakytų Projekto vadovo pareigų? - paklausė Dorsa. - Jei sugalvotų išeiti į atsargą?

Mergina nustebo.

- Argi profesorius ketina išeiti?

- Tarsi neketina. Aš tik išsakiau prielaidą. Kaip manote, kas tokiu atveju perimtų vadovavimą? Man susidaro įspūdis, kad jūs tose pareigose matote būtent Elarą.

Mergina sutriko, bet netrukus susikaupė ir atsakė:

- Turbūt... taip. Vargu, ar iš naujų darbuotojų atsiras talentingesnis už Elarą. Jis geriausiai galėtų vadovauti Projektui. Tačiau daktaras Elaras dar pakankamai jaunas. Projekte yra kur kas vyresnių darbuotojų, kurie nepanorės dirbti, jei jiems vadovaus jaunas išsišokėlis.

- Ar kalbate apie konkretų žmogų? Galite atvirai išsakyti savo mintis, mūsų pokalbis konfidencialus.

- Tokių žmonių ne tiek daug, bet... daktaras Amarilis - jis tikrai teisėtas įpėdinis.

- Suprantu, ką norite pasakyti, - linktelėjo Dorsa. - Ką gi, ačiū už pagalbą. Netrukdysiu.

Dorsa išėjo, galvodama apie elektrofokusuoklį... ir apie Jugą Amarilį.

22 skyrius

- O, čia vėl tu, Dorsa, - atsisukęs pasakė Jugas.

- Atleisk, Jugai, vėl tave trukdau. Jau antrą kartą šią savaitę. Juk pas tave retai kas užeina, ar ne taip?

- Taip. Nesu mėgėjas plepėti su kuo nors darbo metu. Išsiblaškai, pameti mintį... Aš ne tau taikau, atleisk. Judu su Hariu - visai kas kita. Niekada nepamiršiu, kiek gero man padarėte.

- Nereikia, Jugai, - sumosavo rankomis Dorsa. - Tu irgi nemažai Hariui padėjai. Seniai už viską atsilyginai. Su kaupu. Pasakyk atvirai, kaip juda Projektas? Haris tyli it žuvis. Bent jau man jis nieko nesako.

Amarilis sunėrė rankas virš galvos. Jo veidas nušvito. Atrodė, tarsi Dorsa būtų jam įkvėpusi gyvybės.

- Gerai, papasakosiu. Viskas klostosi puikiai. Tiesa, sunku tiksliai papasakoti, nenaudojant matematikos, tačiau per pastaruosius porą metų pasiekėme puikių rezultatų. Tarsi iki šiol būtume klaidžioję po brūzgynus, o dabar pagaliau suradome tikrą kelią.

- Girdėjau, kad jums labai padėjo naujos, daktaro Elaro išvestos lygtys.

- Achaotinės lygtys? Taip. Neįtikėtinai pagelbėjo.

- Taip pat ir elektrofokusuoklis. Neseniai kalbėjausi su jį sukūrusia mergina.

- Su Sinda Monej?

- Taip, su ja.

- Ji labai protinga. Mums pasisekė su ta darbuotoja.

- Jugai, ar tu beveik visą laiką dirbi su Pagrindiniu Radiantu?

- Taip, beveik visą laiką.

- Ir naudojiesi elektrofokusuokliu?

- Suprantama.

- O tu neketini išeiti atostogų?

Amarilio akys greitai sumirksėjo, jis prisimerkė.

- Atostogų? Kam man tos atostogos?

- Atrodai toks pavargęs, todėl ir paklausiau.

- Pasitaiko... kartais pavargstu, tačiau neketinu mesti darbo.

- Ar pastaruoju metu nesijauti pavargęs labiau nei bet kada?

- Galbūt. Bet aš nebe jaunuolis, Dorsa.

- Tau tik keturiasdešimt devyneri.

- Bet juk ne dvidešimt, tiesa?

- Tiek to... Pasakyk atvirai, - klausiu norėdama pakeisti pokalbio temą, - kaip dabar Haris dirba? Juk pažįsti jį geriau už mane, judu darbuojatės šitiek metų ranka rankon.

- Dorsa, jis dirba tarytum apsėstas. Nepastebiu jame jokių permainų. Amžius jo niekaip neveikia. Iki šiol Projekte nėra žmogaus prilygstančio jam nei protu, nei įžvalgumu, nei darbštumu.

- Malonu tai girdėti. Man regis, jis pats nėra apie save tokios geros nuomonės. Niekaip žmogus negali susitaikyti su savo amžiumi. Vos įkalbėjau švęsti jubiliejų. Beje, nemačiau tavęs šventėje.

- Aš neilgai buvau. Pati žinai, jog vakarėliuose nesmagiai jaučiuosi.

- Kaip manai, ar Haris pavargo? Kalbu ne apie protinę, o apie fizinę būseną. Sakyk atvirai. Galbūt jam tokia atsakomybė jau tampa nepakeliama?

Amarilis ne juokais nustebo.

- Aš apie tai niekada negalvojau. Negaliu įsivaizduoti, jog Haris pavargo.

- Jugai, jis juk gyvas žmogus. Kartais man atrodo, kad jam norisi viską mesti ir perduoti vadovavimą kam nors kitam... jaunesniam.

- Ką?! Juk tai kvaila! Stačiai neįtikėtina!

- Esi tuo įsitikinęs?

- Absoliučiai! Jis to nepadarytų, nepasitaręs su manim. Tačiau man Haris apie tai niekada neužsiminė.

- Jugai, pasvarstyk ramiai. Haris iš tiesų pavargo, nors ir stengiasi to neparodyti. Kas, jeigu jis nuspręs išeiti? Kas bus su Projektu? Su psichoistorija?

- Tu juokauji, Dorsa? - prisimerkęs paklausė Amarilis.

- Ne. Tik stengiuosi pažvelgti į ateitį.

- Jei Haris išeis, jo vietą, be abejo, užimsiu aš. Mudu drauge kūrėme Projektą, po to ilgus metus dirbome tik dviese. Kiti tik vėliau prisijungė. Niekas geriau už mane nesupranta, kas yra Projektas, po Hario, žinoma. Regis, tu nustebai, Dorsa? Ar manai, jog aš neteisus?

- Niekas nesiginčija. Tu tikrai pats tinkamiausias Projekto vadovas, teisėtas Hario įpėdinis. Ir apie psichoistoriją viską žinai. Tik ar tau norisi stačia galva nerti į visas tas intrigas, apie kurias mudu praėjusį kartą kalbėjome? Juk tokiu atveju nutolsi nuo tiesioginio savo darbo. Ar susidorosi? Haris todėl ir pavargo, kad nuolat turi visus laikyti kietame kumštyje.

- Taip, aš susidorosiu, bet nenoriu apie tai kalbėti. Ko tu atėjai, Dorsa? Nori įspėti, jog Haris ketina mane atleisti?

- Ką tu! - pasipiktino moteris. - Kaip galėjai šitaip pagalvoti? Argi Haris kada nors išdavė draugus?

- Gerai. Nekalbėkime apie tai. Atleisk man, Dorsa, bet tikrai turiu daug darbo.

Amarilis nusisuko ir palinko prie stalo.
- Taip, žinoma. Netrukdysiu tau.
Dorsa nepatenkinta išėjo.

23 skyrius

- Įeik, mama, - nusišypsojo Reičis. - Placdarmas laisvas. Manelą su Vanda išsiunčiau pasivaikščioti.
Dorsa įėjo, apsižvalgė ir atsisėdo ant pirmos pasitaikiusios kėdės.
- Ačiū, sūnau.
Kurį laiką ji sėdėjo susimąsčiusi, tylėdama. Atrodė, jog galinga Imperija visu savo svoriu prislėgė moters pečius.
Po kurio laiko Reičis pasakė:
- Man lig šiolei nepavyko su tavimi pasikalbėti apie tai, kaip ryžaisi šturmuoti Rūmų teritoriją. Ne kiekvienas gali pasigirti, kad turi tokią motušę!
- Apie tai nesikalbėsime, sūnau.
- Gerai jau... Tada pasakyk, kas atsitiko. Atrodai tarsi nesava.
- Taip ir jaučiuosi. Nuotaika šlykšti, nes vis galvoju apie svarbius dalykus, o su tavo tėvu apie juos negaliu pasikalbėti. Jis nuostabus žmogus, bet sunku su juo rasti bendrą kalbą. Vos tik pradedu kalbėti, kaip nerimauju dėl jo saugumo, jis tuojau pat atkerta, jog nėra priežasties jaudintis ir nereikia jo globoti.
- Mama, bet juk jis teisus - tu dažniausiai viską išpūti ir nerimauji be jokios priežasties.
- Dėkoju, nuraminai. Kalbi lygiai taip, kaip tavo tėvas, o aš negaliu rasti sau vietos. Nežinau, ko griebtis.
- Tuomet tau reikia išlieti širdį, mama. Klok man viską nuo pradžių.
- Viskas prasidėjo nuo Vandos.
- Nuo to nelemto sapno? Ir vėl apie tą patį. Mažylė kažką susapnavo, o tu iš musės padarei dramblį. Juk tai kvaila.
- Manau, jog tai nebuvo sapnas. Mergaitė iš tiesų girdėjo du vyriškius kalbant apie jos senelio mirtį.
- Mama, tai tik tavo prielaida. Kaip galima įrodyti, jog tai tiesa?
- Pamėgink įsivaizduoti, kad tai tiesa. Ji įsiminė tik du žodžius: "mirtis" ir "ližikai". Kuo čia dėti ližikai? Tikriausiai vyriškiai naudojo visai kitą žodį, tik jo skambesys mergaitei buvo panašus į žodžio "ližikai" skambesį. Koks tai galėjo būti žodis? Tu, žinoma, manai, jog

tai tik mano liguistos vaizduotės vaisius. O jeigu taip yra iš tikrųjų? Tai reiškia, jog prieš tavo tėvą rengiamas sąmokslas. Ir jį rengia ne kas kitas, o Projekto darbuotojai.

- Sąmokslas? Projekto darbuotojai? Neįtikėtina. Tas pats, kaip ieškoti logikos vaiko sapne.

- Juk bet kuriame didžiuliame kolektyve pasitaiko ginčų, intrigų, pavydo.

- Suprantama. Mes sakome vieni kitiems užgaulius žodžius, nervinamės, pykstamės, bet tai nereiškia, jog kažkas nori nužudyti tėtį. Nieku gyvu nepriversi tėčio patikėti tokia nesąmone. Aš irgi netikiu. Vadinasi, - vaikščiodamas po kambarį pasakė Reičis, - būtent šita mintis pastaruoju metu nedavė tau ramybės? Tu mėginai išnarplioti prieš tėtį ruošiamą sąmokslą?

Dorsa linktelėjo.

- Ir tau nepavyko?

Moteris vėl linktelėjo.

- O tu nepagalvojai, kodėl tau nepavyko? Turbūt todėl, kad jokio sąmokslo nėra?

Dorsa papurtė galvą.

- Man kol kas nepavyko, tačiau įsitikinimas liko. Aš teisi. Jaučiu tai intuityviai.

Rečis nusijuokė.

- Kažkaip banalu. Net keista tai girdėti iš tavo lūpų, mama.

- Aš manau, jog tas žodis - tai "fizikai".

- Kuo čia dėti fizikai?

- Projekte dalyvauja įvairaus profilio specialistai. Jų tarpe ir fizikai.

- Na ir?..

- Turbūt sąmokslininkai nori kam nors iš fizikų įsakyti, kad nužudytų Harį. Vanda nežino žodžio "fizikai", tačiau be galo mėgsta vietinius vaisius ližikus, todėl ir sutapatino šiuos du žodžius.

- Tu nori pasakyti, jog asmeniniame tėčio kabinete buvo pašaliniai žmonės... Beje, kiek ten jų buvo?

- Vanda sako, jog buvo du vyrai. Nujaučiu, jog vienas iš jų - pulkininkas Henderis Linas, žinomas chuntos šulas. Regis, jam buvo pademonstruota, kaip veikia Pagrindinis Radiantas, ir jis su kažkuo tarėsi, kaip pašalinti iš kelio Harį.

- Mama, tu man atleisk, bet tai skamba visai kvailai. Pulkininkas Linas kalbėjosi su kažkuo, kaip nužudyti mano tėtį *jo paties* kabinete, ir nepastebėjo krėsle snaudžiančios mažos mergaitės, kuri galėjo judviejų pokalbį nugirsti! Tu tą nori pasakyti?

- Regis, taip.

- Vadinasi, jei buvo minimi fizikai, tai antras žmogus turėjo būti matematikas?

- Man irgi taip atrodo.

- O man vis dar atrodo, jog tai neįtikėtina. Be to, Projekte gal penkios dešimtys matematikų. Apie kurį iš jų tie vyrai kalbėjo?

- Su kai kurias Projekto darbuotojais aš kalbėjausi: ir su matematikais, ir su fizikais. Tiesa pasakius, nieko tiksliai nesužinojau. Bet juk tu supranti, kad negalėjau klausti tų žmonių tiesiai šviesiai?

- Žodžiu, niekas iš tų, su kuriais bendravai, neišsidavė ką nors įtariantys apie sąmokslą?

- Ne.

- Nėra kuo stebėtis, nes...

- Reiči, nereikia. Žinau, ką pasakysi. Nejaugi manai, jog, maloniai besišnekučiuodami, jie ims ir atskleis man visas kortas? Juk nemėginau tarsi replėmis ištraukti iš jų informacijos. Įsivaizduoji, ką pasakytų tavo tėvas, jei drįsčiau įžeisti ką nors iš jo dievinamų matematikų? - Ir staiga pasikeitusiu balsu Dorsa paklausė: - Reiči, ar tu seniai kalbėjaisi su Jugu Amariliu?

- Pastaruoju metu nesikalbėjau. Pati žinai - jis nemėgsta tuščių kalbų. Atimk iš to žmogaus psichoistoriją - ir liks tik kaulai bei oda...

Dorsa liūdnai nusijuokė, įsivaizdavusi, kaip atrodytų Jugas.

- O aš neseniai su juo kalbėjausi. Jis man pasirodė kažkoks nesavas, nutolęs nuo aplinkos, tarsi nieko aplinkui nepastebėtų. Ir be galo pavargęs.

- Taip. Tai Jugui būdinga.

- Ar tau neatrodo, jog pastaruoju metu jo būklė prastėja?

Kiek pagalvojęs, Reičis atsakė:

- Visko gali būti. Mes juk visi senstame, mama. Tik tu viena vis tokia pat!

- O tu nepastebėjai, kaip pasikeitė Jugo elgesys? Jis kažkoks nestabilus.

- Kas? Jugas? Tik leisk jam pasilikti su psichoistorija, ir tam žmogui nieko daugiau nereikia. Taip ir sėdės prasmegęs savo lygtyse iki gyvenimo pabaigos.

- Man taip neatrodo. Yra kažkas, kas netgi labai jį domina. Tai valdžios perėmimas.

- Koks dar perėmimas?

- Užsiminiau, jog vieną gražią dieną Haris panorės atsistatydin-

ti, ir paaiškėjo, jog Amarilis net neabejoja, kad būtent jis po Hario taps Projekto vadovu.

- Ir kuo čia stebėtis? Manau, tuo niekas neabejoja. Jugas - teisėtas įpėdinis. Ir tėvas taip galvoja.

- Tu teisus. Bet įsivaizduoji, Jugas pamanė, jog atėjau pas jį pranešti, kad Haris ketina paskirti vadovu ne jį, o kažką kitą. Kaip jis gali šitaip pagalvoti apie Harį?

- Taip. Keista... - sumurmėjo Reičis, įdėmiai žiūrėdamas į motiną. - Mama, tu nori pasakyti, kad sąmokslo gijos tiesiasi į Jugą, kad jis trokšta nusikratyti tėčio ir užimti jo vietą?

- Argi tai neįmanoma?

- Mama, tai tikrai neįmanoma. Jei Jugui kažkas ne taip - kaltas tik pervargimas ir niekas daugiau. Nuo ryto iki vakaro spoksoti į tas lygtis! Kiekvienam gali stogas nučiuožti.

- Tu teisus, - staigiai pakilusi nuo kėdės pasakė Dorsa.

Reičis krūptelėjo.

- Tu apie ką?

- Apie tai, ką tu pasakei. Tu man davei naują mintį. Tai labai svarbu.

Tvirtu žingsniu Dorsa išėjo.

24 skyrius

Dorsa priekaištavo Hariui:

- Keturias dienas praleidai Galaktikos Bibliotekoje. Išdūmei, man nepasakęs nė žodžio. Vėl įsigudrinai be manęs išvykti.

Vyras ir žmona žiūrėjo į holografinius vienas kito atvaizdus. Haris ką tik sugrįžo iš Imperijos sektoriuje esančios Galaktikos Bibliotekos. Iš savo kabineto paskambino Dorsai ir pranešė, kad jis jau Strilinge. "Netgi kai ji pyksta, - pagalvojo profesorius, - ji vis tiek tikra gražuolė". Jam taip norėjosi, kad šiuo momentu žmona būtų šalia, - tikra, ne jos atvaizdas, - kad jis galėtų jausti Dorsą, glostyti jos skruostus.

- Dorsa, - ištarė Haris, stengdamasis kalbėti griežtai. - Buvau tenai išvykęs ne vienas. Su manim keliavo keletas Projekto darbuotojų. Galaktikos Biblioteka skirta mokslininkams. Tai saugi vieta, net neramiais mūsų laikais man ten nėra jokios grėsmės. Manau, ateityje dažnai teks tenai lankytis.

- Ir tu ketini vėl išdumti, net neįspėjęs manęs?

- Dorsa, juk negaliu gyventi, nuolat galvodamas apie mirtį. Ir nenoriu, kad vedžiotum mane už rankos. Bibliotekininkai to nesupras. Tie žmonės man reikalingi, nenorėčiau sukelti jiems nepatogumų. Bet manau, kad aš... norėjau pasakyti mes... galėtume kur nors šalia Bibliotekos išsinuomoti kambarį.

Moteris susiraukė, pakraipė galvą ir pakeitė pokalbio temą.

- Žinai, pastarosiomis dienomis porą kartų aplankiau Jugą ir pasikalbėjau su juo.

- Puiku. Aš džiaugiuosi. Jį būtina retsykiais išjudinti. Žmogus visai įsirausė į Projektą.

- Tikrai. Jam ne viskas gerai. Tai visai ne tas Jugas, kuris šitiek metų gyveno šalia mūsų. Dabar jis užsisklendęs savyje, abejingas visam pasauliu, išvargęs. Ir jam akivaizdžiai neduoda ramybės vienas klausimas - jis pasiryžęs užimti tavo pareigas, kai tu išeisi į atsargą.

- Bet juk tai savaime suprantama. Būtent taip viskas ir bus, jei jis gyvens ilgiau už mane.

- O tu manai, negyvens?

- Jis vienuolika metų už mane jaunesnis, tačiau gyvenime visko pasitaiko. Nuo netikėtumų niekas neapdraustas.

- Ar tu ir pats pastebėjai Jugo būseną? Jis atrodo už tave vyresnis. Ir elgiasi kaip tikras senis. Šitie požymiai pasireiškė ne taip seniai. Ar tik jis nesusirgo?

- Kalbi apie fizinę būseną? Nemanau. Visų Projekto darbuotojų sveikata periodiškai tikrinama. Nors aš sutinku su tavo nuomone - Jugas atrodo prastai. Mėginau įkalbėti jį, kad išeitų atostogų porai mėnesių ar dar daugiau... kiek tik panorės. Siūliau išvykti iš Trantoro, visiškai atsiriboti nuo Projekto. Galima būtų apmokėti už jo poilsį kur nors Getorine. Tai puikus kurortas ir nelabai toli.

Dorsa nekantriai papurtė galvą.

- Neabejoju, kad jis atsisakė. Aš irgi jam siūliau atostogas, tačiau jis taip į mane pasižiūrėjo, tarsi pirmą sykį girdėtų šitą žodį. Ir griežtai atsisakė.

- Tai ką mums su juo daryti? - paklausė Seldonas.

- Pirmiausia pamėginkime suprasti, kas dedasi, - pasakė Dorsa. - Jugas Projekte darbuojasi dvidešimt metų. Lig šiolei mes jokių keistenybių nepastebėjome. Ir staiga jis taip nusilpo... Amžius čia niekuo dėtas, jam dar nėra nei penkiasdešimties.

- Tu jauti, jog čia yra kažkokia priežastis?

- Taip. Sakyk, ar ilgai judu naudojatės tuo elektofokusuokliu?

- Maždaug porą metų, gal kiek ilgiau.

- Kaip suprantu, tuo prietaisu naudojasi visi, kas dirba su Pagrindiniu Radiantu?
- Taip ir yra.
- Vadinasi, dažniausiai tu ir Jugas?
- Taip.
- Bet Jugas naudojasi dažniau negu tu?
- Jis nesitraukia nuo Pagrindinio Radianto bei lygčių. O aš, deja, nemažai laiko turiu skirti administravimo reikalams.
- O kaip tas elektrofokusuoklis veikia žmogaus organizmą?
Haris nustebo.
- Mano žiniomis, jokio ypatingo poveikio nėra.
- Čia kažkas ne taip. Šitas prietaisas naudojamas maždaug porą metų, ir per tą laiką tu taip pat pasikeitei - tapai irzlus, nervingas, greitai pavargsti...
- Aš tiesiog senstu, Dorsa.
- Niekai! Kas tau sakė, jog sulaukus šešiasdešimties prasideda senatvinis marazmas? Tu prisidengi savo amžiumi ir teisini save. Liaukis tai daręs. Tu jautiesi panašiai, kaip ir Jugas. Ar nemanai, jog čia yra apie ką pagalvoti?
- Žinoma. Tai amžius bei pervargimas.
- Ne. Tai elektrofokusuoklis. Tai jis jus abudu išsekino.
Kiek patylėjęs, Haris prabilo:
- Dorsa, aš negaliu tau įrodyti, jog tu neteisi. Nesuprantu, kaip tai galėtų atrodyti. Elektrofokusuoklis - tai įrenginys, produkuojantis neįprastą elektroninį lauką. Bet tai tik laukas... žmones jis veikia nuolat. Jis negali kenkti žmogui... Bet kuriuo atveju mes negalime atsisakyti to prietaiso. Be jo dabar nebūtų įmanoma tęsti Projekto.
- Gerai, Hari, noriu tavęs paprašyti vieno dalyko. Niekur neišeik iš Projekto patalpų, neįspėjęs manęs. Ar supratai?
- Dorsa, kaip galiu su tuo sutikti? Tu mėgini man uždėti tramdomuosius marškinius!
- Tai neilgam. Kelioms dienoms. Blogiausiu atveju... savaitei.
- Bet kas gali per tą laiką atsitikti?
- Pasikliauk manimi, - tepasakė Dorsa.

25 skyrius

Haris Seldonas pasibeldė į Amarilio kabineto duris. Jugas atsisuko.
- Hari, malonu tave matyti!

- Turbūt turėčiau dažniau pas tave užsukti. Senais gerais laikais mudu beveik nesiskyrėme. O dabar man tenka rūpintis šimtais žmonių, ir tai trukdo mudviem dažniau matytis. Ar girdėjai naujienas?

- Kokias naujienas?

- Chunta ketina įvesti pagalvės mokestį. Ir, beje, nemažą. Rytoj viešai bus apie tai paskelbta. Iš pradžių mokestį įves tik Trantore, o Išorinius Pasaulius kol kas paliks ramybėje. Toks sprendimas mane kiek nuvylė. Tikėjausi, jog mokestis bus įvestas iškart visoje Imperijoje. Turbūt pernelyg uoliai agitavau generolą, kad būtų atsargus.

- Užteks ir Trantoro, - pasakė Amarilis. - Išoriniai Pasauliai puikiai supras, jog netrukus reforma pasieks ir juos.

- Dabar belieka tik laukti ir stebėti įvykius.

- Kai tik bus paskelbtas pranešimas, kils didžiulis triukšmas. Prasidės demonstracijos, dar nespėjus įsigalioti sprendimui.

- Tu taip manai?

Amarilis įjungė Pagrindinį Radiantą.

- Pats pagalvok, Hari. Jei taip neatsitiks, vadinasi, visas mūsų darbas - šuniui ant uodegos. Tuomet aš atsisakau tikėti psichoistorija.

- Pasistengsiu laikytis tvirtai, - nusišypsojo Seldonas. - Jugai, kaip tu jautiesi pastaruoju metu?

- Normaliai. Beveik...O kaip tu pats jautiesi? Mane pasiekė gandai, jog susiruošei į pensiją. Net ir Dorsa kažką apie tai užsiminė.

- Nekreipk į ją dėmesio. Ją apsėdo kažkokia nesąmoninga mintis. Dorsa tvirtina, jog Projektui gresia pavojus.

- Koks pavojus?

- Verčiau neklausinėk. Pataruoju metu su ja neįmanoma susikalbėti.

- Man pasisekė, kad esu viengungis, - šyptelėjo Amarilis ir tyliai paklausė: - Jei tu iš tiesų susiruošei išeiti, kokie tavo planai, Hari?

- Tu užimsi mano vietą. Kokie dar gali būti kitokie planai?

Amarilis patenkintas nusišypsojo.

26 skyrius

Dorsos Venabili ir Tamvilio Elaro pokalbis vyko nedidelėje pagrindinio Universiteto pastato konferencijų salėje. Elaras klausėsi moters, ir jo skruostai vis labiau kaito. Galiausiai jis neištvėrė ir pratrūko:

- Neįtikėtina!

Po to nutilo, įnirtingai patrynė smakrą, susitvardė ir pasakė:

- Nenoriu jūsų įžeisti, daktare Venabili, bet jūsų prielaidos mažų mažiausiai keistos. Jūs neteisi. Mūsų kolektyve tai neįmanoma. Ne, jūsų įtarimai nepagrįsti. Jei būtų taip, kaip jūs sakote, aš, be abejo, apie tai žinočiau. Tikrai taip nėra. Net negalvokite apie tai.

- Bet aš apie tai galvoju, - atkakliai krestelėjo galvą Dorsa. - Ir turiu tam priežasčių.

- Net nežinau, kaip čia išsireikšti, kad mano žodžiai jūsų neįžeistų, daktare Venabili, - numykė Elaras, - bet jeigu žmogus toks išradingas ir karštai trokšta ką nors įrodyti, jis suras, kaip pagrįsti savo prielaidas.

- Mėginate mane apkaltinti paranoja?

- Sakykime taip: aš manau, kad jūs perdėtai rūpinatės maestro ir nerimaujate dėl jo.

Dorsa kiek patylėjo, apsvarstydama Elaro žodžius.

- Sutinku su jūsų mintimi, jog išradingas žmogus suras, kaip įrodyti savo teisumą. Štai, pavyzdžiui... aš dabar galiu pareikšti jums kaltinimus.

Elaro akys iššoko ant kaktos.

- Kaltinimus? Man? Įdomu! Labai norėčiau juos išgirsti!

- Puiku. Išgirsite. Sakykite, ar švęsti profesoriaus Seldono jubiliejų buvo jūsų idėja?

- Aš mąsčiau apie tai, neneigiu, bet ir kiti apie tai galvojo. Maestro pastaruoju metu taip išgyvena dėl savo amžiaus, todėl visai suprantama, jog mums norėjosi pakelti jam nuotaiką.

- Sutinku, galbūt galvojo ir kiti, bet jūs atkakliau už kitus raginote iškilmingai švęsti... ir mano marčią užkrėtėte ta idėja. Be to, kai Manela pradėjo ruoštis, įtikinote ją, jog tai turėtų būti prabangi šventė. Juk taip?

- Net nežinau, ar tai buvo mano įtaka. O jeigu ir taip, kas čia blogo?

- Iš esmės gal ir nieko. Bet argi surengdamas tris dienas trukusias pompastiškas iškilmes neturėjote savų tikslų? Juk norėjote žmonėms iš chuntos parodyti, jog Haris Seldonas pernelyg populiarus žmogus ir, suprantama, kelia jiems rimtą grėsmę?

- Niekas nepatikės, kad aš to siekiau.

- Kol kas tai tik mano prielaidos, - šyptelėjo moteris. - Keliaukime toliau. Rengdami iškilmes, jūs nurodėte atlaisvinti pagrindines Projekto patalpas...

- Laikinai. Dėl akivaizdžių priežasčių, - patikslino Elaras.

- ... ir pareikalavote, kad niekas tenai neužeitų. Niekas tuo metu patalpose nedirbo, tik vienas Jugas Amarilis.

- Nemanau, jog maestro jautėsi nelaimingas, kad prieš jo jubiliejaus šventę bendradarbiai truputį pailsėjo.

- O aš sakau, jog tuščiuose kabinetuose labai patogu vesti slaptas derybas. Juk kabinetai patikimai ekranuoti.

- Taip, aš ten "derėjausi" su jūsų marčia, prekybininkais, dizaineriais... Su kuo tik nekalbėjau. Bet juk tai buvo būtina, nejaugi tuo abejojate?

- O jeigu vienas iš tų... derybininkų buvo chuntos atstovas? Kas tada?

Elaras taip pažvelgė į Dorsą, tarsi ta būtų skėlusi jam antausį.

- Tai netiesa, daktare Venabili. Kuo jūs mane laikote?

Dorsa jam neatsakė.

- Jūs, - tęsė ji toliau, - labai stengėtės įtikinti daktarą Seldoną, kaip rizikinga jam susitikti su generolu Tenaru, net pasišovėte jį pakeisti ir pats vykti į tą susitikimą. Daktaras Seldonas nesileido įkalbamas ir pareiškė pats vyksiąs pas generolą. Ir mano išvada tokia: būtent šito jūs ir siekėte.

Elaras nervingai nusijuokė.

- Dievaži, su visa pagarba jums, daktare Venabili, turiu pareikšti, jog tai labai panašu į paranoją.

Dorsa neketino trauktis.

- Paskui, po šventės, jūs pasiūlėte neišleisti profesoriaus vieno, vykti drauge su juo ir apsistoti viešbutyje. Juk taip?

- Taip... prisimenu. Beje, jūs tada pasakėte, jog tai puiki mintis.

- Ar negalėjo tokia akcija būti sugalvota tam, jog dar labiau suerzintų chuntą ir eilinį kartą pademonstruotų Seldono populiarumą? Ir dar daugiau - kad man kiltų pagunda prasibrauti į Rūmų teritoriją?

- Argi aš galėjau jus sulaikyti? - piktai paklausė Elaras. - Jūs pati taip nusprendėte.

Dorsa nekreipė į jo žodžius jokio dėmesio ir dėstė toliau:

- Žinoma, jūs tikėjotės, jog mano įsiveržimas dar labiau nuteiks chuntą prieš daktarą Seldoną.

- Bet kam man viso to reikia, daktare Venabili?

- Turiu prielaidą: turbūt tam, kad galima būtų lengvai atsikratyti profesoriaus Seldono ir užimti jo vietą - tapti Projekto vadovu.

- Kaip jums tokios nesąmonės atėjo į galvą! Negaliu patikėti, jog kalbate rimtai. Turbūt, kaip pasakėte pokalbio pradžioje, mėgi-

nate įrodyti man, ką gali padaryti išradingas protas, norintis rasti įrodymus?

- Gerai, pasikalbėkime apie kitką. Jau sakiau, kad turėjote galimybę pasinaudoti tuščiomis patalpomis ir saugiai vesti tenai derybas. O gal jūs Seldono kabinete kaip tik ir kalbėjotės su vienu iš chuntos atstovų?

- Juokinga.

- Tačiau jus girdėjo. Į kabinetą ėjo maža mergaitė, įsitaisė krėsle taip, kad jums nesimatė, ir išgirdo jūsų pokalbį.

Elaras susiraukė.

- Ir ką tokio ji išgirdo?

- Ji pasakė, jog kabinete du vyriškiai kalbėjo apie mirtį. Ji dar vaikas, todėl tiksliai viso pokalbio neprisiminė, bet į jos atmintį įsirėžė du žodžiai - "mirtis" ir "ližikai".

- Atleiskite, bet nuo fantazijų jau perėjote į beprotybę. Kuo čia dėti "ližikai" ir ką bendra su tuo turiu aš?

- Mergaitė labai mėgsta šiuos vaisius, ir ant šventinio stalo jų buvo daug. Iš pradžių pamaniau, jog ližikai gali būti užnuodyti. Ačiū Dievui, paaiškėjo, jog taip nėra.

- Dėkoju, kad nuraminote.

- Po to supratau, jog iš tiesų mergaitė girdėjo visai kitą žodį, kurio skambesys jai asocijavosi su taip mėgstamais ližikais.

- Ir jūs iššifravote tą žodį? - prunkštelėjo Elaras.

- Turbūt tai buvo žodis "fizikai"?

- Na ir kas?

- Tas, kas pasikėsinti į profesorių Seldoną turėjo fizikai, Projekto darbuotojai.

Dorsa nutilo, susiraukė. Jos ranka palietė krūtinę.

Elaras susirūpinęs paklausė:

- Ar prastai jaučiatės, daktare Venabili?

- Ne, - atsakė ji ir susigūžė.

Kurį laiką Dorsa tylėjo. Elaras atsikrenkštė. Suteikęs veidui nuobodžiaujančią išraišką, jis pasakė:

- Jūsų mintys kuo toliau, tuo labiau absurdiškos. Ir, atleiskite, aš pavargau. Gal baikime šį pokalbį?

- Mudu jau beveik baigėme, daktare Elarai. Sakykite, jūs dalyvavote, kuriant elektrofokusuoklį? Tai jūsų kūrinys?

- Taip, būtent mano.

- Bet ne tik jūsų. Mano žiniomis, konstravo prietaisą Sinda Monej. Ar ne taip?

- Ji inžinierė ir dirbo pagal mano nurodymus. Ji tik vykdytoja.

- Sutinku. Ji vykdytoja. *Fizikė*. Elektrofokusuoklį surinko fizikas.

Elaras iškošė pro dantis:

- O Dieve!.. Gal baikime pagaliau šitą absurdišką ir betikslį pokalbį?

Tačiau Dorsa, tarsi negirdėdama jo žodžių, žengė toliau:

- Dabar nenorite pripažinti Sindos nuopelnų, kuriant prietaisą, tačiau asmeniškai jai nešykštėjote pagyrimų. Turbūt šitaip norėjote palaikyti moters entuziazmą? Ji pasakė, jog deramai įvertinote jos indėlį. Ta moteris jums už tai dėkinga. Ir dar ji pasakė, kad tęsia darbą toliau, siekdama modernizuoti elektrofokusuoklį, sustiprinti jo poveikį. Žinau ir tai, kad jums jau perduotas pagerinto modelio prototipas, ir jūs ketinate išbandyti prietaisą.

- Kaip tai susieta su mūsų pokalbio tema?

- O taip: dirbdami su elektrofokusuokliu, daktaras Seldonas ir Jugas Amarilis pradėjo jaustis blogai.

- Bet tas prietaisas negali pakenkti žmogui!

Dorsa prispaudė prie kaktos delną ir visa suvirpėjo.

- Dabar, - toliau tęsė ji, - jūs turite dar galingesnį prietaisą, kuris gali dar labiau pakenkti - jis žudo greitai, o ankstesnis modelis tą darė iš lėto.

- Neįtikėtina nesąmonė!

- Taigi - tas pats prietaisas, fizikos ir fiziko kūdikis, gali būti panaudotas, kaip žmogžudystės įrankis. Ir niekas nieko neįtars. Tiesiog, naudojantis neseniai pagamintu, dar tinkamai nepatikrintu prietaisu, įvyko nelaimingas atsitikimas.... Štai ir viskas. Štai jums ir "ližikai", daktare Elarai, - pasakė Dorsa ir, susiraukusi, griebėsi už šono.

- Jūs blogai jaučiatės, daktare Venabili? - tyliai paklausė Elaras.

- Ne. Man viskas gerai. Tai ar aš teisi?

- Paklausykite, ką jūs čia man prikalbėjote, visai nesvarbu. Maža kas galėjo pasigirsti vaikui. Vadinasi, jūsų išvada tokia - elektrofokusuoklis gali tapti žmogžudystės įrankiu? Prašau: galite tempti mane į teismą, sukvieti ekspertų komisiją... Tegul tikrina prietaisą. Tegul paima netgi naują modelį ir ištiria jo poveikį žmogaus organizmui. Nieko tokio neaptiks - jis *žmogui* nekenkia.

- Netikiu... - ištarė Dorsa, po to prispaudė prie kaktos abidvi rankas ir užsimerkė.

Jai apsvaigo galva, moteris susvirduliavo.

- Jums tikrai negera, daktare Venabili, - pasakė Elaras. - Taip ir turėjo būti! O dabar, jums leidus, kalbėsiu aš.

Dorsa atsimerkė, bet negalėjo ištarti nė žodžio.

- Jūsų tylėjimą priimu, kaip sutikimo ženklą, daktare Venabili. Ko būtų verti mano ketinimai atsikratyti daktaro Seldono bei Amarilio ir tapti Projekto vadovu? Jūs vis tiek kiekvienam mėginimui pasikėsinti būtumėte užbėgę už akių. Net sėkmės atveju jūs mane į skutus sudraskytumėte. Esate nepaprasta moteris. Labai nepaprasta - tokia stipri, ryžtinga, tvirta! Ir kol jūs gyva, maestro nė plaukas nuo galvos nenukris.

- Taip! - blykstelėjo akimis Dorsa.

- Būtent taip ir pasakiau chuntos žmonėms. Taip, aš su jais kalbėjausi. Jie labai domisi psichoistorija. Tai suprantama. Ir kodėl gi jiems nepaklausti, kaip juda Projektas? Tiesą sakant, jie nieku gyvu negalėjo patikėti tuo, ką papasakojau apie jus. Patikėjo tik tada, kai patys įsitikino. Įsiveržusi į Rūmų teritoriją, jūs pati įlindote į spąstus. Tai juos galutinai įtikino ir jie pritarė mano planui.

- Aha! Štai mes ir prisikasėme iki tiesos... - pavargusiu balsu ištarė Dorsa.

- Pasakiau jums, jog elektrofokusuoklis negali pakenkti žmogui. Taip ir yra. Amarilis ir jūsų brangiausias Haris tiesiog *sensta*, nors jūs ir negalite su tuo susitaikyti. Juk jie paprasti *žmonės*. Organiniams audiniams elektromagnetinis laukas nedaro neigiamo poveikio. Tačiau jis gali neigiamai veikti jautrius tokiam laukui *prietaisus*. Jei pamėginsime įsivaizduoti žmogų, sudarytą iš metalo ir elektroninių schemų, tokiam žmogui elektromagnetinis laukas, be abejo, turės neigimą poveikį. Apie tokias dirbtines būtybes byloja legendos. Mikogeniečiai panašių legendų pavyzdžiu sukūrė savo religiją. Tas būtybes jie vadina *robotais*. Jei patikėsime, kad robotai egzistuoja - jie turėtų būti stipresni už žmones, pasižymėti greita reakcija... Norėjau pasakyti, kad jie turėtų tokius bruožus, kuriais išsiskiriate jūs, daktare Venabili. Štai tokį robotą intensyvaus elektrofokusuoklio pagalba tikrai galima nesunkiai išvesti iš rikiuotės. Kaip tik toks prietaisas pas mane čia yra... ir jis veikia žemais dažniais nuo pat tos akimirkos, kai mudu čia atėjome. Štai kodėl jūs pasijutote prastai, daktare Venabili. Tai su jumis vyksta pirmą kartą, aš tuo įsitikinęs.

Elaras nusišypsojo. Jis buvo patenkintas savimi.

- Jeigu jūs būsite eliminuota iš žaidimo, jokių rūpesčių nei su maestro, nei su Amariliu, be abejo, nekils. Be jūsų Seldonas greitai užges, puls į neviltį ir pats atsistatydins. O ten ir iki kapų takelis netolimas. O Amarilis? Jis tikras kūdikis. Greičiausiai nei vieno, nei

antro tiesiogine prasme žudyti neprireiks. Na, daktare Venabili, ar smagu jaustis demaskuota? Šitiek metų sėkmingai nuo visų slėpėte, kas iš tiesų esate! Stebuklas, kaip niekas iki šiol nesuprato! Bet aš esu tikrai puikus matematikas - stebiu, mąstau, darau išvadas... Prisipažinsiu, netgi aš nebūčiau supratęs, jei ne tas fanatiškas jūsų atsidavimas maestro, jei ne tie pykčio protrūkiai, kai jūs demonstruodavote neregėtą, nežmogišką jėgą.

Atsisveikinkime, daktare Venabili. Man tereikia tik įjungti prietaisą visu galingumu. Jūs buvote istorikė, o dabar tapsite *istorija.*

Dorsa, sutelkusi visas jėgas, vis dėlto pakilo.

- Tu manęs tinkamai neįvertinai. Aš dar galiu gintis! - sušnabždėjo ji ir, suriaumojusi nesavu balsu, puolė Elarą.

Tas, išsproginęs akis, suriko, atšoko nuo jos.

Bet Dorsa akimirksniu atsidūrė šalia, ir jos kumštis pakilo, pasirengęs lemtingam smūgiui. Skiausčiu delnu ji kirto Elarui per kaklą. Kažkas sutraškėjo, ir Elaras tą pačią akimirką krito ant grindų negyvas.

Dorsa išsitiesė ir nuėjo link durų. Reikėjo būtinai surasti Harį. Ir suspėti viską jam papasakoti!

27 skyrius

Haris Seldonas pašoko. Tokios Dorsos jis niekada nebuvo matęs: persikreipusiu veidu, susirietusi, ji vos judėjo, svirduliuodama tarsi būtų girta.

- Dorsa! Kas atsitiko? Kas?!

Haris pripuolė prie žmonos, apkabino per taliją. Ji be gyvybės ženklų sukniubo vyrui ant rankų. Seldonas ją pakėlė, paguldė ant kušetės.

- Mieloji, kas atsitiko?

Sunkiai kvėpuodama, Dorsa viską jam papasakojo. Haris klausėsi ir glostė žmonos plaukus. Patikėti buvo sunku, mintys galvoje painiojosi, bet jis mėgino save įtikinti.

- Elaras nebegyvas, - sušnabždėjo Dorsa. - Aš vis dėlto nužudžiau žmogų... Tai buvo pirmas kartas... Tai dar blogiau...

- Dorsa, ar tu labai nukentėjai?

- Labai... Elaras įjungė savo prietaisą... spėjo įjungti visu galingumu.

- Viską galima pataisyti.

- Kaip? Niekas Trantore nežino, kaip tą padaryti. Man reikalingas Denielas...

Denielas Demerzelis. Giliai širdyje Haris visada įtarė, jog tai įmanoma. Jo bičiulis robotas paskyrė jam gynėją, kuri taip pat yra robotas. Šitaip jis pasirūpino, kad psichoistorija ir Fondas, kurie kol kas egzistavo tik svajonėse, nežūtų ir tarsi į dirvą pasėtos sėklos giliai įleistų šaknis. Sumanymas buvo gal ir neblogas, bet Haris įsimylėjo savo gynėją - robotą. Dabar viskas įgijo prasmę, atėjo atsakymai į visus klausimus, išsisklaidė visos abejonės. Bet tai jau nesvarbu. Dabar svarbiausia - Dorsa.

- Ne, - sušvokštė Seldonas. - To neturi įvykti.

- Turi... - sumurmėjo Dorsa. Plačiai atmerktomis akimis jį žiūrėjo į Seldoną. - Turi... Norėjau tave išgelbėti, bet nesugebėjau. Nesugebėjau svarbiausio dalyko... Kas gi dabar gins tave?

Seldonas tarsi pro rūką matė mylimosios veidą. Kažkas darėsi jo akims...

- Nesijaudink dėl manęs, Dorsa. Tau pačiai reikia... Tai tu...

- Ne. Reikia tavimi pasirūpinti, Hari. Pasakyk Manelai... pasakyk, kad aš jai atleidau. Jai geriau pavyko... Viską paaiškink Vandai. Judu su Reičiu... saugokite vienas kitą...

- Ne, ne ir ne! - nepaliaudamas kartojo Seldonas, siūbuodamas it palaužtas medis. - Tu šito nepadarysi! Laikykis, Dorsa. Prašau tavęs, mylimoji!

Dorsa papurtė galvą ir pamėgino nusišypsoti.

- Lik sveikas, Hari, mano meile. Niekada nepamiršiu... ką tu dėl manęs padarei.

- Aš nieko, nieko dėl tavęs nepadariau!

- Tu... mane mylėjai, ir tavo meilė padėjo man... tapti žmogumi.

Dorsos akys buvo atmerktos, bet... viskas jau buvo baigta.

Tą pačią akimirką durys plačiai atsidarė, ir į Seldono kabinetą įsiveržė uždusęs Amarilis.

- Hari, prasidėjo demonstracijos, sukilimai. Viskas įvyko greičiau nei tu tikė...

Staiga jis užsikirto, apstulbęs pažvelgė į Seldoną, nukreipė žvilgsnį į be gyvybės ženklų gulintį Dorsos kūną ir sušnabždėjo:

- Kas atsitiko?

Haris pažvelgė į bičiulį paklaikusiomis bepročio akimis.

- Sukilimai! Man dabar nerūpi jokie sukilimai! Man dabar *niekas pasaulyje* nerūpi!

KETVIRTA DALIS
VANDA SELDON

Vanda Seldon - ... Gyvénimo saulėlydyje Haris Seldonas buvo labiausiai prisirišęs prie savo anūkės Vandos. Dar jaunystėje likusi našlaite, užaugusi, Vanda paskyrė savo gyvenimą psichoistorijai ir tapo Projekto bendradarbe. Ji užėmė Jugo Amarilio vietą.

Vandos darbo esmė nebuvo iki galo žinoma, ji taip ir liko mįslė, nes mergina dirbo viena. Jos atlikti tyrimai buvo žinomi tik pačiam Hariui Seldonui bei jaunuoliui vardu Stetinas Palveris, kurio įpėdinis, Primas Palveris, po keturių šimtų metų prisidėjo prie Trantoro atgaivinimo iš griuvėsių. Tai įvyko po "Didžiojo Sunaikinimo" (300 G.M.)...

Nepaisant to, jog tiksliai įvertinti Vandos Seldon įnašą, kuriant Fondą, labai sudėtinga, niekas neabejoja, jog jis tikrai buvo svarus...

GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

1 skyrius

Haris Seldonas, kiek šlubčiodamas, įžengė į Galaktikos Biblioteką ir pasuko tenai, kur rikiavosi skiterių (nedidelių savaeigių vežimėlių) virtinės. Šitos transporto priemonės pagalba buvo galima greičiau judėti ilgais Bibliotekos koridoriais.

Tačiau pakeliui profesoriaus dėmesį atkreipė trys vyrai, kurie, įsitaisę galaktografikos kabinete, stebėjo trimatį Galaktikos vaizdą. Vaizdas lėtai sukosi, imituodamas žvaigždžių sistemų judėjimą aplink centrą.

Iš tenai, kur Haris sustojo, matėsi nutolusi Anakreono provincija, apšviesta raudonomis ugnelėmis. Provincija buvo įsikūrusi Galaktikos krašte ir užėmė didžiulį plotą, tačiau žvaigždžių čia matėsi nedaug. Anakreonas negarsėjo nei aukštu pragyvenimo lygiu, nei kokiais nors išskirtiniais pasiekimais kultūros srityje. Turbūt visų įdomiausia buvo tai, jog jis nutolęs nuo Trantoro per dešimtį tūkstančių parsekų.

Seldonas, staiga apimtas nepaaiškinamo susidomėjimo, įsitaisė

prie artimiausio kompiuterio ir ėmėsi ieškoti informacijos. Jis intuityviai pajuto, jog toks susidomėjimas Anakreonu būtinai turėtų būti politinio pobūdžio. Dėka geografinių šitos provincijos koordinačių, ji buvo viena nestabiliausių pasaulių iš visų, kuriuos savo rankose mėgino išlaikyti tuometinis Imperijos rėžimas. Žiūrėdamas į kompiuterio ekraną, Haris įtempęs ausis klausėsi trijų jaunuolių pokalbio. Bibliotekoje politinės diskusijos vykdavo gana retai. Jei atvirai, jos čia nebuvo skatinamos.

Nė vienas iš vyriškių nebuvo profesoriui pažįstamas. Tai jo nestebino. Biblioteka turėjo nedaug nuolatinių lankytojų (juos visus iš matymo Seldonas pažinojo), tačiau salės buvo atviros visiems Trantoro piliečiams, tik, žinoma, ribotam laikui. Seldonas buvo tarp tų išrinktųjų, kuriems buvo leidžiama dirbti Bibliotekoje, kiek tik širdis geidžia. Jis labai vertino galimybę dirbti atskirame kabinete, be to, profesorius galėjo naudotis visomis saugyklomis bei įrenginiais.

Vienas iš trijų vaikinų, kurį Seldonas (ne be priežasties!) praminė Kumpanosiu, tyliai, bet greitai pasakė:

- Nesąmonė. Negali jie amžinai ten kiurksoti, o kai tik išsinešdins, viskas vėl stos į savo vietas.

Seldonas suprato apie ką kalbama. Vos prieš tris dienas per trantorviziją buvo paskelbtas pranešimas, jog Imperijos vyriausybė pademonstravo jėgą, norėdama priversti įsisiautėjusio Anakreono gubernatorių laikytis tvarkos. Seldonas atliko psichoistorinę situacijos analizę, ir ji parodė, jog ta priemonė neduos jokios naudos. Tačiau vyriausybė nepanoro įsiklausyti į jo rekomendacijas. Mat buvo įžeista jos savimeilė. Dabar, klausydamasis Kumpanosio minčių, Haris liūdnai šyptelėjo - jaunuolis kalbėjo jo žodžiais, nors ir nesinaudojo psichoistorijos išvadomis.

O Kumpanosis tęsė:

- O jei nusispjautume į tą Anakreoną? Ką mes prarandame? Jis vis tiek liks savo vietoje, kaip ir buvęs - pačiame Imperijos krašte. Juk negali vargšelis susikrauti savo rakandus ir išdumti pas Andromedą? Ar ne taip? Vadinasi, jam ir toliau teks su mumis prekiauti. Gyvenimas tęsiasi. Argi taip svarbu - paklūsta jie Imperatoriui ar ne?

Antrasis vyriškis - šį Seldonas pakrikštijo Plikiu (taip pat ne be priežasties!), pasakė:

- Gal ir taip, tik čia viskas į vieną kamuolį suvyta. Atsiskirs Anakreonas, o netrukus pasipils iš paskos ir kitos tolimos provincijos. Ir Imperija sugrius.

- Tai kas? - įnirtingai prabilo Kumpanosis. - Imperija vis tiek toliau nepajėgs egzistuoti... tokia, kokia ji dabar yra. Ji pernelyg didžiulė. Tegul Išoriniai Pasauliai keliauja savais keliais. Tada bus paprasčiau Vidinius suvaldyti. Jei pasienio provincijos politiškai mums nebepriklausys, ekonomiškai jos vis tiek bus mūsų.

- Būtų neblogai, - pasakė trečiasis, kurį Seldonas praminė Raudonskruosčiu, - jei paaiškėtų, jog tu teisus. Tik aš tuo abejoju. Jei pasienio provincijos išsikovos nepriklausomybę, jos pirmiausia pasistengs sustiprinti savo valdžią bei įtaką. Tai bus nenaudinga kaimynams. Įsižiebs konfliktai, prasidės karas, kiekvienas gubernatorius pareikš norą tapti Imperatoriumi. Vėl prasidės niūrūs laikai, kaip kad buvo Trantoro Karalystės kūrimosi periodu.

Plikis nesutiko:

- Esu įsitikinęs, jog nebus taip jau blogai. Jei Imperija ir subyrės, tai netrukus vėl atsigaus, kai tik žmonės suvoks, jog chaosas - tai karai bei skurdas. Tada visi prisimins auksines dienas, kai Imperija buvo vieninga, ir viskas vėl sugrįš į savo vėžes. Juk mes ne kokie nors barbarai. Ką nors sugalvosime, išsisuksime.

- Tikrai, - sutiko Raudonskruostis. - Nepamirškime, jog Imperija ne sykį buvo susidūrusi su krizėmis ir visada išsikapstydavo.

Bet Raudonskruostis papurtė galvą ir pasakė:

- Tai nėra eilinė krizė. Šįkart viskas gerokai rimčiau. Procesas tęsiasi jau nebe pirmą šimtmetį. Per dešimtį chuntos valdymo metų ekonomika buvo sugriauta, o po to, kai chunta pasitraukė ir vadžią perėmė naujasis Imperatorius, Imperija dar labiau nusilpo. Manau, pasienio provincijos savaime atskils.

- Bet ištikimybė Imperatoriui... - nepasidavė Raudonskruostis.

- Kokia ištikimybė? - prunkštelėjo Kumpanosis. - Po pasikėsinimo į Kleoną mes ne vienerius metus gyvenome be jokio Imperatoriaus, ir niekam tai netrukdė. O dabartinis Imperatorius - apskritai tik marionetė. Ką jis gali? O ir kiti taip pat. Todėl, tai visai ne krizė. Tai pabaiga.

Du vyrai paniurę žiūrėjo į Raudonskruostį. Plikis pasakė:

- Regis, tu iš tiesų taip manai? Negi tau atrodo, jog Imperijos vyriausybė sėdės sudėjusi rankas?

- Taip! Ji, panašiai kaip ir judu, praradusi viltį. O kai patikės, jau bus vėlu.

- Na, tarkim, vyriausybė patikės. Ko iš jos galima laukti? - paklausė Plikis.

Raudonskruostis mąsliomis akimis pažvelgė į galaktografą, tarsi tikėdamasis tenai surasti atsakymą.

- Nežinau... Paklausykite: ateis diena, ir aš numirsiu, o tada man nieko nereikės... Mano amželiui pakaks tos tvarkos. Gal po manęs ir bus blogai, bet tegul kiti dėl to suka galvas. Manęs jau nebebus. Beje, ne aš vienas taip galvoju. Ar teko girdėti apie tokį Harį Seldoną?

- Suprantama, - atsiliepė Kumpanosis. - Ar ne jis prie Kleono buvo Ministras Pirmininkas?

- Jis, - linktelėjo Raudonskruostis. - Regis, tas žmogus mokslininkas. Prieš porą mėnesių transliavo jo interviu. Mane nustebino, kad jis irgi įsitikinęs, jog Imperija žlugs. Jis pasakė...

- Jis pasakė, - pertraukė jį Plikis, - jog mes visi skrisime po velnių, ir blogiui nebus galo.

- Ną, ne, - papurtė galvą Raudonskruostis. - Jis atsargus žmogus. Jis tik pasakė, jog yra tokia *tikimybė*. Tačiau tas mokslininkas klysta. Tai ne tikimybė, tai realybė. Būtent *taip ir bus*.

Seldonas nusprendė, jog metas įsiterpti. Šlubčiodamas, jis priėjo prie stalo, kur sėdėjo trijulė, ir uždėjo ranką Raudonskruosčiui ant peties.

- Sere, - pasakė Seldonas. - Ar galima su jumis pasikalbėti porą minučių?

Raudonskruostis krūptelėjo, pažvelgė į Seldoną iš apačios aukštyn ir nustebęs ištarė:

- Ar jūs kartais ne profesorius Seldonas?

- Kartais, taip, - šyptelėjo Haris ir parodė jaunuoliui leidimą į Biblioteką, kur buvo jo nuotrauka. - Norėčiau su jumis pasikalbėti. Poryt, ketvirtą trisdešimt mano kabinete. Čia, Bibliotekoje. Tinka?

- Apskritai, tai aš būsiu darbe.

- Sugalvok ką nors. Tai labai svarbu.

- Atvirai sakant, net nežinau, sere.

- Pasistenk. Jei bus sunkumų, aš sutvarkysiu. O dabar, džentelmenai, jei neprieštaraujate, norėčiau kiek padirbėti su Galaktikos modeliu. Seniai neteko...

Visi trys linktelėjo, jie buvo akivaizdžiai suglumę. Netrukus vienas po kito jaunuoliai paliko nišą, o Seldonas įsitaisė prie pulto. Ištiesė ranką, paspaudė mygtuką, ir raudoni žiburėliai, žymintys Anakreono provinciją, išnyko. Galaktika liko panaši į šviečiančią linzę, kurios centre išryškėjo sfera, už kurios buvo juoda skylė.

Paskirų žvaigždžių nesimatė. Reikėjo padidinti vaizdą. O ir pa-

didinus, buvo galima stebėti tik tam tikrą Galaktikos plotą. Tačiau Seldonui norėjosi matyti visą Galaktiką - visą mirštančią Imperiją.

Jis spustelėjo dar vieną mygtuką, ir Galaktikos modelis nušvito auksaspalviais žiburėliais. Tai buvo apgyvendintos planetos - dvidešimt penki milijonai. Išsisklaidžiusio rūko fone Galaktikos kraštuose auksaspalviai taškeliai žibėjo rečiau. Arčiau centro jie koncentravosi... tarsi žiedu jį apsupo. Pačiame centre sfera liko balta. Suprantama - juk tokioje energetinių srautų sankaupoje negalėjo būti apgyvendintų planetų.

Seldonas spustelėjo dar vieną mygtuką. Auksinukai dingo, o nedidelis Galaktikos plotas nušvito mėlynai. Tai buvo Trantoras ir jam priklausantys pasauliai... netoli Galaktikos centro. Lyginant su milžiniška Galaktika, Trantoras atrodė nedidelis, tačiau būtent čia buvo sutelkti ryškiausi kultūros bei mokslo pasiekimai, būtent Trantoras tapo lig šiolei neregėto klestėjimo bei valdžios simboliu.

Tačiau netgi jis dabar buvo pasmerktas.

Už Seldono nugaros išsirikiavusi trijulė, regis, perskaitė profesoriaus mintis. Plikis tyliai paklausė:

- Ar tikrai Imperija žus?

Seldonas dar tyliau atsakė:

- Gali žūti. Yra tokia tikimybė. Juk bet kas gali nutikti.

Profesorius pakilo, nusišypsojo vyrams ir išėjo. Tačiau jo galvoje kirbėjo nerami, įkyri mintis: "Žus! Žus!"

2 skyrius

Seldonas atsiduso ir įsirangė į vieną iš nišoje stovėjusių skiterių.

Vos prieš keletą metų jis mielai žingsniuodavo pėsčiomis ilgais Bibliotekos koridoriais ir džiaugėsi pats savimi - štai, žiūrėkite, man jau šešiasdešimt, o aš dar visai šaunus!

Dabar jam septyniasdešimt, ir kojos tapo nepaklusnios, todėl tenka naudotis skiteriais. Naudojosi jais ir jaunesni, tačiau taupydami laiką, o Seldonui tai buvo būtinybė.

Seldonas ištraukė skiterį iš nišos, spustelėjo mygtuką ant valdymo skydelio. Skiteris pakilo nuo grindų ir lengvai, gracingai, tyliai pajudėjo pirmyn. Profesorius atsilošė ant sėdynės, dairydamasis į pro šalį plaukiančias sienas bei pėsčiomis einančius Bibliotekos lankytojus.

Matė ir keletą skubančių bibliotekininkų. Jiems profesorius

maloniai nusišypsojo. Bibliotekininkų gildija buvo seniausia Imperijoje, ji puoselėjo senovines tradicijas. Jie visi vilkėjo erdvius sniego spalvos apsiaustus.

Trantore, kaip ir kituose pasauliuose, buvo savitas požiūris į augmeniją ant vyrų veidų. Vietiniai trantoriečiai - bent jau daugelio planetos sektorių gyventojai - neturėjo nei ūsų, nei barzdų. Taip buvo priimta nuo seno. Apžėlę vaikščiojo tik daliečiai, kurie nieku gyvu nesutiko skirtis su vešliais ūsais. Tai buvo jų nacionalinis pasididžiavimas.

O štai bibliotekininkai nuo senų senovės vaikščiojo barzdoti. Trumpa, išpuoselėta barzdelė nuo ausies ligi ausies, bet ūsų nebuvo. Tai išskyrė juos iš kitų, ir Seldonas, visada švariai nusiskutęs, tarp šių žmonių jautėsi balta varna.

Tačiau labiausiai traukė akį jų kepuraitės. Jos buvo kvadrato formos. Kampai ant viršugalvio sutvirtinami įvairiaspalvėmis sagomis. Tiems, kas buvo susipažinę su bibliotekininkų gildijomis, pagal kepuraitės spalvą buvo nesunku atskirti, kiek metų ištarnavo vienas ar kitas gildijos narys, kokioje srityje jis specializuojasi, kokia jo tarnybinė padėtis... Tereikėjo vienam bibliotekininkui pažvelgti į kitą, ir jis žinojo, kaip dera elgtis su savo kolega, kiek pagarbos ar nuolankumo jam parodyti.

Galaktikos Biblioteka buvo pats didžiausias statinys Trantore (o galbūt ir visoje Galaktikoje) - didesnė net už Imperatoriaus Rūmus. Kadaise ji spindėjo, švietė, didžiuodamasi savo galybe bei šlove. Tačiau, kaip ir visa Imperija, ji neišvengė liūdnos dalios - taip pat paseno, nuvyto, ir dabar buvo panaši į turtuolę senę, kurios raukšlėtą kaklą puošė dar jaunystėje dėvėti deimantai...

Skiteris sustojo prie įmantriai raižytų durų. Tai buvo Vyriausiojo Bibliotekininko kabinetas. Seldonas išlipo.

Lasas Zenovas pasitiko profesorių su šypsena.

- Prašau užeiti, mano bičiuli, - cypiančiu balsu ištarė jis. Seldonas dažnai pagalvodavo, jog turbūt šitas žmogus jaunystėje dainavo tenoru, bet vis nesiryždavo paklausti. Vyriausiasis Bibliotekininkas visada atrodė išdidus, pasipūtęs, todėl toks klausimas jį turbūt įžeistų.

- Būkite pasveikinti, - pasakė Seldonas.

Zenovo barzda buvo žila, beveik balta. Jo galvą puošė balta kepuraitė. Seldonas puikiai suprato, kodėl būtent balta. Tai reiškė aukščiausią bibliotekininko hierarchijos padėtį.

Zenovas patenkintas trynė rankas.

- Hari, paprašiau jus užeiti, nes turiu jums gerų naujienų. Mes vis dėlto ją suradome!

- Ką jūs turite galvoje, Lasai?

- Tinkamą planetą! Prašėte surasti planetą, kuri būtų gerokai nutolusi nuo Trantoro, - pasakė Zenovas, šypsodamasis. - Teisingai pasielgėte, kad kreipėtės būtent į mus. Biblioteka gali viską, drauguži.

- Tuo aš neabejoju. Papasakokite apie tą planetą.

- Gerai, bet pirmiausia parodysiu, kur ji yra.

Dalis kabineto sienos nuslydo į šalį, šviesa užgeso, ekrane pasirodė trimatis Galaktikos modelis. Jis lėtai sukosi aplink nematomą savo ašį. Anakreono provincijos ribos apvestos raudona linija.. Seldonas galėjo prisiekti, jog tai neatsitiktinai.

Ir staiga pačiame tolimiausiame provincijos kamputyje sužibo mėlynas taškelis.

- Štai ji, - ištarė Zenovas. - Ideali planeta. Normalaus dydžio, gausu vandens, atmosferoje pakankamai deguonies, yra augmenijos, turtinga vandens fauna. Kaip sakoma, imk ir naudokis. Neprireiks jokios pertvarkos... bent jau iki tol, kol ten neatsiras daugiau žmonių.

- Ar planeta neapgyvendinta? - paklausė Haris.

- Absoliučiai. Nė gyvos dvasios.

- Bet kodėl? Jei jūs gavote apie tą planetą smulkią informaciją, manau, savo laiku dar kas nors galėjo ją ištyrinėti. Kodėl gi ji nebuvo kolonizuota?

- Ji tikrai ištyrinėta, bet tenai buvo siunčiama tik technika... be žmonių. O nebuvo kolonizuota turbūt todėl, kad nutolusi nuo visų svarbiausių taškų. Planeta sukasi aplink savo žvaigždę... Taip, ji labai toli, todėl nesuviliojo potencialių kolonistų, bet jums kaip tik tiks. Juk pats sakėte: "Kuo toliau, tuo geriau".

- Taip, - linktelėjo Seldonas. - Ir dabar taip sakau. Ar ji turi pavadinimą, ar tai tik skaičių bei raidžių kombinacija?

- Norite - tikėkite, norite - ne, bet pavadinimą ji turi. Tie, kas siuntė tenai techniką, ją pavadino Terminusu. Tai senovinis žodis, jis reiškia "linijos pabaiga". Iš tiesų taip ir yra.

- Ar planeta priklauso Anakreono provincijai? - pasidomėjo Seldonas.

- Ne, - papurtė galvą Zenovas. - Gerai įsižiūrėkite ir pamatysite, jog mėlynas taškelis - Terminusas - yra už Anakreono ribų. Atstumas iki jo sudaro penkiasdešimt šviesmečių. Terminusas niekam nepriklauso. Atvirai sakant, jis nėra net sudėtinė Imperijos dalis.

- Vadinasi jūs teisus, Lasai. Tai tikrai ta planeta, kurios mes ieškome.

- Argi nesakiau? - patenkintas nusišypsojo Lasas. - Tik ar nebus taip: vos tik jūs okupuosite Terminusą, o Anakreonas ims ir pareikš į jį savo teises?

- Visko gali būti, - linktelėjo Seldonas. - Bet kaip nors išsiaiškinsime. Vėliau.

Zenovas vėl ėmė trinti rankas.

- Koks neapsakomai puikus projektas! Įsikurti niekino nepaliestame pasaulyje, tolimame, izoliuotame ir dešimtmetis po dešimtmečio kaupti žinias, krauti jas į taupyklę, sisteminti viską, ką sukūrė žmonija. Juk tai bus kažkas dar didingesnio bei vertingesnio už Enciklopediją, saugomą mūsų Bibliotekoje. Ech, būčiau jaunesnis, mielai dalyvaučiau šitoje ekspedicijoje!

Seldonas liūdnai atsiduso.

- Bet juk jūs dvidešimčia metų jaunesnis už mane.

"Dabar jau sunku surasti žmogų, kuris nebūtų už mane jaunesnis", - liūdnai pagalvojo profesorius.

- O taip, - nusišypsojo Zenovas. - Girdėjau, neseniai atšventėte septyniasdešimtmetį. Tikiuosi, šauniai pasilinksminote?

- Aš nešvenčiu savo gimtadienių, - liūdnai pasakė Seldonas.

- Tikrai? Bet juk anksčiau švęsdavote? Pamenu tą garsią istoriją su jūsų šešiasdešimtmečio jubiliejumi.

Seldonui sugėlė širdį - taip skaudžiai, tarsi pati baisiausia jo gyvenime nelaimė būtų įvykusi tik vakar.

- Nereikia apie tai, - tyliai paprašė jis.

Zenovas sutriko.

- Atleiskite, pasikalbėkime apie ką nors kitą... Tai štai, jei Terminusas iš tiesų ta planeta, kurios jums reikia, turbūt teks padvigubinti pastangas, ruošiant enciklopedijos projektą. Biblioteka pasirengusi jums padėti.

- Žinau, Lasai, ir esu jums už tai dėkingas. Mums tikrai teks pasiraitoti rankoves.

Jis atsistojo, bet neįstengė nusišypsoti - taip skaudžiai palietė sielą netikėtas priminimas apie dešimtmečio senumo įvykius, lemtingo jubiliejaus iškilmes.

- Na, aš jau eisiu, - pasakė profesorius. - Imsiuosi savo darbų.

Išeidamas Haris pajuto sąžinės priekaištą. Nuolat tenka visus apgaudinėti. Lasas Zenovas net nenutuokia, kokie iš tiesų jo planai.

3 skyrius

Haris Seldonas įžengė į patogų kabinetą, kuriame dirbo pastaruosius keletą metų. Čia, kaip ir kitose Galaktikos Bibliotekos patalpose, jautėsi kažkokio nuovargio, žlugimo dvasia. Toks pojūtis, tarsi daiktas pernelyg ilgai stovėtų toje pačioje vietoje. Tačiau Seldonas žinojo, jog viskas čia gali taip ir likti... ir stovėti dar ne vieną amžių.

Kaip jis čia atsidūrė?

Haris ir vėl prisiminė praeitį, mintimis išnaršė visą savo gyvenimą. Žinoma, tai buvo susieta su senatve. Deja, praeityje liko kur kas daugiau... negu ateityje. Galbūt todėl protas instinktyviai gręžėsi nuo iliuzinės ateities ir vis sugrįždavo atgal - prie to, kas negrįžtamai praėjo.

Tačiau iš šios taisyklės buvo ir išimčių. Praėjo daugiau nei trisdešimt metų, ir per tą laiką psichoistorija pagaliau išbrido į tiesų kelią. Taip. Nors ir sunkiai - girgždėdama, inkšdama, tačiau progresas akivaizdus. O prieš šešerius metus įvykiai pasisuko visai netikėta kryptimi.

Seldonas tiksliai žinojo, kodėl tai tapo įmanoma.

Tai vis Vanda, Hario anūkė. Jis užsimerkė ir mintimis nuklydo į tų dienų prisiminimus.

Vandai buvo dvylika. Jos nuotaika buvo prasta. Manela pagimdė antrą vaiką - mažylę Belisą ir visą dėmesį skyrė naujagimei.

Reičis, Vandos tėvas, pagaliau baigė rašyti knygą apie savo tėvynę, Dalio sektorių. Knyga susilaukė sėkmės, per trumpą laiką Reičis tapo garsenybe. Jis buvo pakviestas skaityti paskaitas ir mielai sutiko, nes gimtojo sektoriaus rūpesčiai jį visada jaudino. Sykį jis pasakė tėvui: "Žinai, kai kalbu apie Dalį, man nereikia slėpti savo dalietiško akcento ar žargono. Priešingai, visi tik ir laukia, kad pradėsiu kalbėti dalietiškai".

Reičis įsitraukė į veiklą, dažnai kur nors išvykdavo, namuose būdavo retai, o jei ir būdavo, daugiausia laiko praleisdavo su mažyle.

O Dorsos... jos daugiau nebebuvo, ir niekas negalėjo užgydyti žaizdos Hario širdyje. Jo reakcija į žmonos mirtį buvo kažkokia žiauri, neadekvati: Hario sąmonėje ta mirtis siejosi su Vandos sapnu, nuo kurio viskas ir prasidėjo.

Gerai pagalvojus, žinoma, Vanda čia niekuo dėta. Seldonas protu tai suvokė, tačiau stengėsi kuo rečiau matytis su Vanda. Mergaitė dėl to labai liūdėjo. Ji liko viena.

Ką daryti? Vanda buvo priversta ieškoti paguodos pas žmogų, kuris, regis, visada džiaugėsi jos draugija. Tik jam vienam mergaitė galėjo išlieti širdį. Tai buvo Jugas Amarilis, dešinioji Hario Seldono ranka, jo ištikimas bendražygis, žmogus, be galo atsidavęs mokslui.

Amarilis niekada nieko neturėjo, išskyrus psichoistoriją. Haris kadaise turėjo Dorsą, Reičį, o Jugas - nei žmonos, nei vaikų. Todėl, vos tik pasirodžius Vandai, jis kaipmat pasikeisdavo. Ir elgėsi su ja, kaip su lygia. O mergaitei tai labai patiko.

Taigi... prieš šešerius metus vieną gražią dieną Vanda įžengė į Jugo kabinetą. Jis atsisuko, prisimerkė, pažvelgė į mergaitę. Regis, ne iš karto ją pažino.

- A, tai tu, mieloji Vanda! - pagaliau sušuko Amarilis. - O ko tokia liūdna? Tokiai gražiai mergaitei netinka liūdėti.

Apatinė Vandos lūpa suvirpėjo.

- Niekas manęs nemyli... - sušnabždėjo ji.

- Ką tu išsigalvoji!

- Visi myli mano sesę, į mane jiems nusispjaut.

- Aš tave myliu, mieloji.

- Tik tu vienas mane ir myli, dėde Jugai.

Dabar jau Vanda negalėjo tarsi mažytė susirangyti Amariliui ant kelių. Ji prigludo prie vyriškio peties ir pravirko.

Amarilis sutriko, jis nežinojo, ką daryti. Todėl apkabino mergaitę ir pradėjo ją guosti:

- Na... neverk, nereikia verkti... - Turbūt iš gailesčio, o gal dėl to, kad jo gyvenime nebuvo net dėl ko verkti, vyriškio akyse pasirodė ašaros ir... nuriedėjo skruostais. - Paklausyk, Vanda, - susitvardęs kiek galėdamas linksmiau ištarė jis, - nori, parodysiu tau kai ką labai gražaus?

- Ką-a? - sukūkčiojo mergaitė.

Amarilis visoje Visatoje žinojo tik vieną gražų daiktą.

- Ar tu kada nors matei Pagrindinį Radiantą? - paklausė jis.

- Ne-e. O kas tai?

- Tai prietaisas, kuriuo mudu su tavo seneliu naudojamės. Matai? Štai jis.

Jugas parodė juodą kubą, stovėjusį ant rašomojo stalo.

- Nieko čia gražaus, - prunkštelėjo Vanda.

- Kol kas - nieko, - sutiko Jugas. - Bet palauk. Pažiūrėsi, kas bus, kai įjungsiu.

Ir įjungė. Kambaryje užgeso šviesa. Suspindo įvairiaspalviai taškeliai.

- Matai? O dabar padidinsiu vaizdą, ir visi šitie taškeliai taps įvairiais matematiniais ženklais.

Jis taip ir padarė. Atrodė, tarsi ore kažkas tyliai sušlamėjo, ir aplink sumirgėjo ženklai - raidės, skaičiai, rodyklės, linijos... Nieko panašaus Vanda niekada nebuvo mačiusi.

- Na, argi negražu? - paklausė Amarilis.

- Taip, gražu, - ištarė mergaitė, įdėmiai apžiūrinėdama ženklus, kurie (suprantama, Vanda šito nežinojo) reiškė skirtingus ateities variantus. - Tik man nepatinka štai šita atkarpa. Kažkokia netaisyklinga, - ir ji bakstelėjo pirštu į kairėje pusėje išsidėsčiusią lygtį.

- Netaisyklinga? Kodėl tau taip atrodo? - paklausė Amarilis.

- Todėl, kad ji negraži... Aš kaip nors ją pakeisčiau, perdaryčiau.

Amarilis nervingai atsikosėjo.

- Nagi, aš tuojau ją padidinsiu, - pasakė jis, ir lygtis priartėjo. Jugas prisimerkęs ėmėsi įdėmiai ją apžiūrinėti.

- Ačiū tau, dėde Jugai, - pasakė Vanda, - už šituos gražius žiburiukus. Galbūt kada nors suprasiu ir jų reikšmę.

- Gerai. Tikiuosi, tu bent kiek pralinksmėjai?

- Ačiū... truputį, - sumurmėjo Vanda, nusišypsojo ir išėjo iš kabineto.

Amarilis buvo piktas. Jis negalėjo pakęsti jokių kritinių pastabų apie Pagrindinį Radiantą. O čia štai tau - dvylikametė mergiotė, nieko apie tai neišmananti...

Jugas Amarilis negalėjo net pagalvoti, jog nuo šios akimirkos prasidėjo psichoistorijos revoliucija.

4 skyrius

Vakarop Amarilis užsuko į Hario Seldono kabinetą. Tai buvo neeilinis įvykis, nes Jugas beveik niekur iš savo kabineto neišeidavo, net neužsukdavo paplepėti pas už sienos dirbančius kolegas.

- Hari, - sutrikęs išlemeno jis, - atsitiko kažkas baisaus. Tai neįtikėtina.

Haris liūdnai pažvelgė į bičiulį. Jam tik penkiasdešimt treji, o atrodo kur kas vyresnis - sulinkęs, nusikamavęs. Kai Haris prisispyręs reikalaudavo, Jugas sutikdavo užsukti pas gydytoją. Gydytojai visi kaip susitarę patarė jam pailsėti (kai kas siūlė apskritai iš-

eiti į pensiją). Jie tvirtino, jog tai vienintelis būdas išsaugoti sveikatą, antraip... Haris klausėsi ir liūdnai lingavo galvą. "Tereikia atimti iš jo darbą, ir jis neišgyvens... dar greičiau numirs".

Čia Seldonas suvokė, jog taip paskendo mintyse, kad neišgirdo, ką pasakė Jugas.

- Atleisk, Jugai, - sumurmėjo jis. - Kažkur nuklydau mintimis. Ką tu pasakei?

- Pasakiau, jog atsitiko negirdėtas dalykas.

- Kas, Jugai?!

- Pas mane buvo užėjusi Vanda... Žinai, ji labai liūdna.

- Kodėl?

- Turbūt kaltas tas antras vaikas.

- Ach taip... - kaltai šyptelėjo Haris.

- Ji taip ir pasakė. Verkė man ant peties. Prisipažinsiu - aš irgi apsiašarojau. Po to nusprendžiau ją nuraminti. Žodžiu... ryžausi jai parodyti Pagrindinį Radiantą.

Čia Amarilis kiek sutriko. Buvo akivaizdu, kad jis renka žodžius, mėgindamas tiksliau atkurti įvykį.

- Na, Jugai? Kas gi po to įvyko?

- Na... ji žiūrėjo į įvairiaspalvius žiburėlius, ir aš padidinau atkarpą... būtent - 42R254. Pameni?

- Ne, Jugai, - suglumo Seldonas. - Mano atmintis ne tokia gera, kaip tavo.

- O reikėjo įsiminti, - pakraipė galvą Amarilis. - Kaipgi galima dirbti, jei... Na, nepyk, tiek to. Noriu tave pradžiuginti: Vanda parodė į vieną atkarpą ir pasakė, kad ji netaisyklinga ir, jos nuomone, negraži.

- Tai kuo čia džiaugtis? Kiekvieno skonis skirtingas.

- Nesiginčiju. Bet po to, mergaitei išėjus, ilgai galvojau... Hari, su ta atkarpa iš tiesų ne viskas gerai. Programavime pasitaikė spragų, ir būtent tas gabalas, kuris nepatiko Vandai, yra netaisyklingas. Ir, reikia pripažinti, tikrai negražus.

Haris išsitiesė, suraukė antakius.

- Palauk, Jugai, aš mėginu suprasti. Vanda kažkur bakstelėjo pirštu, pasakė, jog čia kažkas negerai, ir, paaiškėjo, kad ji buvo *teisi*?

- Taip, bakstelėjo, bet *ne bet kur*. Ji labai tiksliai parodė tą vietą.

- Bet tai neįtikėtina.

- Tačiau atsitiko būtent taip. Juk savo akimis mačiau.

- Nesakau, jog to nebuvo. Noriu pasakyti, jog tai neįtikėtinas sutapimas.

- Taip? Tu puikiai išmanai psichoistoriją, turi didžiulę patirtį, bet juk negalėtum, vos žvilgtelėjęs į naują lygčių sistemą, pasakyti, kad viena jos dalis neteisinga?

Haris gūžtelėjo pečiais.

- Jugai, o kodėl tu būtent tą lygčių sistemą padidinai? Kodėl pasirinkai būtent ją?

Dabar jau Amarilis gūžtelėjo pečiais.

- Na... galbūt tai sutapimas. Tiesiog spustelėjau mygtuką, ir viskas...

- Negali būti tik sutapimas, - sumurmėjo Seldonas, po to nutilo, giliai susimąstė ir pagaliau uždavė lemtingą klausimą: - Jugai, ar tau pačiam šios lygtys anksčiau nekėlė jokių abejonių? Ar neįtarei, kad su jomis kažkas negerai?

Amarilis susikišo rankas į striukės kišenes, pasimuistė.

- Regis, buvo... Matai...

- Tai, *regis*, ar iš tiesų buvo?

- Buvo. Įvedinėdamas tą sistemą, suabejojau, jau buvau betiesiąs ranką prie programavimo įrenginio... Jaučiau kažkokį vidinį nerimą. Tačiau turėjau daug darbo, todėl taip viską ir palikau. Maniau, laikinai. O po to... Vanda nurodė būtent tą pačią vietą, ir aš nusprendžiau patikrinti.

- Ir tu, norėdamas pralinksminti Vandą, pasirinkai būtent šitą lygčių sistemą! Ji tarsi ištraukė tą mintį iš tavo pasąmonės.

- Kas gali žinoti! - pasakė Jugas.

- O kaip tik prieš tai judu apsikabinę raudojote? - Amarilis dar labiau sutriko. - Regis, supratau, kas atsitiko, - pasakė Haris. - Vanda perskaitė tavo mintis.

Amarilis pašoko tarsi įgeltas.

- Tai neįmanoma! - sušuko jis.

Seldonas lėtai ištarė:

- Pažinojau kadaise žmogų, turintį tokių gebėjimų... Bet jis... - Haris kiek patylėjo, prisiminęs Edą Demerzelį. - Jis buvo daugiau nei žmogus ir gebėjo ne tik skaityti mintis, bet ir valdyti žmonių poelgius. Galbūt ir Vanda turi tokių gebėjimų...

- Negaliu patikėti, - atkakliai purtė galvą Amarilis.

- O aš galiu, - pasakė Haris ir atsiduso. - Tik nežinau, ką su tuo daryti.

Jau tada jis miglotai pajuto, jog prasideda psichoistorijos revoliucija - bet tik miglotai...

- Tėti, - susirūpinęs pasakė Reičis, - tu prastai atrodai.

- Taip, - linktelėjo Haris. - Šuniškai pavargau. O kaip tu laikaisi?

Reičiui jau sukako keturiasdešimt ketveri, plaukuose kur ne kur žibėjo žilė, bet ūsai vis dar buvo juodi ir vešlūs. Haris kartais galvodavo, ar tik sūnus jų nedažo, tačiau suprato, jog nereikia jo apie tai klausinėti.

- Ar laikinai esi laisvas nuo paskaitų? - paklausė Haris.

- Taip. Trumpam. Taip malonu būti namie, bendrauti su Manelą, su Vanda ir su tavimi, tėti.

- Dėkoju, sūnau. Turiu tau naujieną. Teks atsisakyti paskaitų. Tu man čia reikalingas.

Reičis susiraukė:

- Kam?

Tėvas du sykius siuntė Reičį atlikti svarbias, pavojingas užduotis, bet tai buvo seniai, džoranumiečių bruzdėjimo laikais. O dabar juk ramu. Chunta nuversta, į sostą atėjo naujasis Imperatorius.

- Tai susieta su Vanda.

- Su Vanda? Kas jai?

- Nieko baisaus, bet ją teks pilnai genetiškai ištirti. Be to, ir tave, ir Manelą, ir mažylę.

- Net ir Belisą? O kas dedasi?

Seldonas sutriko.

- Reiči, tu juk žinai, jog mudu su mama visada sakėme, kad esi ypatingas - neapsakomai žavus, gali lengvai pelnyti bet kurio žmogaus pasitikėjimą.

- Žinau. Visada taip sakydavai, kai būdavai paruošęs man kokią nors kraupią užduotį. Tačiau turiu tave nuvilti: aš pats nieko panašaus niekada nejutau.

- Ne, tu neteisus. Juk sužavėjai mane... ir Dorsą, - sunkiai ištarė Seldonas (žmonos vardas, nors jau praėjo keturi metai po jos mirties, visada skausmingai suspausdavo jo širdį). - O Setčeme iškart sužavėjai Reičėlę. Po to pelnei Džoranumo pasitikėjimą. Ir Manelos širdį pavergei. Kuo tu visa tai paaiškinsi?

- Protu bei grožiu, - pajuokavo Reičis.

- Ar tau niekada nešovė į galvą, jog galėjau prisiliesti prie žmonių sąmonės, jų minčių bei jausmų?

- Ne, apie tai niekada negalvojau. Ir, jei atvirai, man tai atrodo kvailai... Atleisk, tėti.

- O ką tu pasakysi, jei atskleisiu... Reiči, Vanda perskaitė Jugo mintis... vienu pakankamai kritiniu momentu.

- Ką aš pasakysiu? Tai sutapimas arba iliuzija.

- Kadaise pažinojau kai ką, kas galėjo manipuliuoti žmonių sąmone.

- Kas tai buvo?

- Negaliu apie jį kalbėti, bet patikėk mano žodžiais.

- Na... - vis dar abejojo Reičis.

- Lankiausi Galaktikos Bibliotekoje ir specialiai gilinausi į tai. Egzistuoja įdomi istorija - jai apie dvidešimt tūkstančių metų. Ten pasakojama apie mergaitę, nedaug vyresnę už Vandą... Ji mokėjo bendrauti su visa planeta, besisukančia aplink žvaigždę Nemezidę.

- Žinoma, tai pasaka.

- Be abejo. Ir jos tik dalis išlikusi. Bet ta mergaitė stebėtinai primena Vandą.

- Tėti, ką tu sumanei? - susiraukė Reičis.

- Supranti, sūnau, aš nesu įsitikinęs... Man reikia pasižiūrėti į genomo šifruotę ir surasti panašių į Vandą žmonių. Žinau, jog kartais pasaulyje gimsta vaikai, apdovanoti tokiais mentaliniais gebėjimais. Dažniausiai tokios galimybėmis nieko gero jiems neatneša, ir jie priversti slėpti jas, kad nepakliūtų į bėdą. Po to vaikai užauga, o jų talentai, jų išskirtiniai gebėjimai glūdi jų sąmonėje... guli, tarsi žemėje užkastas lobis. Kažkas panašaus į savisaugos instinktą. Be abejo, milžiniškoje mūsų Imperijoje, net ir pačiame Trantore, turėtų būti panašių į Vandą vaikų ir suaugusiųjų. Genetiškai ištyrus Vandos genomą, bus galima surasti tokius žmones.

- Ir ką tu su jais darysi?

- Kažkodėl jaučiu, jog būtent tokie žmonės man bus labai reikalingi, toliau tobulinant psichoistorijos metodiką.

- Vadinasi, - prisimerkė Reičis, - tu ketini paversti Vandą psichoistorike?

- Galbūt.

- Kaip Jugą? Ne, tėti!

- Kodėl ne?

- Noriu, kad ji augtų kaip normali mergaitė ir taptų tikra moterimi. Nieku gyvu neleisiu, kad pasodintum mergaitę prie Pagrindinio Radianto ir paverstum gyvu psichoistorinės matematikos paminklu.

Seldonas nesutiko:

- To tikriausiai nebus, nesijaudink, Reiči, bet dabar mums rei-

kalingas Vandos genomas. Pats žinai, kad tūkstančius metų siekiama, jog kiekvieno žmogaus genomas būtų patalpintas jo faile. Tam trukdė tik finansiniai sunkumai, tačiau niekas neabejoja, jog tai padaryti būtina. Tikiuosi, pats supranti, kokia iš to būtų nauda. Net jeigu mes nieko ypatinga nerasime, bent jau sužinosime, kokiomis ligomis linkusi sirgti Vanda... Esu įsitikinęs, jog žinodami Jugo genomą, dabar tikrai galėtume jam pagelbėti, sustabdyti jo organizmo silpimo procesą. Čia nėra nieko sudėtingo ar kenksmingo.

- Tėti, gal tu ir teisus, tik kažin, ar tau pavyks. Galiu prisiekti, jog Manela it siena stos prieš tokį tavo sprendimą.

- Gerai. Bet atmink - daugiau jokių važinėjimų su paskaitomis. Tu man reikalingas čia.

- Pagyvensim - pamatysim, - pasakė Reičis ir išėjo.

Haris užsimerkė. Ką daryti? Edas Demerzelis buvo vienintelis jo pažįstamas, gebantis skaityti žmonių mintis. Dabar jis tikrai žinotų, ką daryti. Ir Dorsa žinotų. Ji turėjo žmonėms nebūdingą įžvalgą.

Ir priešais Hario akis tarsi melsvame rūke iškilo nauja psichoistorijos vystymosi kryptis - miražas ir nieko daugiau.

6 skyrius

Gauti pilną Vandos genomą, pasirodo, nebuvo taip paprasta. Pirma, buvo nedaug biofizikų, turinčių tokiam tyrimui reikalingą įrangą, o ir tie patys apsikrovę darbais.

Antra, Seldonas negalėjo tiesiai šviesiai pasakyti, kam jam to tyrimo prireikė - jis nenorėjo skatinti nepageidaujamą biofizikų smalsumą. Haris jautė, jog ypač svarbu, kad jo ketinimai sužinoti neįprastų Vandos mentalinių galimybių prigimtį, liktų paslaptimi.

Be to, kaip paaiškėjo, toks tyrimas kainavo didžiulius pinigus.

Pakraipęs galvą, Seldonas pasakė biofizikei Mainai Endelecki:

- Daktare Endelecki, bet kodėl taip brangu? Aš ne specialistas, bet esu įsitikinęs, jog visa procedūra kompiuterizuota. Tereikia jums gauti odos ląsteles, ir po kelių dienų bus galima išskirti genomą ir jį ištyrinėti.

- Taip ir yra. Bet iš milijardų kitų nukleotidų išskirta dezoksiribonukleininės rūgšties molekulė - tai tik pradžia, tik nedidelė dalis. Po to reikia ją ištyrinėti, sulyginti su kokiu nors standartu. Be to, turėkite omenyje, jog, nors mes ir turime informaciją apie dauge-

lį genomų, tai tik lašas jūroje, lyginant su gausybe iš tiesų egzistuojančių genomų variantų, todėl negalime tiksliai pasakyti, kiek mūsų turimi genomai atitinka standartą.

- Bet kodėl jų tiek nedaug? - paklausė Seldonas.

- Dėl įvairių priežasčių. Pirmiausia - kaina. Nedaug yra žmonių, pasirengusių pakloti tyrimams krūvą kredų. Nebent tik tuo atveju, jei tai gyvybiškai svarbu. O jei taip nėra, žmonės atsisako tyrimų, nes bijo, kad bus aptikta kas nors neigiamo. Todėl dar sykį klausiu: ar tikrai esate įsitikinęs, kad jūsų anūkei būtina atlikti tokius tyrimus?

- Taip. Tai labai svarbu.

- Kodėl? Ar pastebėjote kokius nors nukrypimo nuo normos požymius?

- Ne, ne... Visai priešingai. Suprantate, ji nepaprastas vaikas, todėl norėčiau sužinoti, kur slypi to priežastis.

- Kokia prasme ji nepaprasta?

- Savo protiniais gebėjimais. Bet smulkmenų negaliu jums paaiškinti, nes pats nesuprantu. Tikiuosi, suprasiu, kai bus baigtas tyrimas.

- Kiek mergaitei metų?

- Dvylika. Netrukus sukaks trylika.

- Tokiu atveju man reikės jos tėvų sutikimo.

Seldonas atsikrenkštė.

- Tai bus nelengva. O mano sutikimo jums nepakanka? Juk esu mergaitės senelis.

- Man pakanka, bet juk pats suprantate - yra dar ir įstatymai. Nesinorėtų netekti licencijos.

Hariui teko dar sykį kreiptis į Reičį. Tas ir vėl priešinosi. Jam (tik dar įnirtingiau) antrino Manela: "O jei genome bus pastebėta kokia nors patologija? Tada ją užtąsys po laboratorijas. Mergaitė taps bandomuoju triušiu?" Kokių tik priekaištų neišgirdo Haris - esą, jis, Psichoistorijos Projekto fanatikas, nori atimti iš anūkės normalią paauglystę, neleidžia mergaitei džiaugtis gyvenimu, ketina pasodinti prie darbo, neleisti bendrauti su bendraamžiais... Tačiau profesorius nepasidavė:

- Reiči, juk žinai, kad niekada mergaitei nieko bloga nepadarysiu. Bet ištirti ją būtina. Man reikalingas Vandos genomas. Jei mano prielaidos pasitvirtins, vadinasi, prasidės nauja Galaktikos era...

Daktarė Endelecki - žilagalvė, bet jauno veido moteris - pasiti-

ko juos prie savo kabineto durų ir pažvelgė į mergaitę. Ši žiūrėjo į moterį smalsiu, bebaimiu žvilgsniu. Daktarė nusišypsojo ir kreipėsi į suaugusiuosius:

- Mama, tėtis ir senelis, ar ne taip?

- Taip, - pasakė Haris.

Reičis atrodė prislėgtas. Manelos akys paraudusios, paakiai paburkę, ji atrodė nemiegojusi, pavargusi.

- Vanda, - kreipėsi daktarė į mergaitę. - Papasakosiu tau, kaip bus atliekamas tyrimas. Sakyk, ar tu dešiniarankė?

- Taip, ponia.

- Na štai. Tuomet ant tavo kairiosios rankos padarysime tiškalą - tokią dėmę. Užlašinsiu ant jos nuskausminamųjų vaistų. Pajusi tarsi šalto vėjelio dvelksmą. Štai ir viskas. Po to paimsiu nuo tavo rankos odos gabalėlį - visai mažytį. Neskaudės, ir kraujo nebus, neliks net įbrėžimo. Tada patepsiu tą vietą dezinfekuojančiu skysčiu. Tai truks keletą minučių. Na, ar baisu?

- Nė trupučio! - Vanda papurtė galvą ir ištiesė ranką.

Kai procedūra buvo baigta, daktarė pasakė:

- Dabar viską patalpinsiu po mikroskopu, pasirinksiu ląstelę ir paleisiu kompiuterinę genų analizę. Ji viską ištyrinės... iki paskutinio nukleotido. Bet jų tenai milijardai. Todėl prireiks visos dienos. Žinoma, viskas automatizuota, bet aš vis tiek sėdėsiu šalia ir stebėsiu prietaisus. Na, o jums to daryti visai nebūtina.

Kai tik genomas bus paruoštas, prasidės pati ilgiausia tyrimų dalis. Prireiks kelių savaičių. Būtent todėl procedūra taip brangiai kainuoja. Darbas sunkus ir ilgai trunkantis. Kai turėsiu rezultatus, nieko nelaukdama jums pranešiu.

Ji nusigręžė - tarsi leido suprasti, jog pašaliniai laisvi. Po to atsisėdo ir palinko prie ant stalo stovėjusio prietaiso.

Haris, kiek sutrikęs, paklausė:

- Ar negalėtumėte iškart man pranešti, jei aptiksite ką nors nepaprastą? Norėjau pasakyti, kad nelauktumėte tyrimų pabaigos.

- Pirmomis valandomis aptikti kažką tokio beveik neįmanoma. Bet pažadu jums, profesoriau, jeigu kas, aš jums pranešiu.

Manela įsikibo Vandai į parankę ir išdidžiai išėjo iš kabineto. Paskui jas išskubėjo Reičis. Haris pasilenkė prie daktarės ir pasakė:

- Daktare Endelecki, tai kur jas svarbiau, negu jūs manote.

Moteris linktelėjo.

- Kad ir kokia būtų priežastis, aš padarysiu viską, profesoriau.

Seldonas kietai sučiaupė lūpas, atsisveikino ir išėjo. Jis buvo

nusivylęs. Kas jam įkalė į galvą, jog po penkių minučių jau gaus atsakymą? Haris ir pats nesuprato. O dabar štai tau - teks laukti keletą savaičių. Ir dar nežinia, koks bus atsakymas.

Haris sugriežė dantimis. Ar jo sumanymas - Antrasis Fondas - kada nors bus įkurtas ar taip ir liks tik nepasiekiamas miražas?

7 skyrius

Nervingai šypsodamasis, Haris Seldonas įžengė į daktarės Endelecki kabinetą.

- Juk sakėte, kad teks palaukti porą savaičių! O jau mėnuo praėjo, daktare.

Moteris linktelėjo.

- Atleiskite, profesoriau, bet jūs pats norėjote, kad viskas būtų kruopščiai ištirta. Aš tą ir padariau.

- Na, - susijaudinęs paklausė Seldonas, - ir ką gi jūs aptikote?

- Maždaug šimtą defektinių genų.

- Ką?! Defektinių genų! Jūs juokaujate, daktare?

- Kalbu rimtai. Ir nėra čia kuo stebėtis. Nėra genomų, kuriuose nebūtų maždaug šimto ydingų genų. Dažniausiai jų būna dar daugiau. Viskas ne taip blogai, kaip atrodo.

- Taip, suprantu. Aš juk nesu specialistas.

Daktarė Endelecki atsiduso, pasimuistė.

- Ar jūs nieko neišmanote apie genetiką, profesoriau?

- Ne. Žmogus juk negali visko žinoti.

- Jūs teisus. Štai, pavyzdžiui, aš nieko nežinau apie jūsų... kaip ji ten vadinasi? Ach, taip... psichoistorija. - Moteris gūžtelėjo pečiais ir tęsė: - Panorėjusi susipažinti su jūsų psichoistorija, turėčiau pradėti nuo pat abėcėlės... Tai štai. O dėl genetikos...

- Taip?

- Defektinis genas dar nieko nereiškia. Tiesa, kai kurie ydingi genai sukelia rimtas ligas. Bet tai retas atvejis. Daugelis defektinių genų - tai kažkas panašaus į išklerusius ratus. Mašina truputį virpa, bet vis tiek važiuoja.

- Būtent taip yra ir Vandos atveju?

- Taip. Kažkas panašaus. Jei visi genai būtų idealios būklės, mes visi būtume panašūs tarsi du vandens lašai. Ir elgtumėmės panašiai. Būtent genų skirtingumas daro mus skirtingais.

- Ar bėgant metams padėtis neblogėja?

- Taip. Bėgant metams, mes pradedame jaustis prasčiau. Pastebėjau, kad jūs šlubčiojate. Kas jums?

- Reumatas... - sutriko Haris.

- Ar jis visą gyvenimą jus kamavo?

- Žinoma, ne.

- Tai štai: kai kurie iš jūsų genų laikui bėgant išklero, ir todėl jūs šlubčiojate.

- O kas nutiks Vandai, kai ji užaugs?

- Nežinau. Nesiimu prognozuoti ateities, profesoriau. Regis, tai kaip tik jūsų sritis. Bet manyčiau, jog Vandai nenutiks nieko ypatinga. Ji, kaip ir visi žmonės, natūraliai pasens...

- Ar jūs esate įsitikinusi? - paklausė Seldonas.

- Jums teks patikėti mano žodžiais. Norėjote sužinoti, koks Vandos genomas ir smarkiai rizikavote - galėjote išgirsti tokius dalykus, apie kuriuos jau verčiau nežinoti. Bet, mano nuomone, nieko baisaus mergaitei negresia.

- Bet tie, kaip jūs sakote... išklibę genai - ar jų niekaip negalima sutvirtinti, užfiksuoti?

- Ne. Pirmiausia tai būtų labai brangu. Antra, nežinia, ar jie išliktų toje užfiksuotoje būsenoje. Be to, žmonės tam nepritaria.

- Bet kodėl?

- Jie apskritai nusiteikę prieš mokslą. Jūs tai turėtumėte puikiai žinoti. Ypač po Kleono mirties visi puolėsi į mistiką. Žmonės nebetiki medicininės genų fiksacijos galimybe. Jie renkasi gydymą pas šarlatanus - uždėjo rankas, kažką pašnabždėjo, ištarė užkeikimo žodžius... Atvirai jums pasakysiu - man nelengva dirbti. O ir subsidijos niekinės.

Seldonas linktelėjo.

- Žinoma, puikiai jus suprantu. Ir psichoistorija aiškina tokios padėties priežastis, bet, atvirai sakant, nesitikėjau, kad padėtis taip greitai pasikeis. Turbūt pernelyg pasinėriau į savo darbą ir nepastebėjau, kas dedasi aplinkui. Štai jau tris dešimtmečius, - giliai atsidusęs ištarė Seldonas, - stebiu, kaip lėtai griūva Galaktikos Imperija. Ir dabar, kai ji priartėjo prie visiško paralyžiaus, nematau būdų, kaip tai sustabdyti.

- Nejaugi mėginate sustabdyti? - daktarė nustebusi kilstelėjo antakius.

- Taip, mėginu.

- Linkiu jums sėkmės... Dėl jūsų reumato... Žinote, prieš penkiasdešimt metų jį buvo galima išgydyti, o dabar jau vėlu.

- Kodėl?

- Nebėra aparatūros, kuri tada buvo taikoma gydymui. Ir specialistai, kurie tada gilinosi į šią problemą, dabar užsiima kitais dalykais. Medicina irgi žlunga.

- Kaip ir visa kita... - sumurmėjo Seldonas. - Bet grįžkime prie Vandos. Suprantate, man atrodo, kad ji nepaprasta mergaitė. Ir jos smegenys skiriasi nuo kitų žmonių smegenų. Sakykite, ką rodo genai? Turiu galvoje jos smegenis.

Daktarė Endelecki atsilošė kėdėje.

- Profesoriau, ar jūs žinote, kiek genų dalyvauja smegenų funkcijoje?

- Ne.

- Tada priminsiu jums, jog smegenų funkcija - pats sudėtingiausias žmogaus organizmo funkcionavimo aspektas. Smegenų darbe dalyvauja tūkstančiai genų.

- Tūkstančiai?

- Būtent. Visus juos ištyrinėti ir aptikti kažką... stačiai neįmanoma. Aš tikiu, ką jūs sakote apie Vandą. Galbūt ji nepaprasta mergaitė... ir jos smegenys taip pat, bet jos genai šito nerodo. Galiu pasakyti tik tiek - su mergaitės smegenimis viskas gerai.

- Sakykite, ar jūs galėtumėte surasti kitų žmonių, kurių genai, atsakingi už smegenų veiklą, būtų tokie pat, kaip Vandos?

- Abejoju. Net jeigu atsirastų panašios į Vandos smegenys, jų genų skirtingumas būtų milžiniškas. Tai tuščias laiko švaistymas. Bet sakykite, profesoriau, kodėl jūs manote, jog Vandos smegenys išskirtinės?

- Atleiskite, - papurtė galvą Seldonas, - bet šito negaliu jums pasakyti.

- Tokiu atveju, negalėsiu jums padėti. Bet kaip jūs pastebėjote, jog mergaitės smegenys ypatingos?

- Atsitiktinai... - sumurmėjo Seldonas. - Visiškai atsitiktinai.

- Na, tuomet ir žmones, kurių smegenys panašios į Vandos, taip pat atsitiktinai surasite.

Pauzė kiek užsitęsė. Po to Seldonas paklausė:

- Ar daugiau nieko man nepasakysite?

- Turbūt ne. Tik pasakysiu, jog netrukus atsiųsiu jums sąskaitą.

Seldonas sunkai atsistojo. Reumatas ne juokais jį kankino.

- Gerai. Dėkoju, daktare. Atsiųskite sąskaitą. Aš apmokėsiu.

Išeidamas iš gydytojos kabineto, Seldonas galvojo, ką jam toliau daryti.

8 skyrius

Kaip ir bet kuris kitas mokslininkas, Seldonas naudojosi Galaktikos Biblioteka. Dažniausiai susisiekdavo su Bibliotekos duomenų banku, bet retsykiais ir pats čia užsukdavo. Turbūt jam norėjosi išsiveržti iš Psichoistorinio Projekto gniaužtų. Pastaraisiais metais, nusprendęs surasti žmones, kurių smegenys būtų panašios į Vandos, jis netgi išsinuomojo nedidelį butuką šalia Bibliotekos, ir jam nereikėjo po sunkios darbo dienos skubėti į Strilingą.

Tačiau dabar jo sukurtas planas prašėsi koreguojamas, ir Seldonas nusprendė susitikti su Lasu Zenovu.

Paaiškėjo, jog susitarti su šiuo žmogumi dėl susitikimo ne taip jau paprasta. Jis brangino ir savo padėtį, ir savo laiką. Buvo kalbama, jog netgi pats Imperatorius ne sykį buvo priverstas laukti susitikimo su Lasu Zenovu.

Tačiau Seldonui nebuvo ypatingai sunku.

- Kokia garbė, pone Ministre Pirmininke! - pasakė sveikindamasis su juo Vyriausiasis Bibliotekininkas.

Seldonas nusišypsojo.

- Turbūt žinote, jog atsisakiau šių pareigų prieš šešiolika metų.

- Bet titulas vis tiek liko. Be to, būtent jūs visus išvadavote iš chuntos gniaužtų, sere. O chunta ne sykį kėsinosi į Bibliotekos neliečiamybę.

"Aha, - pagalvojo Seldonas, - tai štai kodėl jis taip mielai sutiko mane priimti".

- Tai tik kalbos, - balsu pasakė profesorius.

- O dabar pasakykite, - Zenovas vis dėlto pažvelgė į laikrodį, - kas jus atvedė pas mane ir kuo galiu jums padėti?

- Vyriausiasis Bibliotekininke, - prabilo Seldonas. - Mano reikalas ypatingas, subtilus. Man reikia didesnės erdvės jūsų Bibliotekoje. Norėčiau, kad leistumėte patalpinti kur nors savo bendradarbius. Mes kuriame ypač svarbią programą.

Lasas Zenovas nutaisė nepatenkintą grimasą.

- Jūs pernelyg daug prašote. Ar negalėtumėte man paaiškinti, kuo jūsų programa taip svarbi?

- Galėčiau. Mūsų Imperija žlunga.

Stojo tyla. Pagaliau Zenovas pasakė:

- Girdėjau apie jūsų tyrinėjimus psichoistorijos srityje. Man sakė, kad jūsų naujasis mokslas atveria galimybę prognozuoti ateitį. Ar dabar kalbate, remdamasis psichoistorijos prognozėmis?

- Ne. Kol kas psichoistorija neleidžia tvirtai ką nors pasakyti apie ateitį. Bet ir be psichoistorijos pagalbos nesunku pastebėti, jog Imperija žlunga. Juk tai akivaizdu.

Zenovas atsiduso.

- Darbas suryja visą mano laiką, profesoriau. Politikoje aš nieko nenutuokiu.

- Jei norite, galite pasižiūrėti į jūsų Bibliotekoje sukauptą medžiagą. Nereikia net iš kabineto išeiti.

- Prisiminkite seną patarlę apie tai, jog batsiuvys visada be batų, - liūdnai šyptelėjo Zenovas. - Tai apie mane. Man kaip tik atrodo, jog Imperija pastaruoju metu atsinaujino. Juk mes pagaliau vėl turime Imperatorių!

- Tai tik simbolis, pone Vyriausiasis Bibliotekininke. Jokio vaidmens realiame gyvenime tas žmogus neatlieka. Išoriniai Pasauliai gyvena pagal savo taisykles. Jie turi net savo armijas, kurios nepaklūsta Imperatoriui. Jei Imperatorius pamėgintų kur nors už Vidinių Pasaulių ribų priminti apie savo galybę, jis patirtų nesėkmę. Po kokių dvidešimties metų kai kurie Išoriniai Pasauliai tikrai paskelbs apie savo nepriklausomybę.

Zenovas vėl atsiduso.

- Jeigu jūs teisus, vadinasi, mes išgyvename pačius sunkiausius Imperijos laikus. Bet ką tai turi bendra su jūsų noru patalpinti Bibliotekoje savo bendradarbius?

- Jei žus Imperija, toks pat likimas ištiks ir Biblioteką.

- To negali būti! - karščiavosi Zenovas. - Ir anksčiau pasitaikydavo sunkių laikų, bet kiekvienas valdovas suvokė, jog Galaktikos Bibliotekoje sukauptos visos žmonijos žinios, visa jos išmintis. Ir toks neįkainojamas lobynas privalo išlikti.

- Vargu. Jūs ką tik pasakėte, jog chunta kėsinosi į jūsų neliečiamybę.

- Na, ne taip atvirai kėsinosi...

- Kitą sykį kas nors gali pasikėsinti ir rimčiau. Mes neturime leisti, kad Bibliotekai kas nors nutiktų.

- Argi jūsų buvimas Bibliotekoje - jos saugumo garantas?

- Ne. Ne mūsų buvimas. Tai tas projektas, kurį aš dabar rengiu. Noriu sudaryti milžinišką Enciklopediją ir joje sukaupti visas žinias, reikalingas žmonijai. Jei atsitiktų blogiausia, ir senasis pasaulis būtų sugriautas, tos žinios žmonėms padėtų sukurti naują pasaulį. Pavadinsime ją Galaktikos Enciklopedija. Norėčiau sukurti nepri-

klausomą, apibendrintą leidinį, kuriame būtų galima surasti pačią būtiniausią informaciją.

- O jeigu ir ji žus?

- Tikiuosi, to nebus. Norėčiau surasti planetą, esančią pačiame Galaktikos pakraštyje ir pasiųsti tenai enciklopedininkų ekspediciją. Ten jie galėtų dirbti netrukdomi. Bet kol tokios planetos neradome, norėčiau, kad mano darbo grupė dirbtų čia - tyrinėtų Bibliotekos fondus ir atrinktų informaciją būsimai Galaktikos Enciklopedijai.

Zenovas šyptelėjo.

- Supratau jus, profesoriau Seldonai, bet nesu įsitikinęs, ar jūsų norus galima įgyvendinti.

- Kodėl?

- Suprantate, Vyriausiasis Bibliotekininkas - tai ne absoliutus monarchas. Bibliotekoje yra Taryba. Nemanykite, jog man bus lengva prastumti į Tarybą jūsų Enciklopedinį Projektą.

- Aš nustebintas.

- Neverta stebėtis. Matote, aš nesu labai populiarus Vyriausiasis Bibliotekininkas. Štai jums akivaizdus pavyzdys: jau keletą metų Taryba siekia apriboti skaitytojų patekimą į Biblioteką. Aš nuolat tam priešinuosi. Netgi tai, jog paskyriau jums nedidelę patalpą, sukėlė Tarybos nepasitenkinimą.

- Apriboti patekimą į Biblioteką?

- Būtent. Principas toks: jei kam nors prireiks informacijos, jis gali pasikonsultuoti su bibliotekininku. Šis suteiks abonentui reikalingą informaciją. Taryba nenori, kad žmonės ramiai vaikštinėtų po Biblioteką ir laisvai naudotųsi kompiuteriais. Jie teigia, jog išlaidos remontui bei aptarnavimui be galo didžiulės.

- Bet tai neįtikėtina! Tūkstančius metų žmonės laisvai lankosi Bibliotekoje!

- Taip, yra tokia tradicija. Bet pastaruoju metu subsidijos taip sumažėjo, ir mums nepakanka lėšų... mes nepajėgiame išlaikyti Bibliotekos.

Seldonas pasikasė smakrą.

- Jei subsidijos sumažėjo, tuomet turėjote sumažinti darbuotojams atlyginimus, kai ką atleisti arba bent jau nesamdyti naujų...

- Jūs visiškai teisus.

- Bet kaip tokiu atveju jūs pajėgsite aprūpinti abonentus jiems reikalinga informacija?

- Mes jiems pateiksime tik tą informaciją, kuri mums pasirodys reikalinga.

- Vadinasi, dar apribosite ir galimybę naudotis informacija?
- Regis, taip.
- Negaliu patikėti, kad šito nori bibliotekininkai.
- Profesoriau, jūs tiesiog nepažįstate Dženaro Mamerio, - atsiduso Zenovas ir iš Seldono veido išsyk suprato, jog profesorius tikrai jo nepažįsta. - Jis ir yra tos grupės vadovas, kuri agituoja, kad Biblioteka būtų uždaryta. Ir sugebėjo patraukti savo pusėn nemažai žmonių. Jei leisčiau jums su savo darbuotojais įsikurti Bibliotekoje, manau, dar daugiau žmonių persimestų pas jį. Ir man apskritai tektų atsistatydinti.
- Paklausykite, - netikėtai įsikarščiavo Seldonas. - Juk tai, apie ką kalbate, ir yra Imperijos žlugimo požymiai. Argi taip nemanote?
- Gal jūs ir teisus.
- Tuomet leiskite man pačiam pasikalbėti su Taryba. Leskite jiems paaiškinti, kokia ateitis laukia Bibliotekos ir pačios Imperijos, ir atskleisti savo ketinimus. Galbūt sugebėsiu juos įtikinti. Jus beveik įtikinau...
Zenovas susimąstė.
- Norėčiau jums padėti, bet turėtumėte žinoti, jog galite patirti nesėkmę.
- Privalau surizikuoti. Prašau. Pasistenkite padaryti viską, kas tik įmanoma, ir praneškite man, kur ir kada galėčiau susitikti su Taryba...
Seldonas išėjo, palikęs Zenovą susijaudinusį ir sutrikusį. Vyriausiajam Bibliotekininkui jis pasakė tiesą. Nepasakė tik vieno - koks iš tikrųjų buvo naudojimosi Biblioteka tikslas.
O nepasakė todėl, kad ir pats dar gerai nežinojo.

9 skyrius

Liūdnas ir kantrus Haris sėdėjo prie Jugo Amarilio lovos. Bičiulio dienos suskaičiuotos... Medicina jau buvo bejėgė, be to, ir pats Jugas nenorėjo kreiptis į gydytojus.
Jam tebuvo penkiasdešimt penkeri. Seldonui jau septyniasdešimt, ir jis vis dar neblogos formos. Tik tas reumatizmas iki gyvo kaulo įgriso. Retsykiais dėl besikartojančių skausmo priepuolių Haris pradėdavo šlubuoti.
Amarilis atsimerkė.
- Tu vis dar čia, Hari?

Seldonas linktelėjo.
- Aš tavęs nepaliksiu.
- Kol nenumirsiu?
- Taip, - atsakė Seldonas, ir, tramdydamas jaudulį, pasakė: - Kodėl tu šitaip, Jugai? Būtum normaliai gyvenęs, savimi pasirūpinęs, dar kokį dvidešimt ar trisdešimt metų gyventum!
Amarilis šyptelėjo.
- Normaliai gyventi? Su išeiginėmis, atostogomis... Važinėčiau po kurortus? Linksminčiausi?
- Taip, taip...
- Tokiu atveju turbūt būčiau visą laiką galvojęs apie darbą. O gal pagaliau man būtų patikę dykinėti ir per tuos visus metus nieko daugiau nebūčiau veikęs. Pasižiūrėk į save.
- Kuriems galams?
- Dešimt metų prie Imperatoriaus Kleono buvai Ministru Pirmininku. Ar daug per tuos metus padarei mokslo labui?
- Ketvirtį laisvalaikio skyriau psichoistorijai, - priminė Haris.
- Neišsigalvok. Jei ne aš, psichoistorija būtų įstrigusi vietoje.
Haris linktelėjo:
- Tu teisus, Jugai. Aš tau dėkingas už tai.
- Ir anksčiau, ir po to, kai tu šitiek laiko skyrei administraciniam darbui, kas atliko visą mokslinį darbą? A?
- Tu, Jugai.
- Taigi, - sumurmėjo Amarilis ir užsimerkė.
- Bet juk tu buvai pasirengęs imtis to nelemto administracinio darbo, jei aš numirčiau?
- Ne! Norėjau vadovauti Projektui, kad jis judėtų tokia kryptimi, kokia man norisi, o administracinį darbą būčiau pavedęs kam nors kitam.
Jugas sunkiai kvėpavo. Bet štai jis silpnai sujudėjo, atsimerkė ir pažvelgė Hariui į akis.
- Sakyk, kas bus su psichoistorija, kai manęs nebeliks? Ar apie tai pagalvojai?
- Galvojau. Ir noriu su tavim pasikalbėti. Galiu tave pradžiuginti, Jugai. Aš įsitikinęs, jog netrukus prasidės psichoistorijos revoliucija.
- Kokia prasme revoliucija? - susiraukė Amarilis. - Kažkodėl man šitas žodis nepatinka.
- Paklausyk. Juk tai buvo tavo idėja. Prieš keletą metų būtent tu pasakei, jog gerai būtų įsteigti du Fondus. Dvi atskiras įstaigas,

izoliuotas vieną nuo kitos, kurių tikslas - tapti Antrosios Galaktikos Imperijos embrionu. Pameni? Tai tu sugalvojai.

- Psichoistorijos formulės...

- Žinau. Su jų pagalba. Dabar, Jugai, aš kaip tik išsijuosęs įgyvendinu šitą idėją. Man pavyko gauti darbo kabinetą Galaktikos Bibliotekoje.

- Ach, Galaktikos Biblioteka... - Amarilis dar labiau susiraukė. - Nepatinka man jie. Savimylos, bukagalviai...

- Ne visi tenai bukagalviai. Vyriausiasis Bibliotekininkas Lasas Zenovas visai neblogas žmogus. Ir nekvailas.

- O ar kartais ten nesutikai bibliotekininko Dženaro Mamerio?

- Ne. Bet teko apie tokį girdėti.

- Totalus menkysta. Sykį mudu susikibome - jis pradėjo man priekaištauti, jog kažką pajudinau iš vietos... ne ten padėjau. Aš nieko tokio nedariau, todėl ne juokais įsiutau. Pasijutau, tarsi vėl būčiau patekęs į Dalį. Žinai, Hari, daliečių žargone aibės užgaulių žodelių... Vieną jų aš ir panaudojau... pasiunčiau, taip sakant, to menkystos adresu. Pasakiau, kad jis kaišioja psichoistorijai pagalius į ratus ir pažadėjau, jog istorija jį prisimins kaip piktadarį. Žinoma, vietoje žodžio "piktadarys" aš panaudojau kur kas riebesnį... savišką. - Amarilis pamėgino nusišypsoti. - Žodžiu, aš jį užčiaupiau.

Seldonas dabar suprato, kodėl Mameris taip priešiškai sutinka Bibliotekos lankytojus bei nepalankiai vertina psichoistoriją. Tačiau Jugui nieko apie tai nepasakė.

- Tai štai, Jugai, - tęsė jis, - tu sakei, jog reikia sukurti du Fondus. Jei vienam kas nors atsitiks, jo darbus tęs kitas. Aš žengiau dar toliau.

- Kuria prasme?

- Prisimeni, prieš porą metų Vanda įsigudrino perskaityti tavo mintis ir pastebėjo, jog viena Pagrindinio Radianto lygčių grandinė neteisinga?

- Žinoma, prisimenu.

- Tai štai: mes surasime kitus žmones... tokius, kaip Vanda. Viename Fonde darbuosis fizikai. Jų užduotis bus - išsaugoti žmonijos sukauptas žinias. Šitas Fondas bus naujosios Imperijos embrionas, jos prototipas. O Antrame Fonde dirbs tik psichoistorikai - visi drauge, sutelkę savo žinias bei gebėjimus. Šitaip bus greičiau, produktyviau. Tai bus savo mentalitetu išsiskiriantys žmonės, telepatai... žodžiu, vadink kaip nori. Jie vadovaus Planui, keis jį. Su-

pranti? O patys visada liks šešėlyje - nematomi Imperijos stebėtojai bei jos puoselėtojai.

- Nuostabu! - vos girdimai ištarė Amarilis. - Tiesiog puiku! Matai, kaip laiku aš išeinu? Daugiau man nėra ką čia veikti.

- Nekalbėk šitaip, Jugai.

- Gerai jau, Hari. Esu pavargęs, vis tiek nepajėgčiau nieko daryti. Ačiū tau... ačiū už tai, kad tu... - jo balsas trūkinėjo, - kad papasakojai man apie revoliuciją. Dabar aš laimingas... laim...

Tokie buvo paskutiniai Jugo Amarilio žodžiai.

Seldonas palinko virš lovos galvūgalio. Jo akyse pasirodė ašaros... ir nusirito skruostais.

Išėjo dar vienas senas bičiulis. Demerzelis, Kleonas, Dorsa, o dabar ir Jugas... Haris tapo dar labiau vienišas.

O ir ta revoliucija, apie kurią jis ką tik papasakojo Amariliui, kuri nušvietė džiaugsmu paskutines atsidavusio psichoistorijai žmogaus gyvenimo akimirkas - ar lemta jai įvykti? Ar Haris sugebės tinkamai pasinaudoti Galaktikos Biblioteka? Ar suras tokius žmones, kaip Vanda? O svarbiausia - kiek tam prireiks laiko?

Seldonui jau septyniasdešimt. Kad taip būtų pradėjęs revoliuciją, būdamas trisdešimties, kai pirmą kartą pateko į Trantorą...

Dabar jau gali būti per vėlu.

10 skyrius

Dženaras Mameris privertė Seldoną laukti. Tai buvo atviros paniekos netgi įžūlumo demonstravimas, tačiau Haris tvardėsi.

Tas žmogus jam labai reikalingas, o pyktis - blogas patarėjas. Be to, Mameris tik pasidžiaugtų, pamatęs profesorių įsiutusį.

Todėl, sutelkęs visą kantrybę, jis laukė. Galiausiai Mameris pasirodė. Haris anksčiau jį buvo matęs tik iš tolo. Tai bus pirmas judviejų pokalbis akis į akį.

Jis buvo neaukšto ūgio, stambus, apvalaus veido, su trumpa tamsia barzdele. Dirbtinė, iš anksto priklijuota prie veido šypsena. Ir Haris išsyk suprato, kad ji nieko nereiškia. Nemaloniai pageltę dantys, ant galvos kepuraitė, kurios kraštu vingiuoja ruda juosta.

Seldonas pajuto jį užliejančią pykinimo bangą. Jis iš anksto jautė, jog šitas žmogus jam nepatiks, net jeigu jis būtų tikrai žavus.

Mameris prabilo be jokių užuolankų:

- Na, profesoriau, kuo galiu padėti? - ir pažvelgė į sieninį laikrodį. Tačiau dėl vėlavimo neatsiprašė.

- Sere, norėčiau jūsų paprašyti, kad nekliudytumėte mano buvimui Bibliotekoje.

Mameris skėstelėjo rankomis.

- Jūs čia jau porą metų. Apie kokias kliūtis kalbate?

- Jūsų vadovaujamai Tarybos grupei lig šiolei nepavyko pakeisti Vyriausiojo Bibliotekininko, bet po mėnesio turi įvykti posėdis, ir Lasas Zenovas sako nesitikintis palankių sprendimų.

- Aš taip pat, - gūžtelėjo pečiais Mameris. - Bet jūsų leidimas dirbti Bibliotekoje gali būti pratęstas.

- Man reikia daugiau. Norėčiau, jog su manim galėtų dirbti ir kai kurie mano kolegos. Vienas tokio grandiozinio Projekto neįveiksiu. Aš ruošiu labai specifinę Enciklopediją.

- Bet jūsų kolegos gali dirbti kur tik nori - Trantoras didžiulė planeta.

- Mes privalome dirbti Bibliotekoje. Sere, aš senas žmogus, todėl turiu skubėti...

- Niekas negali sustabdyti laiko. Nemanau, jog Taryba sutiks įsileisti jus su visais bendradarbiais. Tai subtilus dalykas, suprantate, profesoriau? Jūsų man lig šiol nepavyko išguiti iš Bibliotekos, bet kitų darbuotojų neketinu čia įsileisti.

Seldonas suprato, jog šitaip nieko nepasieks, ir nusprendė išprovokuoti Mamerį atviram pokalbiui.

- Bibliotekininke Mameri, aš netikiu, kad jūsų priešiškumas man yra asmeninio pobūdžio, - pasakė jis. - Jūs turite suprasti, koks svarbus mano darbas.

- Turite galvoje psichoistoriją? Jūs prie jos sėdite jau daugiau nei trisdešimt metų, o kokia iš to nauda?

- Būtent dabar kaip niekada esu arti tikslo.

- Tai ir siekite to tikslo Strilingo Universitete. Kodėl turėtumėte kiurksoti čia, Galaktikos Bibliotekoje?

- Paklausykite, gerbiamasis! Jūs nenorite įsileisti į Biblioteką lankytojų? Juk tai per amžius susiklosčiusi tradicija! Nejaugi jums pakaks sąžinės ryžtis tokiam žingsniui?

- Sąžinė čia niekuo dėta. Viską lemia subsidijos. Turbūt Vyriausiasis Bibliotekininkas jums sakė. Subsidijos sumažintos, atlyginimai apkarpyti, neturime galimybių išlaikyti techninį personalą. Ką gi mums daryti? Tenka mažinti abonentų skaičių. Todėl suprantama, jog negalime sau leisti tokios prabangos - skirti patalpas jums bei jūsų kolegoms ir aprūpinti jus reikiama informacija.

- Ar Imperatorius žino apie jūsų padėtį?

- Atsitokėkite, profesoriau! Negi jūsų psichoistorija nerodo, jog Imperija žlunga? Girdėjau, jus dabar vadina Seldonu Varnu. Tai užuomina į nelaimę pranašaujantį paukštį.

- Taip, mūsų visų iš tiesų laukia sunkūs laikai.

- Turbūt manote, jog Biblioteka turi imunitetą prieš viską, ką atneša blogi laikai? Biblioteka - tai mano gyvenimas. Norėčiau, kad ji ilgai gyvuotų ir klestėtų, bet šito nebus, jei nesugebėsime padidinti subsidijų. O jūs tokiu sunkiu metu ateinate ir reikalaujate nežinia ko. Nieko nebus, profesoriau.

Seldonas tyliai ištarė:

- O jeigu aš surasiu Bibliotekai pinigų?

- Tai jau tikrai! Įdomu, iš kur?

- Pasikalbėsiu su Imperatoriumi. Juk buvau Ministras Pirmininkas. Jis neatsisakys manęs priimti ir bent jau išklausyti.

- Ir tikitės iš jo išmelsti subsidijas? - nusikvatojo Mameris.

- Jei gaučiau, ar leistumėte man patalpinti Bibliotekoje dar kelis savo darbuotojus?

- Pirmiausia gaukite kredus, - pasakė Mameris, - tada ir kalbėsime. Tik nemanau, kad jums pavyks.

Regis, jis net neabejojo Seldono nesėkme. "Įdomu, - pagalvojo profesorius, - kiek sykių Galaktikos Biblioteka kreipėsi į Imperatorių su panašiu prašymu?"

O jis pats? Ko jis pasieks?

11 skyrius

Tiesą sakant, Imperatorius Agisas Keturioliktasis neturėjo teisės vadintis šiuo vardu. Atėjęs į sostą, jis priėmė šį vardą tik norėdamas pavaldinių mintyse sužadinti prisiminimus apie Agisų dinastiją, valdžiusią Imperiją du tūkstančius metų. Beje, daugelis šios dinastijos atstovų pakankamai sėkmingai susidorojo su savo užduotimi, ypač Agisas Šeštasis, kurio valdymas truko net keturiasdešimt dvejus metus. Jam valdant, Imperija klestėjo, čia buvo nepriekaištinga tvarka, nors Imperatorius nebuvo nei tironas, nei žiaurus beširdis.

Agisas Keturioliktasis, sprendžiant iš holografinių atvaizdų, net išoriškai nebuvo panašus nei į vieną iš ankstesnių Agisų. Nors, atvirai sakant, ir jo paties viešai demonstruojamas atvaizdas, buvo toli nuo realybės.

Haris Seldonas, staiga apimtas nostalgijos, prisiminė Imperatorių Kleoną ir nusprendė, jog tas buvo labiau panašus į tikrą monarchą.

O štai Agisas nė iš tolo nepriminė monarcho. Žmogus, kuris dabar stovėjo priešais Seldoną skyrėsi nuo to, kurį Haris matydavo hologramose. "Imperatoriaus holografas išmano savo darbą", - pagalvojo profesorius.

Imperatorius buvo nedidelio ūgio, neišvaizdus, kvailokomis, išsprogusiomis akimis. Į sostą jis atsisėdo tik dėka tolimų giminystės ryšių su Kleonu.

Tačiau, reikia pripažinti, jis net nemėgino apsimesti galingu monarchu. Norėjo būti vadinamas Piliečiu Imperatoriumi, ir tik atkakli Rūmų apsauga sulaikydavo jį nuo laisvų pasivaikščiojimų po Trantorą. Buvo kalbama, jog jis svajojo paduoti ranką kiekvienam savo pavaldiniui ir asmeniškai išklausydavo kiekvieno pasakojimą apie savo rūpesčius.

"Vienas taškas jo naudai, - pagalvojo Seldonas, - noras pagirtinas, net jeigu jis niekam taip ir nepaspaus rankos".

Išlemenęs pasisveikinimo žodžius ir nusilenkęs valdovui, profesorius ištarė:

- Nuoširdžiai dėkoju jums, sire, kad sutikote mane priimti.

Agiso Keturioliktojo balsas buvo aiškus, malonus, jis niekaip nederėjo prie šio žmogaus išvaizdos.

- Buvusiam Ministrui Pirmininkui leistina naudotis privilegijomis, tačiau, neslėpsiu - man teko sutelkti visą valią, kol pagaliau ryžausi su jumis susitikti.

Imperatorius tai pasakė su humoru, ir Seldonas staiga suprato, jog ir neišvaizdus žmogus gali būti visai nekvailas.

- Sutelkti valią, Jūsų Didenybe?

- O kaip jūs manote? Argi ne jus vadina Seldonu Varnu?

- Tik vakar išgirdau šitą pravardę, sire.

- Tai turbūt dėl jūsų psichoistorijos? Juk ji pranašauja Imperijos žūtį.

- Sire, mano mokslas kalba tik apie tikimybę...

- Todėl jus ir praminė Varnu - paukščiu, pranašaujančiu nelaimę. Tik, regis, jūs pats savęs tokiu nelaikote.

- Tikiuosi, jog taip nėra, Jūsų Didenybe.

- Nežinau, nežinau... Sprendžiant pagal... Edas Demerzelis, prieš jus buvęs Kleono Ministras Pirmininkas, labai domėjosi jūsų psichoistorija, ir matote, kas jam atsitiko? Jis prarado darbą, buvo ištremtas... Ir pats Imperatorius Kleonas domėjosi jūsų darbais. Jis

buvo nužudytas. O ir chunta, kuri taip pat nebuvo abejinga psichoistorijai, ilgai neišsilaikė valdžioje. Ji buvo nuversta. O džoranumiečių organizacija? Ji irgi vertino jūsų mokslą, ir buvo visai sunaikinta. Ir štai dabar, Seldonai Varne, jūs atėjote pas mane. Kokios likimo dovanos man laukti?

- Sire, nieko blogo jums nenutiks.

- Tikiuosi, nes aš, skirtingai nuo ką tik mano išvardintų žmonių, nesidomiu jūsų darbais. Taigi - sakykite, kas jus atvedė pas mane?

Imperatorius ramiai ir kantriai išklausė profesoriaus aiškinimus. Seldonas kalbėjo apie Enciklopedijos Projekto sukūrimo svarbą bei naudą, apie tai, jog Enciklopedija taptų žmonijos išminties bei žinių lobynu. Ir, jei pačios blogiausios prognozės pasitvirtintų...

- Aha... - mąsliai ištarė Imperatorius, kai Seldonas baigė savo pasakojimą, - vadinasi, jūs vis dėlto esate įsitikinęs, jog Imperija žlugs?

- Tai tik tikimybė, sire, bet negalima jos neįvertinti. Tai būtų neatleistina klaida. Norėčiau sustabdyti šitą procesą arba bent jau sušvelninti Imperijos žlugimo pasekmes.

- Žinote, Seldonai Varne, jei ir toliau kaišiosite nosį ne į savo reikalus, aš įsitikinęs, jog Imperija tikrai žlugs, ir niekas jai negalės pagelbėti.

- Ne, Jūsų Didenybe. Aš prašau tik galimybės dirbti.

- Jūs turite tą galimybę. Tik aš nesuprantu, ko jums iš manęs reikia? Kodėl papasakojote man apie tą Enciklopediją?

- Todėl, kad privalau dirbti Galaktikos Bibliotekoje. Tai būtina, sere. Norėjau pasakyti, jog su manim būtinai turi darbuotis ir kiti mano kolegos.

- Neketinu jums trukdyti. Dirbkite.

- To nepakanka, Jūsų Didenybe. Prašau jūsų pagalbos.

- Kuo galėčiau jums padėti, buvęs Ministre Pirmininke?

- Man reikia finansinės pagalbos. Biblioteka menkai subsidijuojama. Netrukus jos durys užsivers lankytojams... suprantama, ir man.

- Pinigų? - nustebęs sušuko Imperatorius. - Jūs pas mane dėl to atėjote?

- Taip, Jūsų Didenybe.

Agisas Keturioliktasis pašoko it įgeltas. Seldonas instinktyviai taip pat atsistojo, tačiau Imperatorius davė ženklą jam sėdėti.

- Sėdėkite. Kam tie formalumai? Koks aš Imperatorius. Neno-

rėjau šito, bet mane privertė. Paaiškėjo, jog esu artimiausias Imperatoriškosios šeimos giminaitis, ir visi puolėsi mane įtikinėti, jog Imperijai gyvybiškai reikalingas Imperatorius. Na ir kas iš to? Ar daug jie laimėjo?

Pinigai! Manote, aš jų turiu? Sakote, jog Imperija žlunga? O ar žinote, kaip tai vyksta? Manote, sukilimai, pilietiniai karai? Neramumai visokie, ar ne?

Ne. Esmė ne *piniguose*. Tik įsivaizduokite, jog neturiu galimybės iš pusės Imperijos surinkti mokesčių. "Tegyvuoja Imperija!", "Šlovė Imperatoriui!" ir taip toliau... O nemoka nė cento. Aš net neturiu žmonių, galinčių tų mokesčių išreikalauti.

Pinigai! Jau seniai Imperija nesuduria galo su galu. Aš nieko neturiu. Vos pakanka pinigų pasirūpinti Rūmų teritorija. Visą laiką tenka galvoti, kaip sutaupyti. Esu priverstas stebėti, kaip po truputį griūva Rūmai, kaip badauja į pensiją išėję žmones.

Profesoriau, jeigu jūs atėjote pinigų, tai aš jų neturiu. Iš kur man gauti subsidijas Bibliotekai? Jie man turi būti dėkingi ir už tuos trupinius, kur jiems kasmet nubyra!

Tardamas paskutinius žodžius, Imperatorius iškėlė rankas delnais į viršų, tarsi norėdamas parodyti, kad iždas tuščias.

Haris Seldonas liko suglumęs.

- Gerai, sire. Tarkime, jūs neturite pinigų, bet juk turite prestižą. Ar negalėtumėte įsakyti Bibliotekai? Jie jums paklustų ir išsaugotų mano darbo kabinetą savo patalpose. Be to, leistų drauge su manim darbuotis ir kitiems Projekto dalyviams. Tai labai svarbu.

Vos tik pokalbis pakrypo toliau nuo pinigų, Agisas Keturioliktasis iškart nusiramino ir atsisėdo.

- Jūs juk žinote, - pasakė jis, - kad Galaktikos Biblioteka nepriklausoma nuo Imperijos. Tai per ilgus amžius susiklosčiusi tradicija. Pas juos savivalda. Dar mano pirmtakas Agisas Šeštasis, - nusišypsojo Imperatorius, - mėgino juos prispausti. Jam nepavyko. Agisui Šeštajam! Ką tuomet kalbėti apie mane?

- Sire, neprašau jūsų panaudoti jėgą. Galima kreiptis į Bibliotekos vadovybę su mandagiu prašymu. Manau, jie su džiaugsmu įvykdys Imperatoriaus valią.

- Profesoriau Seldonai, jūs nepažįstate Bibliotekos vadovybės. Esu įsitikinęs, jog, gavę mano prašymą, jie pasielgs kaip tik priešingai. Jie negali pakęsti bet kokio Imperijos spaudimo.

- Tai ką gi man daryti? - paklausė Seldonas.

- Aš jums pasakysiu. Ką tik šovė į galvą mintis. Pagaliau, juk

tai viešoji Biblioteka? O aš esu Imperijos pilietis, vadinasi, galiu apsilankyti joje, kada tik panorėjęs. Tuo labiau, kad ji įsikūrusi Rūmų teritorijoje. Jūs eisite su manim. Mudu apsimesime, jog esame neišskiriami draugai. Man nieko nereikės prašyti, bet jie pamatys mudu vaikštinėjančius drauge, ir galbūt Tarybos narių nuomonė sušvelnės... pasikeis. Tai viskas, ką galiu jums pasiūlyti.

Seldonas liko nusivylęs.

12 skyrius

Lasas Zenovas nuolankiai ištarė:

- Nežinojau, kad judu draugaujate su Imperatoriumi, profesoriau Seldonai.

- Kodėl gi ne? Jis demokratas. Valdovas domisi, kaip man sekėsi dirbti Ministru Pirmininku prie Kleono.

- Mes visi sutrikome. Jau daug metų Imperatoriai nesilankė mūsų Bibliotekoje. Jei jiems ko nors reikėdavo...

- Įsivaizduoju. Imperatorius pateikia paraišką, ir jam viską atneša ant lėkštutės.

- Kartą buvo pateiktas pasiūlymas, - atvirai pasakė Zenovas, - kad Imperatoriaus Rūmuose būtų įtaisyta kompiuterinė įranga, kuri leistų valdovui tiesiogiai susisiekti su Biblioteka. Tuomet jam nereikėtų laukti, kol bus aptarnautas. Tai buvo seniai, kai dar nejutome pinigų stygiaus. Bet, kaip jūs žinote, pasiūlymas nebuvo priimtas.

- Šit kaip?

- Taryba beveik vienbalsiai jį atmetė. Esą, tokiu atveju, Imperatorius įsitvirtins Bibliotekoje, o tai kels grėsmę mūsų savarankiškumui bei nepriklausomybei.

- Na, o dabartinė Taryba, nepanorusi pagerbti net Imperatoriaus, ar ji leis man pasilikti Bibliotekoje?

- Kol kas - taip. Jei nebūsime mandagūs su Imperatoriaus bičiuliu, galimybė padidinti subsidijas dar sumažės.

- Vadinasi, pinigai - net miglota perspektyva jų gauti - sprendžia viską.

- Regis, taip.

- O savo darbuotojus ar galiu patalpinti Bibliotekoje?

Zenovas sutriko.

- Manau, kad ne. Juk su Imperatoriumi bendraujate tik jūs, o ne jie. Apgailestauju, profesoriau.

Seldonas gūžtelėjo pečiais ir išėjo iš Vyriausiojo Bibliotekininko kabineto. Jo nuotaika buvo prasta. Bendradarbių patalpinti Bibliotekoje nepavyko. Nesugebėjo ir rasti panašių į Vandą žmonių... nors taip tikėjosi. Ir pinigų, taip reikalingų svarbiam tyrimui, nebuvo.

13 skyrius

Trantoras, svarbiausia Galaktikos Imperijos planeta, labai pasikeitė nuo to laiko, kai Haris Seldonas prieš trisdešimt aštuonerius metus pirmą sykį čia išsilaipino. Galbūt taip tik atrodė? Juk tada jis į viską žiūrėjo pro rožinius jaunystės akinius. Argi galėjo tuomet jaunas provincialas iš Helikono nesižavėti tviskančiais bokštais, spindinčiais kupolais, margaspalve minia žmonių, kurie, regis, ir dieną, ir naktį šmirinėjo Trantoro paviršiumi?

O dabar, - liūdnai mąstė Seldonas, - net vidury dienos šaligatviai ištuštėję. Automobilininkų gaujos kontroliavo atskirus miesto rajonus, pešdamiesi tarp savęs dėl teritorijos. Saugumo tarnyba dirbo aplaidžiai. Tie, kas dar liko, dažniausiai nagrinėdavo gautus skundus. Na, žinoma, išvažiuodavo ir į skubius iškvietimus, bet dažniausiai įvykio vietoje pasirodydavo tik tada, kai nusikaltimas būdavo jau įvykdytas. Dabar jie net neapsimetinėjo, jog rūpinasi Trantoro piliečių saugumu. Kiekvienas pirmiausia privalėjo pats savimi pasirūpinti, todėl gyventi čia darėsi vis labiau pavojinga. Tačiau Haris Seldonas neatsisakė rizikuoti. Jis kiekvieną dieną vaikštinėdavo pėsčiomis, tarsi protestuodamas prieš tas jėgas, kurios kėsinosi sugriauti jo mylimą Imperiją ir sunaikinti jos gyventojus.

Haris ėjo šlubuodamas, susimąstęs.

Nieko nepavyko padaryti. Nepavyko genetiškai nustatyti, kuo Vanda skiriasi nuo kitų, todėl dabar profesorius negali surasti panašių į anūkę žmonių.

Po to kai Vanda pastebėjo klaidą Amarilio Pagrindiniame Radiante, jog gebėjimas skaityti kitų žmonių mintis pastebimai sustiprėjo. Ir apskritai ta mergaitė turėjo daugybę talentų. Suvokusi, kad jos protiniai talentai išskiria ją iš kitų, mergaitė nusprendė suprasti savo gebėjimo esmę, sustiprinti jį, išmokti valdyti. Vanda labai greitai subrendo, atsisakė visų savo vaikiškų išdaigų, už kurias ją taip mylėjo senelis. Bet anūkė jam tapo dar artimesnė - ji žavėjo profesorių savo užsispyrimu, troškimu padėti seneliui jo darbe. Haris Seldonas papasakojo mergaitei apie savo sprendimą įkurti Antrąjį Fondą, ir Vanda jį suprato...

Tačiau šiandien Seldono nuotaika buvo prasta. Jis pradėjo abejoti, ar išskirtiniai Vandos gebėjimai galės jam kuo nors pagelbėti. Pinigų nėra. Jis negali nei toliau tęsti darbą, nei ieškoti į Vandą panašių žmonių. Negali net išmokėti atlyginimų Strilingo Universiteto darbuotojams. Vadinasi, galimybė pradėti Galaktikos Bibliotekoje rengti Enciklopedijos Projektą lygi nuliui.

Ką gi daryti?

Seldonas šlubuodamas ėjo į Biblioteką. Jam reikėjo laiko, jis norėjo surikiuoti neramias mintis.

Išgirdęs riksmą: "Štai jis!" - profesorius neatkreipė į tai dėmesio.

- Štai jis! - pasigirdo dar kartą. - Psichoistorija!

Žodis "psichoistorija" privertė Seldoną suklusti. Jis pakėlė akis nuo šaligatvio. Aplink jį būrėsi žaliūkų gauja.

Seldonas instinktyviai prisiglaudė prie artimiausio namo sienos ir gindamasis pakėlė lazdą.

- Ko jums reikia?

- Kredų, seni! - nusikvatoję pareiškė vyrukai. - Ar turi jų? A?

- Gal ir turiu, bet kodėl jų iš manęs reikalaujate? Kažkas iš jūsų sušuko: "psichoistorija"? Ar mane pažįstate?

- O kaipgi! Seldonas Varnas - štai kas tu, - patenkintas pareiškė gaujos vadas.

- Ir dar luošys nelaimingas! - pridūrė jo sėbras.

- Na, o jeigu neduosiu jums kredų, ką man padarysite?

- Vis tiek atimsime, - iššiepė dantis vadas. - Aptalžysime kaip reikiant ir atimsime.

- O jeigu atiduosiu pinigus geruoju?

- Vis tiek gausi į snukį! - nusikvatojo vadas, ir visa gauja jam pritarė.

Seldonas mostelėjo lazda.

- Nesiartinkite! Girdite, jūs?

Jis suskaičiavo: vaikinų buvo aštuoni.

Seldono kaktą išmušė prakaitas. Kadaise jis buvo su Dorsa ir Reičiu, kai juos užpuolė dešimt vyrukų, tačiau jie be vargo susidorojo su užpuolikais. Bet tada jam tebuvo trisdešimt su trupučiu... Tada buvo Dorsa, o jai niekas negalėjo prilygti.

O dabar viskas kitaip.

Jis dar sykį mostelėjo lazda.

Gaujos vadas pasakė:

- Ei, vaikinai, regis, senis kėsinasi mus užpulti? Ką gi mums daryti? Oi-oi-oi!

Seldonas greitosiomis apsidairė. Saugumo tarnybos vyrukų netoliese nesimatė. Štai tau dar vienas visuomenės puvimo požymis. Pro šalį nuskubėjo keletas praeivių, bet niekas nepareiškė noro jam padėti. Ir prašyti pagalbos nėra prasmės. Dabar tokie laikai - niekas nenorės rizikuoti.

- Pirmas, kas bent žingsnį žengs prie manęs, gaus lazda per galvą. Suknežinsiu kaukolę!

- Eik sau? - išsiviepė vadas, žengė pirmyn ir griebė už lazdos. Po neilgai trukusių grumtynių lazda liko užpuoliko rankose. Vyrukas nusviedė ją kuo toliau. - Na, seni, kas dabar?

Seldonas prisiglaudė prie sienos. Beliko tik laukti smūgių. Banditai vienu metu pajudėjo link jo. Kiekvienas norėjo pamiklinti ranką. Profesorius užsidengė veidą rankomis. Jis dar prisiminė keletą helikonietiškų imtynių subtilybių. Kad taip užpuolikai būtų bent du ar trys, jis sugebėtų išvengti smūgių ir atsakyti vyrukams tuo pačiu. Bet aštuoni - tai jau perdaug.

Vienas staigus judesys - ir dešinė, nesveika jo koja pakrypo. Seldonas parkrito ant žemės ir čia pat suprato, tapęs lengvu užpuolikų grobiu.

Staiga pasigirdo kažkieno piktas balsas:

- Kas čia darosi? Nagi, išsiskirstykite, bjaurybės!

- Dar vienas persenęs tipas, - paniekinamai nusispjovė gaujos vadas.

- Ne toks jau ir persenęs, - patikino nepažįstamasis ir iš visų jėgų tvojo jam į snukį. Tas išraudo it vėžys.

Seldonas, tik dabar pamatęs, kas atskubėjo jam į pagalbą, nustebęs išlemeno:

- Reiči...

- Tėti, tu verčiau pasitrauk iš čia. Padėsiu tau atsikelti, ir eik...

Vadas, susiraukęs ir trindamas žandą, iškošė pro dantis:

- Dabar tai gausi...

- Kažin, - atrėžė Reičis ir akies mirksniu išsitraukė dalietišką peilį žvilgančiais ašmenimis. Po akimirkos kitoje rankoje jis jau laikė antrą tokį pat peilį.

- Ar tu visada nešiojiesi peilius, sūnau? - vos atgaudamas kvapą paklausė Seldonas.

- Visada, - atsakė Reičis. - Nesiskiriu su jais.

- Priversiu tave išsiskirti, - suriaumojo vadas ir išsitraukė blasterį.

Niekas nespėjo net aiktelėti - Reičio peilis perskrodė orą ir

įsmigo tiesiai į bandito gerklę. Tas sugargaliavo ir susmuko ant žemės. Kiti vyrukai apstulbę spoksojo į jį.

Reičis lėtai priėjo prie negyvo kūno.

- Peilį pasiimsiu, man jo dar prireiks, - abejingai ištarė jis, ištraukė ginklą ir nušluostė į negyvėlio marškinius. Po to primynė nužudytojo ranką, pasilenkė ir paėmė blasterį.

Įsikišęs ginklą į kišenę, jis pasisuko į banditus ir pasakė:

- Nemėgstu blasterių. Kartais pasitaiko prašauti pro šalį. O štai peilis - jis visada patikimas. Ką gi, jūsų draugužis jau pakratė kanopas. Kiek jūsų dar liko? Septynetas? Ką, ar svajojate keliauti paskui jį į aną pasaulį, ar dingsite iš čia geruoju?

- Griebk jį! - suspigo vienas banditų, ir visi septyni žengė pirmyn.

Reičis atšoko. Žybtelėjo pirmojo peilio ašmenys, po to - antrojo, ir dar du banditai krito ant žemės. Peiliai perrėžė abiem pilvus.

- Na, vaikinai, negražu, grąžinkite man peilius... - kalbėjo Reičis, traukdamas peilius iš kūnų ir juos valydamas. - Šie du dar kvėpuoja, bet jie neilgai trauks. Vadinasi, jūsų liko penketas... Pamėginsime dar sykį, ar gal tipensite į namučius?

Piktai šnopuodami, banditai užsivertė ant pečių trijų bendrų kūnus ir paskubomis pasišalino.

Reičis pasilenkė, pakėlė nuo šaligatvio tėvą.

- Ar pats galėsi eiti?

- Nelabai, - prisipažino Seldonas. - Koją išsisukau.

- Tuomet sėsk į mano mašiną. O kodėl tu ėjai pėsčias?

- Kas čia tokio? Man niekada taip nebuvo nutikę.

- Tai ir sulaukei - pagaliau atsitiko. Lipk. Nuvešiu tave į Strilingą.

Reičis neskubėdamas surinko valdymo pulto kodą ir pasakė:

- Gaila, kad su mumis nebuvo Dorsos! Mama plikomis rankomis visus juos būtų sudorojusi. Jau po penkių minučių visi smarkuoliai būtų atsidūrę aname pasaulyje.

Seldonas duso nuo ašarų.

- Žinau, Reiči, aš pats viską žinau. Kiekvieną dieną ją prisimenu.

- Atleisk, - tyliai ištarė Reičis.

- Sūnau, o iš kur tu sužinojai, jog aš patekau į bėdą?

- Vanda pasakė. Ji įspėjo, jog pikti žmonės ketina tave užpulti, ir parodė, kur jie pasislėpę. Aš iškart išvažiavau.

- Ir net nesuabejojai? Juk tai galėjo būti netiesa?

- Nieko panašaus. Dabar mes Vandą puikiai pažįstame, ir jokių

abejonių negali būti: ji kažkokiu būdu moka kontaktuoti su tavo sąmone ir su viskuo, kas tave supa.

- Ar ji tiksliai pasakė, kiek žmonių mane užpuolė?

- Ne. Ji pasakė "keletas".

- Ir tu atidūmei čia vienas?

- Tėti, nebuvo laiko ieškoti palaikymo grupės. Be to, ir manęs vieno pakako. Pats matei.

- Tai jau tikrai. Ačiū tau, sūnau.

14 skyrius

Seldonas gulėjo lovoje. Po skaudančia koja buvo pakišta pagalvė.

Reičis liūdnomis akimis žiūrėjo į tėvą.

- Tėti, - ryžtingai ištarė jis, - daugiau tu vienas nevaikštinėsi po Trantorą.

Seldonas suraukė antakius.

- Ką? Dėl to vienintelio atvejo?

- Nieko sau atvejis! Tu nebepajėgi pats apsiginti. Tau jau septyniasdešimt, be to, nesveika koja. O svarbiausia - tu turi nemažai priešų!

- Priešų? Aš?

- Įsivaizduok... Man regis, ir pats tai žinai. Šitos patvorių žiurkės ne bet ką medžiojo, jos tykojo tavęs. Ieškojo tavęs, kol pagaliau surado. Negi pamiršai, kaip jie suriko "psichoistorija!" Ir dar apšaukė tave luošiu. Kaip manai, kodėl?

- Nežinau.

- Užtat aš žinau. Gyveni mažame, uždarame savo pasaulyje ir nežinai, kas dedasi Trantore. Manai, jog trantoriečiai akli ir nemato, kad planeta visu greičiu lekia į prarają? Manai, jie nežino, jog tavo psichoistorija išpranašavo Trantorui tokią baigtį? Ar tau neatrodo, kad žmonės nori suversti visą kaltę žygūnui, atnešusiam blogą žinią? Jei viskas baigsis blogai, - o būtent taip ir bus, - daugelis pamanys, jog dėl visko kaltas tu.

- Negaliu tuo patikėti.

- O kaip manai, iš kur atsirado tavo priešininkų Galaktikos Bibliotekoje? Jie nenori užsitraukti žmonių nemalonės. Privalai būti atsargesnis. Nieku gyvu negalima vaikščioti vienam. Arba su manim, arba su apsaugininkais. Tiktai taip, tėti.

Seldonas atrodė toks nelaimingas, jog Reičiui jo pagailo.

- Tėti, bet tai truks neilgai, - pasakė jis. - Aš susiradau naują darbą.

Seldonas pakėlė akis.

- Naują darbą? Kokį?

- Dėstytojo. Universitete.

- Kokiame Universitete?

- Santanos.

Seldono lūpos suvirpėjo.

- Santana! Juk tai už devynių tūkstančių parsekų nuo Trantoro! Provincijos pasaulis, kitame Galaktikos krašte!

- Būtent. Todėl ir noriu tenai išskristi. Visą gyvenimą Trantore gyvenau, ir man čia nusibodo. Visoje Imperijoje nėra planetos, kur šiuo metu būtų prastesnė padėtis. Banditų irštva, o apginti paprasto žmogaus nėra kam. Technika sugriauta, ekonomika abiem kojomis šlubuoja. O Santana gyvena sau, kaip gyvenusi - tylus pastoralinis pasaulis. Noriu skristi tenai ir pradėti naują gyvenimą su žmona, su Vanda ir Belisa. Mes visi išvykstame po dviejų mėnesių.

- Visi?!

- Visi. Ir tu, tėti, taip pat. Nepaliksime tavęs vieno Trantore, skrisi su mumis.

Seldonas papurtė galvą.

- Reiči, tai neįmanoma. Juk pats žinai.

- Kodėl neįmanoma?

- Projektas... Mano psichoistorija. Nejaugi manai, jog galėčiau palikti viso savo gyvenimo darbą? Išduoti jį?

- Kodėl gi ne? Juk psichoistorija tave išdavė.

- Tu netekai proto!

- Visai ne. Pats pagalvok - juk priėjai liepto galą. Pinigų neturi ir nėra iš kur jų gauti. Trantore niekas nenori tau padėti.

- Bet jau beveik keturiasdešimt metų...

- Taip, tai suprantama. Praėjo keturiasdešimt metų, ir tu pralaimėjai, tėti. Taip stengeisi, tiek įdėjai jėgų, šitiek pasiekei, bet pagaliau atsirėmei į sugriuvusią ekonomiką ir žlungančią Imperiją. Būtent tokią baigtį pats kadaise išpranašavai, o dabar įvykiai užkirto tau kelią. Taigi...

- Ne. Neužkirto. Aš vis tiek tęsiu darbą.

- Štai ką tau pasakysiu, tėti. Jei iš tiesų esi toks užsispyrėlis, pasiimk su savim ir psichoistoriją. Santanoje pradėsi viską nuo pradžių. Galbūt ten atsiras ir pinigų, ir entuziastų, norinčių ir galinčių tau padėti.

- O kaip tie žmonės, kurie šitiek metų ištikimai man dirbo?
- Tėti! Vienas po kito jie patys tave palieka, nes tu neturi iš ko mokėti jiems atlyginimus! Netrukus ir taip liksi vienas. Na, maldauju! Manai man malonu štai taip su tavim kalbėti? Tačiau be manęs niekas tau to nepasakys, niekas nedrįs užgauti tau širdį. Nemeluokime vienas kitam. Jei tau jau pavojinga vaikščioti gatvėmis, jei tave užpuola, todėl, kad tu Haris Seldonas, argi ne pats metas išrėžti visą tiesą į akis?
- Dievai jos nematė, tos tiesos. Nenoriu palikti Trantoro.
Reičis pakraipė galvą.
- Net neabejojau, jog tu spyriosies. Bet turi dar du mėnesius. Gerai pagalvok.

15 skyrius

Haris Seldonas seniai besišypsojo. Jis kaip ir anksčiau vadovavo Projektui: atkakliai, kruopščiai stumdamas pirmyn psichoistoriją, kurdamas planus dėl Fondų, gilindamasis į Pagrindinį Radiantą.

Bet nustojo šypsotis. Dirbo prisiversdamas, jo nedžiugino pasiekti rezultatai, jį nuolat persekiojo nesėkmės.

Kai įėjo Vanda, Seldonas sėdėjo savo kabinete prie darbo stalo. Profesorius pažvelgė į anūkę, ir jo širdis linksmai suspurdėjo. Jų santykiai visada buvo ypatingi. Niekas jau nebesistebėdavo tuo, ką staiga pranešdavo Vanda - dabar visiems atrodė, jog taip visada buvo. Mergaitė išgelbėjo jam gyvybę dar būdama visai maža, nugirdusi dviejų vyriškių pokalbį. Netgi ankstyvoje vaikystėje Vanda buvo kitokia - ji *viską žinojo.*

Nors daktarė Endelecki klasifikavo Vandos genomą, kaip visiškai normalų, Haris niekada neabejojo, jog anūkės protiniai gebėjimai gerokai pranoksta vidutinio žmogaus gebėjimus. Lygiai taip pat jis buvo tvirtai įsitikinęs, jog Galaktikoje, o gal net ir pačiame Trantore, yra ir daugiau tokių žmonių, kaip Vanda. Jei tik jis galėtų tuos žmones surasti, koks neįkainojamas turtas tai būtų! Jie taip pagelbėtų, kuriant Fondus. O kol kas visos profesoriaus svajonės bei viltys buvo sutelktos į vienintelę būtybę - jo anūkę Vandą. Haris žiūrėjo į ją, tokią gražią, išdidžiai stovinčią ant jo kabineto slenksčio, ir jo širdis plyšo iš skausmo. Po kelių dienų mergaitė su tėvais išskrenda.

Kaip jis pajėgs tai išgyventi?

Vanda tapo tikra gražuolė. Jai buvo aštuoniolika. Ilgi šviesūs plaukai, linksmas veidas. Haris pagalvojo: "Ir ko jai verkti? Skrenda į Santaną, kur jos laukia visai naujas gyvenimas".

- Na, Vanda, - pasakė jis, - beliko vos kelios dienos - ir viskas.

- Vargu, seneli...

- Kas? - profesorius nustebusiomis akimis pažvelgė į mergaitę. Ji priėjo arčiau ir apkabino senelį.

- Aš neskrisiu į Santaną.

- Nejaugi tėtis su mama pakeitė savo nuomonę?

- Ne, jie skris.

- O tu - ne? Kodėl? Ar tu kur nors kitur ruošiesi skristi?

- Ketinu pasilikti čia su tavim, mano vargšas seneli! - sušuko Vanda ir švelniai prisiglaudė prie Seldono.

- Bet... aš nesuprantu. Kodėl? Ar jie leido tau pasilikti?

- Nepasakyčiau, kad leido. Mes vis ginčijomės, ir galiausiai aš laimėjau. Ir kas čia tokio? Jie išskris į Santaną, ten jiems viskas bus gerai. Jie bus trise. O jei ir aš su jais išskrisiu, tu liksi visai vienas. Nė, šito aš neištverčiau.

- Bet kaip tau pavyko juos įkalbėti?

- Juk pats žinai - aš tą sugebu. Panaudojau kažką panašaus į "impulsą".

- Kaip tai suprasti?

- Tai mano protinės galimybės. Juk matau, kas dedasi tavo sąmonėje... taip pat ir mano tėvų. Laikui bėgant, matau vis daugiau, jaučiuosi, tarsi vis labiau praregėčiau. Todėl ir išmokau siuntinėti tuos, kaip aš vadinu, "impulsus" - priversti žmones daryti tai, ko aš noriu.

- Ir kaip tau pavyksta?

- Net pati gerai nežinau. Praeina laikas, ir žmonės pavargsta nuo mano "impulsų". Tada jie paklūsta mano valiai. Todėl aš pasilieku su tavim.

Seldonas pažvelgė į mergaitę pilnomis džiaugsmo ir nevilties akimis.

- Tai nuostabu, vaikeli, bet Belisa...

- Dėl jos nesirūpink. Jos protiniai gebėjimai ne tokie, kaip mano.

- Ar tu įsitikinusi? - paklausė Seldonas ir prikando apatinę lūpą.

- Visiškai. Be to, juk turi kažkas likti su mama ir tėčiu.

Seldonas širdyje džiūgavo, bet nesiryžo parodyti savo jausmų. O kaipgi Reičis su Manela?

Jis pasakė:

- Vanda, kaip tu gali taip šaltai skirtis su tėvais?

- Kodėl šaltai? Jie viską supranta. Supranta, jog turiu likti su tavimi.

- Kaip tau pavyko šito pasiekti?

- Sakau gi - "impulsais", - pakartojo Vanda. - Atakavau, atakavau, kol galiausiai jie pradėjo mąstyti taip, kaip aš. Lengva nebuvo.

- Tu tai padarei, todėl kad...

Skausmingas kamuolys įstrigo Seldono gerklėje. Jis nutilo.

- Todėl, kad myliu tave, - pabaigė jo mintį mergaitė. - Ir dar todėl... Supranti, aš turiu gilintis į psichoistoriją. Aš to noriu. Kai ką jau žinau.

- Iš kur?

- Iš tavo sąmonės. Ir iš kitų, kurie dirba Projekte. Ir iš dėdės Jugo sąmonės, kol jis buvo gyvas. Bet tai tik gabalai, nuotrupos. Noriu rimtai ir atsakingai imtis šito darbo. Seneli, duok man asmeninį Pagrindinį Radiantą, - pareiškė Vanda. Jos akys sužibo, pagauta įkvėpimo ji tarškėjo: - Noriu įsigilinti į psichoistoriją. Tu jau labai senas ir pavargęs. O aš jauna, turiu tiek jėgų, energijos! Noriu kiek galima daugiau sužinoti, kad galėčiau dirbti, kai tavęs...

Ji sutriko ir nutilo. Seldonas apsimetė neišgirdęs mergaitės žodžių. Jis pasakė:

- Būtų šaunu, jei tau pavyktų, bet mes visai neturime pinigų. Išmokysiu tave visko, ką pats žinau, bet dirbti... ne, daugiau padaryti mes nesugebėsime.

- Pažiūrėsime, seneli. Mes dar pažiūrėsime!

16 skyrius

Reičis, Manela ir mažoji Belisa laukė kosmoso uoste, kada bus paskelbta apie įlaipinimą į erdvėlaivį. Bagažas jau buvo atiduotas.

- Tėti, o gal vis dėlto skrendam su mumis, - pasakė Reičis.

Haris papurtė galvą.

- Negaliu.

- Jei sugalvosi, pas mus visada atsiras tau vietos.

- Žinau, Reiči. Pragyvenome drauge beveik keturiasdešimt metų. Tai buvo puikus laikas. Mudviem su Dorsa pasisekė, kad suradome tave.

- Tai man pasisekė, - sumurmėjo Reičis. Jo akys pasruvo ašaromis. - Negalvok, aš taip pat kiekvieną dieną prisimenu mamą.

- Aš ir negalvoju...

Seldonas nusuko akis į šalį. Vanda žaidė su mažyle Belisa. Čia pasigirdo signalas. Tėvai puolėsi prie Vandos - apkabino, laistė ašaromis. Priartėjęs prie išėjimo, Reičis atsisuko, pamojavo tėvui ir nusišypsojo. Tačiau šypsena buvo dirbtinė.

Seldonas irgi viena ranka pamojavo sūnui, o kita apkabino Vandą.

Tik ji viena Hariui beliko. Vienas po kito išėjo iš gyvenimo širdžiai mieli žmonės - bičiuliai, mylimieji. Demerzelis išskrido ir niekada nebegrįš. Žuvo Imperatorius Kleonas. Žuvo Dorsa. Amarilis mirė...O dabar ir Reičis, vienintelis jo sūnus, išskrido.

Tik Vanda jam beliko.

17 skyrius

- Kaip nuostabu! - ištarė Seldonas. - Puikus vakaras. Juk mes gyvename po kupolu, galėtų kiekvienas vakaras būti toks nuostabus.

Vanda abejingai atsakė:

- Seneli, juk įdomu, jei visi vakarai būtų vienodai puikūs. Gerai, kad jie skirtingi.

- Tai tau gerai. Esi jauna. Turėsi dar daug nuostabių vakarų. O man jau norisi, kad visos dienos bei vakarai džiugintų.

- Ir vėl tu trauki savo dainelę. Juk nesi toks senas! Ir koją pastaruoju metu mažiau skauda. O galva puikiai dirba. Aš tikrai *žinau.*

- Gerai jau, gerai, pakelk seniui nuotaiką, - sumurmėjo Seldonas. - Žinai, aš noriu pasivaikščioti. Noriu į Biblioteką nueiti, tuo pačiu pasidžiaugsiu ir gražiu vakaru.

- O ko tau Bibliotekoje?

- Šiuo momentu - nieko. Tiesiog noriu pasivaikščioti. Tik... Pažadėjau Reičiui, kad nevaikščiosiu po Trantorą be apsaugos.

- Bet juk Reičio čia nėra.

- Žinau, - sumurmėjo Seldonas. - Tačiau mano pažadas yra.

- Juk jis tiksliai nepasakė, kas turėtų tave saugoti, ar ne taip? Galėtume drauge pasivaikščioti - aš būčiau tavo apsaugininkė.

- Tu? - šyptelėjo Haris.

- Na taip. Siūlau savo paslaugas, taip sakant... Ruoškis, eisime pasivaikščioti.

Seldonas pagalvojo, jog galėtų neimti lazdos, juk pastaruoju metu kojos tikrai beveik neskauda. Kita vertus, dabar jis turėjo naują lazdą, į kurios rankeną buvo įmontuotas švinas. Ji sunkesnė,

tvirtesnė. Jei jau nėra tinkamo apsaugininko (kuo gali padėti Vanda!), gal reikėtų vis dėlto pasiimti naują lazdą.

Pasivaikščiojimas buvo malonus. Haris nuoširdžiai džiaugėsi, kad neatsispyrė pagundai ir išsiruošė iš namų... kol jie nepasiekė tam tikros vietos.

Pakėlęs lazdą, Seldonas piktai sušuko:

- Tu tik pažvelk!

Vanda pakėlė akis aukštyn. Kupolas, kaip ir visada vakarais, švietė, sukurdamas prieblandos iliuziją. Atėjus nakčiai, žiburiai ant kupolo užgesdavo.

Bet ten, kur rodė Seldonas, per visą vidinį kupolo paviršių driekėsi tamsi juosta. Vadinasi, nedegė visa sekcija lempų.

Seldonas piktai ištarė:

- Kai pirmą sykį atvykau į Trantorą, net pagalvoti negalėjau, jog kada nors taip bus! Apšvietimu visada rūpinosi. Miestas buvo gyvas. O dabar dėl kažkokių smulkmenų viskas griūva. O kas mane labiausiai piktina - niekam tai nerūpi. Kodėl niekas nerašo skundų ir nesiunčia jų į Imperatoriaus Rūmus? Kodėl nesimato jokių protesto demonstracijų? Susidaro įspūdis, jog Trantoro gyventojai sėdi ir laukia, kol miestas subyrės. Ir dar pyksta ant manęs, esą aš išpranašavau jam tokią baigtį.

- Seneli, - tyliai ištarė Vanda, - paskui mus eina du vyriškiai.

Tuo metu Haris su anūke kaip tik buvo šešėlyje. Seldonas paklausė:

- Gal jie tiesiog išėjo pasivaikščioti?

- Ne, - neatsisukdama atsakė mergaitė. - Jie seka paskui tave.

- Ar gali juos sustabdyti? "Pasiųsti impulsą", kaip tu sakai?

- Mėginu, bet jie dviese, ir jų ketinimai pikti. Jie kažką negero sumanė. Tvirtai tam pasiryžo. Mano pastangos tarsi į sieną atsimuša.

- Ar jie dar toli nuo mūsų?

- Arti. Už trijų metrų.

- Vejasi?

- Taip.

- Kai priartės per metrą, pasakyk.

Seldono ranka slystelėjo žemyn, jis apsuko lazdą žemyn buože.

- Štai jie, seneli, - sušnabždėjo Vanda.

Haris staiga atsisuko, užsimojo lazda... ji nusileido ant vieno iš persekiotojų peties. Tas suriko ir sudribo ant šaligatvio.

- O kur kitas? - nustebo profesorius.

- Paspruko, - pasakė Vanda.

Seldonas apžiūrinėjo gulintį banditą, užkėlė koją jam ant krūtinės.

- Apžiūrėk kišenes, Vanda. Jam kažkas sumokėjo, labai norėčiau rasti kredito failą - galbūt pavyks sužinoti, iš kur gauti pinigai. Apskritai tai aš taikiausi į galvą...

- Juk galėjai jį užmušti, seneli!

Seldonas linktelėjo.

- Nenorėjau šito. Tokia gėda... Man pasisekė, kad smūgis buvo netaiklus.

- Kas čia dedasi? - pasigirdo grubus, piktas balsas. Prie įvykio vietos, sunkiai kvėpuodamas, artėjo uniformuotas saugumo tarnybos karininkas. - Ei tu, duok čia savo lazdą!

- Karininke... - mandagiai prabilo Seldonas.

- Paskui papasakosi. Dabar reikia kuo greičiau iškviesti šitam vargšeliui "Greitąją pagalbą".

- Vargšeliui!? - piktai suriko profesorius. - Jis ketino mane užpulti. Aš gyniausi.

- Mačiau, kaip viskas buvo, - mostelėjo galva karininkas. - Tas vaikinas net pirštu tavęs nepalietė. Tu atsisukai ir tvojai jam be jokios priežasties. Kokia čia savigyna. Tai užpuolimas ir žmogaus sumušimas.

- Paklausykite, karininke, sakau jums, kad...

- Nereikia nieko man sakyti. Tu... h-m-m... teisme papasakosi.

- Karininke, - kreipėsi į tvarkos saugotoją Vanda. - Jūs bent išklausykite mus.

- Keliaukite sau namo, panele, - patarė jai karininkas.

Vanda išsitiesė ir pareiškė:

- Tai jau ne! Kur senelis, ten ir aš.

Jos akys degte degė. Karininkas išlemeno:

- Gerai, eime.

18 skyrius

Seldonas netvėrė pykčiu.

- Niekada gyvenime nebuvau areštuotas, niekada! Prieš porą mėnesių mane užpuolė aštuoni banditai. Tada sūnus atskubėjo į pagalbą ir padėjo man su jais susidoroti. Kol mes grūmėmės, nė vienas saugumo karininkas nepasirodė. Ir niekas iš praeivių nesustojo, nepamėgino manęs apginti. Šį sykį buvau geriau pasirengęs, tikėjausi užpuolimo. Ir pirmas smogiau užpuolikui. Tą pačią akimirką

pasirodė karininkas. Žinoma! Ir uždėjo man antrankius. Šį kartą ir smalsuolių atsirado, žioplių, kurie net išsižioję stebėjo, kaip saugumo tarnybos darbuotojai areštuoja senį... chuliganą. Paklausykite, kokiame pasaulyje mes gyvename?!

Sivas Novkeris, Seldono advokatas, atsiduso ir pasakė:

- Nusikalstamame pasaulyje. Bet tu nesijaudink. Nieko baisaus. Pasieksiu, kad būtum paleistas už užstatą. Po to bus teismas. Gali būti, jog ten išgirsi nemažai grubių žodžių. Tik tiek. Tavo amžius bei reputacija...

- Pamiršk apie mano reputaciją! - piktai suriaumojo Seldonas. - Aš psichoistorikas, o pastaruoju metu - tai pats baisiausias žodis, pats šlykščiausias keiksmažodis. Jie tik apsidžiaugs, suradę dingstį įkišti mane už grotų.

- Nepasodins, - papurtė galvą Novkeris. - Žinoma, atsiras šito norinčių, tačiau pasistengsiu, kad jų nebūtų tarp prisiekusiųjų.

- Paklausykite, - kreipėsi Vanda į advokatą, - nejaugi negalima pasistengti, kad byla apskritai nepatektų į teismą? Jis juk senas žmogus. Galbūt galima kreiptis į teisėją su prašymu?

Advokatas atsisuko ir nustebęs pažvelgė į merginą.

- Jokiu būdu! Teisėjai - žmonės pakvaišę nuo valdžios. Jie jau verčiau įgrūs žmogų į kalėjimą, nei teiksis išklausyti jo paaiškinimų. Su jais neverta prasidėti.

- Manau, mums teks... - pasakė Vanda.

- Paklausyk, Vanda, - pertraukė ją Seldonas. - Gal verčiau pasiklausykime Siv...

Tardamas šį žodį, jis pajuto nemalonų dūrį į paširdžius. Tai buvo Vandos "impulsas".

- Tiek to, - sumurmėjo Seldonas. - Jei tu nori...

- Nieko nebus, - pasakė advokatas. - Aš jai neleisiu.

- Mano senelis - jūsų klientas, - pareiškė Vanda. - Jūs turite padaryti taip, kaip jis panorės.

- Galiu atsisakyti jį ginti.

- Dėl Dievo! Jūs laisvas, - atkirto Vanda. - Mes patys kreipsimės į teisėją.

Novkeris kiek pagalvojo ir pasakė:

- Na štai ir puiku. Judu it ožiai užsispyrę. Buvau Hario advokatu daug metų ir dabar jo nepaliksiu. Tik įspėju jus abu: man teks gerokai paplušėti ir išlieti nemažai prakaito. Bus nelengva išvengti nuosprendžio.

- Aš nebijau, - pasakė Vanda.

Seldonas prikando lūpą. Advokatas pasisuko į jį.

- O ką tu pasakysi, Hari? Ar tikrai nori, kad tavo anūkė įpiltų žibalo į ugnį?

Seldonas kiek pagalvojo ir linktelėjo, nemenkai nustebindamas advokatą:

- Taip! Noriu.

19 skyrius

Teisėjas nepatenkintas išklausė Seldono pasakojimą.

- Kodėl nusprendėte, - paklausė jis, - kad tas žmogus, kuriam jūs kirtote lazda, ketino jus užpulti? Ar turėjote rimtų priežasčių šito tikėtis?

- Mano anūkė pastebėjo, kaip jis prisėlino. Ji buvo įsitikinusi, kad tas žmogus pasirengęs mane užpulti.

- Sere, bet šito nepakanka. Ką dar galite man pasakyti, kol nesuformulavau jums kaltinimo.

- Palaukite, palaukite, - nekantriai pasakė Seldonas. - Neskubėkite su išvadomis. Prieš keletą savaičių mane užpuolė banditų gauja - aštuonetas žmonių, - ir mudu su sūnumi kovėmės su užpuolikais. Matote, turėjau priežastį tikėtis, kad vėl būsiu užpultas.

Teisėjas žvilgtelėjo į ant stalo gulintį šūsnį popierių.

- Jus užpuolė? Jų buvo aštuoni? Ar pranešėte apie tai saugumo tarnybai?

- Nebuvo kam pranešti. Netoliese nebuvo nė vieno saugumo tarnybos karininko.

- Su jūsų byla tai nesusieta. Tai pranešėte apie įvykį ar ne?

- Ne, sere.

- Kodėl?

- Pirmiausia, bijojau, jog prasidės nuobodus ir ilgas tardymo procesas. Kadangi mudu su sūnumi apsigynėme ir likome gyvi, nusprendžiau, jog nereikia niekam pranešti.

- Bet kaip judviem pavyko su aštuoniais vyrais susidoroti?

Seldonas sutriko.

- Mano sūnus šiuo metu Santanoje, vadinasi, Trantoro valdžiai jis nepasiekiamas. Todėl pasakysiu jums visą tiesą: jis turėjo du dalietiškus peilius. O jis puikiai moka su peiliais elgtis. Vieną iš banditų jis nužudė, kitus du sunkiai sužeidė. Tada likusieji pagriebė nužudytąjį bei sužeistuosius ir pabėgo.

- Ir jūs niekam nepranešėte apie nužudytąjį ir sužeistuosius?

- Ne, sere. Dėl tos pačios priežasties. Mes neketinome su jais muštis, mes tik gynėmės. Jei pasirausite savo popieriuose, tai surasite patvirtinimą, jog mus tikrai užpuolė.

- Pasirausti popieriuose?! - sušuko teisėjas. - Ir surasti vieną nužudytąjį ir du sužeistuosius - be vardų, be pavardžių, be ypatingų požymių? Ar bent žinote, jog Trantore kiekvieną dieną surandama kokie du tūkstančiai nužudytų - ir tai tik nudurtų peiliais! Jei mums iškart nepranešama apie įvykį, mes bejėgiai. Ir jūsų pasakojimas apie užpuolimą - tai tik tuščios kalbos. Niekas jumis nepatikės. Pamirškite apie tai... Sugrįžkime prie šios dienos įvykio. Tai užregistruotas įvykis, ir saugumo tarnybos karininkas buvo jo liudininkas. Tai štai... Kodėl nusprendėte, jog tas žmogus ketino jus užpulti? Ar tik todėl, kad jis ėjo iš paskos? Ar todėl, kad esate bejėgis senis? O gal esate panašus į žmogų, kurio kišenės prikimštos kredų? Ką pasakysite?

- Pone teisėjau, aš manau, jog taip atsitiko todėl, kad aš - esu aš.

Teisėjas pasižiūrėjo į dokumentus.

- Jūs esate Haris Seldonas, profesorius, mokslininkas. Kam reikia jus užpulti?

- Tai dėl mano pažiūrų.

- Dėl pažiūrų? Nieko sau... - Teisėjas atidžiau įsižiūrėjo į dokumentus. Staiga jam dingtelėjo mintis. Jis nustebęs pažvelgė į profesorių. - Palaukite, palaukite... Haris Seldonas... - Teisėjo fizionomija nušvito. - Juk jūs tas pats... psichoistorikas... pranašas, ar ne taip?

- Taip, pone teisėjau.

- Atleiskite. Nieko tiksliai nežinau apie jūsų veiklą. Tik žinau, kad jūs išpranašavote Imperijos žlugimą... ar kažką panašaus.

- Ne visai taip, pone teisėjau. Bet mano prognozės tapo nepopuliarios būtent todėl, kad jos pildosi. Todėl, mano nuomone, atsirado nemažai žmonių, kurie nori mane nužudyti. Manau, kai kas jiems už tai moka.

Teisėjas kurį laiką spoksojo į Seldoną, po to kreipėsi į profesorių areštavusį karininką:

- Ar patikrinai tą žmogų... nukentėjusį? Ar jis žinomas saugumo tarnyboms?

Karininkas atsikrenkštė ir pasakė:

- Taip, sere. Jis ne kartą buvo areštuotas. Chuliganizmas, turto prievartavimas...

- Aha, vadinasi, jis nėra toks jau nekaltas avinėlis. O kaip profesorius? Ar jis švarus?
- Taip, sere.
- Vadinasi, žiūrim ką turim. Bejėgis senis gindamasis tvojo chuliganui, ir tu jį areštavai? Juk taip?
Karininkas tylėjo.
- Jūs laisvas, profesoriau, - pasakė teisėjas.
- Dėkoju, sere. Ar galiu atsiimti savo lazdą?
Teisėjas davė ženklą karininkui. Tas ištiesė Seldonui jo lazdą.
- Dar vienas dalykas, profesoriau. Jei dar kada nors nuspręsite pasinaudoti savo lazda, turite prieš tai įsitikinti, jog tai tikrai savigyna, - patarė teisėjas. - Antraip...
- Taip, sere, - linktelėjo Seldonas ir išskubėjo iš teisėjo kabineto - pasiramsčiuodamas lazda, bet aukštai iškėlęs galvą.

20 skyrius

Vanda graudžiai ašarojo. Akys sudrėkusios, paraudusios, paakiai paburkę.
Seldonas pasilenkė prie anūkės, glostė jos nugarą, nežinodamas, kaip nuraminti vargšelę.
- Seneli... - kūkčiojo Vanda. - Aš tokia nelaiminga. Maniau, jog šį tą sugebu. Tie mano "impulsai"... Tikėjausi, jog moku paveikti žmones. Ir kartais pavykdavo, bet tik tada, kai tie žmonės nebūdavo man labai priešiški. Pavyzdžiui, tėtis su mama... Šitiek laiko tam atidaviau. Žinai, netgi tokią skalę buvau sugalvojusi.... dešimties balų. Ir pagal ją vertindavau "impulso" stiprumą. Įsivaizdavau esanti kieta. Tikėjausi pasiekti dešimtį balų... na, bent jau devynis. O dabar? Dabar suprantu, kad daugiau septynių man nepavyks... - Vanda nustojo verkusi ir tik retsykiais sukūkčiodavo. Seldonas paglostė mergaitės galvą. - Juk dažniausiai taip lengvai viskas pavykdavo. Jei kaip reikiant susitelkiu, išgirstu žmonių mintis ir, panorėjusi, pasiunčiu "impulsą". Bet šitie niekšai... Juk puikiai juos girdėjau, tačiau nuvyti šalin, nustumti nesugebėjau!
- O aš manau, jog tau viskas neblogai pavyko, Vanda.
- Ne... Ne! Aš viską sugadinau. Maniau, jie tave vysis, o aš vienu galingu "impulsu" priversiu juos pasukti atgal. Norėjau kaip tik tokiu būdu tave apginti. Todėl ir pasisiūliau. Tik man nepavyko. Tie du niekšai mus prisivijo, o aš nieko nesugebėjau padaryti...

- Kodėl gi? Pirmąjį tu privertei sutrikti. Šitaip aš laimėjau laiko - spėjau atsisukti ir tvoti jam.

- Ne... Aš čia niekuo dėta. Tik įspėjau tave, o visą kitą tu pats padarei.

- Bet juk antrasis paspruko.

- Tik todėl, kad pamatė, kaip tu kaukštelėjai pirmajam. Tai ne mano nuopelnas... - Ir Vanda vėl apsipylė ašaromis. - O teisėjas? Juk pati prisispyriau, kad tu pas jį nueitum. Maniau, pasiųsiu jam "impulsą", ir jis tave išsyk paleis...

- Jis mane ir paleido. Na... beveik išsyk.

- Nieko panašaus. Jis tave tardė ir kai ką suprato. O po to atpažino tave. Aš vėl niekuo prie to neprisidėjau. Visai susimoviau. Galėjau tau tiek bėdos pridaryti.

- Ne, Vanda, negalvok šitaip. Jei tavo "impulsai" nebuvo tokie, kaip norėjai, tai tik todėl, jog tau teko veikti ekstremalioje situacijoje. Ką galėjai padaryti? Paklausyk, mieloji. Aš turiu idėją.

Pastebėjusi jaudulį senelio balse, Vanda pakėlė galvą nuo pagalvės.

- Kokią idėją, seneli?

- Štai kas... Tu žinai, jog man reikalingi pinigai. Psichoistorija be subsidijų neišgyvens, o aš negaliu net pagalvoti, kad po šitiek metų sunkaus darbo turėčiau visko atsisakyti.

- Mane irgi baugina ta mintis. Bet iš kur mums gauti pinigų?

- O štai iš kur. Sumaniau pasikalbėti su Imperatoriumi. Mudu sykį jau buvome susitikę. Jis nėra blogas žmogus. Man jis patiko. Tik pinigų turi nedaug. Pamaniau, jei tu eisi su manim ir pasiųsi jam "impulsą" - nelabai stiprų, švelnų tokį... galbūt jis suras kokį nors būdą mums padėti. Bent laikinai, kol aš ką nors sugalvosiu.

- Manai, tau pavyks, seneli?

- Be tavęs - kažin. O su tavim - galbūt. Bet pamėginti juk verta?

Vanda pro ašaras nusišypsojo.

- Žinai, aš viską darysiu taip, kaip tu pasakysi. Juk tai vienintelė mūsų viltis.

21 skyrius

Paaiškėjo, jog susitarti su Imperatoriumi dėl audiencijos ne taip jau sunku. Pamačius Seldoną, Agiso akys sužibo.

- Sveikas, drauguži, - pasakė šypsodamasis Imperatorius. - Atėjai pranešti man apie kokią nors negandą?

- Tikiuosi, kad ne, - atsakė Seldonas.

Agisas atsegė mantijos segtuką ir pasišlykštėjęs nusviedė apdarą į kampą.

- Pagulėk kol kas tenai, - sumurmėjo Imperatorius ir, atsisukęs į profesorių, prisipažino: - Negaliu jos pakęsti. Sunki, kaip nežinau kas... ir su ja taip karšta. O man tenka ją užsivilkti kaskart, kai stoviu priešais žmonių minią ir kalbu jai beprasmius žodžius. Tuomet jaučiuosi it statula. Ne, tai kažkas nepaaiškinamai klaikaus. Kleonas turbūt gimė su mantija, ji jam tiko, jis mokėjo šitą rūbą dėvėti. O aš tikrai su ja negimiau, todėl ir neturiu kantrybės... Tai viso mano gyvenimo nelaimė. Matai, man likimas lėmė tokią garbę - būti trečios eilės Kleono pusbroliu, ir todėl visi nusprendė, jog turėčiau tapti Imperatoriumi. O aš mielai pasikeisčiau vietomis su bet kuo. Ar jūs nenorėtumėte tapti Imperatoriumi, Hari?

- Ne, ką jūs, net negalvojau apie tai. Ir nesitikėkite, sire, - nusijuokė Seldonas.

- Na, o kas šita žavi gražuolė? - vylingai paklausė Imperatorius. Vanda nuraudo, o valdovas tęsė: - Neįsižeiskite, mieloji. Tai vienas iš nedaugelio Imperatoriaus privalumų - jis turi teisę kalbėti ką tik panorėjęs. Ir niekam nevalia su juo ginčytis. Į Imperatorių reikia kreiptis žodeliu "sire". Tik jūsų paprašysiu manęs taip nevadinti. Nekenčiu šito žodžio. Vadinkite mane Agisu. Tiesa, tai nėra tikrasis mano vardas, tai tik Imperatoriškasis vardas. Dabar jau pripratau prie jo. Na, tiek to... Kaip laikaisi Hari? Kas gero atsitiko tavo gyvenime po paskutinio mudviejų susitikimo?

- Buvau du sykus užpultas, - pasakė Seldonas.

Regis, valdovas iškart nesuprato, ar profesorius juokauja, ar rimtai kalba.

- Užpultas? Du kartus? - perklausė jis. - Tikrai?

Seldonas papasakojo, kaip viskas buvo, ir Imperatorius nusiminė.

- Neabejoju, jog, kai jus užpuolė gauja, šalia neatsirado nė vieno karininko.

- Nebuvo, sire.

Imperatorius pakilo, ženklais parodęs Seldonui bei Vandai likti savo vietose. Jis pradėjo greitais žingsniais vaikščioti po kambarį, tarsi mėgindamas užgesinti viduje įsiliepsnojusį pyktį. Staiga valdovas atsisuko į Seldoną.

- Tūkstančius metų... - prabilo jis. - Šitai kartojosi tūkstančius metų. Žmonės sakydavo: "Kodėl jūs nepasiskundėte Imperatoriui?"

arba "Kodėl Imperatorius nesiima priemonių?" Ir galiausiai Imperatorius ką nors darydavo. Žinoma, ne visada tai būdavo tinkamos ir veiksmingos priemonės. Bet aš... Hari, aš esu bejėgis. Absoliučiai. O taip, egzistuoja taip vadinamas Visuomenės Gelbėjimo Komitetas, tačiau, man regis, jie daugiau rūpinasi mano saugumu, o ne visuomenės. Keista... stebėtina, jog mudu štai dabar kalbamės. Komitetas jūsų nemėgsta. O aš *nieko* negaliu pakeisti, *nieko* negaliu padaryti. Ar žinote, kas nutiko Imperatoriaus statusui po to, kai buvo nuversta chunta ir vėl atkurta Imperatoriaus valdžia?

- Tikiuosi, žinau.

- Tikrai nežinote! Pas mus dabar demokratija. Ar žinote, kas yra demokratija?

- Suprantama.

Agisas nusiminė.

- Galiu prisiekti, jog laiminate ją, manote, kad tai gerai.

- Esu įsitikinęs, jog demokratija *gali būti* gera santvarka.

- Tik įsivaizduokite, kad aš įsigeidžiu, jog Trantoro gatvėse budėtų daugiau saugumo tarnybos karininkų. Ankstesniais laikais aš ką padaryčiau? Peržiūrėčiau sekretoriaus parengtą dokumentą ir jį pasirašyčiau. Ir jau nuo rytojaus gatvėse karininkų būtų tiek, kiek reikia.

Dabar gi aš nieko panašaus negaliu padaryti. Iš pradžių turiu tuos parengtus dokumentus pateikti svarstyti parlamentui. Jų ten septyniasdešimt penkios galvos. Ir, vos tik paėmę į rankas kokį nors naują pasiūlymą, jie kaipmat kimba vienas kitam į plaukus. Riejais, tarsi nuo grandinės atitrūkę šunys: "Iš kur imti pinigų?", "Negalima įdarbinti dar dešimties tūkstančių karininkų, jei neturime kuo jiems sumokėti" ir taip toliau... Ir net jeigu jiems pavyktų rasti bendrą sutarimą, iškyla kiti klausimai... Kas atrinks tuos naujus saugumo tarnybos karininkus? Kur juos rasti? Kas jiems vadovaus?

Žodžiu, parlamentas taip rėkauja, draskosi, svaidosi žaibais, jog galiausiai nieko nenusprendžia. Hari, aš nepajėgus sutvarkyti net tokių smulkmenų, kaip išjungtas kupolo apšvietimas, apie kurį tu minėjai. Kiek tai kainuos? Kas turėtų tuo pasirūpinti? Ne, apšvietimą, suprantama, sutvarkys, bet tai užtruks keletą mėnesių. Tai štai kas yra demokratija.

- Kiek pamenu, - pasakė Seldonas, - Imperatorius Kleonas irgi skųsdavosi, kad negali daryti to, ko nori.

- Imperatorius Kleonas turėjo du puikius Ministrus Pirmininkus, - toliau niršo Agisas. - Ir Demerzelis, ir jūs dirbote išsijuosę,

stengėtės nukreipti savo Imperatoriaus veiksmus, apsaugoti jį nuo galimų klaidų. O aš turiu septyniasdešimt penkis ministrus, ir visi kvaili kaip avinai... Sakykite, Hari, juk atėjote ne tam, kad pasiskųstumėte man, jog du sykius buvote užpultas?

- Ne. Priežastis dar skaudesnė. Sire... Agisai, man reikia pinigų.

Imperatorius sutriko, apstulbo ir įsmeigė akis į pašnekovą.

- Ir tokius žodžius aš girdžiu po to, kai ką tik papasakojau apie padėtį Imperijoje? Hari, aš neturiu pinigų. O taip, yra pinigų skirtų palaikyti tvarkai Imperatoriaus Rūmuose, bet ir tų negaliu taip lengvai paimti - pirmiausia reikia susigrumti su septyniasdešimt penkiais "išminčiais". Nejaugi manote, kad galiu ateiti pas juos ir pasakyti: "Mano bičiuliui Hariui Seldonui reikia pinigų" - ir jie man skirs bent ketvirtį reikalingos sumos... po kokių poros metų? Ne, jūs klystate. To niekada nebus. - Jis gūžtelėjo pečiais ir jau švelniau pridūrė: - Hari, supraskite mane teisingai. Jei tik galėčiau, tikrai padėčiau jums. Jau vien dėl jūsų nuostabiosios anūkės. Štai žiūriu į ją ir esu pasirengęs atiduoti viską, ką turiu, visus pinigus... jei tik jų turėčiau.

- Agisai, - pasakė Haris, - jei negausiu subsidijų, psichoistorija pasmerkta žlugti. O aš ją kūriau keturiasdešimt metų.

- Šiaip ar taip ji priėjo liepto galą po tų keturiasdešimties darbo metų. Tai kuriems galams taip jaudintis?

- Vadinasi, man nieko nebelieka, - pasakė Seldonas. - Mane užpuolė tik todėl, jog esu psichoistorikas. Žmonės mane laiko nelaimių pranašu.

Imperatorius linktelėjo.

- Juk sakiau jums, Seldonai Varne - jūs prikarksite nelaimes.

Seldonas sunkiai pakilo.

- Vadinasi, man galas.

Vanda atsistojo šalia senelio, padėjo galvą jam ant peties ir įdėmiai pažvelgė į Imperatorių.

Bet, kai Seldonas nuėjo link durų, Imperatorius staiga pasakė:

- Luktelėkite. Prisiminiau vieną eilėraštį...

Ašarom permirkus žemė.
Gėris prieš blogį nublanko.
Auksą vieni saujom semia.
Kiti gi trupinius renka.

- Kaip tai suprasti? - paniuro profesorius.

- Norėjau pasakyti, jog net ir žlungančioje Imperijoje vis tiek yra turtingų žmonių. Kodėl negalėtumėte kreiptis į mūsų mecenatus? Juk jie neturi savo parlamento. Panorėję jums padėti, jie tiesiog ims ir išrašys čekį.

Seldonas prisimerkė.

- Pamėginsiu...

22 skyrius

- Pone Bindri, - ištarė Haris Seldonas, tiesdamas ranką, - džiaugiuosi su jumis susitikęs. Malonu, kad sutikote mane išklausyti.

- O kodėl ne? - draugiškai pasakė Bindris. - Nemažai apie jus girdėjau, o lig šiolei niekada nebuvome susitikę.

- Labai malonu. Vadinasi, jums teko girdėti apie psichoistoriją.

- O taip! Koks intelektualas nėra apie ją girdėjęs! Nors, negaliu pasigirti, kad ką nors išmanau apie psichoistoriją... O kas ta jus atlydėjusi jaunoji ledi?

- Mano anūkė Vanda.

- Tikra gražuolė! - sučepsėjo lūpomis Bindris ir pagarbiai nusilenkė Vandai. - O jūsų ranka, meilute, regis, sunki, a? Na, prašau sėstis. Ir sakykite, kuo galėčiau jums būti naudingas.

Bindris plačiu mostu parodė į du didžiulius krėslus, stovėjusius prie rašomojo stalo. Viskas čia dvelkė prabanga, žavėjo subtilumu - ir krėslai, ir raižiniais papuoštas stalas, ir plačios durys, atsidariusios, vos tik svečiams priartėjus, ir žvilgančios, obsidiano plytelėmis išklotos Bindrio kabineto grindys. Pats šeimininkas šitame prabangiame fone neatrodė įspūdingai - nedidelio ūgio, pageltęs veidas... Iš pirmo žvilgsnio niekaip nepasakysi, jog tai vienas garsiausių Trantoro verslininkų.

- Imperatorius mums patarė užeiti pas jus, sere.

- Imperatorius?! Šit kaip?

- Taip. Jis pats mums negalėjo pagelbėti, bet pasakė, kad galbūt tą galėtų padaryti toks žmogus, kaip jūs... Kalbu apie pinigus.

- Pinigus? - susiraukė Bindris. - Nesupratau.

- Matote, - pasakė Seldonas, - beveik keturiasdešimt metų psichoistoriją finansavo vyriausybė. Tačiau laikai keičiasi. Dabar Imperija nebe ta, kokia buvo kadaise.

- Taip, žinau.

- Imperatorius neturi pinigų mus paremti, o jei ir turėtų, jam

tektų kreiptis į parlamentą. Tik jie gali patvirtinti subsidijas. O parlamentas tam nepritartų. Todėl valdovas man patarė kreiptis į verslininkus, kurie kol kas dar turi pinigų ir gali juos naudoti savo nuožiūra. Tuo labiau - kilniems tikslams.

Stojo be galo ilgai trukusi tyla. Pagaliau Bindris pasikeitusiu balsu ištarė:

- Man regis, Imperatorius nieko neišmano apie verslą. Kiek jums reikia?

- Pone Bindri, tai labai rimtas Projektas. Man prireiks keleto milijonų.

- Keleto milijonų?!

- Taip, sere.

- Jūs kalbate apie paskolą? Kada sugebėsite grąžinti tokią sumą?

- Pone Bindri, atvirai sakant, aš nepažadu grąžinti skolą. Ieškau neatlyginamų subsidijų.

- Net jeigu ir norėčiau duoti jums pinigų, negalėčiau to padaryti. Imperatorius turi parlamentą, o aš - Direktorių Tarybą. Negaliu įteikti kažkam tokią brangią dovaną, su jais nepasitaręs. O jie nieku gyvu tam nepritars.

- Bet kodėl? Juk jūsų firma labai turtinga. Keletas milijonų jums nieko nereiškia.

- Malonu girdėti, - šyptelėjo Bindris, - tačiau kaip tik dabar mūsų pelnas sumažėjo. Mes, žinoma, dar nekalbame apie bankrotą, tačiau jau sunerimome. Jei žlunga Imperija, vadinasi, žlunga ir jos sudedamosios dalys. Šiuo metu negalime sau leisti švaistytis milijonais. Nuoširdžiai apgailestauju, bet nieko nepadarysi. - Seldonas sėdėjo tylėdamas. Bindris kreipėsi į jį: - Paklausykite, profesoriau Seldonai, aš tikrai nuoširdžiai norėčiau jums padėti, ypač dėl jūsų gražuolės anūkės, bet nieko negaliu padaryti. Galų gale, mes ne vienintelė firma Trantore. Pasiklauskite kitur. Galbūt jums pavyks.

- Dėkoju, - pasakė Seldonas ir pakilo. - Mes pabandysime.

23 skyrius

Vandos akyse kaupėsi ašaros. Tai nebuvo nusivylimo ašaros. Ji verkė iš įniršio.

- Seneli, - pasakė Vanda, - aš nieko nesuprantu. Apsilankėme jau keturiose firmose. Ir kuo toliau, tuo nemaloniau žmonės su mumis elgiasi. Paskutinis aplankytas verslininkas mus stačiai išgrūdo lauk. Turbūt dabar niekas neleis net peržengti per slenkstį.

- Jokios čia paslapties, - atsiduso Seldonas. - Supranti, kai atėjome pas Bindrį, jis nežinojo, ko mums reikia. Iš pradžių sutiko mus maloniai, svetingai, kol aš neužsiminiau apie pageidaujamus milijonus. Nuo tos akimirkos jis iškart pasikeitė. Manau, mums išėjus, po Trantorą pasklido gandai, kad mes prašome subsidijų, ir todėl kiti turtuoliai mus pasitinka vis grubiau. Kai kurie apskritai net matyti nenori. Jie neketina duoti pinigų, todėl kam dar veltui gaišti su mumis laiką?

Vanda visą pyktį nukreipė prieš save. Prasidėjo negailestinga saviplaka.

- Bet aš irgi gera! Sėdėjau kaip paskutinė kvailė. Absoliutus nulis!

- Aš to nepasakyčiau, - nesutiko profesorius. - Bindriui tu tikrai padarei įspūdį. Man pasirodė, kad jis iš tiesų buvo pasirengęs duoti mums pinigų. Žinoma, tai tik tavo nuopelnas.

- Nedaug tepasiekiau. Ir apie kokį dar įspūdį kalbi? Aš jam viso labo pasirodžiau daili.

- Tu ne daili, - sumurmėjo Seldonas. - Tu nepaprastai graži.

- Na, tai ką dabar mudu darysime, seneli? - paklausė Vanda. - Šitiek metų dirbai, ir viskas prapuls?

- Žinai, - ramino ją Seldonas, - Manau, čia yra kažkas fatališko... Beveik keturiasdešimt metų aš pranašauju Imperijos žlugimą, ir dabar, kada ji žūsta, su ja drauge žūsta ir mano psichoistorija.

- Bet juk psichoistorija gelbsti Imperiją - bent jau iš dalies.

- Žinau. Bet aš negaliu priversti ją padėti Imperijai.

- Vadinasi, žiūrėsi, kaip ji žūsta?

Seldonas papurtė galvą.

- Pamėginsiu padaryti, kad taip neatsitiktų. Nors dabar dar negaliu pasakyti, ką tiksliai aš darysiu.

- O aš ir toliau tobulinsiu savo gebėjimus, - pareiškė Vanda. - Turiu rasti būdą, kaip sustiprinti "impulsus", kaip paprasčiau ir lengviau priversti žmones paklusti mano valiai.

- Aš taip noriu, kad tau pavyktų!

- O ką tu veiksi, seneli?

- Nieko ypatinga. Prieš porą dienų, eidamas į Galaktikos Biblioteką, pastebėjau tris jaunuolius. Jie sėdėjo prie galaktografo ir kalbėjosi apie psichoistoriją. Nežinau kodėl, bet vienas iš tų vaikinų mane ypač sudomino. Paprašiau jo susitikti su manim. Jis sutiko. Šiandien kaip tik su juo susitinku savo kabinete Bibliotekoje.

- Ketini pasiūlyti jam darbą?

- Norėčiau... bet nėra pinigų. Tačiau tai juk nekliudo su juo pasikalbėti. Ką aš prarandu?

24 skyrius

Jaunuolis atėjo tiksliai paskirtu laiku - lygiai 4 valandą (standartiniu Trantoro laiku). Seldonas patenkintas šyptelėjo. Jam patiko punktualūs žmonės. Profesorius atsirėmė delnais į rašomąjį stalą ir jau ketino atsistoti ir pasisveikinti su svečiu, tačiau jaunuolis pasakė:

- Prašau, profesoriau! Nereikia. Žinau, kad jums skauda koją.

- Dėkoju, jaunuoli, - nusišypsojo Seldonas. - Tačiau jūs sėskitės.

Jaunuolis nusirengė striukę ir atsisėdo.

- Jūs jau man atleiskite... - ištarė Seldonas, - bet tada nespėjau paklausti jūsų vardo.

- Aš Stetinas Palveris, - prisistatė jaunuolis.

- Aha. Palveris... Kažkur girdėta...

- Taip ir yra, profesoriau. Mano senelis dažnai gyrėsi, kad judu buvote pažįstami.

- Jūsų senelis? Na, žinoma! Džoramis Palveris. Regis, jis dviem metais už mane jaunesnis. Vis mėginau įkalbėti jį, kad prisijungtų prie mūsų, mėginau sudominti psichoistorija, tačiau jis atkakliai atsisakinėjo. Tikino niekada negalėsiantis įveikti matematikos... Labai gaila. Beje, kaip jis?

Palveris nuleido galvą.

- Jis iškeliavo tuo keliu, kuriuo visi išeina iš gyvenimo. Mano senelis mirė.

Seldonas nusiminė. Dviem metais jaunesnis - ir jau nebėra. Senas bičiulis! Kaipgi jie šitaip nutolo, jog Haris nieko nežinojo apie jo mirtį?

- Priimkite mano užuojautą. Atleiskite, - tyliai ištarė Seldonas..

- Jo gyvenimas buvo įdomus, - pasakė jaunuolis.

- Na, o kaip jūs? Kur baigėte mokslus?

- Langano Universitete.

- Langano? - suraukė antakius Seldonas. - Bet juk tai ne Trantore? Ar aš klystu?

- Neklystate. Man kaip tik norėjosi įstoti į provincijos universitetą. Juk žinote, kad Trantoro universitetai perpildyti. Norėjosi surasti atokesnę vietelę, kur galėčiau ramiai mokytis.

- Ir ką jūs studijavote?

- Istoriją... Žinoma, tai ne tas mokslas, kuris dabar leistų šiltai įsikurti.

(Dar vienas smūgis tiesiai į paširdžius - Dorsa taip pat buvo istorikė!)

- Bet jūs sugrįžote į Trantorą. Kodėl? - pasmalsavo Seldonas.

- Pinigai. Darbas.

- Ar dirbate pagal specialybę?

Palveris nusijuokė.

- Ką jūs! Vairuoju tokią mašiną. Tikras žvėris. Vilkiko ir buldozerio hibridas.

Seldonas pavydžiai apžiūrinėjo jaunuolį. Po plonais marškinėliais matėsi tvirti raumenys. Puikiai sudėtas vaikinas!

- Leiskite, atspėsiu... Besimokydamas universitete jūs buvote boksininkų komandos narys.

- Kas, aš? Niekada! Aš imtynininkas.

- Imtynininkas! - linksmai šūktelėjo Seldonas. - Jūs turbūt iš Helikono?

- Nebūtina gimti Helikone, norint tapti puikiu imtynininku.

"Būtina - nebūtina, - pagalvojo Seldonas, - bet niekas nepaneigs, jog geriausi imtynininkai kilę iš Helikono". Tačiau garsiai profesorius to nepasakė.

- Ką gi... jūsų senelis atsisakė su manim dirbti, tai gal jūs sutiksite?

- Užsiimti psichoistorija?

- Girdėjau, kaip su draugais kalbėjote, ir man susidarė įspūdis, jog esate sumanus jaunuolis. Tai kaip? Norite pas mane dirbti?

- Jau sakiau, kad darbą aš turiu, profesoriau.

- Vilkiko ir buldozerio hibridas. Na...

- Man gerai moka.

- Pinigai - tai dar ne viskas.

- Bet jau šis tas. O jūs, kaip suprantu, daug nesumokėsite. Esu įsitikinęs, kad jums su pinigais striuka.

- Kodėl taip sakote?

- Spėju. O ką, ar aš klystu?

Seldonas kietai sučiaupė lūpas, patylėjo ir pasakė:

- Ne, jūs neklystate. Aš nepajėgsiu jums daug mokėti. Atleiskite. Tuo, matyt, ir baigsime šį malonų pokalbį.

- Palaukite! - Palveris pakėlė aukštyn rankas. - Neskubėkime! Mudu kalbėjome apie psichoistoriją. Jei dirbsiu pas jus, ar išmokysite mane psichoistorijos paslapčių?

- Be abejo.
- Tokiu atveju sutinku su jūsų teiginiu, jog ne piniguose laimė. Susitarkime taip: jūs mane išmokysite visko, ką pats žinote, o mokėsite man pagal išgales. Kaip nors išsiversiu. Pinigų iš kur nors prasimanysiu. Tinka?
- Gerai, - nusišypsojo Seldonas. - Ir dar štai kas...
- Taip?
- Pastaruoju metu mane du kartus buvo užpuolę. Pirmą kartą atskubėjo į pagalbą mano sūnus, bet šiuo metu jis gyvena Santanoje. Antrą kartą pats apsigyniau savo lazda. Bet po to buvau areštuotas, man teko ištverti nemalonią tardymo procedūrą - buvau apkaltintas chuliganizmu. Esą užpuoliau žmogų ir jį sumušiau.
- O kodėl jus užpuolė? - paklausė Palveris.
- Tai dėl prastos mano šlovės... Taip seniai pranašauju Imperijai liūdną baigtį, jog dabar, kai tas procesas prasidėjo, žmonės dėl to kaltina būtent mane.
- Suprantu. Ir ką jūs norite tuo pasakyti?
- Noriu, kad būtumėte mano apsaugininkas. Esate jaunas, stiprus, imtynininkas... Būtent tokio žmogaus man ir reikia.
- Manau, mudu susitarsime, - nusišypsojęs linktelėjo Palveris.

25 skyrius

- Pasigrožėkite, Palveri, - pasakė Seldonas vakarinio pasivaikščiojimo po Strilingo gyvenamąjį rajoną metu, rodydamas į krūvas šiukšlių. Turbūt kažkas primėtė iš automobilių langų, o gal neatsakingi praeiviai. Ankstesniais laikais tokių dalykų Trantoro gatvėse net su žiburiu nerastum. Saugumo tarnybos karininkai griežtai bausdavo, o ir valytojai ištisą parą rūpinosi miesto švara. Bet visų svarbiausia - nė vienam trantoriečiui nebūtų kilusi mintis šiukšlinti gatvėse. Trantoras buvo mūsų visų bendri namai, ir mes juo didžiavomės. O dabar... - Seldonas liūdnai atsiduso, - viskas... - Jis nebaigė minties. - Ei, paklausykite, jaunuoli! - pašaukė profesorius, ką tik pro šalį praėjusį žmogų ir numetusį popiergalį ant šaligatvio. - Pakelkite savo šiukšlę ir įmeskite ten, kur jai dera būti.
Jaunuolis iššiepė dantis. Jis net neketino pasilenkti prie numesto popieriaus.
- Pats pakelk! - atrėžė jis ir kaip niekur nieko nužingsniavo toliau.

- Dar vienas jūsų psichoistorijos išpranašautas visuomenės puvimo požymis, profesoriau, - pastebėjo Palveris.

- Taip, vaikine, viskas Imperijoje po truputį griūva. Viskas sujaukta, suskaldyta - vargu, ar bus galima surinkti ir suklijuoti. Abejingumas, neatsakingumas - jie ir sugriovė kadaise klestėjusią Imperiją. O kas bus vietoje jos? Kodėl...

Seldonas nutilo, pastebėjęs, jog Palveris jo nesiklauso, o įtempęs visą dėmesį žiūri kažkur į šalį.

Haris sugrįžo į realybę. Greitai apsidairęs, Palveris sugriebė profesorių už rankos.

- Reikia kuo greičiau iš čia dingti. Mus vejasi...

Vakaro tylą sudrumstė grubus greitai artėjančių žingsnių aidas. Seldonas su Palveriu pamėgino pabėgti, bet buvo jau per vėlu - banditų gauja atsidūrė šalia. Tačiau šį sykį profesorius buvo pasirengęs netikėtumams. Jis pakėlė lazdą ir apsuko ja ratą ore. Trys užpuolikai - du paaugliai vaikinai ir viena mergina - įžūliai nusikvatojo.

- Nenori pasiduoti, seni? - sukikeno vaikinas, labiausiai panašus į vadą. - Mes tave per porą sekundžių ant menčių paguldysime! Tuojau...

Akies mirksniu akiplėša susmuko ant šaligatvio, pakirstas stipraus smūgio. Kiti du pasirengė gintis. Bet Palveris buvo vikresnis. Netrukus ir jie sudribo šalia savo vado, net nespėję suvokti, iš kur čia pasipylė tie smūgiai.

Viskas baigėsi labai greitai. Seldonas stovėjo, pasirėmęs lazda, sunkiai kvėpuodamas, negalėdamas patikėti, jog pavojus jau praėjo. Palveris, kiek uždusęs, apžiūrinėjo mūšio lauką. Visi trys užpuolikai gulėjo susirietę ant šaligatvio. Žmonių aplinkui nesimatė. Tamsa tirštėjo.

- Eime iš čia kuo greičiau, - paskubino profesorių Palveris.

- Stetinai, mes negalime taip nueiti, - prieštaravo Seldonas. - Juk tai viso labo tik kvaili naivūs vaikigaliai. Galbūt jiems bloga. Negi nueisime ir paliksime juos mirti? Tai žiauru, nehumaniška. Juk visus tuos metus aš taip stengiausi pažadinti žmonių širdyse gailestingumą.

Seldonas piktai stuktelėjo lazda į šaligatvį. Jo akys žibėjo.

- Nesąmonė, - mostelėjo galva Palveris. - Nehumaniška, kai tokie įžūlūs niekšai užpuola nekaltus žmones, tokius, kaip jūs. Nejaugi manote, kad tie geltonsnapiai būtų pasigailėję jūsų, jei ne aš? Būtų smeigę peiliu į pilvą, atėmę paskutinius pinigus ir - gaudyk vėją laukuose. Nesijaudinkite, netrukus jie atsikvošės ir nukiūtins laižytis

žaizdų. Arba kas nors juos suras į praneš tvarkos sergėtojams... O jums, Hari, metas susimąstyti. Juk tai ir vėl neatsitiktinis užpuolimas. Neduok Dieve, vėl pakliūsite į teismą. Prašau, eime iš čia kuo greičiau.

Palveris paėmė profesorių už parankės, ir jis, paskutinį kartą atsigręžęs į įvykio vietą, leidosi nuvedamas.

Kai tik Seldono ir Palverio žingsniai nutilo tolumoje, iš už medžių išlindo visą tą laiką tenai tūnojęs jaunuolis. Prisimerkė, pažvelgė į tą pusę, kur ką tik nuėjo du vyriškiai, ir piktai sumurmėjo:

- Sumanei mane pamokyti, paaiškinti, kas gerai, o kas blogai, profesoriau? Dar pažiūrėsim, kas ką pamokys!

Sulig tais žodžiais vaikinas apsisuko ir nukūrė į artimiausią nuovadą... pranešti apie įvykį.

26 skyrius

- Tyliau! Reikalauju tylos! - sugriaudėjo teisėjos Tedžanos Popdžens Ly balsas.

Atviras teismo posėdis, svarstantis profesoriaus Seldono Varno bei jauno jo darbuotojo bylą, Trantore sukėlė tikrą audrą. Tas pats žmogus, kuris išpranašavo Imperijos žūtį, civilizacijos žlugimą, kuris kvietė visus remtis į auksinius Imperijos klestėjimo amžius, mokytis iš jų tvarkos bei atsakomybės; ką tik gyvo liudininko akyse įsakė žiauriai sumušti tris jaunus trantoriečius, neturėjusius absoliučiai jokių blogų kėslų! Visi tikėjosi išvysti grandiozinį spektaklį!

Teisėja spustelėjo į savo krėslo ranktūrį įmontuotą mygtuką, ir salę sudrebino griausmingas gongas.

- Prašau tylos! - dar atkakliau pakartojo ji. Perpildyta salė nutilo. - Jei nebus tylos, publiką paprašysiu išeiti iš salės. Įspėjau jus ir neketinu daugiau to kartoti.

Apsigaubusi raudona teisingumo mantija, teisėja atrodė labai įspūdingai.

Popdžens Ly buvo kilusi iš provincijos pasaulio Listanos. Jos oda, kaip ir visų tenykščių gyventojų, turėjo keistai žydrą atspalvį. Susijaudinus, spalva dar labiau išryškėdavo. O kai moteris labai supykdavo, oda tapdavo alyvinė. Buvo kalbama, jog daug savo karjeroje pasiekusią teisėją Ly lig šiolei trikdė jos odos spalva.

Tačiau, reikia pripažinti, jog nebuvo antro tokio griežto bei principingo teisėjo, kaip ši moteris. Ji uoliai vykdė visus Imperijos teisingumo įstatymus ir buvo negailestinga tvarkos pažeidėjams.

- Girdėjau apie jus, profesoriau Seldonai, - ištarė teisėja, - ir apie jūsų teorijas, mums visiems pranašaujančias žūtį. Ir dar - aš kalbėjausi su teisėju, visai neseniai tyrusiu dar vieną jūsų bylą, kur jūs kaltinamas smogęs žmogui švinine savo lazdos buože. Tada jūs irgi tikinote buvęs užpultas. Ir jums, profesoriau Seldonai, pavyko įtikinti gerbiamą mano kolegą, jog tai tebuvo savigyna. Nors liudytojų parodymai teigia priešingai. Šįkart jums teks pateikti kur kas svaresnius savo nekaltumo įrodymus.

Trys chuliganai, kaltintojai, sėdėjo ant ieškovų suoliuko. Jie nervingai sukiojosi, nenustygo vietoje. Šiandien jie atrodė visai kitaip, negu tą lemtingą vakarą. Švarūs marškiniai, kostiumai. Viskas švaru, išlyginta. Nieko nepasakysi - pavyzdingi Trantoro jaunimo atstovai.

Seldono advokatas, Sivas Novkeris (jis sutiko ginti ir Palverį), priėjo prie suolo.

- Jūsų malonybe, - kreipėsi jis į teisėją. - Mano ginamasis - žinomas žmogus. Buvęs Ministras Pirmininkas. Jo reputacija nepriekaištinga. Jis draugauja su mūsų Imperatoriumi, Agisu Keturioliktuoju. Kokiu tikslu profesorius galėjo užpulti nekaltus jaunuolius? Jis, vienas iš atkakliausių Trantoro jaunimo švietimo šalininkų? Drauge su juo darbuojasi daugybė studentų, jie kuria Psichoistorijos Projektą. Haris Seldonas - vienas iš labiausiai mylimų ir gerbiamų Strilingo Universiteto dėstytojų. Be to... - Šioje vietoje Sivas Novkeris įterpė išraiškingą pauzę, akivaizdžiai turėjusią suintriguoti klausytojus, sukurti įspūdį, jog dabar jis ištars kažkokius žodžius, kurie sugėdins visus profesoriaus priešininkus. - Profesorius Seldonas - vienas iš tų žmonių, kuriam suteikta teisė neribotai naudotis Galaktikos Bibliotekos fondais. Čia jis kuria Galaktikos Enciklopediją. O juk tai milžiniškas, neįkainojamas indėlis, vystant Imperijos kultūrą. Ir aš noriu paklausti, kaip buvo galima leisti, kad toks žmogus atsidurtų teisme?

Plačiu gestu Novkeris parodė į Seldoną, drauge su Stetinu Palveriu sėdintį teisiamųjų suole. Profesorius atrodė labai prislėgtas. Jis išraudo, išgirdęs jam skirtas pagyras. Pastaruoju metu jo vardas dažniausiai būdavo pajuokos ar priekaištų objektas... Seldono pirštai tvirtai spaudė raižytą lazdos rankeną.

Teisėja pažvelgė į profesorių iš viršaus žemyn. Buvo akivaizdu, jog advokato kalba jai nepadarė įspūdžio.

- Dėkoju, advokate. Aš irgi klausiu savęs to paties. Vis ieškau priežasties, naktimis negaliu užmigti. Kaip galėjo žmogus, taip aršiai

kritikuojantis mūsų visuomenės negeroves, jos dorovės nuosmukį, išprovokuoti tokį nepateisinamą įvykį... kuriame buvo sumušti nekalti jauni žmonės?

Popdžens Ly atsilošė teisėjo krėsle, padėjo rankas ant stalo. Jos veidas atrodė patenkintas. Seldonas, remdamasis į stalą, priėjo prie teisėjos ir atsistojo. Ledinis moters žvilgsnis įsmigo į profesorių.

- Jūsų malonybe, leiskite man pasakyti keletą žodžių... ir apsiginti.

- Žinoma, profesoriau Seldonai. Pagaliau, tai dar ne teismas. Tai tik bylos svarstymas, kurio tikslas - surinkti visus faktus. Mums reikia nuspręsti, ar perduoti bylą teismui. Aš tik išsakiau savo nuomonę. Dabar man bus įdomu išgirsti, ką pasakysite jūs.

Seldonas atsikrenkštė.

- Visą savo gyvenimą paskyriau Imperijai. Dorai ir ištikimai tarnavau Imperatoriams. Mano sukurtas psichoistorijos mokslas iš tiesų nėra nelaimių pranašas. Jo tikslas - padėti Imperijai atgimti, atsinaujinti. Jo padedami mes galėtume tinkamai pasirinkti tolimesnę civilizacijos vystymosi kryptį. Jei Imperija ir toliau silpnės, psichoistorijos mokslas padės mums kurti naują civilizaciją. Aš myliu mūsų Pasaulius, mūsų žmones, mūsų Imperiją. Ir niekas negalėtų manęs priversti skatinti savivalę, kasdien vis labiau pakertančią Imperijos pagrindus. Daugiau nebeturiu ką pasakyti. Jūs privalote manimi patikėti. Esu mokslo žmogus, gyvenantis skaičių, lygčių pasaulyje. Sakau tai iš visos širdies.

Seldonas lėtais žingsniai sugrįžo prie teisiamųjų suolo ir atsisėdo šalia Palverio. Bet, prieš atsisėsdamas, tarp žiūrovų akimis susirado Vandą. Judviejų žvilgsniai susitiko. Mergina vos pastebimai nusišypsojo ir pamerkė seneliui akį.

- Nežinau, ar nuoširdžiai jūs kalbėjote, profesoriau Seldonai, bet aš turiu viską apgalvoti ir gerai pasverti, - pareiškė teisėja. - Mes išklausėme kaltintojus, išklausėme jus bei poną Palverį. Dabar mums belieka išklausyti įvykio liudininką, Rajalą Nevasą.

Kol Nevasas ėjo prie teisėjos, Seldonas su Palveriu nerimastingai susižvalgė. Tai buvo tas pats jaunuolis, kurį profesorius sugėdino dėl numestos ant šaligatvio šiukšlės.

Teisėja pateikė jam klausimą:

- Pone Nevasai, ar negalėtumėte tiksliai ir smulkiai papasakoti, ką jūs matėte tą vakarą.

- Na, - pradėjo Nevasas ir prisimerkęs pažvelgė į Seldoną. - Einu aš... taip sakant, savais reikalais... vaikštinėju ir pamatau šiuos

du. - Jis atsisuko ir bakstelėjo pirštu į Seldoną su Palveriu. - Jie ateina priešais mane. Po to pamačiau tuos tris jaunuolius. - Jis bakstelėjo pirštu į "ieškovus". - Šitie du seniai ėjo paskui jaunuolius ir manęs jie nematė, nes aš ėjau kita puse, o jie... paskui jaunuolius. Ir staiga tik - bum! Šitas senis tarsi pamišęs...užsimojo ir tvojo savo lazda. Tada prišoko tas jaunesnis ir kirto visiems trims po krūtine... o gal ne po krūtine, ir jie visi trys išgriuvo. O po to abu užpuolikai pabėgo. Negalėjau patikėti savo akimis.

- Tai melas! - sušuko Seldonas. - Jaunuoli, turėkite gėdos!

Bet Nevasas tik abejingai pažvelgė pro petį ir vėl pasisuko į teisėją.

- Ponia teisėja, - pareikalavo Seldonas, - nejaugi nematote, kad šitas jaunuolis meluoja? Aš jį prisimenu. Sugėdinau šitą žmogų už tai, kad jis numetė ant šaligatvio popiergalį ir pasakiau savo palydovui Stetinui, jog tai dar vienas visuomenės puvimo pavyzdys - miestelėnai visiškai abejingi, jiems nerūpi švara bei tvarka gatvėse...

- Pakaks, profesoriau Seldonai, - pertraukė jį teisėja. - Dar vienas toks išsišokimas, ir paprašysiu jus išeiti iš salės. O dabar, pone Nevasai, papasakokite, ką jūs veikėte tuo metu, kai tarp jų vyko grumtynės?

- Ar aš? Na... aš pasislėpiau. Už medžių atsistojau. Aš bijojau, suprantate... Bijojau, kad mane pamatys, ir aš taip pat nukentėsiu. Bet kai tik jie nuėjo, tuojau pat nuskubėjau į saugumo tarnybą ir pranešiau apie įvykį.

Nevasas visas sukaito, jis pajudino marškinių apykaklę. Jaunuolis sunkiai kvėpavo, mindžikavo ant pakylos, ir atrodė, jog publikos žvilgsniai degino jam nugarą. Liudytojas stengėsi neatsisukti į salę, tačiau kaskart, vos tik pasukdavo galvą, sutikdavo gražios šviesiaplaukės merginos, sėdėjusios pirmoje eilėje, akis. Jam atrodė, jog nebylus merginos žvilgsnis kažko klausia ir reikalauja iš jo atsakymo, verčia jį kažką pasakyti.

- Pone Nevasai, o ką jūs pasakysite apie profesoriaus Seldono pareiškimą, kad jis neva matęs jus dar prieš muštynes? Ar tas žmogus tikrai jus sugėdino?

- Na... a... taip, tai yra ne. Na, suprantate, einu aš... vaikštinėju, juk sakiau... - Čia vaikinas užsikirto, pažvelgė į tą pusę, kur sėdėjo Seldonas. Profesorius žiūrėjo į jį taip liūdnai, tarsi suprastų, jog žaidimas pralaimėtas. O Stetinas Palveris... tas neslėpė pykčio bei pasidygėjimo. Ir staiga Nevasas krūptelėjo - jis aiškiai išgirdo žodžius: "*Pasakyk teisybę*!" Regis, tai buvo Palverio žodžiai, tačiau jo lūpos buvo sučiauptos. Nevasas sutriko, atsisuko į blondinę pir-

moje eilėje. Ir vėl išgirdo tuos pačius žodžius: *"Pasakyk teisybę!"*, tačiau merginos lūpos taip pat nejudėjo.

- Pone Nevasai, - skubino teisėja. - Jei profesorius Seldonas ir ponas Palveris ėjo priešais jus, tačiau paskui šiuos tris nukentėjusius jaunuolius, kaipgi jūs galėjote pirma pastebėti profesorių su Palveriu, o tik po to - jaunuolius? Juk tvirtinote, kad būtent taip ir buvo.

Nevasas paklaikusiu žvilgsniu apskriejo salę. Nuo šitų akių nebuvo kur dingti. Atrodė, jog žmonių žvilgsniai degina jį ir šaukia: *"Pasakyk teisybę!"* Jaunuolis bejėgiškai pažvelgė į profesorių Seldoną, nuleido akis ir sumurmėjo:

- Atleiskite!

Ir keturiolikmetis liudytojas pravirko it mažas vaikas, tuo priblokšdamas ir teisėją, ir publiką.

27 skyrius

Oras buvo kaip reta malonus - nekaršta, bet ir nešalta... truputėlį apsiniaukę. Nors miesto biudžetas seniai braškėjo, tačiau Galaktikos Bibliotekos laiptai tviskėjo švara. Tai džiugino akį, kėlė nuotaiką. Klasikinio senovinio stiliaus Biblioteka tikrai galėjo pasigirti savo laiptais. Jiems nebuvo lygių visoje Imperijoje - aukšti, platūs, gražūs. Galbūt juos lenkė tik Imperatoriaus Rūmų laiptai. Tiesa, daugelis Bibliotekos lankytojų mieliau naudojosi šoniniais laiptais, tačiau Seldonas kilo pagrindiniais. Ši diena jam turėjo būti lemtinga, į ją profesorius dėjo didžiules viltis.

Po to kai jam ir Stetinui Palveriui buvo panaikinti kaltinimai dėl muštynių, Seldonas pasijuto tarsi naujai užgimęs. Žinoma, teismo procesas buvo nemalonus, bet profesoriaus reputacija po to pasitaisė. Teisėja Tedžana Popdžens Ly, kuri buvo laikoma viena įtakingiausių Trantoro teisėjų, labai iškalbingai išsakė savo nuomonę apie įvykį. Tai įvyko kitą dieną po emocionalaus Nevaso prisipažinimo.

- Kai mūsų "civilizuotoje" visuomenėje mes susiduriame su tokiais reiškiniais, - pamokančiu balsu prabilo teisėja, - kada toks žmogus, kaip profesorius Seldonas, yra žeminamas, puolamas, priverstas kęsti melą tik todėl, kad jis yra tas, kas yra; kad jis gina savo įsitikinimus; vadinasi, iš tiesų Imperijai prasidėjo juodos dienos. Prisipažinsiu - iš pradžių ir aš suabejojau ir pagalvojau: "O kodėl gi profesorius Seldonas negalėtų griebtis tokios gudrybės? Juk šitaip

jis patvirtintų savo psichoistorijos pranašystes." Bet dabar suprantu, kaip žiauriai klydau.

Teisėja nusiminė, jos veidas pamėlynavo.

- Taip nutiko todėl, kad aš mėginau vertinti profesoriaus poelgį pagal šiuo metu mūsų visuomenėje galiojančias taisykles. Prilyginau šitą žmogų tiems, kurie neturi supratimo apie gerumą, padorumą, gailestingumą. Regis, dabar mūsų visuomenėje kur kas paprasčiau gudrauti, sukčiauti, paminti visus įstatymus, negu išlikti padoriu piliečiu. Juk tam reikia pastangų.

Kaip beviltiškai toli mes nuklydome nuo pagrindinių savo principų! Šį kartą jums pasisekė, gerbiami Trantoro piliečiai. Mes visi turime būti dėkingi profesoriui Seldonui. Jis akivaizdžiai mums parodė, ko esame verti. Todėl įsiminkime jo pamoką ir sugrįžkime prie amžinųjų vertybių - gerumo bei dorybės. Juk mūsų širdyse tos vertybės dar gyvos!

Po teismo posėdžio Imperatorius atsiuntė Seldonui holografinį sveikinimo diską. Jis išsakė viltį, jog galbūt dabar atsiras reali galimybė gauti subsidijas ir toliau tęsti Projektą.

Kildamas aukštyn judančiais laiptais, Haris Seldonas galvojo apie Projekto reikalus. Geras jo bičiulis, Vyriausiasis Bibliotekininkas Lasas Zenovas, paliko tarnybą. Kol jis dirbo Bibliotekoje, visada stengėsi Hariui pagelbėti. Tačiau labai dažnai jo norus bei veiksmus varžė Bibliotekos Taryba. Išeidamas, Zenovas patikino Seldoną, kad naujasis Vyriausiasis Bibliotekininkas, Trimas Arkanio, taip pat progresyvių pažiūrų žmogus. Be to, jį palaiko įvairios Tarybos frakcijos.

- Hari, mano bičiuli, - kalbėjo Zenovas, išskrisdamas į Venkorį - savo gimtąją planetą, - Arkanio - nuoširdus žmogus, protingas, tolregiškas. Esu įsitikinęs - jis padarys viską, ką tik galės, jis būtinai parems jūsų Projektą. Palikau jam visą informaciją apie jus ir jūsų Enciklopediją. Manau, jį taip pat sužavės galimybės, kurias atveria Enciklopedija, ir jis suvoks Projekto reikšmę žmonijos raidai. Rūpinkitės savimi, drauguži, o aš visada su meile jus prisiminsiu.

Ir štai šiandien Seldono laukia pirmas susitikimas su naujuoju Vyriausiuoju Bibliotekininku. Įkvėptas Zenovo patikinimų, Seldonas nekantriai laukė šios dienos. Jam norėjosi pasidalinti su Arkanio savo ateities planais, išsakyti jam viltis...

Trimas Arkanio atsistojo, pasisveikino su profesoriumi. Jis jautėsi savas kabinete ir kiek atnaujino savo darbo vietą. Zenovas per

ilgus darbo metus buvo užgriozdinęs patalpą lentynomis, kuriose buvo saugomi holografiniai diskai bei videožurnalai iš visų Trantoro kampelių. Kadaise čia puikavosi ištisa kolekcija videogaublių - įvairių Imperijos Pasaulių modeliai, kurie linksmai sukosi ore. Arkanio viską išnešė, išvalė. Dabar per visą sieną driekėsi didžiulis holografinis ekranas. Ant jo tikriausiai buvo projektuojama informacija, kurią, panorėjęs, galėjo peržiūrėti Arkanio.

Naujas Vyriausiasis Bibliotekininkas buvo nedidelio ūgio, apkūnus. Žvilgsnis kiek apžlibęs - oftalmologinės operacijos pasekmė. Susidarė toks įspūdis, tarsi šitas žmogus žino viską pasaulyje, tuo labiau - viską, kas dedasi šalia jo.

- Puiku, nuostabu. Prašau užeiti, profesoriau Seldonai. Prašau sėstis. - Šeimininkas parodė į krėslą šalia rašomojo stalo. - Labai malonu, kad nusprendėte užsukti pas mane. Vos tik pradėjau dirbti naujose pareigose, iškart svajojau su jumis pasimatyti... - Seldonas linktelėjo. Jis jautėsi pamalonintas. Jei Vyriausiasis Bibliotekininkas tikrai galvojo apie jį tokiu neramiu bei atsakingu metu, tai jam didelė garbė. - Bet iš pradžių, pasakykite, kodėl jūs norėjote su manim susitikti, o jau tada aš kalbėsiu apie savo proziškus reikalus.

Seldonas atsikosėjo, palinko prie stalo.

- Vyriausiasis Bibliotekininkas Lasas Zenovas, be abejo, pasakojo jums apie mano sumanymą sudaryti Galaktikos Enciklopediją. Lasas labai entuziastingai pritarė šitai idėjai. Ir visada stengėsi mums padėti. Bibliotekos patalpose jis man paskyrė atskirą kabinetą ir leido netrukdomai naudotis Bibliotekos fondais. Atvirai sakant, būtent jis surado ir tą planetą, kurioje artimiausiu metu ketiname įkurdinti darbo grupę. Tai tolima planeta Terminusas. Tik vieno dalyko Lasas negalėjo padaryti. Man reikia, kad Bibliotekoje galėtų dirbti ir naudotis jos fondais ir kiti mūsų darbuotojai, ruošiantys Enciklopediją. Suprantate, darbas didžiulis - informacijos atrinkimas, rūšiavimas... Juk po to viską teks nugabenti į Terminusą.

Kaip jūs žinote, Taryba nepalaikė Laso Zenovo. O jus ji palaiko. Todėl aš ir atėjau pas jus. Prašau jūsų pagalbos, Vyriausiasis Bibliotekininke, padėkite mums... patarpininkaukite, kad mano darbuotojams būtų leista įsikurti Bibliotekoje ir toliau tęsti darbą, sudarinėti Enciklopediją.

Haris Seldonas atgavo kvapą. Jis buvo įsitikinęs, jog iš anksto paruošta jo kalba padarys įspūdį Dabar jis laukė, beveik neabejodamas, jog sulauks teigiamo atsakymo.

- Profesoriau Seldonai, - prabilo Arkanio tokiu tonu, jog džiugi

šypsena išsyk dingo nuo Seldono veido, - mano gerbiamas pirmtakas perdavė man visus dokumentus apie jūsų darbą. Jūsų tyrimai paliko jam gilų įspūdį, ir jis tikrai puoselėjo viltį patalpinti jūsų darbuotojus Bibliotekos pastate. Beje, aš taip pat... - Arkanio kiek patylėjo. Seldonas su viltimi pažvelgė į jį. - Iš pradžių... Jau ketinau sukviesti neeilinį Tarybos pasitarimą, kur būčiau pateikęs pasiūlymą skirti enciklopedininkams visą patalpų bloką. Bet dabar, profesoriau, viskas pasikeitė.

- Pasikeitė? Bet kodėl?

- Profesoriau Seldonai, jūs ką tik dalyvavote teisme, kur buvote kaltinamas chuliganizmu bei žmonių sumušimu.

- Bet mane juk išteisino, - mėgino prieštarauti Seldonas. - Byla nepateko į teismą.

- Ir vis tiek, profesoriau, žmonių akyse jūsų reputacija... kaip čia švelniau išsireiškus... nukentėjo. Taip, jūs tikrai buvote išteisintas. Bet jūsų vardas, jūsų praeitis, jūsų įsitikinimai, jūsų Projektas - apie tai sužinojo visi Imperijos Pasauliai. Įsivaizduokite, iš pradžių net pažangių pažiūrų teisėja buvo linkusi jus apkaltinti. Na, taip... po to teisėja atsiprašė ir pripažino, jog esate nekaltas, bet milijonų, o gal net milijardų, eilinių žmonių atmintyje jūs išlikote ne kaip psichoistorijos kūrėjas, trokštantis išsaugoti civilizacijos privalumus, o tik kaip karksintis silpnaprotis, prišaukiantis nelaimes didžiajai Imperijai.

Suprantate, peršasi tokia išvada, kad jūs savo prognozėmis kenkiate pačiai Imperijai. Turiu omenyje ne beveidę, nekaltą, abstrakčią Imperiją. Kalbu apie jos sielą - jos žmones. Kai jūs tvirtinate, jog Imperija *žūsta*, žmonės suvokia, jog *jie* taip pat žūsta. Ir jie nenori su tuo sutikti, jie priešinasi, mano mielas profesoriau. Norite to ar ne, bet jūs tapote persona *non grata*, patyčių objektu, miesto kvaileliu.

- Atleiskite, Vyriausiasis Bibliotekininke, bet man ne naujiena būti patyčių objektu.

- Tai jau tikrai. Lig šiolei iš jūsų tyčiojosi tik tam tikruose visuomenės sluoksniuose. Bet šis įvykis tapo grandioziniu spektakliu, kuriame jūs atlikote juokdario vaidmenį, apsijuokėte ne tik prieš visą Trantorą, bet ir prieš kitus Pasaulius. Profesoriau Seldonai, jeigu aš dabar, po viso šito, paskirsiu jums patalpas, Galaktikos Biblioteka taip pat taps patyčių objektu. Ir visai nesvarbu, ar asmeniškai aš tikiu jūsų idėjomis. Esu Vyriausiasis Bibliotekininkas, todėl pirmiausia privalau galvoti apie savo Biblioteką. Vadinasi, profeso-

riau, jūsų prašymas atmetamas, - tęsė Arkanio, - prašau jūsų artimiausias dvi savaites nesilankyti mūsų Bibliotękoje. Po Tarybos posėdžio, lygiai po dviejų savaičių, pranešime jums apie mūsų sprendimą. Tai viskas, ką galiu jums pasakyti, - tvirtai pareiškė Arkanio ir pakilo, atsirėmęs į lygų, be menkiausios dėmelės rašomojo stalo paviršių.

Haris Seldonas taip pat pakilo. Tiesa, ne taip grakščiai ir lengvai.

- Ar aš galiu kreiptis į Tarybą? - paklausė jis. - Galbūt man pavyktų įtikinti Tarybos narius, išaiškinti jiems, kaip gyvybiškai svarbi dabar psichoistorija bei Enciklopedijos...

- Manau, kad to padaryti jūs negalėsite, - tyliai atsakė Arkanio... ir vieną akimirką profesoriui jis pasirodė esąs tas žmogus, apie kurį kalbėjo Lasas Zenovas.

Bet šaltas ir abejingas biurokratas kaipmat nugalėjo blaiviai mąstantį žmogų, ir Arkanio palydėjo Seldoną link durų. Kai durys atsidarė, šeimininkas pasakė:

- Dvi savaitės, profesoriau Seldonai. Viso gero.

Seldonas įsėdo į jo laukiantį skiterį. Kabinos durelės užsidarė.

"Ką gi man dabar daryti? - apimtas nevilties ištarė jis. - Nejaugi viskam galas?!"

28 skyrius

- Vanda, kuo tu taip susidomėjai? - paklausė Seldonas, įžengęs į anūkės kabinetą Strilingo Universitete. Kadaise šitas kabinetas buvo Jugo Amarilio darbo vieta. Po jo mirties Psichoistorinis Projektas daug neteko. Laimei, pastaraisiais metais Jugo darbą perėmė Vanda. Ji nenuleisdama rankų darbavosi, modernizuodama bei tobulindama Pagrindinį Radiantą.

- A? Aš dirbu su lygtimis 33A2D17 atkarpoje. Matai, perkalibravau šitą atkarpą, - ir Vanda parodė į šviečiančią violetinę dėmelę, pakibusią ore priešais jos veidą. - Atkreipiau dėmesį į standartinį koeficientą... ir štai jis! Tas pats, apie ką galvojau.

Vanda pakilo, pasitraukė nuo darbo vietos, pasitrynė akis.

- Nagi, nagi, - susidomėjo Seldonas. - Bet juk tai panašu į Terminuso lygtį, bet... - Klausyk, Vanda, juk ta lygtis priešinga Terminuso lyčiai, ar ne taip?

- Taip, seneli. Žiūrėk: Terminuso lygties skaičiai buvo išsidėstę kažkaip... ne taip... - Vanda spustelėjo mygtuką, įmontuotą į sienos

skydelį. Kitame kabineto krašte atsirado raudona dėmelė. Seldonas su Vanda drauge priėjo prie jos. - O dabar pažiūrėk, kaip viskas šaunu, seneli. Keletą savaičių liejau prakaitą ir man pavyko.

- Ir kaipgi tau pavyko? - paklausė Seldonas, žavėdamasis lygties grožiu, logiškumu bei subtilumu.

- Iš pradžių aš žiūrėjau į ją iš čia. Žiūrėjau ir žiūrėjau... ir vis mąsčiau. Ta lygtis trukdė visoms kitoms. Bet juk labai svarbu, kad viskas būtų taip, kaip mes sumanėme. Ir tada supratau, jog šios lygties negalima įvesti į Pagrindinį Radiantą ir tikėtis, jog viskas bus kaip sviestu patepta. Jeigu ją įsprausime, teks pastumti kitas lygtis. Turi būti atsvara. Taip ir padariau, - pasakė Vanda ir sugrįžo prie violetinės dėmelės, esančios kitoje sferos pusėje. - Ir kai tik aš čia viską surikiavau, Terminuso lygtis atsistojo į savo vietą. Visiška harmonija!

Vanda sunėrė rankas ant krūtinės, patenkinta savimi, tarsi būtų vienu mostu išsprendusi visas Imperijos problemas.

- Nuostabu, Vanda! Po to būtinai man papasakosi, kuo, tavo nuomone, tai bus naudinga Projektui. O dabar eime prie mano holografinio ekrano. Prieš keletą minučių gavau skubų iškvietimą iš Santanos. Tėtis prašo mus kuo greičiau su juo susisiekti.

Vanda visada jaudinosi, išgirdusi apie neramumus Santanoje. Dėl nuskurdusio Imperijos iždo labiausiai kentėjo Išoriniai Pasauliai. Labiau turtingi Vidiniai Pasauliai jiems tapo sunkiai pasiekiami, nelengvai vyko prekyba - strigo importas bei eksportas. Hipererdviniai Imperijos laivai retai beužsukdavo į Santaną, ir tolimas pasaulis jautėsi atskirtas nuo Imperijos. Visa planeta dabar buvo apimta sukilimų, maištų, streikų...

- Seneli, tikėkimės, jog nieko baisaus jiems tenai nenutiko, - išsigandusiu balsu ištarė Vanda.

- Nesijaudink, mieloji. Žinoma, ten viskas gerai. Juk Reičiui pavyko atsiųsti mums žinutę.

Senelis su anūkę įėjo į Seldono kabinetą, atsistojo priešais holografinį ekraną ir laukė prasidedant ryšio. Seldonas ant pulto šalia ekrano surinko kodą. Praėjo keletas sekundžių, ir atsirado pojūtis, tarsi ekranas būtų įlindęs gilyn į sieną - jis priminė įėjimą į gilų tunelį. Tas tunelis iš pradžių skendėjo rūke... po to vis labiau ryškėjo pažįstamas tvirto, kresno vyriškio siluetas. Kai tik ryšys susireguliavo, matėsi jau visai aiškiai. Štai atgijo visa vyriškio figūra, ant veido išryškėjo vešlūs, tamsūs ūsai.

- Tėti! Vanda! - ištarė holografinis Reičio atvaizdas. - Klausy-

kite, aš kalbėsiu greitai - turiu nedaug laiko. - Staiga jis krūptelėjo tarsi išgirdęs kažkokį triukšmą. - Čia prasti reikalai. Vyriausybė nuversta, valdžią užgrobė provizionistų partija. Patys suprantate - visur betvarkė. Ką tik išsiunčiau Manelą su Belisą erdvėlaiviu į Anakreoną. Prašiau, kad jos su jumis susisiektų, kai tik nuskris į vietą. Laivas vadinasi "Arkadija -7". Tu būtum matęs, tėti, kokios būsenos išskrido Manela. Ji nenorėjo su manim skirtis. Įkalbėjau ją skristi tik dėl Belisos saugumo. Mielieji mano, žinau, apie ką judu galvojate. Manote, jog ir aš turėjau skristi drauge su jomis. Ir būčiau skridęs, jei tik galėčiau. Bet nebuvo vietos erdvėlaivyje. Net neįsivaizduojate, kiek pastangų prireikė, kol pagaliau gavau joms bilietus! - Reičis šyptelėjo (Hariui su Dorsa taip patiko tokia jo šypsena!) ir tęsė: - Be to, aš privalau padėti apginti vietinį universitetą. Tegul tik kas nors iš šitų bukagalvių maištininkų prisiartina prie mokslo šventovės, mes jiems parodysime...

- Reiči, - pertraukė jį Seldonas, - ar ten viskas taip blogai? Turbūt netrukus prasidės mūšis?

- Tėti, ar tau gresia pavojus? - sunerimo ir Vanda.

Jiems teko palaukti keletą minučių, kol jų balsai bei atvaizdai pasiekė Santaną, įveikę dešimtį tūkstančių parsekų.

- Aš... aš nelabai jus supratau, - atsakė Reičio atvaizdas. - Čia prasidėjo kažkokios grumtynės, - pasakė Reičis vis dar taip pat žavingai šypsodamasis. - Na, viskas, man jau metas. Nepamirškite pasiteirauti apie erdvėlaivį "Arkadija -7", išskridusį į Anakreoną. Kai tik galėsiu, pamėginsiu su jumis susisiekti. Atminkite, aš...

Ryšys nutrūko, Reičio atvaizdas nublanko, holografinis tunelis susitraukė ir išnyko. Seldonas su Vanda dar ilgai žiūrėjo į tuščią ekraną.

- Seneli, - sušnabždėjo Vanda. - Kaip manai, ką tėtis ketino pasakyti?

- Nežinau, mieloji. Bet tikrai žinau, jog tavo tėtis moka savimi pasirūpinti. Man gaila bet kurio maištininko, kuris išdrįs prie jo prisiartinti! Na, grįžkime prie savo lygčių, o po keleto valandų pasiteirausime dėl "Arkadijos -7".

- Vade, nejaugi negalite pasakyti, kas nutiko erdvėlaiviui? - paklausė Seldonas iš susijaudinimo virpančiu balsu. Jis ir vėl kalbėjosi su Imperijos laivyno, apsistojusio Anakreone, vadu per tarpplanetinę ryšių sistemą. Pokalbis vyko per videoekraną - čia, lyginant su holografiniu ekranu, vaizdas buvo silpnesnis, tačiau šitaip buvo paprasčiau ir lengviau susisiekti.

- Sakau jums, profesoriau, mes neturime jokių įrašų, liudijančių, kad toks laivas būtų prašęs leidimo patekti į Anakreono atmosferą. Reikia pripažinti, jog prieš keletą valandų ryšys su Santana apskritai nutrūko... jau paskutinę savaitę jis buvo labai prastas. Galbūt laivas mėgino su mumis susisiekti per Santanoje įrengtą stotį, bet nesugebėjo. Nors aš tuo abejoju.

Labiau tikėtina kita versija. Galbūt "Arkadija - 7" pakeitė kursą. Gal nuskrido kur nors į Foregą ar į Zaripą? Profesoriau, ar jūs nesikreipėte į šiuos Pasaulius?

- Ne, - papurtė galvą Seldonas. - Negaliu suprasti, kam laivui, skrendančiam į Anakreoną, staiga prireiktų keisti kursą. Vade, supraskite mane, man būtinai reikia surasti tą laivą.

- Žinoma, jūs teisus, - sutiko vadas. - Pats laivas vargu ar būtų nusprendęs keisti kursą. Bet juk žinote, ką išdarinėja tie maištininkai? Jiems visai nesvarbu į ką šaudyti. Jie tarsi žaidžia. Užtaiso lazerines patrankas ir įsivaizduoja pyškinantys į Imperatorių Agisą Keturioliktąjį. Patikėkite, profesoriau, čia kraupus vaizdas. Kaip ne kaip periferija...

- Vade, tuo laivu išskrido mano marti ir anūkė, - tyliai ištarė Seldonas.

- O, atleiskite, profesoriau. Kai tik kas nors paaiškės, iškart jums pranešiu.

Seldonas liūdnai atsiduso. Vadas turbūt norėjo jį įbauginti, pasakodamas apie siaubingus dalykus Galaktikos periferijoje. Bet Haris pats viską puikiai žinojo. Periferija... pakraštys... Vis tiek įvykiai atriedės ir iki Trantoro.

Seldonas išgirdo tylų zyzimą. Kažkas skambino į duris.

- Taip?

- Seneli, - pasakė į kabinetą įėjusi Vanda, - man darosi baisu.

- Kodėl, mieloji? - rūpestingai paklausė Seldonas.

Jis nenorėjo pasakoti Vandai apie tai, ką sužinojo... tiksliau, ko nesužinojo... iš Anakreono.

- Žinai, kai jie taip toli, aš visus juos jaučiu - tėtį, mamą, Belisą. Jaučiu štai čia. - Vanda palietė ranka širdį. - O šiandien nejaučiu. Jie gęsta... tarsi žiburiai ant kupolo... blanksta, traukiasi. Noriu juos pašaukti, kad sugrįžtų, bet negaliu.

- Vanda, mieloji, taip yra tik todėl, jog tu nerimauji dėl jų ir ilgiesi. Tai suprantama. Ten suirutė, sukilimai, streikai. Bet juk pati žinai - Imperijoje dažnai taip būna. Reikia gi kažkaip nuleisti garą. Nesijaudink, nieko jiems nenutiks. Netrukus paskambins tėtis ir

pasakys, jog viskas gerai, kad mama su Belisa sėkmingai nusileido Anakreone. Jiems tikrai viskas bus gerai. Tai mūsų, vargšelių, reikia gailėtis. Mes iki ausų įklimpome į darbus. Ir jokių prošvaisčių nesimato. Na, mažyle, eik miegoti ir galvok tik apie malonius dalykus. Rytoj viskas atrodys kitaip. Juk rytas protingesnis už vakarą, ar ne taip?

- Taip, seneli, - vis dar dvejodama linktelėjo Vanda. - Bet rytoj, jei nebus jokių žinių, mums teks...

- Kas mums belieka? Turime laukti, - švelniai paguodė anūkę Seldonas.

Vanda išėjo. Haris palydėjo anūkę žvilgsniu ir paskendo savo jausmuose.

Po Reičio skambučio praėjo jau trys dienos. Ir nieko. Jokių žinių. O šiandien žmogus iš Anakreono pareiškė ničnieko negirdėjęs apie laivą "Arkadija -7".

Dar prieš tai Haris pats mėgino susisiekti su Reičiu, bet visos ryšių linijos buvo nutrūkusios. Atrodė, tarsi Santana bei erdvėlaivis "Arkadija - 7" tiesiog atskilo nuo Imperijos ir buvo kažkur nupūstos tarsi gėlės žiedlapiai.

Haris žinojo, ką reikia daryti. Imperija žlunga, bet ji vis dar gyva. Ir valdžia dar yra. Jis paprašė ryšio su Imperatoriumi Agisu Keturioliktuoju.

29 skyrius

- Tai bent staigmena, mano bičiuli Hari! - nusišypsojo Imperatoriaus atvaizdas holografiniame ekrane. - Malonu jus matyti, nors dažniausiai jūs prašote labiau formalių asmeninių audiencijų. Įdomu būtų sužinoti, koks čia skubus reikalas?

- Sire, - ištarė Seldonas, - mano sūnus Reičis su žmona ir dukra gyvena Santanoje.

- Ach, Santanoje! - šypsena dingo iš Imperatoriaus veido. - Šutvė idiotų, ir kada aš galėsiu juos...

- Jūsų Didenybe, prašau... - pertraukė jį Seldonas, net pats save nustebindamas tokiu drąsiu elgesiu. Šitaip pažeisti etiketo taisykles! - Mano sūnui pavyko žmoną su dukrele įsodinti į erdvėlaivį "Arkadija -7" ir išsiųsti į Anakreoną. Jam pačiam teko pasilikti Santanoje. Tai buvo prieš tris dienas. Tačiau lig šiolei laivas nepasiekė Anakreono. O mano sūnus, regis, taip pat dingo. Negaliu su juos susisiekti. Sire, prašau, ar negalėtumėte man padėti?

- Kaip jūs žinote, oficialiai ryšiai tarp Santanos ir Trantoro nutrūkę. Tačiau kai kurios provincijos mane palaiko. Turiu tenai savų žmonių, ir jie lig šiolei gyvi. Nors šiuo metu negaliu tiesiogiai susisiekti su savo atstovais šioje provincijoje, galiu jus supažindinti su pastarosiomis dienomis iš tenai gautais pranešimais. Suprantama, tai konfidenciali informacija, bet atsižvelgsiu į jūsų nerimą bei mudviejų draugiškus santykius ir leisiu sau žvilgtelėti į pranešimus. Galbūt rasiu kažką, kas jus sudomins. Po valandos turėčiau gauti naujus duomenis. Kai tik juos gausiu, susisieksiu su jumis. O kol kas nurodysiu vienam iš savo patarėjų peržiūrėti pastarųjų dienų pranešimus iš Santanos.

- Dėkoju jums, sire... iš visos širdies dėkoju, - pasakė profesorius ir žemai nusilenkė išnykstančiai iš ekrano Imperatoriaus figūrai.

Po pokalbio Seldonas visą valandą prasėdėjo prie rašomojo stalo, laukdamas skambučio. Tai buvo pati sunkiausi valanda jo gyvenime. Po to, kai mirė Dorsa.

Labiausiai Seldoną baugino nežinia. Jo gyvenimas - tai siekimas žinių... žinojimo. Dabarties ir ateities pažinimas. O štai dabar jau kuris laikas jis nieko nežino apie širdžiai mielus žmones.

Tyliai suzvimbė holografinis ekranas. Haris greitosiomis spustelėjo mygtuką. Ekrane pasirodė Agiso Keturioliktojo atvaizdas.

- Hari, - liūdnai ištarė Imperatorius, ir profesorius išsyk suprato, jog naujienos prastos.

- Mano sūnus... - drebančiu balsu išlemeno jis.

- Taip, - linktelėjo Imperatorius. - Šiandien Reičis žuvo... kai buvo apšaudomas Santanos Universitetas. Iš patikimų šaltinių sužinojau, jog tavo sūnus žinojo apie antskrydį, bet atsisakė trauktis nuo Universiteto pastato. Suprantate, tarp maištininkų buvo nemažai jo studentų, ir Reičis turbūt tikėjosi, jog maištininkai sužinos, kad jis ten... Bet neapykanta pasirodė esanti stipresnė už sveiką protą. Jūs suprantate, Universitetas juk priklauso Imperijai. O maištininkai nusprendė sunaikinti viską, kas priklauso Imperijai, o po to iš naujo kurti. Bukagalviai! Kam reikia... - Čia Agisas užsikirto, supratęs, jog šiuo metu Seldono visai nedomina nei Santanos Universitetas, nei maištininkų planai. - Hari, - ištarė Imperatorius, - jei jums nuo to bent kiek palengvės, atminkite, kad jūsų sūnus žuvo, gindamas mokslo bei žinių šventovę. Jis kovojo ne už Imperiją, o už žmonijos ateitį.

Seldonas pro ašaras pažvelgė į Imperatorių. Po to tyliai paklausė:

- O kaip Manela ir mažoji Belisa? Kas joms atsitiko? Ar pavyko ką nors sužinoti apie "Arkadiją -7"?

- Paieškos nebuvo sėkmingos, Hari. "Arkadija - 7" išskrido iš Santanos. Ir, regis, kažkur dingo. Galbūt laivą užpuolė maištininkai, o gal, norėdamas pabėgti, jis pakeitė kursą. Mes neturime jokių tikslių duomenų.

Seldonas linktelėjo.

- Dėkoju jums, Agisai. Nors pranešėte man baisią naujieną, bet tai geriau, negu nežinomybė ir begalinis laukimas. Jūs esate tikras draugas.

- O dabar, mano bičiuli, - pasakė Imperatorius, - aš jus palieku. Nuoširdžiai užjaučiu...

Ir Imperatoriaus veidas išnyko iš ekrano. Haris nuleido galvą ir pravirko it vaikas.

30 skyrius

Vanda Seldon tvirčiau susiveržė suknelės diržą. Paėmusi mažytį laistytuvą, ji pradėjo laistyti gėles nedideliame savo sodelyje šalia Strilingo Universiteto. Dažniausiai mergina leisdavo laiką savo kabinete. Ji dirbo su Pagrindiniu Radiantu. Radianto lygtyse Vanda sugebėdavo atrasti savotišką grožį. Bet kai mintys apie tėvą, motiną ir sesutę tapdavo nepakeliamos, kai netgi mėgstamas darbas negalėdavo nuslopinti kraupios netekties kartėlio, Vanda ateidavo čia. Ji kapstydavosi savo sodelyje, manydama, jog augindama gėles, kiek nuslopins širdies skausmą.

Prieš mėnesį žuvo jos tėvas ir be žinios dingo laivas, kuriuo skrido Manela su Belisa. Per tą mėnesį Vanda labai pasikeitė. Ji pradėjo liesėti. Haris Seldonas iš pradžių atrodė sunerimęs dėl to, kad anūkė visiškai neturi apetito, tačiau dabar jam ne tas rūpėjo - jis vis labiau grimzdo į savo išgyvenimus.

Haris taip pat pasikeitė. Beje, pasikeitė ir tie žmonės, kurie dar nepasitraukė iš Psichoistorijos Projekto. Kartais atrodė, jog Haris visiškai pasidavė. Pagrindinis jo užsiėmimas buvo - sėdėti krėsle Strilingo soliariume ir, šildantis lempų spinduliuose, stebėti apylinkes. Kartais Projekto darbuotojai pranešdavo Vandai, jog senelio apsaugininkas Stetinas Palveris įkalbėjo jį pasivaikščioti po studentų miestelį arba pamėgino pasikalbėti su profesoriumi apie Projekto ateities planus.

Vanda visa galva pasinėrė į darbą su Pagrindinio Radianto lygtimis. Ji jautė, jog senelio numatyta ateitis įgyja vis aiškesnius kontūrus. Jis buvo teisus. Enciklopedininkai privalo įsikurti Terminuse. Jie turi tapti Fondu.

O 33A2D17 atkarpoje Vanda matė tai, ką Seldonas vadino Antruoju (slaptu!) Fondu. Bet ką daryti? Seldonas visiškai nustojo domėtis darbu, ir tai trikdė Vandą. O ir jos skausmas dėl prarastos šeimos buvo toks nepakeliamas, jog kartais tiesiog nebuvo jėgų dirbti.

Savo vietose pasiliko vos penkiasdešimt Projekto darbuotojų. Jie dirbo be poilsio. Tai daugiausiai buvo enciklopedininkai, kurie ieškojo medžiagos, ją rūšiavo, rengėsi pervežti į Terminusą. Dabar visus įkvėpė tik tikėjimas. Profesorius Seldonas neteko netgi savo darbo kabineto Galaktikos Bibliotekoje, todėl buvo beviltiška tikėtis, jog kada nors bus leista įsikurti čia kitiems Projekto darbuotojams.

Be enciklopedininkų, Projekte dar dirbo istorikai-analitikai bei matematikai. Istorikai interpretavo praeities ir dabarties įvykius bei žmonių veiksmus, po to savo įžvalgas perduodavo matematikams, o tie, savo ruožtu, perkeldavo informaciją į Psichoistorines lygtis. Tai buvo ilgas ir alinantis darbas.

Nemažai darbuotojų išėjo, nes atlyginimai buvo tiesiog juokingi. Psichoistorikai buvo viso Trantoro pajuokos objektai, todėl ir taip menkos subsidijos dar labiau sumažėjo. Tačiau vien tik Hario Seldono buvimas įkvėpė darbuotojams viltį, ir jie stengėsi iš paskutiniųjų. Atvirai sakant, daugelis jų pasiliko Projekte tik iš pagarbos profesoriui Seldonui.

"O dabar, - liūdnai pagalvojo Vanda, - kokia dabar nauda iš to, kad jie pasiliko".

Lengvas vėjelis palietė šviesių plaukų sruogą. Vanda pasitaisė plaukus ir vėl kibo į darbą.

- Panele Seldon, ar galiu jus trumpam sutrukdyti? - paklausė kažkieno balsas.

Vanda atsisuko. Ant takelio šalia jos stovėjo jaunuolis. Jam buvo maždaug dvidešimt.

Vanda išsyk pajuto jame esant galią bei neeilinį protą. Taip, senelis teisingai pasirinko. Mergina atsitiesė.

- Atpažinau jus. Juk esate senelio apsaugininkas, ar ne?

- Taip ir yra, panele Seldon, - linktelėjo Palveris ir išsyk nuraudo. Regis, jaunuoliui buvo malonu, kad tokia gražuolė jį atpažino iš

pirmo žvilgsnio. - Panele Seldon, aš norėjau su jumis pasikalbėti apie jūsų senelį. Aš dėl jo nerimauju. Reikia kažką daryti.

- O ką daryti, pone Palveri? Aš ir pati nežinau. Kai mano tėtis... - Vanda nutilo, gerklėje įstrigo skausmingas kamuolys, ir buvo sunku kalbėti, - žuvo, o mama ir sesutė dingo be žinios, aš tesugebu rytais jį pakelti iš lovos. Atvirai sakant, ir aš labai išgyvenu. Jūs juk suprantate? - paklausė mergina, žiūrėdama jaunuoliui tiesiai į akis. Ir staiga pajuto - jis supranta.

- Panele Seldon, - tyliai ištarė Palveris, - nuoširdžiai jus užjaučiu. Bet ir jūs, ir profesorius juk esate *gyvi* ir todėl privalote tęsti darbą. O profesorius, regis, pasidavė. Tikėjausi, jog galbūt jūs... mudu drauge galėsime ką nors sugalvoti, kaip nors pažadinti jo dvasią. Na, suprantate... kokį nors stimulą, kaip nors jį išjudinti, kad kiltų noras judėti pirmyn.

"*Ach, pone Palveri*, - pagalvojo Vanda, - galbūt *kaip tik senelis teisus. Aš irgi abejoju, ar yra dėl ko judėti pirmyn*".

O garsiai Vanda pasakė:

- Atleiskite, pone Palveri, bet aš nieko negaliu sugalvoti. - Bato galu paspyrusi žvyro grumstą, ji sumurmėjo: - Atleiskite, man reikia pasirūpinti gėlėmis.

- Nemanau, kad jūsų senelis teisus, - pasakė Palveris. - Ir esu įsitikinęs, jog yra dėl ko judėti pirmyn. Reikia tik surasti priežastį.

Jo žodžiai tarsi griaustinis trenkė į Vandos sąmonę. Iš kur tas jaunuolis žino, apie ką ji pagalvojo? Nebent tik...

- Jūs mokate skaityti žmonių mintis ir galite paveikti jų sąmonę? - tiesiai paklausė mergina. Ji buvo susijaudinusi, sunkiai kvėpavo. Atrodė, jog Vanda bijo išgirsti Palverio atsakymą.

- Taip, moku, - atsakė jaunuolis. - Manau, jog visada mokėjau. Bent jau kiek pamenu... Dažniausiai tai darau nesąmoningai - tiesiog žinau, apie ką žmogus galvoja, ir tiek. O kartais, - tęsė jis įkvėptas Vandos reakcijos, - matau kažką panašaus į blyksnius, sklindančius nuo žmonių. Bet šitaip nutinka tada, kai aplinkui būna daug žmonių. Tačiau dažniausiai negaliu suprasti, kuris iš jų spinduliuoja. Bet tikrai žinau, kad tokių, kaip aš... kaip mudu... yra ir daugiau.

Vanda numetė ant lysvės laistytuvą, sugriebė Palverį už rankos.

- Ar jūs suvokiate, ką tai reiškia?! Seneliui, psichoistorijai! Žinote, kiek daug galėsime pasiekti, sujungę savo gebėjimus!

Ir Vanda, palikusi Palverį vieną sodelyje, greitais žingsniais nuskubėjo prie Universiteto pastato. Tik prie pat įėjimo mergina sustojo ir atsisuko.

"*Ateikite, Palveri, nudžiuginsime senelį*", - pasakė Vanda net nepravėrusi lūpų.

"*Taip, turbūt verta jam pranešti tokią naujieną*", - mintimis atsakė Palveris ir nuskubėjo paskui merginą.

31 skyrius

- Kas gi čia dedasi? Aš po visą Trantorą ieškau žmonių, panašių į Vandą, o, pasirodo, toks žmogus jau keletą mėnesių yra šalia manęs. Kaip mes nieko nepastebėjome?!

Seldonas buvo priblokštas. Jis snūduriavo soliariume, kai Vanda su Palveriu jį prižadino ir pranešė pritrenkiančią naujieną.

- Taip, seneli. Tu tik įsivaizduok! Juk mudu su Stetinu niekada nebuvome susitikę. Judu susitikdavote dažniausiai už Universiteto ribų, o aš it prisvilusi sėdžiu kabinete prie Pagrindinio Radianto. Kur ir kada mudu galėjome susitikti? Bet vos tik mudviejų keliai susikirto - štai tau ir rezultatas.

- Kada tai įvyko? - suraukė kaktą Seldonas, mėgindamas prisiminti.

- Teisminio tyrimo metu, - priminė jam Vanda. - Pameni berniuką... na tą liudytoją, kuris dievagojosi matęs, kaip judu su Stetinu užpuolėte nekaltus jaunuolius ir kaip reikiant juos prilupote? O po to vargšelis pasakė teisybę ir dar apsižliumbė... Turbūt ir pats nesuprato, kodėl staiga jam kilo noras pasakyti tiesą. O, pasirodo, tai mudu su Stetinu bendromis pastangomis jį "apdorojome". Nevasas neatlaikė mūsų "impulsų". Viena nebūčiau galėjusi jo įveikti, jis taip atkakliai tvirtino savo tiesą. Bet *drauge*.... - Vanda pažvelgė į nuošaliai stovėjusį jaunuolį, - mūsų jėga pritrenkianti!

Haris Seldonas susimąstė, jis buvo beketinąs kažką sakyti, bet Vanda neleido seneliui net prasižioti.

- Žodžiu, jau šįvakar mudu ketiname pasitikrinti savo mentalinius gebėjimus - ir kiekvienas atskirai ir bendrai. Kol kas įsitikinome, jog Stetino gebėjimai kiek atsilieka nuo maniškių. Pagal mano sugalvotą skalę jį galima įvertinti maždaug penketui. Bet pridėjus tą penketą prie mano septyneto bus jau dvylika! Seneli, ar tu gali įsivaizduoti? Juk tai galinga jėga!

- Matote, profesoriau? - įsiterpė Palveris. - Mudu su Vanda ir esame tas galingas proveržis, kurio jūs laukėte. Galėsime jums padėti įtikinti kitus Pasaulius, įrodyti jiems, kokia svarbi psichoisto-

rija. Be to, surasime daugiau į mudu panašių žmonių ir padėsime psichoistorijai sugrįžti į finišo tiesiąją.

Haris Seldonas nenuleido akių nuo prieš jį stovinčių jaunuolių. Jų veidai švietė viltimi, džiaugsmu, ir šita jaunystės šviesa buvo tokia ryški, tokia karšta, jog sugebėjo sušildyti seną, skausmo nukamuotą Seldono širdį. Galbūt tikrai dar ne viskas prarasta? Haris manė, jog negalės ištverti paskutinės tragedijos - sūnaus mirties ir marčios bei anūkės dingimo, bet dabar jis staiga įsitikino, jog Reičis gyvas. Jis gyvena Vandoje! Ir dar - Vanda ir Stetinas - tai Fondo ateitis. Haris aiškiai tai matė.

- Taip, taip, - ryžtingai ištarė profesorius. - Nagi, padėkite man atsikelti. Turiu eiti į kabinetą ir viską gerai apgalvoti.

32 skyrius

- Įeikite, profesoriau Seldonai, - lediniu balsu pasakė Vyriausiasis Bibliotekininkas Trimas Arkanio.

Haris Seldonas, lydimas Vandos ir Palverio, įžengė į prabangų kabinetą.

- Dėkoju, Vyriausiasis Bibliotekininke, - linktelėjo profesorius ir atsisėdo, nenuleisdamas akių nuo kitoje rašomojo stalo pusėje sėdinčio Arkanio. - Leiskite jums pristatyti anūkę Vandą ir savo draugą Stetiną Palverį. Mano anūkė - viena iš geriausių Psichoistorinio Projekto darbuotojų. Ji matematikė. O Stetinas irgi laisvu laiku po truputį gilinasi į psichoistoriją. Jis dar ir mano asmens sargybinis, - linksmai nusišypsojęs pasakė Seldonas.

- Na, ką gi, profesoriau, viskas tiesiog puiku, - pasakė Arkanio, nustebęs, jog Seldonas linksmai juokauja. Jis tikėjosi, jog profesorius ateis nusižeminęs prašyti įleidžiamas į Biblioteką, o čia... - Tik nesuprantu, kokiu reikalu jūs pas mane atėjote? Galiu tik dar sykį jus patikinti, jog mūsų sprendimas galutinis: mes negalime leisti naudotis savo Biblioteka tokiam nepopuliariam visuomenės akyse žmogui. Mes juk viešoji Biblioteka, todėl privalome atsižvelgti į visuomenės nuomonę.

Arkanio atsilošė krėsle ir laukė. Jis tikėjosi, jog profesorius ims maldauti ir įrodinėti.

- Suprantu. Nesugebėjau jūsų įtikinti, tačiau pamaniau, jei pasiklausysite jaunųjų Projekto darbuotojų - ateities psichoistorikų - nuomonės, galbūt tuomet geriau suprasite Projekto, o ypač Enciklopedijos svarbą. Prašau, išklausykite, ką pasakys Stetinas ir Vanda.

Arkanio šaltai pažvelgė į jaunuolius, stovėjusius šalia profesoriaus.

- Ką gi, - pasakė jis, žvilgtelėjęs į sieninį laikrodį, - penkios minutės, ne daugiau. Aš esu darbe.

- Vyriausiasis Bibliotekininke, - pasakė Vanda, - senelis jums jau paaiškino, jog psichoistorija - tai galingas ginklas, padėsiantis mums išsaugoti savo kultūrą. Būtent *išsaugoti*, - pabrėžė Vanda, pastebėjusi, jog Arkanio nepatiko šitas žodis. Imperijos žlugimas buvo pernelyg sureikšmintas, todėl ir susiformavo netikslus, iškreiptas požiūris į psichoistoriją. Esmė ta, jog šitas mokslas ne tik leidžia išpranašauti mūsų civilizacijos žlugimą, bet ir atveria galimybę imtis priemonių ir pasiekti, kad to nenutiktų. Štai dėl ko taip reikalinga Galaktikos Enciklopedija. Štai kodėl mes prašome asmeniškai jūsų ir jūsų garsiosios Bibliotekos pagalbos.

Arkanio nusišypsojo. Žinoma, mergina žavi. Tokia dora, nesugadinta, taip gražiai kalba... Jis žiūrėjo į Vandą - šviesūs plaukai, sušukuoti kaip mokinukės, bet tai visai negadina jos grožio. Priešingai, kuklumas ją puošia, ji tik dar gražesnė. O, regis... ji kalba teisingai. Galbūt tikrai jis klydo. Jei kalbama ne apie *žlugimą*, o apie *išsaugojimą*, tada...

- Vyriausiasis Bibliotekininke, - palaikė Vandą Stetinas, - ši Biblioteka stovi ne vieną tūkstantį metų. Ji tapo mūsų Imperijos simboliu... galbūt net svarbesniu nei Imperatoriaus Rūmai. Juk valdovo Rūmuose gyvena tik Imperatorius, o Bibliotekoje sukauptos visos Imperijos žinios, jos kultūra bei istorija. Jos vertė neįkainojama. Argi nebūtų verta sukurti kažką panašaus į paminklą šitai žinių šventovei? Enciklopedija kaip tik ir bus toks paminklas. Ji sutalpins savyje štai tarp šitų sienų sukauptas žinias. Pamąstykite apie tai!

Ir staiga Arkanio protas nušvito. Ir kaip Taryba, o ypač tasai knygų žiurkė Dženaras Mameris, galėjo jį įtikinti atimti iš profesoriaus Seldono teisę naudotis Bibliotekos privilegijomis? Juk Lasas Zenovas visada gynė Seldoną ir pritarė jo sprendimui sudaryti Enciklopediją.

Jis dar sykį apžvelgė visus tris lankytojus, kantriai laukusius atsakymo. Jeigu su profesoriumi Seldonu dirba tokie šaunūs simpatiški jaunuoliai, kaip šiedu, dabar Tarybai teks kaip reikiant paplušėti ir pateikti svarias priežastis, kodėl Seldonas turėtų būti išguitas iš Bibliotekos.

Arkanio pakilo, perėjo per kabinetą, suraukė antakius. Atrodė,

jis mėgina sutelkti mintis. Priėjęs prie rašomojo stalo, paėmė nuo jo baltą rutuliuką ir suspaudė kumštyje.

- Trantoras... - mąsliai ištarė Arkanio, - Imperijos centras, Galaktikos širdis. Kai pagalvoji, juk tai stulbinama... Turbūt mes paskubėjome pasmerkti profesorių Seldoną. Dabar, kai aš visai kitoje šviesoje pamačiau jūsų Projektą bei jūsų Enciklopediją... - Jis dar sykį žvilgtelėjo į Vandą... į Palverį. - Dabar suprantu, kaip svarbu suteikti jums galimybę tęsti savo darbą, profesoriau. Ir, suprantama, ne tik jums. Būtina skirti patalpas ir kai kuriems jūsų darbuotojams. - Seldonas nusišypsojo ir suspaudė Vandos ranką. - Aš taip nusprendžiau ne tik dėl Imperijos šlovės, - tęsė Arkanio. - Jūs garsus žmogus, profesoriau. Kad ir kuo jus laikytų žmonės - bepročiu ar genijumi, jie jus pažįsta ir nemažai apie jus žino. Jei jūsų rango mokslininkas bus siejamas su Galaktikos Biblioteka, mūsų prestižas taip pat išaugs, mes būsime laikomi aukščiausios klasės mokslo citadele. Ką ten prestižas....Vien tik jūsų buvimas Bibliotekoje ženkliai padidins mums skiriamas subsidijas. Ir Bibliotekos durys vėl atsivers masiniam skaitytojui...

O Enciklopedija! Juk tai grandiozinis Projektas! Įsivaizduokite, kaip reaguos visuomenė, sužinojusi, jog Galaktikos Biblioteka dalyvauja kuriant Projektą, pašauktą įamžinti žmonijos minties pasiekimus - mūsų šlovingos istorijos, mūsų kultūros. Tik pagalvokite: aš, Vyriausiasis Bibliotekininkas Trimas Arkanio, tapsiu garsiu žmogumi... prisidėjusiu prie šito Projekto!

Arkanio žvilgsnis sustojo ant balto rutuliuko. Jis susimąstė.

- Štai kas, profesoriau Seldonai, - pagaliau sugrįžęs į realybę ištarė jis. - Jums ir jūsų darbuotojams bus suteiktos visos privilegijos. Pačios aukščiausios. Jūs gausite patalpas, kur galėsite dirbti.

Arkanio padėjo ant stalo rutuliuką ir sugrįžo į savo darbo vietą.

- Teks, žinoma, pasistengti įkalbėti Tarybą, bet esu įsitikinęs, jog man pavyks. Pasikliaukite manimi.

Visi trys lankytojai linksmai susižvalgė. Visų jų lūpų kampučiuose slėpėsi gudrios šypsenėlės. Jie suskubo išeiti. O Vyriausiasis Bibliotekininkas nugrimzdo į apmąstymus. Jis svajojo apie tai, kokios garbės bei šlovės pasieks Galaktikos Biblioteka vadovaujant jam, Trimui Arkanio.

- Tiesiog stulbinama! - pasakė Seldonas, kai jie susėdo į automobilį. - Būtumėte matę, koks jis buvo, kai praėjusį kartą su juo kalbėjausi! Pasakė, jog aš "keliu grėsmę Imperijai", ir dar daug kitokių nesąmonių prikalbėjo. O šiandien vos porą minučių judu su tuo ponu pabendravote - ir štai tau kad nori...

- Nesistebėk, seneli, - šyptelėjo Vanda, spausdama mygtuką ant mašinos valdymo pulto. Automobilis pajudėjo. Vanda atsirėmė nugara į minkštą sėdynę ir greitai surinko maršruto koordinates. - Jis savimyla, ambicingas žmogus. Mums tereikėjo užsiminti apie teigiamus Enciklopedijos aspektus, o visą kitą darbą už mus atliko jo ego.

- Mūsų likimas buvo nuspręstas, vos tik mudu su Vanda įžengėme į kabinetą, - pasakė Palveris. - Mudu atakavome jį savo "impulsais", o jam nebuvo kur dėtis.

Palveris, įsitaisęs ant galinės sėdynės, pasilenkė ir dėkingas suspaudė Vandos petį. Ta atsisuko ir paglostė jaunuolio ranką.

- Reikia kuo greičiau įkurdinti enciklopedininkus Bibliotekoje, - pasakė Seldonas. - Jų beliko tik trisdešimt, bet visi puikūs darbuotojai. Patalpinsiu juos Bibliotekoje, o tada ieškosiu pinigų. Dabar, kai mes pagaliau susivienijome su Biblioteka, galbūt pavyks lengviau įtikinti žmonės, jog mums reikalingi pinigai. Pamėginsiu dar sykį paskambinti verslininkui Bindriui... Pasiimsiu ir judu drauge. Jis iš pradžių tarsi neblogai su manim bendravo. O prieš judu tas žmogus neatsilaikys.

Pagaliau automobilis sustojo prie Psichoistorijos Projekto pastato. Durys atsidarė, tačiau Seldonas neskubėjo lipti. Jis pažvelgė į anūkę:

- Vanda, įsivaizduoji, jei judviem su Palveriu šitaip pavyko paveikti Arkanio, tai jūs, be abejo, galėsite tą patį pakartoti ir su bet kokiais turtuoliais. Ir jie atvers mums savo pinigines... Žinau, tau nesinori skirtis su savo Pagrindiniu Radiantu, bet panašūs vizitai suteikia jums galimybę pasipraktikuoti, ištobulinti įgūdžius. Jūs patys suprasite, ko esate verti.

- Gerai, seneli, tu tik nesijaudink. Dabar, kai Galaktikos Biblioteka atvėrė tau duris, žmonės visai kitaip su tavimi elgsis.

- Yra dar viena priežastis, dėl kurios judviem reikia kuo dažniau būti drauge, - pasakė Seldonas. - Palveri, jūs kažkaip prasitarėte, kad jaučiate tokius išskirtinius žmones, kaip judu, kurių smegenys veikia kitaip, bet negalite tiksliai nustatyti, kuris tai žmogus, negalite išskirti jų iš minios.

- Taip, - linktelėjo jaunuolis, - jaučiu kažką panašaus į blyksnius, bet tai atsitinka tada, kai atsiduriu minioje. Per dvidešimt keturius savo gyvenimo metus kokius keturis ar penkis kartus jutau panašius blyksnius.

- Bet, Stetinai, - tyliai ištarė Seldonas, - juk tai reiškia, kad vi-

sus tuos kartus kažkur šalia jūsų buvo ypatingas žmogus, panašus į judu su Vanda, - dar vienas mentalininkas. Vanda nejuto tokių blyksnių, bet, manau, tik todėl, kad ji retai būna tarp žmonių, ji dirba viena.

Štai jums ir priežastis, kodėl turite daugiau laiko praleisti drauge - vaikščioti, važinėti. Reikia surasti kuo daugiau tokių žmonių. Dabar judu žmogų priverčiate mąstyti ir veikti taip, kaip jūs norite. O jeigu jūsų bus daug, įsivaizduojate, kokia tai bus jėga! Jūs galėsite valdyti visą Imperiją!

Haris Seldonas išlipo iš automobilio ir šlubuodamas pasuko į Psichoistorijos Projekto pastatą. Vanda su Palveriu lydėjo profesorių akimis, dar nesuvokdami, kokią milžinišką atsakomybę jis užkrovė ant jų jaunų bei trapių pečių.

33 skyrius

Saulės spinduliai nutvieskė metalinę Trantoro dangą. Haris Seldonas stovėjo Strilingo Universiteto apžvalgos aikštelėje ir mėgino delnu prisidengti akis nuo saulės. Jau daug metų jis nebuvo išlindęs iš po kupolo, nebent tik tada, kai vykdavo į Imperatoriaus Rūmus. Bet Rūmų teritorijoje žmogus vis tiek negali jaustis laisvai: esi ne po kupolu, bet jautiesi, tarsi būtum po kažkokiu gaubtu.

Dabar Seldonas galėjo vaikščioti be palydos. Palveris dažniausiai leido laiką su Vanda - jie arba drauge dirbdavo su Pagrindiniu Radiantu, arba gilinosi į mentaliką, arba keliaudavo ir ieškodavo panašių į save žmonių. Tačiau, būtinu atveju, profesorius visada lengvai surasdavo sau palydovą - kokį nors Universiteto studentą ar Projekto darbuotoją. Bet Haris suprato, jog asmens sargybiniai jam daugiau nebereikalingi. Po plačiai nuskambėjusio teismo proceso, po to kai Galaktikos Biblioteka atnaujino su juo ryšius, Seldonu susidomėjo Visuomenės Apsaugos Komitetas. Profesorius žinojo, jog yra sekamas. Per pastaruosius mėnesius jis kelis sykius tai pastebėjo. Seldonas net neabejojo, kad ir jo namuose, ir darbo kabinete įtaisyta pasiklausymo aparatūra, bet, kai vykdavo svarbūs pasitarimai, jis įjungdavo pasiklausymą slopinantį ekraną.

Profesorius negalėjo iki galo suvokti, kuo jį laiko Visuomenės Apsaugos Komitetas. Bepročiu? Pranašu? Turbūt ir pats Komitetas ne iki galo viską suprato. Tačiau jie akivaizdžiai siekė žinoti, kur bet kuriuo paros metu yra profesorius Seldonas. Vadinasi, Seldonas visą laiką buvo saugus.

Lengvas vėjelis plaikstė apsiausto skvernus, taršė retus, žilus profesoriaus plaukus. Seldonas persisvėrė per turėklus, pažvelgė žemyn. Ten, po metaline Trantoro danga, ūžė mašinos, virė milžiniško miesto gyvenimas. Jei kupolai būtų permatomi, galima būtų stebėti, kaip lekia automobiliai, leidžiasi erdvėlaiviai su grūdu, trąšų ar deimantų kroviniu.

Tenai, po žvilgančia metaline danga, vírė keturiasdešimties milijardų žmonių gyvenimas. Gyvenimas kaip gyvenimas - su savo džiaugsmais, skausmais, rūpesčiais... Seldonas labai mėgo tokį reginį, ir jo širdį spaudė skausmas, kai jis štai šitaip žiūrėdavo į Trantorą. Profesorius žinojo, jog už kelių šimtmečių visa ši planeta virs griuvėsiais. Didingi kupolai susiraukšlės, juose žiojės skylės, plyšiai. Seldonas liūdnai palingavo galvą. Šios kraupios tragedijos niekaip negalima išvengti. Taip, Seldonas numatė šiuos baisius laikus, bet jis žinojo ir tai, jog iš tos pačios žemės, kuriai lemta patirti paskutinius senosios Imperijos kovos smūgius, iškils naujo gyvenimo, naujos eros daigai. Ir Trantoras taps naujos Imperijos širdimi. Tokia ateitį atskleidė Planas.

Seldonas atsisėdo ant vieno iš aikštelėje stovėjusių suoliukų. Skaudėjo koją. Jam negalima tiek daug vaikščioti. Bet labai norėjosi dar kartą pažvelgti į Trantorą, pabūti gryname ore, paklaidžioti akimis po atvirą, gyvą dangų.

Profesorius galvojo apie Vandą. Dabar jiedu su anūke matėsi retai. O jei ir susitikdavo, su ja visada būdavo Stetinas Palveris. Kai prieš tris mėnesius jaunuoliai susipažino, taip ir liko neišskiriami. Vanda tikino, jog tai tik darbo reikalai, tačiau Hario nuojauta kuždėjo, jog viskas kur kas rimčiau.

Stebėdamas jaunuolius, jis prisimindavo tas dienas, kai jiedu su Dorsa tik susipažino. Vanda su Palveriu taip žiūri vienas į kitą... Žinoma, jie įsimylėję.

Be to, jiedu nepanašūs į kitus žmones, todėl jiems gera drauge. Seldonas pastebėjo, jog, likę dviese, jaunuoliai beveik niekada nesikalba - žodžiai jiems nereikalingi, jie bendrauja mintimis.

Kiti Projekto darbuotojai nežinojo apie Vandos ir Palverio gebėjimus. Haris nusprendė, jog niekas apie tai neturi sužinoti, kol galutinai nebus apibrėžtas mentalininkų vaidmuo Projekte. Paties Plano vaidmuo buvo iki galo apgalvotas, bet tai liko tik Seldono galvoje. Kai tik detalės susidėlios į savo vietas, jis paskys Vandai ir Palveriui, o gal ir dar keliems darbuotojams... jei tai bus būtina.

Profesorius lėtai, sunkiai pakilo. Už valandos jis susitiks su

Vanda ir Palveriu. Jaunuoliai žadėjo pranešti profesoriui įdomią naujieną. "Turbūt apie vieną iš tos dėlionės detalių, - mąstė Seldonas, - kuri turi atsirasti savo vietoje". Jis paskutinį kartą pažvelgė į Trantorą, nusišypsojo ir tyliai ištarė:

- Fondas...

34 skyrius

Kai Haris Seldonas įėjo į savo kabinetą, Vanda ir Palveris jau buvo čia. Jie sėdėjo prie stalo ir tylėjo. Profesorius nenustebo, nes jaunuoliai, būdami vieni, visada taip elgdavosi. Seldonas įėjo ir sutrikęs sustojo. Prie stalo sėdėjo dar kažkoks nepažįstamas vyriškis.

Haris įdėmiau pažvelgė į nepažįstamąjį... Išvaizda kiek keistoka... maždaug trisdešimt penkerių metų, trumparegiškai prisimerkęs - vadinasi, daug dirba. Tačiau profesorius išsyk pastebėjo jo veide jėgos bei gerumo požymius. "Patikimo žmogaus veidas", - nusprendė jis.

- Seneli, - pasisveikino Vanda ir gracingai pakilo nuo kėdės.

Seldono širdis džiaugsmingai suspurdėjo, pažvelgus į anūkę. Vargšelė... po išgyventos nelaimės ji taip pasikeitė. Kaip ji surimtėjo, subrendo!.. Anksčiau Vanda visada šypsojosi, dabar gi šypsena retai pasirodydavo jos veide. Bet ji buvo labai graži ir nepaprastai protinga.

- Vanda... Palveri, - pasisveikino profesorius. Jis pabučiavo anūkę į skruostą, o Palveriui draugiškai patapšnojo per petį.

- Laba diena, - pasakė profesorius nepažįstamajam. - Aš esu Haris Seldonas.

- Man didelė garbė su jumis susipažinti, profesoriau, - pasakė nepažįstamasis. - Mano vardas Boras Alurinas.

Jis ištiesė Seldonui ranką.

- Boras yra psichologas, - pasakė Palveris, - ir didelis jūsų gerbėjas.

- O kas visų svarbiausia - jis vienas iš mūsiškių, - netvėrė džiaugsmu Vanda.

- Vienas iš jūsiškių? - Seldonas įdėmiai pažvelgė į Vandą ir Stetiną. - Ar tai...

- Taip, seneli. Vakar mudu su Stetinu klaidžiojome po Erino sektorių, kaip tu mums patarei, ir ieškojome panašių į save. Ir staiga... tai atsitiko.

- Mes iškart pajutome išskirtinį smegenų tipą, supratome suradę tai, ko ieškojome, ir pradėjome dairytis, mėgindami išskirti iš minios tą žmogų, - ėmėsi aiškinti Palveris. - Buvome prekybinėje zonoje, netoli kosmoso uosto, ir ten sukiojosi daugybė pirkėjų, turistų, atvykusių iš Išorinių Pasaulių. Atrodė, jog viskas beviltiška, nieko nebus, bet Vanda staiga sustojo ir pasiuntė signalą: "*Ateikite čia*". Tada iš minios išėjo Boras. Jis priėjo prie mūsų ir kaip niekur nieko pasakė: "*Klausau*!"

- Neįtikėtina! - sušuko profesorius ir patenkintas pažvelgė į anūkę. - Daktare... jūs juk daktaras, pone Alurinai? Ką jūs apie tai manote?

- Na... aš labai džiaugiuosi, - atsargiai ištarė psichologas. - Žinote, visą gyvenimą jaučiau, jog esu nepanašus į kitus, bet negalėjau suprasti, kuo nuo jų skiriuosi. Ir štai dabar paaiškėjo. Be to, labai norėčiau jums padėti... - pasakė Alurinas, staiga išraudo ir įbedė akis į grindis. - Atleiskite už įžūlumą, profesoriau, bet labai apsidžiaugiau, kai Vanda su Palveriu pasakė, jog galėsiu prisidėti prie Projekto. Niekada gyvenime nesu patyręs didesnio džiaugsmo.

- Taip, taip... viskas teisingai, daktare Alurinai. Aš tikrai manau, kad jūs galėsite būti naudingas Projekto darbuotojas. Bet jums teks atsisakyti dabartinio savo darbo Ar galėsite?

- Žinoma, profesoriau! Belieka tik žmoną įkalbėti... - sutriko Alurinas, žiūrėdamas į naujuosius savo pažįstamus. - Bet aš tai padarysiu. Aš *sugebėsiu*.

- Ką gi, nuspręsta, - linktelėjo Seldonas. - Jūs dirbsite Psichoistorijos Projekte. Pažadu jums, daktare Alurinai, niekada dėl to nesigailėsite.

- Vanda, Stetinai, - pasakė Seldonas, Alurinui išėjus, - tai tikrai puiki naujiena. Tikras proveržis. Kaip manote, ar greitai jums pavyks rasti daugiau mentalininkų?

- Seneli, mums prireikė mėnesio - ir suradome Borą. Negalime tiksliai pasakyti, ar dažnai mums šypsosis sėkmė. Tiesa sakant, visi šitie pasivaikščiojimai po Trantorą mus atitraukia nuo darbo. Ir apskritai jau nusibodo slampinėti po miestą. Dabar, kai šalia manęs yra Stetinas, ir mudu bendraujame mintimis, paprasta žmonių kalba mums skamba tarsi griaustinis.

Šypsena išnyko iš Seldono veido. Šito jis ir bijojo. Tobulindami savo mentalinius gebėjimus, Vanda su Stetinu po truputį tolsta nuo įprastinio gyvenimo.

- Vanda, Stetinai, manau atėjo metas kai ką jums atskleisti, pa-

pasakoti, ko jūs lig šiol nežinojote. Ši idėja prieš keletą metų gimė Jugo Amarilio galvoje. Remdamasis ja, aš sukūriau Planą. Iki šiol tiksliai neįsivaizdavau, kas iš to išeis, bet šiandien visi painios dėlionės elementai atsistojo į savo vietas. Kaip žinote, Jugas pasiūlė įkurti du Fondus. Jie būtų atrama vienas kitam. Idėja puiki. Tik gaila, kad Jugas nesulaukė tos dienos, kai ji bus įgyvendinta!

Seldonas nutilo. Jis giliai, liūdnai atsiduso.

- Atleiskite, užsigalvojau... Prieš šešerius metus, įsitikinęs, jog Vanda turi mentalinių, telepatinių gebėjimų, aš galutinai nusprendžiau, jog Fondai iš tiesų bus du. Ir jie bus visiškai skirtingi. Viename turėtų burtis fizikos mokslo atstovai - ir pirmoji jų grupė bus enciklopedininkai, kurie įsikurs Terminuse. O antrojo Fondo branduolį sudarys tikri psichoistorikai, mentalininkai - *tai jūs*. Štai kodėl aš primygtinai prašau judu kuo greičiau surasti panašių į jus žmonių.

Ir svarbiausias dalykas: Antrasis Fondas turi būti slaptas. Slaptume ir bus visa jo galybė. Žodžiu, Antrasis Fondas turi būti galingas, nebylus, slaptas Pirmojo Fondo apsaugininkas.

Psichoistorija neapdrausta nuo klaidų. Tačiau jos prognozės yra pakankamai tikslios. Pirmasis Fondas, bent jau iš pradžių, susilauks nemažai priešininkų.... panašiai, kaip aš dabar.

Judu vadovausite Antrajam Fondui ir būsite Pirmojo Fondo, įsikūrusio Treminuse, saugotojai, gynėjai.

- Kaipgi taip, seneli? - nustebo Vanda. Mudu tik dviese. Ir dar Boras... Norint saugoti visą Fondą, reikia...

- Reikia šimtų? Tūkstančių? Tai ieškokite ir suraskite tiek žmonių, kiek jums reikia. Jūs tai galite. Ir žinote, kaip tą reikia daryti. Ką tik Stetinas pasakojo, kaip tu, Vanda, tiesiog ėmei ir pašaukei Borą. Ir jis atėjo. Suprantate? Lig šiolei jūs ieškojote tokių žmonių, klaidžiodami po Trantorą. Dabar jums sunku tai daryti. Suprantu, kad jums reikia laikytis nuošaliai nuo kitų - juk esate Antrojo Fondo branduolys. Todėl atsiskirsite... išvyksite ir iš savo "slėptuvės" užmesite tinklus.

- Seneli, ką tu kalbi? - sušnabždėjo Vanda. Ji pašoko nuo kėdės ir atsiklaupė prie Seldono krėslo. - Tu nori, kad aš išvykčiau iš Trantoro?

- Ne, mieloji, aš šito nenoriu. Bet tai vienintelė išeitis. Judviem su Stetinu reikia kažkur pasislėpti, atitolti nuo grubios Trantoro realybės. Kai jūsų mentaliniai gebėjimai sustiprės, galėsite patraukti į savo pusę kitus žmones. Tada tylus bei slaptas Antrasis Fondas

prasiplės. Žinoma, mudu bendrausime, mieloji. Kiekvienas iš jūsų turėsite Pagrindinį Radiantą... Pati supranti, jog tai būtina, vaikeli. Juk supranti, ar ne?

- Taip, suprantu, seneli, - pasakė Vanda. - Ir matau, jog tai neabejotinai puiki idėja. Gali būti ramus, mes pateisinsime tavo lūkesčius.

- Žinau, mieloji, - pavargusiu balsu ištarė Seldonas.

Kaip jis galėjo? Kaip galėjo taip paprastai kažkur išsiųsti jam brangų žmogų? Juk Vanda buvo vienintelė grandis, jungusi profesorių su laiminga praeitimi - su Dorsa, su Reičiu, su Jugu. Be jos visoje Galaktikoje Haris daugiau nieko neturėjo.

- Aš tavęs labai ilgėsiuosi, Vanda, - pasakė Seldonas, ir jo raukšlėtais skruostais nusirito ašara.

- Bet sakyk, seneli, kur mes turime išvykti? Kur įsikurs Antrasis Fondas? - paklausė Vanda ir atsistojo šalia Palverio.

Seldonas pažvelgė į anūkę ir nusišypsojo:

- Pagrindinis Radiantas jau turėjo tau apie tai pasakyti.

Vanda sutrikusi žiūrėjo į senelį, mėgindama suprasti, apie ką jis kalba.

Profesorius paėmė anūkę už rankų.

- Pažvelk į mano sąmonę, mieloji. Viskas yra tenai.

Vanda žiūrėjo į jį plačiai atmerktomis akimis.

- Matau... - sušnabždėjo ji.

333A2D17 atkarpa.

Žvaigždžių Pakraštys.

PENKTA DALIS
EPILOGAS

Aš Haris Seldonas. Buvęs Imperatoriaus Kleono Pirmojo Ministras Pirmininkas. Strilingo Universiteto psichoistorijos profesorius. Psichoistorijos Projekto direktorius. "Galaktikos Enciklopedijos" vyriausiasis redaktorius. Fondų steigėjas. Žinau, skamba solidžiai, įspūdingai. Per aštuoniasdešimt vienerius savo gyvenimo metus nemažai nuveikiau. Ir labai pavargau. Atsigręžiu į praeitį ir mąstau, ar galėjau kažką daryti kitaip? Ar turėjau kažką keisti? Tarkim, jei nebūčiau taip susižavėjęs psichoistorijos perspektyvomis, galbūt mane supę žmonės bei mano gyvenimą ženklinę įvykiai, būtų atrodę neįdomūs, nereikšmingi?

Galbūt praleisdavau kažkokias smulkmenas, nereikšmingas psichoistorijos perspektyvai, bet taip svarbias mano artimiems žmonėms - Jugui, Reičiui?.. Dabar galiu tik spėlioti, ar galėjau padaryti kažką, kas padėtų išsaugoti Dorsos gyvybę?

Paskutinius keletą mėnesių ruošiau Krizių hologramas. Mano asistentas Gaalis Dornikas išgabeno jas į Terminusą ir pasirūpins, kad jos būtų patalpintos Seldono Slėptuvėje. Jis pasirūpins, kad Slėptuvė būtų užantspauduota ir paliks tenai atitinkamas instrukcijas, nurodančias atidaryti Slėptuvę, prasidėjus Krizėms.

Bet manęs tada, žinoma, jau nebebus.

Ką jie pagalvos, būsimieji Fondo gyventojai, kai pamatys mane (tiksliau, mano holografinį atvaizdą) Pirmosios Krizės metu... beveik po penkiasdešimties metų? Ką jie pasakys? Atrodysiu jiems senas, mano balsas tylus, kūnas toks bejėgis... invalido vežimėlyje. Ar supras, ar tinkamai įvertins mano jiems paliktą "laišką"? Tiek to, neverta spėlioti. Senovės išminčiai pasakytų: "Po mirties - tik mirtis".

Vakar gavau žinutę iš Gaalio. Terminuse viskas gerai. Boras Alurinas ir kiti Projekto darbuotojai mėgaujasi "tremtimi". Žinoma, neverta juoktis, bet negaliu sulaikyti šypsenos, kai prisimenu patenkintą to bukagalvio Lin Čeno fizionomiją - prieš porą metų jis buvo įsitikinęs, jog numarins Projektą, išsiųsdamas jį į Terminusą. Jis svajojo išguiti mus iš Trantoro, nustumti kuo toliau, tačiau neatsisakė galimybės ir toliau laikyti mus savo kietose letenose. Bet vis tiek malonu prisiminti, jog mudu su Lasu Zenovu seniai buvome numatę Terminusą, kaip tinkamiausią vietą Pirmajam Fondui.

Vienintelis dalykas, dėl ko dabar gailiuosi, prisimindamas Lin Čeną - jog nesugebėjome išgelbėti Agiso. Imperatorius buvo geras žmogus, kilnus valdovas, nepaisant netgi to, kad jis tik vadinosi Imperatoriumi. Didžiausia jo klaida turbūt ta, jog jis tikėjo savo titulu, manė jį esant nepajudinamą. Agisas Keturioliktasis buvo įsitikinęs, jog Visuomenės Saugumo Komitetas nedrįs pasikėsinti į Imperatoriaus titulą.

Dažnai galvoju apie tą, ką jie galėjo padaryti Agisui? Išsiuntė į kokį nors tolimą pasaulį ar nužudė, kaip Kleoną?

Vaikėzas, kuris šiandien sėdi soste, - puikiausias Imperatoriaus marionetės pavyzdys. Jis paklūsta kiekvienam Čeno žodžiui ir įsivaizduoja esąs svarbus vyriausybės asmuo. Rūmai, Imperijos gyvenimo peripetijos - jam tai tik žaisliukai kažkokiame fantastiniame žaidime.

Kas man dabar belieka? Gaalis išskrido į Terminusą, ir aš likau visai vienas. Kartais paskambina Vanda. Žvaigždžių Pakraštyje darbai vyksta sėkmingai. Per pastaruosius dešimtį metų prie Vandos ir Stetino prisijungė dar kelios dešimtys mentalininkų. Jų galia vis stiprėja. Būtent tie neeilinių gebėjimų žmonės, kurie rengėsi išskristi į Žvaigždžių Pakraštį - mano slaptą Antrąjį Fondą, - privertė Lin Čeną ir jo Komitetą išsiųsti enciklopedininkus į Terminusą.

Labai ilgiuosi Vandos. Jau daug metų jos nemačiau... nesėdėjau šalia, nelaikiau už rankos. Kai Vanda išvyko (nors aš pats jos to paprašiau), maniau, nei dienos be jos neištversiu. Turbūt tai buvo pats sunkiausias ir skausmingiausias sprendimas mano gyvenime. Nieko nesakiau Vandai, bet vienu metu jau maniau atsisakyti savo Plano. Vandai su Stetinu būtinai reikėjo išvykti į Žvaigždžių Pakraštį, antraip, Antrojo Fondo idėja nebūtų pavykusi. Tokios buvo psichoistorijos prognozės. Vadinasi, galiu pasiteisinti, jog tai nebuvo asmeniškai mano sprendimas.

Aš vis dar kiekvieną dieną ateinu čia, į savo kabinetą Psichoistorijos Projekto pastate. Prisimenu tuos laikus, kai čia ir dieną, ir naktį šurmuliavo žmonės. Kartais atrodo, jog girdžiu jų balsus - savo artimųjų, studentų, bendradarbių... Deja, kabinetai tušti ir nebylūs. Tuščiuose koridoriuos girdisi tik girgždančių mano invalido vežimėlio ratų aidas.

Turbūt reikia sugrąžinti pastatą Universitetui. Bet man sunku su juo išsiskirti. Čia tiek daug gyvų prisiminimų.

Dabar man beliko tik mano Pagrindinis Radiantas. Tai prietaisas, kurio pagalba galima ištyrinėti psichoistorines prielaidas, išanalizuoti bet kokią mano Plano lygtį, - viskas čia, šitame ste-

buklingame juodame kube. Kai sėdžiu čia ir laikau rankose šitą mažą, iš pirmo žvilgsnio neišvaizdų prietaisą, man taip norisi jį parodyti R. Denielui Olivo...

Bet aš vienas. Tereikia spustelėti mygtuką, ir kabinetas paskęsta tamsoje. Tada aš atsilošiu krėsle, Pagrindinis Radiantas atgyja, ir aplink mane tarsi stebuklingo šokio judesiais ima suktis lygtys. Neišmanančiam - tai tik ženklų bei skaičių sūkurys, bet man, Vandai, Gaaliui - tai gyva psichoistorija.

Priešais mane, aplink mane - žmonijos ateitis. Trisdešimt tūkstantmečių chaoso, sutalpinto į vieną tūkstantmetį...

O štai šita dėmelė, kuri sulig kiekviena diena spindi vis ryškiau, - tai Terminuso lygtis. O štai čia... čia nieko negalima pakeisti... tai Trantoro lygtis. O štai ir jis... taip, tai tikrai jis, tyliai, bet tolygiai šviečiantis vilties žiburėlis - Žvaigždžių Pakraštys!

Štai jis - mano viso gyvenimo darbas! Mano praeitis... ir žmonijos ateitis. Fondai. Tokie nuostabūs, tokie gyvi. Ir niekas negalės...

Dorsa!

HARIS SELDONAS - ...*Rastas negyvas Strilingo Universitete savo kabinete 12069 G.M. (1- ieji mūsų eros metai). Tikriausiai profesorius iki paskutinės gyvenimo akimirkos dirbo su psichoistorijos lygtimis - rankoje jis laikė suspaudęs Pagrindinį Radiantą.*

Šitą prietaisą Selonas testamentu paskyrė savo darbuotojui Gaaliui Dornikui, kuris neseniai emigravo į Terminusą...

Seldono palaikai buvo išsklaidyti kosmose. Toks buvo profesoriaus noras, taip pat išsakytas testamente. Gedulingos pamaldos Trantore buvo kuklios, nors jose dalyvavo pakankamai daug žmonių. Verta pastebėti, jog čia buvo ir Hario Seldono bičiulis, buvęs Imperijos Ministras Pirmininkas Edas Demerzelis. Trantore jis nesirodė po savo atsistatydinimo ir paslaptingo dingimo. Po gedulingos ceremonijos Visuomenės Saugumo Komitetas mėgino surasti Demerzelį, tačiau jų pastangos buvo nesėkmingos...

Vanda Seldon, profesoriaus Hario Seldono anūkė, gedulingoje ceremonijoje nedalyvavo. Žmonės kalbėjo, jog mergina skausmingai išgyvena netektį, todėl norėjo išvengti smalsių žmonių žvilgsnių. Lig šiolei niekas nežino, kur ji buvo ceremonijos metu ir po to.

Kalbama, jog Haris Seldonas išėjo iš gyvenimo taip, kaip ir gyveno, - profesorius mirė tarp ateities, gaubusios jį iš visų pusių...

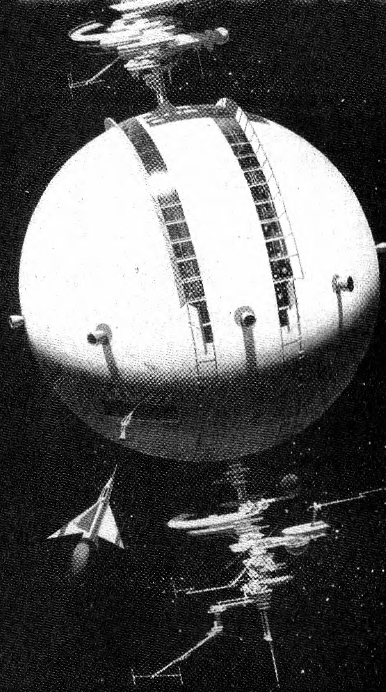
GALAKTIKOS ENCIKLOPEDIJA

“ERIDANAS” REKOMENDUOJA:

SF eridanas

Neal Asher

PRADORŲ PALYDOVAS

465 PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

Pasaulinės fantastikos Aukso fondas

Isaac Asimov

PAKELIUI Į FONDĄ

Mokslinės fantastikos romanas

GINTARAS ALEKSONIS
redaktorius
SVETLANA ČALKINA
meno redaktorė

www.eridanas.lt

Formatas 84x108 1/32. Popierius ofsetinis. Garnitūra "Times"
SL Nr. 950. Ofsetinė spauda 9,5 sąl. sp. l.
Kaina sutartinė
"Eridanas", 50210 Kaunas, Partizanų g. 4, tel. 73 39 67
Spausdino "ARX Baltica" spaustuvė, Veiverių 142 b/c, Kaunas

Beveik 40 metų įžymusis Aizekas Azimovas stebino pasaulio skaitytojus savo "Fondo" knygomis, kuriose veiksmas vyksta daugybėje planetų ir tęsiasi tūkstančius metų. Pažymėtina, jog romanas "Pakeliui į Fondą" rašytojo užbaigtas prieš pat mirtį 1992-ųjų balandį.

Haris Seldonas, Aizeko Azimovo *alter ego*, psichoistorijos kūrėjas, gerasis žmonijos genijus, randa būdą kaip išsaugoti Galaktikos civilizaciją...

"Fondo" epopėja - žymiausia mokslinės fantastikos serija.

WWW.ERIDANAS.LT

